

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlul de manuscris

CZU: 340.12(043.3)

TĂNASE OLEG

PARTICULARITĂȚILE CONSTRÂNGERII JURIDICE ÎN STATUL DE DREPT

551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

**Baltag Dumitru, doctor habilitat în drept,
profesor universitar, specialitatea 551.01.
Teoria generală a dreptului**

Autor:

Tănase Oleg

CHIȘINĂU, 2023

© TĂNASE OLEG, 2023

CUPRINS

ADNOTARE (în limba română, engleză, rusă)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9

1. ANALIZA SITUAȚIEI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL STUDIERII FENOMENULUI CONSTRÂNGERII ÎN CADRUL STATULUI

DE DREPT	18
1.1. Conceptualizarea teoretico-legală a constrângerii în planul finalității demersului științific...	18
1.2. Studiul publicațiilor doctrinare în domeniul manifestării constrângerii juridice.....	34
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....	40

2. FUNDAMENTELE TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE CONSTRÂNGERII ÎN STATUL DE DREPT.....

2.1. Sistemul principiilor statului de drept ca fundament pentru caracterizarea calitativă a constrângerii juridice	43
2.2. Caracteristicile teoretice inerente constrângerii analizate prin prisma esenței sale sociale.....	53
2.3. Interconexiunile metodologice de conținut ale constrângerii în cadrul raporturilor constrângere-drept, constrângere-morală și constrângere-religie.....	65
2.4. Construcția teoretică a constrângerii juridice în statul de drept	72
2.5. Concluzii la Capitolul 2.....	85

3. CONȚINUTUL ȘI MECANISMUL CONSTRÂNGERII JURIDICE ÎN STATUL DE DREPT

3.1. Consacrarea constrângerii juridice ca prerogativă a realizării statului de drept.....	87
3.2. Sistemul de măsuri de constrângere juridică existente într-un stat de drept.....	95
3.3. Particularitățile mecanismului de constrângere în cadrul statului de drept.....	105
3.4. Constrângerea juridică analizată prin prisma funcțiilor dreptului.....	117
3.5. Concluzii la Capitolul 3.....	124

4. INSTITUȚIA CONSTRÂNGERII ÎN DIFERITE RAMURI ALE DREPTULUI.....

4.1. Conceptul de constrângere analizat prin prisma dreptului constituțional.....	126
---	-----

4.2.Considerații teoretico-practice de realizare a constrângerii prin prisma actului administrativ.....	131
4.3.Elemente de manifestare a constrângerii juridice în materie civilă.....	141
4.4.Particularitățile constrângerii procesual penale – instituție fundamentală a dreptului penal și procesual penal.....	149
4.5.Concluzii la Capitolul 4.....	156
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	158
BIBLIOGRAFIE.....	162
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	182
CURRICULUM VITAE.....	183

ADNOTARE

TĂNASE Oleg, „Particularitățile constrângerii în statul de drept”. Teză de doctor în drept; Specialitatea: 551.01- Teoria Generală a Dreptului, Chișinău, 2023.

Structura tezei: Introducere, patru capitole, subcapitole, concluzii generale și recomandări, reflectate în pagini text de bază, bibliografie. Rezultatele obținute sunt publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: stat de drept, constrângere, mecanism de constrângere, ordine de drept, putere publică, obligație, supunere, garanții, principiile statului de drept, funcțiile statului, etc.

Domeniul de studiu. Teoria generală a dreptului.

Scopul și obiectivele. Scopul tezei constă în efectuarea unei cercetări a particularităților constrângerii juridice în cadrul statului de drept, în identificarea și soluționarea problemelor teoretico-practice a interdependenței dintre formele constrângerii, precum și formularea unor recomandări pentru eficientizarea cadrului teoretic în materia teoriei generale a dreptului.

Obiectivele cercetării: analiza doctrinei juridice, identificarea opiniilor și teoriilor constrângerii juridice în statul de drept; identificarea naturii, esenței și conținutului constrângerii ca fenomen caracteristic tuturor sferelor vieții sociale; cercetarea interconexiunilor metodologice de conținut ale fundamentelor istorico-evolutive, filosofice și morale ale constrângerii; definirea conținutului și mecanismului constrângerii juridice în statul de drept; stabilirea limitelor constrângerii juridice într-un stat de drept; determinarea construcției teoretice a instituției constrângerii juridice; identificarea particularităților constrângerii juridice în unele ramuri de drept.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute este determinată de esența cercetării, care reprezintă o analiza a definirii conținutului instituției constrângerii juridice și identificarea esenței, locului și rolului ei în edificarea și formarea statului de drept. Noutatea științifică rezidă în *identificarea conținutului constrângerii juridice*, justificarea aplicării acesteia în statul de drept, fiind mijlocul de asigurare a ordinii de drept, care alături de convingere și persuasiune formează o încredere și credință în drept și în statul de drept. **Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante** (problema științifică soluționată) constau în fundamentarea unui conținut al particularităților constrângerii juridice în statul de drept, evidențierea unei interferențe a situațiilor de problemă și de jurisprudență la aplicarea constrângerii juridice. Acestea ne oferă disponibilitatea de-a efectua o evaluare corectă și echitabilă a poziției și particularităților instituției constrângerii juridice în statul de drept. Lucrarea reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretice și aplicative privind esența și conținutul constrângerii juridice, conceptualizarea construcției teoretice a constrângerii juridice. Cele enunțate mai sus ne îndreptătesc să formulăm următoarele elemente de noutate științifică regăsite în textul prezentei lucrări, precum și o valoare aplicativă: - formularea sintagmei „*construcție teoretică a constrângerii juridice*”; - studierea complexă a conceptului de constrângere și argumentarea utilizării sintagmei „*coerciție juridică*” ca element punitiv; - identificarea elementelor ce constituie în ansamblu constrângerea juridică; - evidențierea particularităților fenomenului de constrângere juridică în reglementări naționale și raportarea lor la standardele internaționale.

Problema științifică importantă soluționată constă în elaborarea unui instrumentariu pentru identificarea particularităților constrângerii în statul de drept; caracterizarea trăsăturilor inerente constrângerii juridice; stabilind locul, impactul, valoarea și gradul de dependență a constrângerii juridice pentru funcționarea statului de drept. Constrângerea juridică prin particularitățile sale, natura acesteia și declanșarea mecanismului de implementare în statul de drept nu este studiată *in integrum*, însă prin efectele care le produce este resimțită *ipso facto*. Aceste instrumente juridice fiind necesare într-o societate democratică, așa precum edictează legalitatea și proporționalitatea măsurilor democratice.

Valoarea aplicativă a tezei constă în abordarea „Particularităților constrângerii juridice în statul de drept”, în câteva aspecte esențiale: în plan teoretico-științific, grație actualității subiectului analizat are natura unei surse științifice care evidențiază în mod inovativ constrângerea juridică; în plan practic – determină situațiile de survenire a constrângerii juridice și aplicarea în modul practic; în plan juridico-didactic, grație utilizării unui areal bibliografic, poate constitui sursă didactică în procesul de predare în cadrul cursului de teorie generală a dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele intermediare, ideile inițiale, concluziile și recomandările studiului au fost valorificate și validate la conferințe științifice naționale și internaționale, cât și prin publicarea articolelor științifice în reviste specializate naționale și internaționale. Elementele de noutate sunt utilizate în procesul de studii la predarea disciplinei Teoria Statului și Dreptului în cadrul Facultății Drept, ULIM.

ANNOTATION

TĂNASE Oleg. „The particularities of coercion in the rule of law”. Law Doctoral Thesis; Specialty: 551.01 – General Theory of Law, Chisinau, 2023.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, sub-chapters, general conclusions and recommendations, reflected in basic text pages, bibliography. The results are published in 14 scientific papers.

Key words: rule of law, coercion, mechanism of coercion, rule of law, public power, obligation, obedience, guarantees, rule of law principles, functions of the state, etc.

Field of study. General theory of law.

The purpose and objectives of the thesis. The aim of the thesis is to carry out a research on the peculiarities of legal coercion within the rule of law, to identify and solve the theoretical and practical problems of the interdependence between the forms of coercion, and to formulate recommendations for the improvement of the theoretical framework in the field of general legal theory.

Research objectives: analysis of legal doctrine, identification of views and theories of legal coercion in the rule of law; identification of the nature, essence and content of coercion as a phenomenon characteristic of all spheres of social life; research of methodological interconnections of the content of the historical-evolutionary, philosophical and moral foundations of coercion; definition of the content and mechanism of legal coercion in the rule of law; establishment of the limits of legal coercion in a rule of law; determination of the theoretical construction of the institution of legal coercion; identification of peculiarities of legal coercion in some branches of law.

The novelty and scientific originality of the results obtained is determined by the essence of the research, which is an analysis of the definition of the content of the institution of legal coercion and identification of its essence, place and role in the construction and formation of the rule of law. The scientific novelty lies in identifying the content of legal coercion, justifying its application in the rule of law, being the means of ensuring the rule of law, which together with persuasion and persuasion forms a trust and faith in law and the rule of law. **The results obtained, which contribute to the solution of an important scientific problem** (the scientific problem solved), consist in the substantiation of a content of the particularities of legal coercion in the rule of law, the highlighting of an interference of problem and jurisprudence situations in the application of legal coercion. They provide us with the readiness to make a correct and fair assessment of the position and peculiarities of the institution of legal coercion in the rule of law. The work represents a complex research of theoretical and applied problems concerning the essence and content of legal coercion, conceptualization of the theoretical construction of legal coercion. The above points lead us to formulate the following elements of scientific novelty found in the text of the present work, as well as an applicative value; - the formulation of the phrase "*theoretical construction of legal constraint*"; - studying the concept of coercion in a complex way and arguing the use of the phrase "*legal coercion*" as a punitive element; - identifying the elements that together constitute the legal constraint; - highlight the peculiarities of the phenomenon of legal coercion in national regulations and relate them to international standards.

The important scientific problem solved is to develop a toolkit for identifying the peculiarities of coercion in the rule of law; characterizing the inherent features of legal coercion; establishing the place, impact, value and degree of dependence of legal coercion for the functioning of the rule of law. Legal coercion by its particularities, its nature and the triggering of its implementation mechanism in the rule of law is not studied *in integrum*, but by the effects it produces it is felt ipso facto. These legal tools are necessary in a democratic society, as the legality and proportionality of democratic measures dictate.

The applicative value of the thesis lies in the approach to "The particularities of legal coercion in the rule of law", in several essential aspects: on the theoretical-scientific level, thanks to the topicality of the subject analysed, it has the nature of a scientific source that highlights legal coercion in an innovative way; on the practical level - it determines the situations of occurrence of legal coercion and its application in practice; on the legal-didactic level, thanks to the use of a bibliographical area, it can constitute a didactic source in the teaching process in the general theory of law course.

Implementation of scientific results. The intermediate results, initial ideas, conclusions and recommendations of the study have been used and validated at national and international scientific conferences, as well as through the publication of scientific articles in national and international specialized journals. The elements of novelty are used in the study process when teaching the subject Theory of State and Law in the Faculty of Law, Free International University of Moldova.

АННОТАЦИЯ

ТЭНАСЕ Олег. „Особенности принуждения в правовом государстве“. Кандидатская диссертация в области права; Специальность: 551.01 – Общая теория права, Кишинэу, 2023г.

Структура дипломной работы: введение, четыре главы, подглавы, общие выводы и рекомендации, отраженные на страницах основного текста, библиография. Результаты работы опубликованы в 14 научных статьях.

Ключевые слова: правовое государство, принуждение, механизм принуждения, верховенство права, государственная власть, обязанность, повиновение, гарантии, принципы правового государства, функции государства и др.

Область исследования. Общая теория права.

Цели и задачи. Целью дипломной работы является исследование особенностей правового принуждения в рамках правового государства, выявление и решение теоретических и практических проблем взаимозависимости форм принуждения, а также формулирование рекомендаций по совершенствованию теоретической базы в области общей теории права. **Задачи исследования:** анализ правовой доктрины, выявление взглядов и теорий правового принуждения в правовом государстве; определение природы, сущности и содержания принуждения как явления, характерного для всех сфер общественной жизни; исследование методологических взаимосвязей содержания историко-эволюционных, философских и нравственных основ принуждения; определение содержания и механизма правового принуждения в правовом государстве; установление пределов правового принуждения в правовом государстве; определение теоретической конструкции института правового принуждения; выявление особенностей правового принуждения в отдельных отраслях права.

Новизна и научная оригинальность полученных результатов определяется сущностью исследования, которое представляет собой анализ определения содержания института правового принуждения и выявление его сущности, места и роли в построении и формировании правового государства. Научная новизна заключается в выявлении содержания правового принуждения, обосновании его применения в правовом государстве, являющегося средством обеспечения правопорядка, которое наряду с убеждением и убедительностью формирует доверие и веру в право и правовое государство.

Полученные результаты, способствующие решению важной научной проблемы (решенная научная задача), заключаются в обосновании содержания особенностей правового принуждения в правовом государстве, выделении интерференции проблемных ситуаций и судебной практики в применении правового принуждения. Они дают нам готовность дать правильную и справедливую оценку положения и особенностей института правового принуждения в правовом государстве. Работа представляет собой комплексное исследование теоретических и прикладных проблем, касающихся сущности и содержания правового принуждения, концептуализации теоретической конструкции правового принуждения. Вышеизложенное позволяет сформулировать следующие элементы научной новизны, присутствующие в тексте настоящей работы, а также прикладное значение; - формулировка словосочетания *«теоретическая конструкция правового ограничения»*; - комплексное изучение понятия принуждения и аргументация использования термина *«правовое принуждение»* в качестве карательного элемента; - идентификация правового принуждения; - выделение особенностей феномена правового принуждения в национальных нормативных актах и их соотношение с международными стандартами.

Важной решаемой научной проблемой является разработка инструментария для выявления особенностей принуждения в правовом государстве; характеристика присущих правовому принуждению признаков; установление места, влияния, значения и степени зависимости правового принуждения для функционирования правового государства. Правовое принуждение по своим особенностям, своей природе и запуску механизма его реализации в правовом государстве не изучается *in integrum*, но по тем последствиям, которые оно вызывает, ощущается как таковое. Эти правовые инструменты необходимы в демократическом обществе, так как диктуют законность и соразмерность демократических мер.

Теоретическая значимость заключается в подходе к теме «Особенности правового принуждения в правовом государстве» в нескольких существенных аспектах: на теоретико-научном уровне, благодаря актуальности анализируемой темы, она носит характер научного источника, освещающего правовое принуждение в инновационном ключе; на практическом уровне - определяет ситуации возникновения правового принуждения и его применение на практике; на юридико-дидактическом уровне, благодаря использованию библиографического пространства, может являться дидактическим источником в учебном процессе по курсу общей теории права.

Внедрение научных результатов. Промежуточные результаты, исходные идеи, выводы и рекомендации исследования использованы и апробированы на национальных и международных научных конференциях, а также путем публикации научных статей в национальных и международных специализированных журналах. Элементы новизны используются в учебном процессе при преподавании дисциплины «Теория государства и права» на юридическом факультете ULIM

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

CC – Codul civil

CContr – Codul contravențional

CAdm – Codul administrativ

CM – Codul muncii

CP – Codul Penal

CPP – Cod de Procedură Penală

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

HPCSJ – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție

MO al RM – Monitorul Oficial al Republicii Moldova

lit. – litera

nr. – număr

pct. – punct

etc. - etcetera

RM – Republica Moldova

UE – Uniunea Europeană

CE – Comisia Europeană

SUA – Statele Unite al Americii

FR – Federația Rusă

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Actualitatea temei cercetate este dată de evoluția și dezvoltarea lumii juridice, modificarea unor relații și fenomene sociale, concurența dintre ”drept” și anumite ”limitări ale dreptului”.

Dreptul și constrângerea sunt fenomene sociale care nu pot fi analizate în mod izolat. Interacțiunea lor se manifestă în două moduri: constrângerea ca o proprietate inherentă dreptului; și din moment ce constrângerea este guvernată de drept dobândește noi proprietăți integratoare, devinind constrângere juridică.

Cunoașterea dreptului este esențială pentru teoria generală a dreptului. Este una dintre aspectele „eternă”, care se elucidează în fiecare etapă de dezvoltare a societății, dreptul descoperind noi proprietăți și noi corelații cu fenomenele sociale. Acest lucru demonstrează, în primul rând, caracterul dinamic al dreptului, capacitatea sa de a răspunde cu sensibilitate la schimbări și, în al doilea rând, duce la dezvoltarea aptitudinilor politico-juridice și schimbărilor în teoriile politico-juridice.

Printre atributele inerente dreptului se numără faptul că acesta este asigurat de un mecanism de constrângere aplicat de stat. În această privință constrângerea ca și instrument juridic asigură eficiența dreptului, iar în consecință statul deține un monopol absolut în exercitarea constrângerii, asigurând în așa mod o securitate a relațiilor sociale.

Constrângerea nu este un obiectiv al activității statului, ci un mijloc de natură procedurală prezent în această activitate a statului. Constrângerea reprezintă un atribut al dreptului care face posibilă extinderea acțiunii statului la o gamă mai largă de participanți la relațiile sociale. Dreptul – ca un mijloc eficient de reglementare a relațiilor sociale, vine să asigure atât conformarea societății la normele juridice, cât și a statului. În acest context, interesele comune coordonate ale diferitelor structuri statale din societate se exprimă în activitățile statului, în funcționarea legii și a dreptului *in integrum*.

Cu toate acestea, am putea vorbi de un compromis, ceea ce nu presupune că se renunță la utilizarea măsurilor de constrângere. Gama largă de interese ale diferiților actori din relațiile sociale nu se traduc întotdeauna prin dispoziții generale, acest lucru implică posibilitatea aplicării ulterioare a unor măsuri de constrângere din partea statului în cazul unui comportament derogatoriu. Astfel respectarea dispozițiilor legale nu se bazează întotdeauna pe conștientizarea valorii legii, ci a potențialului de aplicare a măsurilor de constrângere a statului.

Constrângerea juridică analizată din perspectiva termenilor uzuali este o expresie ambiguă. În primul rând, ambiguitatea reiese din potențialul măsurilor de constrângere (fizică și/sau psihică), exercitându-se o influență puternică de orientare a informațiilor, a cărei esență este de a obține un anumit comportament din punct de vedere social. În al doilea rând, în sensul aplicării directe a unor măsuri de constrângere statale, în cazul în care persoanei îi sunt aduse privări de drepturi, fie de natură personală, materială, jurisdicțională sau organizațională. În acest caz, constrângerea juridică survine ca un efect legal al desconsiderării prescripțiilor legale. Și aici, dreptul este conceput pentru a asigura un echilibru a pretențiilor față de diferiți actori din stat, care sunt ghidați de „*caracterul obligatoriu*” al legii.

În mod direct, constrângerea juridică în statul de drept este relaționată cu ordinea de drept, ce reprezintă desfășurarea normală a activităților sociale. În acest context, conceptul constrângerii și modului de constituire, fac obiectul discuțiilor în contradictoriu, iar *inter alia* chiar și obiectul jurisprudenței.

Așa precum sugerează și titlu prezentei teze, cercetarea s-a realizat pornind de la concepte, operându-se cu noțiuni, opinii, care s-au analizat din punct de vedere filozofic, social și în final la perspectiva juridică, fiind evidențiate strânsa legătură, incluzând corelațiile dintre acestea. În această privință constrângerea juridică se prezintă ca un organism viu, fiind într-un proces de dezvoltare, modificare și chiar încetare.

Schimbările semnificative de ordin socio – politic, juridic prin care a trecut Republica Moldova au influențat procesele legate de dezvoltarea statului de drept și a mecanismelor acestuia, precum și a tuturor relațiilor sociale. În prezent, nu există nici o îndoială privitor la caracterizarea constituțională a Republicii Moldova ca stat democratic, guvernat de drept, principii stabilite de dispozițiile Legii fundamentale. Cu toate acestea, proclamarea naturii juridice a statului presupune crearea unei societăți, în care drepturile și libertățile sunt respectate și protejate în mod practic, urmându-se punerea în aplicare a tuturor principiilor și garanțiilor fundamentale ale omului.

Aducerea tuturor elementelor sistemului politico-juridic în conformitate cu conceptul recunoscut al statului de drept, iar în fond elaborarea unui program pentru dezvoltarea acestuia, devin de mare actualitate pentru cercetarea teoretico-juridică. În acest sens, este regândită problema esenței puterii și sunt determinate limitele aplicării măsurilor de constrângere; dezvoltarea modelelor optime pentru a corela constrângerea, persuasiunea și autoorganizarea socială. Rolul în modelarea instituțiilor juridice și sociale determină nivelul democrației, al justiției, al libertății civile și al egalității în societate.

În condițiile moderne există o avansare constantă a relațiilor sociale, care influențează și viața juridică, iar cel mai important instrument de reconciliere a intereselor publice este constrângerea juridico-statală. Edificarea statului de drept și a constrângerii juridice, ca și concept stabilește direcția prezentei activități de studiu, pun în evidență un sistem de criterii pentru definirea proceselor și valorilor din sfera reglementărilor politico-juridice, care sunt necesare din perspectiva funcționării statului de drept.

Gradul de studiere a temei de cercetare. În prezent, în Republica Moldova regăsim opinii doctrinare în care sunt analizate subiectul și natura statului de drept, iar tangențial unele considerente a constrângerii juridice, însă nu se identifică în substanță elementele definitorii ale constrângerii juridice, aspectele științifico-practice, particularitățile instituției constrângerii juridice ca mijloc de asigurare a ordinii de drept în statul de drept.

Pe parcursul anilor, clasici ai filozofiei și ai teoriei statului și dreptului, precum H.H. Alekseev, H.A. Berdyaev, I. Bentham, M. Weber, H.W.F. Hegel, T. Hobbes, J. Gumplowicz, H. Jellinek, I. Kant, K. Kautsky, N.M. Korkunov, D. JIOKK, N. Machiavelli, S. A. Muromtsev, P. I. Novgorodtsev, L. I. Petrazhitsky, V.S. Soloviev, E. M. Trubetskoy, F. Schelling, A. Schopenhauer, O. Spengler, au pus în vedere analiza subiectului constrângerii realizată de stat.

Evidențiem lucrările filosofilor, juriștilor și sociologilor de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. I.A. Ilyin, B.A. Kistyakovsky, S.A. Kotlyarevsky, P.I. Novgorodtsev, B.N. Chicherin și alții, care au pus bazele filosofice, sociologice și politico-juridice ale înțelegerii statului ca stat de drept, bazându-se pe cetățeni liberi care își exprimă voința prin reprezentanții lor în corpul legislativ.

Dezvoltarea aspectelor teoretice generale a coerciției de stat, o regăsim în lucrările oamenilor de știință din Republica Moldova: Gh. Costache, I. Popa, D. Baltag, Al. Arsenii, Gh. Avornic, B. Negru, A. Negru, V. Popa, E. Aramă, R. Grecu, precum și indirect în studiile altor doctrinari.

Literatura de specialitate occidentală a deschis noi orizonturi a gândirii juridice, promovând aplicarea a noi abordări în cunoașterea constrângerii. Asemenea gânduri sunt reflectate în lucrările lui J.-L. Berger, L. Bergel, G.J. Berman, E. Buchholz, P. Kozlowski, K. Kulczar, D. Lloyd, J. Maritain, R. Pound, T. Parsons, J. Rawls, P. Saint-Devoir, L. Friedman, J. Habermas, F. Hayek, J. Hellman, G. Henkel, K. Hendley, R. Hall, etc.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei constă în efectuarea unei cercetări a particularităților constrângerii juridice în cadrul statului de drept, în identificarea și soluționarea problemelor teoretico-practice a interdependenței dintre formele constrângerii, precum și

formularea unor recomandări pentru eficientizarea cadrului teoretic în materia teoriei generale a dreptului.

Scopul studiului se axează pe procesul de identificare a particularităților constrângerii juridice, evidențierea temeiului, esenței, structurii și conținutului specific al constrângerii juridice corelate cu conceptul statului de drept.

Obiectivele propuse spre realizare în contextul scopului menționat:

- analiza doctrinei juridice, identificarea opiniilor și teoriilor constrângerii juridice în statul de drept;
- identificarea naturii, esenței și conținutului constrângerii ca fenomen caracteristic tuturor sferelor vieții sociale;
- cercetarea interconexiunilor metodologice de conținut ale fundamentelor istorico-evolutive, filosofice și morale ale constrângerii;
- definirea conținutului și mecanismului constrângerii juridice în statul de drept;
- stabilirea limitelor constrângerii juridice într-un stat de drept;
- determinarea construcției teoretice a instituției constrângerii juridice;
- identificarea particularităților constrângerii juridice în unele ramuri de drept.

Obiectivele stabilite și evidențiate *supra*, acordă nu doar o utilitate teoretică, ci și practică, prin demonstrarea modului în care se realizează reglementările care consacră garanțiile statului de drept, prin intermediul constrângerii juridice.

Ipoteza de cercetare are un caracter anticipativ și se axează pe relevarea dimensiunii juridico-sociologice pe care o ocupă din perspectiva teoriei generale a dreptului, a fenomenului constrângerii în cadrul statului de drept.

Ab initio, studiul conține o analiză a doctrinei, a conceptului teoretico-normativ și legătura practică a constrângerii juridice. Au fost puse în vedere reflecțiile privind construcția teoretică a constrângerii în statul de drept, prin determinarea esenței sociale și interconexiunilor dialectice de conținut ale constrângerii juridice în cadrul raporturilor „constrângere” - „drept”, „constrângere” - „morală” și „constrângere” - „religie”.

Problema științifică importantă soluționată constă în elaborarea unui instrumentariu pentru identificarea particularităților constrângerii în statul de drept; caracterizarea trăsăturilor inerente constrângerii juridice; stabilind locul, impactul, valoarea și gradul de dependență a constrângerii juridice pentru funcționarea statului de drept.

Constrângerea juridică prin particularitățile sale, natura acesteia și declanșarea mecanismului de implementare în statul de drept nu este studiată *in integrum*, însă prin efectele care le produce este resimțită *ipso facto*.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În cadrul procesului de studiere a instituției constrângerii juridice și a particularităților pe care le comportă în cadrul statului de drept, au fost pe larg utilizate metodele generale de cercetare științifică, în special: - *metoda istorică*, cercetarea constrângerii în perspectiva și evoluția sa istorică, în diferite orânduirii sociale, fiind influențată pe parcursul istoriei sale de schimbările sociale, economice și politice; - *metoda sociologică*, utilizată pentru a identifica scopul organizării și interpretării datelor informative din practica națională și internațională, care fac posibilă de a evalua modalitatea de reglementare a fenomenului constrângerii; - *metoda comparativ-juridică*, ce a permis analiza reglementărilor juridice a constrângerii juridice în plan național și internațional; identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre legislația națională și cea a altor state; - *metoda logică*, necesară pentru a explica subiectul studiat, prin trecerea de la particular la general a formei de raționament, cât și identificarea concluziilor finale rezultate din cercetarea efectuată.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute este determinată de esența cercetării, care reprezintă o analiza a definiției conținutului instituției constrângerii juridice și identificarea esenței, locului și rolului ei în edificarea și formarea statului de drept. Noutatea științifică rezidă în *identificarea conținutului constrângerii juridice*, justificarea aplicării acesteia în statul de drept, fiind mijlocul de asigurare a ordinii de drept, care alături de convingere și persuasiune formează o încredere și credință în drept și în statul de drept.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante (problema științifică soluționată) constau în fundamentarea unui conținut al particularităților constrângerii juridice în statul de drept, evidențierea unei interferențe a situațiilor de problemă și de jurisprudență la aplicarea constrângerii juridice. Acestea ne oferă disponibilitatea de-a efectua o evaluare corectă și echitabilă a poziției și particularităților instituției constrângerii juridice în statul de drept.

Lucrarea reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretice și aplicative privind esența și conținutul constrângerii juridice, conceptualizarea construcției teoretice a constrângerii juridice.

Cele enunțate mai sus ne îndreptățesc să formulăm următoarele elemente de noutate științifică regăsite în textul prezentei lucrări, precum și o valoare aplicativă:

- formularea sintagmei „*construcție teoretică a constrângerii juridice*”;
- studierea complexă a conceptului de constrângere și argumentarea utilizării sintagmei „*coerciție juridică*” ca element punitiv;
- identificarea elementelor ce constituie în ansamblu constrângerea juridică;

- evidențierea particularităților fenomenului de constrângere juridică în reglementări naționale și raportarea lor la standardele internaționale.

Valoarea aplicativă a tezei constă în abordarea ”Particularităților constrângerii juridice în statul de drept”, în câteva aspecte esențiale: în plan teoretico-științific, grație actualității subiectului analizat are natura unei surse științifice care evidențiază în mod inovativ constrângerea juridică; în plan practic – determină situațiile de survenire a constrângerii juridice și aplicarea în modul practic; în plan juridico-didactic, grație utilizării unui areal bibliografic, poate constitui sursă didactică în procesul de predare în cadrul cursului de teorie generală a dreptului.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (Facultatea Drept), fiind examinată atât la ședința catedrei, cât și în ședința Seminarului Științific de Profil interuniversitar la specialitatea 551.01 – Teoria generală a dreptului.

Rezultatele intermediare, ideile inițiale, constatările juridice împreună cu concluziile și recomandările studiului au fost valorificate și aprobate în cadrul intervențiilor la conferințe științifice naționale și internaționale, precum și prin publicarea articolelor științifice în reviste de specialitate, acreditate de ANACEC, după cum urmează

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării își găsesc reflecția axiologică și juridică, atât în publicațiile, cât și în cadrul comunicărilor științifice în calitate de autor și coautor:

- 1) **Articole în reviste științifice din străinătate:** **TĂNASE, Oleg.** Regulatory consolidation of coercion as a prerogative of the rule of law. In: *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(4), Kyiv, Ukraine, pp.84-94. UDC 340.12; **TĂNASE, Oleg.** Enshrining legal coercion as a prerogative of the rule of law. În: *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. Вип. 14 (26), pp.58-72. ISSN: 2618-0308; **TĂNASE, Oleg.** Проблеми становлення правової демократичної держави. În: *The South Ukrainian Law Journal*. Odessa, 2022. № 3. pp. 8-19.
- 2) **Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil:** **TĂNASE, Oleg.** Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, Nr.1-2, 2015, ULIM. pp.168-171. ISSN: 1857-4122; **TĂNASE, Oleg.** Philosophical-legal considerations of coercion concept. În: *Journal of Social Sciences* Vol. III, no. 4 (2020), UTM, pp. 117 – 122. ISSN 2587-3490; **TĂNASE, Oleg.** The legal

configuration of the concept of coercion. În *Revista Științifică Internațională "Supremația Dreptului"*, nr.1, pp.46-56, ISSN 2345-1971; BOSTAN, Ina, **TĂNASE, Oleg**. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Ingineri, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. 12-13 mai 2022. ISBN 978-9975-3541-0-3.

- 3) **În lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare): TĂNASE, Oleg.** Some considerations on legal coercion. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 8th edition University of Pitesti, 8 th - 9 th May 2015. ISSN 2360- 395X; **TĂNASE, Oleg**. Legal incompatibilities - element of legal coercion specific to the state of law. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 9th edition University of Pitesti, 13 th - 14 th May 2016. ISSN 2360- 395X; **TĂNASE, Oleg**. The social character of coercion. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 10th edition University of Pitesti, 12 th - 13 th May 2017, pp 761-764. ISSN 2360- 395X; **TĂNASE, Oleg**. Legal nature of the constraint. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 11 th edition University of Pitesti, 18 th -19th May 2018. pp. 586-593. ISSN 2360- 395X; **TĂNASE, Oleg**. Considerations on state power and the mode of its implementation. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 12 th edition University of Pitesti, 17 th -18 th May 2019. pp. 500-507.
- 4) **În lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova): BALTAGA, Ecaterina, TĂNASE, Oleg.** Determinarea esenței sociale a constrângerii prin prisma caracteristicilor sale inerente. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective*. Dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova. 1-2 octombrie 2021. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3; **BALTAG, Dumitru, TĂNASE, Oleg**. Statul de drept ca fundament al cercetării problemei constrângerii juridice. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective*. Dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova. 1-2 octombrie 2021. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei de doctorat este determinată de cerințele regulamentare ale ANACEC, precum și de scopul și obiectivele cercetării. Teza este bine determinată, având o întindere adecvată și care tratează problematica sugerată de titlul tezei, include următoarele compartimente structurale: adnotarea (în limba română, engleză și rusă), lista abrevierilor, cuprins, introducere, patru capitole sistematizate în subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Introducerea reflectă actualitatea și importanța temei, a obiectului de cercetare, determină scopul și obiectivele principale, ipoteza de cercetare; sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, precum și sumarul compartimentelor tezei.

Primul Capitolul - **„Analiza situației științifice în domeniul studierii fenomenului constrângerii în cadrul statului de drept”**, conține investigația și analiza opiniilor cercetătorilor din diferite perioade istorice, diferite domenii ale dreptului și viziuni, referitoare la conceptul, construcția și conotațiile filozofico-juridice ale constrângerii.

În Capitolul 2 - **„Fundamentele teoretice și metodologice ale studiului fenomenului de constrângere în statul de drept”** ne-am propus un studiu comparativ, sub aspect teoretic a conceptului de constrângere în statul de drept, reflectând asupra caracteristicilor constrângerii în statul de drept, precum și studiul de interdependență ideologică cu așa instituții ca dreptul, morala, religia. Au fost conturate trăsăturile cantitative ale constrângerii juridice prin intermediul principiilor statului de drept, rezumând asupra unei construcții teoretice a conceptului de constrângere juridică în cadrul și sub influența dreptului în Statul de drept.

Capitolul 3 - **„Conținutul și mecanismul constrângerii juridice în statul de drept”** abordează relația critică dintre constrângere și drept. În general se opinează, că constrângerea oferă o relatare superficială a naturii dreptului, nefiind necesară o definire a dreptului, a legii, deoarece este o simpla abilitate de a pune în aplicare un edict, o regulă. Modelele clasice de jurisprudență, în special cele definite de John Austin și Jeremy Bentham, au avansat această imagine „*crudă*”, „*necioplită*” a dreptului¹.

Capitolul 4 al tezei debutează cu – **„Instituția constrângerii în diferite ramuri ale dreptului”**, în care *inter alia* ne-am referit la particularitățile constrângerii juridice în dreptul constituțional, civil, administrativ, penal și în normele de procedură, fără a prejudicia argumentul că în alte ramuri de drept nu ar exista acest raport de constrângere juridică, or, există o limitare a drepturilor și a posibilităților datorită unui sistem de reguli.

¹ AUSTIN, John. *The province of jurisprudence determined and the uses of the study of jurisprudence*. Edinburg: Yell-Red, 1994. 14 p. ISBN-13: 978-0872204324 (578 p.).

Fiecare capitol se finalizează cu descrierea unor concluzii rezultate din aspectele cercetate în fiecare compartiment separat, conținând nu doar cercetările înregistrate până la această dată, ci prezintă propriile opinii și abordări teoretice, cât și unele recomandări sau soluții pentru situațiile de problemă.

Concluziile generale și recomandările reprezintă partea finală a cercetării, în care sunt redată rezultatele studiului efectuat, fiind exprimate reflecții a unor probleme care se referă la identificarea, definirea și conceptualizarea particularităților constrângerii juridice în statul de drept. Compartimentul „Concluzii generale și recomandări” prezintă constatările, observațiile, concluziile și propunerile în aplicarea acestui instrument juridic.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL STUDIERII FENOMENULUI CONSTRÂNGERII ÎN CADRUL STATULUI DE DREPT

1.1. Conceptualizarea teoretico-legală a constrângerii în planul finalității demersului științific

Conceptualizarea constrângerii în statul de drept reprezintă o problemă inherentă a societății umane. În desfășurarea temporală a evoluției umane au fost reconsiderate rolul și valoarea ei, ceea ce în mare parte este condiționat de schimbările social-economice și politice din societatea contemporană. Cercetarea categoriei de constrângere juridică în statul de drept este prioritară la etapa actuală de dezvoltare a societății umane, deoarece, anume constrângerea juridică în statul de drept este una dintre metodele de executare a funcțiilor de administrare de stat în diferite domenii ale vieții sociale (în același timp, din partea statului pot fi aplicate diferite metode de influență asupra membrilor societății cum sunt: sancțiunea sau amenințarea de aplicare a acesteia; remunerarea sau alte stimulări; convingerea etc.).²

Cercetarea oricărui fenomen juridic nu trebuie să aibă caracter fragmentar separat, ci trebuie făcută ținând cont de locul lui în fenomenele mai mari care-l absorb, cu depistarea legăturilor funcționale, genetice și cu alte fenomene sociale și juridice. Considerăm că examinarea conceptului constrângerii în cadrul realizării ordinii de drept, pornind de la dezideratele filosofico-juridice, poate lărgi ambitusul cunoștințelor și poate oferi o prezentare mai complexă a constrângerii, deoarece sunt scoase la iveală conținutul ei, rolul, valoarea în realizarea dreptului. Prin natura sa democrația, ca și concept, semnifică puterea care emană de la popor și aparține acestuia, însă, în același timp, poporul a încredințat ca această putere să fie realizată de către stat, care, în virtutea unei bune și eficiente activități, și-a divizat puterea. În condițiile date, statul ce se bazează pe principiul separării puterilor se realizează statului de drept cu toate efectele de funcționalitate: *stat-cetățean, cetățean-stat, răspundere și constrângere reciprocă*.³

În evoluția constrângerii în particular și al ordinii de drept în general pot fi determinate legități ce au guvernat și guvernează transformarea acestora. Atenția a fost concentrată asupra acestui aspect, deoarece studierea fenomenului constrângerii nu se poate realiza fără luarea în

² TĂNASE, Oleg. Philosophical-legal considerations of coercion concept. In: *Journal of Social Sciences*. Vol. III, no.4, UTM, 2020. p.117. ISSN 2587-3490.

³ Ibidem, p.118.

considerare a teoriilor și curentelor științifice, ce au abordat conceptul în strânsă corelație cu natura omului, morala, religia, mediul, societatea și dreptul. Respectiva legătură rezidă în adevărata și pentru buna funcționare a dreptului. Această condiție se explică prin caracterul diferit de percepție a lucrurilor sau/și fenomenelor, precum și „valoarea termenilor” utilizați în prezentarea definiției. Acest procedeu implică studii aprofundate referitoare la percepția actuală a lucrurilor sau/și fenomenelor, într-o anumită comunitate socială, precum și schimbările esențiale ce se produc în societate. Din moment ce puterea *lato sensu* reprezintă capacitatea de a acționa sau de a realiza ceva, puterea politică este exercițiul îndeplinit într-o comunitate socială de persoane sau de grupuri de persoane, iar acest exercițiu se face prin mijloace și acte politice, prin intermediul cărora are loc o guvernare a comunității, urmărindu-se realizarea obiectivelor prestabilite și a scopurilor propuse. Însă orice comunitate, din punct de vedere sociologic, dispune de anumite principii proprii, reguli și norme morale care sunt inseparabile de ea. Astfel, privită *in integrum*, comunitatea este o autoritate morală, o forță de moralitate. Însă, în același timp, dorim să punctăm că între comunitate și societate ar exista diferențe de concept, în condițiile în care societatea ar cuprinde anumite comunități de vârstă, cultură, interese, religie, care în fond își au propriul sistem de valori și propriile norme morale. Acest sistem propriu este promovat, protejat, iar când este neconsiderat comunitatea sancționează. Însă sancționarea nu presupune existența unei instanțe „morale” sau instituție „morală”, fiind realizată o determinare, care am numi-o astăzi constrângere, la respectarea regulilor existente în comunitate⁴.

Profesorul Gh. Popa sugerează ideea că „... o sociologie a moralei va trebui să studieze, pe de o parte, modul în care valorile morale ale unui grup sau nonvalorile (cum ar fi astăzi avortul sau homosexualitatea) se impun la un moment dat ca norme sociale și modul în care separarea anumitor grupuri de valorile dominante dă naștere la alte norme morale. Studiul sociologic va evidenția aici și importanța separării sau a rupturilor și nonconformismului care, uneori, joacă un rol la fel de important ca și valorile integratoare. Despre izvorul acestor rupturi, unele foarte semnificative, sociologia nu se va putea pronunța și nici nu-și va propune acest lucru, întrucât ele nu pot fi explicate sociologic”⁵.

În contextul menționat, autorul D. Bohm susține că: „...de-a lungul timpului, conceptul de ordine a avut sensuri și semnificații diverse. De exemplu, în antichitate, la Aristotel, conceptul de ordine era legat de viziunea sa despre univers. Acesta era privit ca un organism viu în care

⁴ Ibidem, p.118.

⁵ POPA, Gheorghe. *Introducere în teologia morală. Principii și concepte generale*. Iași: Trinitas, 2003. 227 p. ISBN: 973-8179-93-9.

fiecare parte avea locul ei propriu și funcția sa specifică astfel, încât toate lucrau împreună pentru a alcătui un întreg unic.”⁶

În viziunea aristotelică, „ordinea universală și conceptul de normă sau măsură avea o semnificație precisă, și anume: măsura sau norma internă a fiecărui lucru, ceea ce face ca un lucru să fie ceea ce este și nu altceva. Când cineva sau ceva încalcă sau depășește propria sa măsură, aceasta nu înseamnă că nu se conformează unei norme obiective, externe, ci, mai mult, este lipsit în adâncul său de armonie și, astfel, își pune în pericol identitatea și integritatea sa.”⁷

În viziunea creștin - ortodoxă întâlnim același concept despre ordinea universală, însă temeiul ei originar nu este un logos impersonal și immanent, ci Logosul personal și transcendent al lui Dumnezeu, care este, în același timp, immanent, prin energiile necreate ce susțin ordinea și armonia creației sau a universului. De aceea, conceptul de ordine, în gândirea creștină, a fost legat de conceptul de ierarhie, prezent pentru prima dată în operele Sfântului Dionisie Areopagitul⁸.

În procesul de analiză a conceptelor filosofice antice cu cele creștine (ortodoxe), ordinea și conceptul de normă este raportat în viziunea autorilor (Ieromonah) Adrian Făgețeanu și (Ieromonah) Mihail Stanciu: „la intervenția forței divine, legăturii omului cu Dumnezeu. Dacă normele din comunitate ar avea caracter flexibil, fiind predispuse spre o modificare odată cu dezvoltarea comunității, atunci normele și ordinea creștină ar avea un caracter conservator, fiind înrădăcinate cu tradiția creștină-ortodoxă. Aceste perspective fac a considera că obiectul normelor ar putea fi lumea lato sensu, lucrurile și însăși omul. Dacă purtătorul ordinii în comunitate este omul, atunci sub aspect creștin, purtătorul ordinii este Dumnezeu, având fundamentate normele în Sfânta Scriptură și teologia clasică a Sfinților Părinți, iar respectul față de „ordine” este insuflat de Supremația Divină. Numai iubirea lui Dumnezeu și semenilor săi îi pot da omului stare de pace, de fericire interioară și de sănătate trupească și sufletească. Numai o viață creștină, o viață în sfințeni, numai trăirea reală a învierii din păcat și a unirii cu Iisus Hristos – Dumnezeu în Biserica Lui Dreptmăritoare îi poate descoperi omului bogăția infinită a vieții veșnice, a experienței fericirii dumnezeiești, în normalitatea ei plină de lumină și de har.”⁹

⁶ BOHM, David. *Plenitudinea lumii și ordinea ei*. București: Humanitas, 1995. 312 p. ISBN: 973-28-0512-9, p.34.

⁷ TĂNASE, Oleg. Philosophical-legal considerations of coercion concept. In: *Journal of Social Sciences*. Vol. III, no.4, UTM, 2020. p.119. ISSN 2587-3490.

⁸ POPA, Gheorghe. *Introducere în teologia morală. Principii și concepte generale*. Iași: Trinitas, 2003. 227 p. ISBN: 973-8179-93-9. p.30

⁹ IEROMONAH FĂGEȚEANU, Adrian., IEROMONAH STANCIU, Mihail. *De ce caută omul contemporan semne, minuni și vindecări paranormale?* București: Sofia, 2004. 42 p. ISBN 973-7740-05-X.

Cunoașterea ca și fenomen logic este îndreptată spre „*viața*” normelor de existență, pe când cunoașterea din credință are ca obiectiv raportarea acestor sensuri de existență la Cuvântul lui Dumnezeu și viața pentru Dumnezeu. Înălțimile iubirii și ale dreptății lui Dumnezeu raportate la om au fost jertfa de pe cruce a Fiului lui Dumnezeu întrupat. De aceea, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, reprezintă ultima etapă a Revelației și împlinirea scopului ei, care este mântuirea și îndumnezeirea omului și, prin el, a întregului cosmos. Aceste considerente pun în evidență: o ordine fizică - care impune un anumit comportament, determină o anumită activitate; cât și o ordine rațională - ce este guvernată de o libertate de acțiune. Libertatea, prin natura sa, este un concept filosofic a cărui semnificație ar putea fi rezumată prin sintagma „*lipsa constrângerilor*”. Caracterul și natura constrângerilor sunt influențate de ordinea existentă într-o anumită comunitate și într-o anumită perioadă de timp. Astfel, timpul a pus în evidență diferitele sensuri și semnificații atribuite conceptului de ordine. De exemplu, în perioada lui Aristotel, conceptul de ordine era legat de viziunea sa despre univers. Acesta era privit ca un organism viu în care fiecare parte avea locul ei propriu și funcția sa specifică astfel, încât toate lucrau împreună pentru a alcătui un întreg unic.¹⁰

În filosofia antică și apoi în teologia creștină, conceptul de ordine avea, în primul rând, o semnificație ontologică legată, evident, de viziunea generală despre univers și despre om. Atunci când, sub impulsul dezvoltării științelor naturii, viziunea despre om și univers s-a schimbat, s-a schimbat, desigur, și semnificația conceptului de ordine, de constrângere.¹¹

În acest sens, marele cercetător M. Djuvara aprecia că dreptul nu constrânge de dragul constrângerii, ci în numele libertății valorilor, pe care le apără în societate¹².

Dreptul este prin esență coercitibil, adică în caz de neobservare poate fi impus cu forța, remarcă și Giorgio del Vechio, pentru că dreptul schițează o ierarhie de valori.¹³

În concluzie putem menționa că studiul problemei constrângerii extinde orizontul nostru cu privire la importanța acestui concept, la corelația constrângerii cu fenomenul responsabilității sociale, la impactul normelor juridice asupra comportamentului desfășurat de membrii societății.

În societatea umană, comportamentul oamenilor este influențat și ghidat de diferite norme de conduită, fie ele de ordin moral, religios, laic sau juridic. În prezent, în cadrul societății contemporane putem vorbi despre două categorii de norme ce influențează, ghidează și controlează conduita individului, și anume: normele juridice și nejuridice. Mai mult decât atât,

¹⁰ BOHM, David. *Plenitudinea lumii și ordinea ei*. București: Humanitas, 1995. 312 p. ISBN: 973-28-0512-9.(34 p.)

¹¹ TĂNASE, Oleg. Philosophical-legal considerations of coercion concept. In: *Journal of Social Sciences*. Vol. III, no.4, UTM, 2020. p.121. ISSN 2587-3490.

¹² DJUVARA, Mircea. *Teoria generală a dreptului. Drept rațional. Izvoare și drept pozitiv*. București: ALL BECK, 1999. 304 p. ISBN 9739435-26-2.

¹³ DEL VECHIO, Giorgio. *Lecții de filozofie juridică*. București: Europa Nova, 1995. 352 p. ISBN: 973-95722-1-9.

acest lucru a condus la faptul că statul modern, sprijinindu-se pe toți membrii săi, pe organele sale reprezentative, a început să folosească diverse măsuri pentru a încuraja respectarea normelor de conduită, care pot ajunge de la convingerea viguroasă până la aplicarea mai mult sau mai puțin a constrângerii. În consecință, reiterăm că normele juridice sunt unicele ce se pot bucura de susținerea statului și a organelor sale, și drept urmare sunt asigurate în caz de necesitate. Cu toate acestea, dreptul se bazează pe puterea de moralitate, pe obiceiul progresiv, pe cele mai importante precepte religioase, pe conștientizarea oamenilor cu privire la necesitatea de respect față de sine și față de celălalt, care la fel pot fi considerate o temelie a forței legii.¹⁴

În știința juridică, nu există încă o teorie unificată a constrângerii care să combine atât principiile dreptului, cât și cele ale statului de drept, iar termenul de „*constrângere juridică*” nu a fost încă unanim recunoscută.

Se pare că constrângerea juridică, ca tip de constrângere socială generală, poate fi distinsă printr-un criteriu cum ar fi natura impactului său: constrângerea juridică acționează întotdeauna ca o constrângere mediată de drept, în același timp, obiectivarea constrângerii sociale generale prin norme juridice este concepută pentru a minimiza posibilele efecte negative ale constrângerii în societatea umană și acționează ca o garanție că punerea sa în aplicare va avea, în general, consecințe favorabile din punct de vedere social. Considerarea constrângerii juridice ca un tip de constrângere statală este posibilă numai dacă se dovedește că numai constrângerea, al cărei subiect este statul, este capabilă de un caracter juridic.

Cu toate acestea, există și o altă opinie potrivit căreia „*coerciția bazată pe normele de drept poate fi exercitată de persoane, care nu au legătură cu aparatul de stat și, în plus, care nu au autoritatea personală de a exercita coerciția de stat*”, prin urmare, „*există o coerciție juridică care nu este coerciție de stat*”, notează P.V. Demidov¹⁵.

N.Ovsyannikov susține că în funcție de subiectul autorizat să aplice măsuri de constrângere în sfera activității de întreprinzător, face distincție între constrângerea de stat și cea de drept public, numind cetățenii, întreprinzătorii individuali și organizațiile autorizate să aplice măsuri de constrângere legală în conformitate cu legea sau contractul părților.¹⁶

Cel mai elocvent exemplu de exprimare a constrângerii legale, exercitată nu de către stat și nu sub autoritatea statului, dar în limitele instituite de lege, sunt sancțiunile disciplinare

¹⁴ TĂNASE, Oleg. Philosophical-legal considerations of coercion concept. In: *Journal of Social Sciences*. Vol. III, no.4, UTM, 2020. p.122. ISSN 2587-3490.

¹⁵ ДЕМИДОВ, П.В. Частное правовое принуждение в сфере регулирования уголовного права. În: *Российская юстиция*. №5, 2005. с.8. ISSN 0131-6761.

¹⁶ ОВСЯНИКОВ, Ю.Н. Применение мер правового принуждения в сфере предпринимательской деятельности. В: *Актуальные проблемы экономики и современного промышленного менеджмента. Материалы научно-практической конференции*. 29 апреля 2004 года. Санкт-Петербург. [online]. [accesat: 12 aprilie 2020]. Disponibil: <http://www.ibci.ru/konferencia/APEMPM/stO17.htm>).

aplicate de angajator salariatului pentru anumite abateri disciplinare, așa precum edictează art.206 CM.

În acest caz, constrângerea este de natură juridică, deoarece posibilitatea utilizării sale este prevăzută în mod expres de normele de drept, dar nu poate fi *ad litteram* constrângere de stat, deoarece este exercitată de actori nestatali și nu sub autoritatea statului.

Constrângerea de stat și constrângerea juridică pot fi distinse și prin obiectul împotriva căruia sunt îndreptate. Obiectul constrângerii legale, ca și conținut, este întotdeauna activitatea și voința persoanei, iar constrângerea de stat se aplică unei persoane ale cărei interese intră în conflict cu voința statului, indiferent de forma în care aceasta este exprimată. Bineînțeles, de cele mai multe ori, obiectul constrângerii juridice este, de asemenea, obiectul constrângerii de stat. Cu toate acestea, nu pot fi ignorate situațiile în care obiectul constrângerii statale și juridice nu coincid. De exemplu: în cazul în care Statul (prin instituțiile sale) este responsabil pentru anumite fapte derogatorii, acesta poate fi constrâns prin mecanisme legale (acțiuni în justiție) să respecte principiile statului de drept și norma legală.

Constrângerea juridică și constrângerea statală diferă, de asemenea, în ceea ce privește scopul aplicării lor. Dacă scopul constrângerii juridice este de a asigura bunăstarea societății în ansamblu și a fiecărui membru individual al acesteia prin rezolvarea conflictelor, care apar în societate și prin armonizarea diferitelor interese sociale, scopul constrângerii de stat este de a supune voința și activitatea unui individ sau a unui grup social la sarcinile de asigurare a bunăstării statului. Desigur, orice activitate a statului poate fi descrisă și ca având ca scop asigurarea stabilității sociale prin reglementarea celor mai importante relații sociale, dar nu pentru că „binele comun” este scopul real al existenței sale. Menținerea păcii și armoniei sociale prin reglementarea relațiilor sociale este o garanție a durabilității întregului sistem statal, deoarece orice stat care nu este capabil să împace interesele sociale nu poate exista¹⁷.

Considerăm că relația dintre stat și constrângerea juridică este de natură dualistă. Pe de o parte, în toate etapele dezvoltării sale istorice, statul a acționat și continuă să acționeze ca subiect principal al constrângerii juridice. În statul de drept, legea este cel mai eficient mijloc de punere în aplicare a strategiei și tacticii statului, fiind cel mai eficient instrument de implementare a politicilor sale. Un stat care nu își raportează activitățile la statul de drept nu este considerat legitim de către societate, prin urmare nu se poate aștepta la o existență stabilă și durabilă.

Dacă privim relația dintre constrângerea juridică și cea statală dintr-o altă perspectivă, observăm că statul deține forța primară de aplicare a legii. La această etapă de dezvoltare socială,

¹⁷ ТЭНАСЕ, Олег. Проблеми становлення правової демократичної держави. In: *The South Ukrainian Law Journal*. Odessa, 2022, № 3. с.8. ISSN: 2312-928X.

statul este cel care deține o putere atât de puternică, căreia trebuie să i se supună ceilalți subiecți, el este cel care exercită cel mai eficient constrângerea juridică. Statul este cel care dă putere legii.¹⁸

Astfel caracterul dualist al raportului dintre constrângerea statală și cea juridică determină introducerea în circulația științifică a termenului „*constrângere statală-juridică*”, care este folosit de obicei ca sinonim al conceptelor „*constrângere statală*” sau „*constrângere juridică*”, fără a fi definit în mod independent. Numeroase definiții ale constrângerii statale-juridice indică în mod logic și simultan semnele atât ale constrângerii statale, cât și ale constrângerii juridice, însă în unele opinii ambele concepte fiind condiționate de tradițiile juridice a dreptului.¹⁹

În această privință constrângerea juridică fiind o formă de constrângere socială exercitată pe o bază strict juridică și în virtutea subiecților special autorizați, de regulă, a organelor de stat ale puterii executive, iar în cazurile specificate direct în lege, și a formațiunilor publice, produce un impactul direct fizic, psihic, material sau organizațional asupra subiecților raporturilor juridice (atât individuale, cât și colective), prin aplicarea unor măsuri specifice dependente de ordinea legală.²⁰

Inter alia, constrângerii juridice îi este recunoscut un sens specific, însă alături de constrângerea statală, reflectă forma sa juridică de aplicare, fie prin acțiune subiectivă sau acțiune obiectivă. Aceste manifestări ale constrângerii, ar putea îmbrăca forme diferite de exprimare în sfera juridic-statală (de exemplu: incompatibilitățile legale sau alte stări restrictive), fiind implementate prin mecanisme bazate pe moralitate, norme religioase, obiceiuri și alte elemente ale mecanismului social de reglementare normativă a relațiilor sociale.

Ceea ce este specific constrângerii juridice și a celei de stat, raportat la constrângere socială, rezultă din obiectivele constrângerii ca atare.

Capacitatea de a folosi constrângerea pentru a-și impune voința statală este unul dintre cele mai importante atribute ale statului, iar conținutul voinței statului poate fi determinat atât de nevoile societății și ale membrilor săi, cât și de propriile interese ale statului. În funcție de faptul dacă voința statului exprimă interesele societății sau ale unui grup social restrâns, obiectivele sale se schimbă și, în consecință, la fel și utilizarea constrângerii. Natura specifică a constrângerii juridice este determinată de faptul că statul are puterea de a utiliza constrângerea juridică numai

¹⁸ БАРАНОВ, П.П., ШПАК, А.В. *Сила права: политико-институциональный анализ*. Ростов-на-Дону: 2004. 162с. [citat 01.10.2022]. Disponibil on-line: <http://www.dslib.net/polit-instituty/politiko-institucionalnyj-analiz-sily-prava.html>

¹⁹ MOUSOURAKIS, G. *Comparative Law and Legal Traditionis*. Springer International Publishing, 2019. 318 p. ISBN 978-3-030-28280-6.

²⁰ NEGRU, B. Legalitatea, ordinea legală, disciplina, democrația. În: *Administrarea Publică*, 2021, nr.1 (109), pp.60-67. ISSN 1813-8489.

în măsura în care activitățile sale vizează îndeplinirea de către stat a funcțiilor sale sociale generale. În acest sens, scopul principal al constrângerii juridice a statului este de a aduce comportamentul subiecților aflați sub controlul său în conformitate cu voința socială generală exprimată în lege. Pare evident că nici un alt subiect al constrângerii juridice nu este capabil să își asume pe deplin punerea în aplicare a conformității coercitive a comportamentului real al participanților la relațiile sociale cu modelele stabilite în normele de drept, deoarece nici un alt subiect nu are suficientă putere și autoritate pentru aceasta și, prin urmare, nu putem considera acest obiectiv ca fiind al oricărui alt tip de constrângere juridică. O altă trăsătură specifică a constrângerii juridice este prezența unor cerințe speciale pentru punerea sa în aplicare. Deoarece influența coercitivă de stat-juridică, acționează ca o activitate de tip privat a organelor de stat și a funcționarilor săi, ea este supusă acelorași cerințe ca orice altă activitate a organelor de stat: legalitate, oportunitate, publicitate, profesionalism etc.

Caracterul calitativ a constrângerii juridice a statului este predeterminată și de poziția juridică specială a statului ca subiect al constrângerii. Specificul poziției sale constă în faptul că, pentru stat, exercitarea constrângerii juridice este atât un drept, cât și o obligație, în timp ce pentru toți ceilalți participanți la relațiile sociale, posibilitatea de a exercita o influență coercitivă este doar un drept, deoarece reprezintă o oportunitate de a-și atinge propriul interes și este sau nu pusă în aplicare la alegerea persoanei. În timp ce alți subiecți aplică constrângerea juridică atunci când sunt întruniți doi factori: obiectiv (aparitia unor circumstanțe care sunt considerate drept temeiuri pentru o acțiune coercitivă legală în normele juridice în vigoare) și subiectiv (voința de a acționa coercitiv); statul aplică constrângerea juridică în toate cazurile în care este imposibil de asigurat interesul public, prin alte mijloace de acțiune. Desigur, în marea majoritate a cazurilor, problema necesității de a acționa coercitiv este decisă direct de către autoritățile sau funcționarii statului, dar voința statală este legată de voința juridică, iar alegerea este determinată nu de dorința subiectivă a subiectului direct al coerciției, ci de cerințele de legalitate; oportunitatea fiind văzută exclusiv ca fiind capacitatea de a obține rezultatul util din punct de vedere social, prin aplicarea unei anumite măsuri coercitive.

Această acțiune a statului, la prima vedere, indică faptul că exercitarea constrângerii juridice este exclusiv o obligație a statului, însă *a fortiori* aceasta acționează și ca un drept al statului, aplicând regula testului de proporționalitate. Acest lucru rezultă din faptul că statul își asumă în mod voluntar funcții sociale generale, pentru exercitarea cărora folosește constrângerea. Constrângerii juridice este propriu și faptul că „*măsurile coercitive sunt aplicate în conformitate cu partea din drept care a fost obiectivată în lege*”. Se știe că activitatea de legiferare este prerogativa statului, ceea ce înseamnă că acesta decide ce măsuri coercitive vor fi

obiectivitate. În acest sens, punerea în aplicare a constrângerii juridice - cel puțin crearea potențialului de aplicare a acesteia - ar trebui să fie considerată mai degrabă *un drept rațional*, decât o obligație *imperativă* a statului²¹.

Constatăm că orice constrângere juridică de stat este reprezentată de două componente - *statică și dinamică*.

Componenta statică este exprimată prin măsurile de constrângere juridico-statală, care sunt măsuri juridice de constrângere care sunt obiectivate în dreptul scris și a căror punere în aplicare este realizată de stat, reprezentat de actorii săi autorizați.

Conținutul măsurii de constrângere juridică statală este o restricție a dreptului, care, în opinia noastră, ar trebui privită în sens larg - nu doar ca o restricție a dreptului inherent al unui subiect social, ci ca o restricție a măsurii juridice a libertății sale inerente de comportament. Toate măsurile de constrângere juridică de stat implică o restrângere a comportamentului legal a persoanei constrânse, în comparație cu cele stabilite de normele juridice pentru cazurile obișnuite. Această restricție se poate manifesta sub forma unei limitări a libertății de a utiliza un drept inherent, a aplicării unei obligații suplimentare sau a aplicării unei interdicții suplimentare, dar, destul de des, există o combinație a celor două. De exemplu, arestul la domiciliu – ca măsură preventivă, este atât o restricție coercitivă asupra dreptului inherent al persoanei la libera circulație, cât și o interdicție coercitivă (restricția de a comunica cu anumite persoane, de a primi și de a trimite corespondență, utilizarea mijloacelor de comunicare).

Vorbind despre limitarea dreptului ca aspect substanțial al constrângerii juridice, trebuie de remarcat că o astfel de limitare presupune, restrângerea provizorie a sferei de activitate legală a subiectului de drept (fiind privat efectiv de posibilitățile permise în condiții normale). Având în vedere că este o stare justificată, punerea în aplicare a constrângerii juridice este întotdeauna sesizabilă. Prin constrângerea unui subiect specific la un comportament legal, statul arată de fiecare dată (atât acestui subiect, cât și comunității) că prin nerespectarea prescripțiilor legale, ar putea surveni și alte pierderi sau oportunități. Dacă constrângerea juridică ar restrânge libertatea individului, doar la limitele prescrise de lege, atunci simpla existență a posibilității de realizare a acesteia nu ar avea un efect coercitiv asupra participanților la relațiile sociale.

Caracteristica menționată a limitării dreptului ar trebui să fie considerată ca fiind una dintre condițiile principale pentru eficacitatea măsurilor coercitive legale ale statului - una dintre cele mai importante, dar nu singura. Orice restrângere a drepturilor care constituie conținutul măsurilor de constrângere juridice trebuie să fie, de asemenea, tangibilă (numai acele drepturi și

²¹ SPĂTARU-NEGURĂ, Laura-Cristiana. *Dreptul Uniunii Europene – o nouă tipologie juridică*. Hamangiu, 2016. 304 p. ISBN 978-606-27-0693-7.

libertăți ale obiectului constrângerii care au o valoare incidentă) și proporțională (natura și amploarea restrângerii drepturilor trebuie să corespundă interesului public, care amenință democrația, persoanele private sau statul de drept).

Prin natura lor, restricțiile juridice care constituie conținutul măsurilor coercitive legale ale statului sunt foarte diverse. Acestea pot fi reprezentate de un singur act (aducerea forțată a victimei, în cazul în care aceasta nu se prezintă fără un motiv întemeiat la ofițerul de urmărire penală, după citarea acesteia) sau continuu (*suspendarea temporară a inculpatului din funcția deținută*, măsură circumscrisă art.200 alin.1 CPP). Restricțiile pot fi impuse atât în dreptul public (privarea de dreptul de a fi membru în comisiile electorale), cât și în dreptul privat (privarea de moștenire, atât de drept, cât și prin testament, a cetățenilor care, prin faptele lor ilicite, săvârșite cu intenție împotriva testatorului au contribuit la moștenirea lor).

Uneori constrângerea juridică se extinde și asupra persoanelor străine (necetățeni) a Republicii Moldova, fiind îndreptată spre protecția securității naționale și a ordinii publice. În astfel de spețe, constrângerea vizează libertatea individuală (*conform art.439⁵ Ccontr, expulzarea - măsură de siguranță care constă în îndepărtarea silită de pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini și a apatrizilor care au săvârșit o contravenție²²*).

Din moment ce expulzarea are drept scop înlăturarea unei stări de pericol și/sau prevenirea săvârșirii unor fapte socialmente periculoase de către persoană împotriva statului, suntem în prezența unei constrângeri juridice colective, atunci când se dispune limitări a unor drepturi a unui grup social – dreptul la întrunire (cu titlu de exemplu: Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova pe durata stării de urgență, exercită dreptul exclusiv de a interzice desfășurarea adunărilor, manifestațiilor publice și a altor acțiuni de masă, limitare regăsită în art.22)²³.

Referindu-ne la forma de exprimare a măsurilor de constrângere juridică, în literatura juridică se subliniază în mod tradițional că măsurile de constrângere a statului sunt legate de sancțiunea normei juridice. În acest sens, S.S.Alekseev notează că „din punctul de vedere al conținutului coerciției juridice și al relațiilor formate în legătură cu aceasta, sancțiunile sunt adevărații „purători” ai influenței coercitive a statului”.²⁴ V.K. Babaev spune că o sancțiune

²² Codul Contravențional al Republicii Moldova: nr.218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.78-84.

²³ Legea Republicii Moldova privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, nr. 212-XV din 24.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.132-137, art.696.

²⁴ АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Государство и право*. Москва, 2009. 150 с. ISBN 978-5-392-00407-2.

poate prevedea măsuri de responsabilitate, măsuri preventive, măsuri de protecție, precum și „consecințele negative care rezultă ca urmare a comportamentului entității în sine.”²⁵

Aceste măsuri sunt raportate la drept ca un sistem, ce reprezintă acea compoziție sau unitate, constituită (alcătuită, organizată) în baza relațiilor (de coordonare, autonomie relativă, interdependență, supraordonare, subordonare, ierarhie, etc.) dintre mulțimea ramurilor, instituțiilor, normelor dreptului – elemente primare ale sistemului dreptului, ce limitează, organizează aceste relații.²⁶

Având o funcție de organizare, reprezintă o formă independentă a constrângerii juridice de stat, însă actele și acțiunile de organizare reprezintă punerea în aplicare a efectelor unei norme juridice de drept public.²⁷ H.H. Rybushkin, luând în considerare normele juridice prohibitive, subliniază că punerea în aplicare a sancțiunilor lor are loc „sub forma aplicării la nivelul reglementării juridice individuale”.²⁸

Deși suntem de acord că măsurile de constrângere a statului și sancțiunile normelor juridice sunt în mod clar legate între ele, considerăm că este prezentă o astfel de legătură, însă ea există doar atunci când temei pentru aplicarea măsurilor de constrângere legală, este un raport de cauzalitate rezultat dintr-un comportament derogatoriu. În această situație, aplicarea unei măsuri de constrângere juridică poate fi identificată cu aplicarea formei externe a expresiei sale - sancțiunea unei norme juridice. Cu toate acestea, pe lângă comportamentul ilicit, necesitatea unor măsuri coercitive poate fi declanșată de apariția unor circumstanțe speciale (legate sau nu de activitatea actorilor sociali), care indică posibilitatea unei vătămări substanțiale a intereselor legitime ale individului, ale societății și ale statului²⁹. În mod evident, măsurile de constrângere juridic-statală menite să prevină o astfel de vătămare sau să o elimine nu pot fi exprimate prin sancțiunea normei juridice, deoarece, prin definiție, sancțiunea este capabilă să cuprindă doar măsurile coercitive aplicate în cazul unei abateri a comportamentului participanților la raporturile juridice de la modelul stabilit prin dispoziție. D. Baltag menționează că sancțiunea reprezintă componenta normei juridice, care enunță urmările nefavorabile suportate de cei care încalcă

²⁵ БАБАЕВ, В.К. и др. *Теория государство и права*. Москва, 2023. 102 с. ISBN 978-5-534-16788-7.

²⁶ МОНОРЕА, Е., БОТНАРИ, Е., ЕȘАНУ, Р., *Dreptul ca sistem și sistemul Dreptului: Studiu teoretic*. Bălți: Presa Universitară Bălțeană, 2009. 106 p. ISBN 978-9975-9312-55-7.

²⁷ МОНОРЕА, Ефим. *Esența dreptului în contextul teoriei generale a sistemelor*. În: *Știința în nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective*. Conferința națională cu participare internațională, 2015. pp.329-334. ISBN 9781119130536.

²⁸ РЫБУШКИН, Н.Н. *Запрещающие нормы в советском праве*. În: *Актуальные проблемы экономики и право*. Казань, 2008, 136 с. ISSN 1993-047X.

²⁹ BALTAG, Dumitru, **TĂNASE, Oleg**. Statul de drept ca fundament al cercetării problemei constrângerii juridice. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01- 02 octombrie 2021, p.464. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.

dispoziția. Sancțiunea juridică reprezintă reacția autorității normative la destinatarii dispozițiilor sale: *punitivă*, în anumite situații, *stimulatorie*, în alte situații, fapt care decurge din răspunderea juridică a subiectului destinatar și poate viza persoana acestuia (de exemplu – închisoarea), patrimoniul ei (repararea prejudiciului), ori actele juridice întocmite fără respectarea legii și afectate de nulitate (un contract de gaj care încalcă o normă imperativă)³⁰.

Circumstanțele menționate obligă să recunoaștem că dispoziția unei norme juridice poate acționa și ca o formă de exprimare externă a unei măsuri de constrângere juridic-statală pe lângă sancțiune, însă aceste măsuri de constrângere juridic-statală, *ab initio* nu sunt legate de încălcarea regulilor de conduită stabilite de normă, ci acționează ca mijloc de răspuns la pericolul existent de a cauza o vătămare a intereselor protejate de drept. Faptul că atât sancțiunea, cât și dispoziția sunt forme externe de exprimare a măsurii coerciției juridice de stat, determină modalitățile de realizare a măsurilor de constrângere juridică. În cazul în care o măsură coercitivă este exprimată în sancțiunea unei norme juridice, ea este de fapt formulată ca o consecință nefavorabilă a unui anumit comportament al unei persoane (nerespectarea sau neîndeplinirea dispoziției normei juridice).

Deoarece nu numai punerea în aplicare a coerciției, ci și notificarea cu aplicarea coerciției prin sancțiunile conținute în normele de drept, se atestă un impact real asupra comportamentului subiecților corelativi acestui raport juridic. Astfel din moment ce norma de drept intră în vigoare și pe tot parcursul aplicării acesteia, se generează efecte care conturează o potențialitate coercitivă și are o influență directă asupra voinței și indirectă – față de conștiința societății; în consecință, asupra comportamentului unui număr nedeterminat de subiecte care acționează în spațiul juridic. Credem că acest fapt predetermină necesitatea de a înțelege constrângerea juridică ca fiind ceva mai larg, decât simpla aplicare de către stat a măsurilor coercitive cuprinse în normele de drept.

Recunoașterea faptului că constrângerea juridică nu începe simultan cu punerea în aplicare a măsurilor coercitive, ci cu fixarea posibilității potențiale de aplicare a acestora. În această privință considerăm rațională ca din momentul stabilirii unei interdicții juridice și până la sancționare pentru încălcarea restricției, libertatea subiecților de a alege opțiunea de comportament este semnificativ restrânsă. Din acel moment, participanții la relațiile sociale sunt forțați să acționeze conform prescrierii primite; alegerea unui alt curs de acțiune implică o mare probabilitate sau chiar inevitabilitatea unor consecințe negative. Astfel orice îndatorire legală pentru executarea cu bună-credință și în mod corespunzător a competențelor, de către autoritățile

³⁰ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: ULIM, 2010. 237 p. (536) ISBN 987-9975-101-38-7.

publice, *volens-nolens* implică respectarea unui regim a incompatibilităților de către funcționari, iar aceasta în fond constituie premise a unei măsurii de constrângere juridică. Fără a nega importanța valorii preventive a unei norme juridice, trebuie subliniat faptul că efectul acesteia asupra unei persoane, percepția și conștientizarea de către aceasta a unei cerințe legale nu poate fi considerat drept constrângere, întrucât alegerea comportamentului depinde în întregime de subiectul însuși. Nu există o impunere a voinței statului cuprinsă în statul de drept, nu există o implementare forțată sau coercitivă, fiind o completitudine a dreptului.³¹

Această viziune asupra conținutului constrângerii juridice nu poate fi acceptată, în condițiile în care se susține că „...*orice instigare juridică și orice restricție trebuie să fie considerate ca fapte de constrângere psihică*”. Recunoașterea faptului că constrângerea juridică trebuie înțeleasă în sens foarte restrâns, că „...*potențialitatea, posibilitatea de constrângere conținută în normele de aplicare a legii nu este încă constrângerea însăși*.”³² Acest lucru este posibil numai dacă se stabilește că existența unei norme juridice prohibitive sau obligatorii, nu restrânge în sine libertatea subiectului de a-și alege comportamentul sau obligă să acționeze într-un anumit mod.

Cu toate acestea, dacă o astfel de normă nu are și un efect coercitiv, atunci respectarea ei nu poate fi decât rezultatul unei coincidențe complete între voința puterii conținută în ea și voința participanților la relațiile sociale. O astfel de coincidență este posibilă în toate cazurile fără excepție, iar constrângerea ar fi inoperantă, în condițiile în care un anumit comportament se realizează „regulilor sau faptelor existente”, nu este necesar un anumit text de lege.

Pornind de la faptul că scopul dreptului este de a potrivi intereselor și necesităților persoanei, în majoritatea cazurilor, comportamentul prescris de norma de drept, coincide cu valorile participanților la relațiile sociale, acestea reprezentând și o modalitate de a-și realiza propriile interese.

Profesorul D. Baltag menționează câteva puncte de vedere în această materie, dezvoltând unele aspecte care au interesat în mod deosebit cercetarea juridică, acordând o privire specială asupra unor reprezentanți ai filozofiei și doctrinei juridice. După Aristotel, constituția cetății, adică dreptul, urmărește virtutea, binele și fericirea cetățenilor. Un alt filosof ce a studiat esența dreptului este I. Kant, care descrie dreptul ca fiind o expresie rațională și un imperativ absolut.

Hegel zeifică statul pe care îl consideră deținătorul tuturor valorilor spirituale, iar dreptul este pentru el drumul sau „*mersul*” lui Dumnezeu între oameni în lume. Citându-l pe filosoful și juristul I. Bentham, profesorul D. Baltag, pune la temelia dreptului interesul public, general,

³¹ ȘERBAN, Alexandrina. *Dreptul – ca sistem*. București: Hamangiu, 2012. 128 p. ISBN 978-606-522-855-9.

³² Ibidem, 133 p.

argumentând că dreptul, în mod prioritar, trebuie să fie util societății în care a apărut. Școala istorică (Savigny, Puchta) consideră dreptul o operă a naturii, un produs al timpului, o emanație a spiritului poporului „care se face singur” ca limba pe care o vorbim. Ihering susține că „*dreptul este un produs intenționat și urmărește scopuri, distanțându-se. Scopul este creatorul întregului drept, iar dreptul, precizează Ihering, este forma în care statul își organizează, prin constrângere, asigurarea condițiilor de viață ale societății*”³³.

I.Craiovan citându-l pe Stammler, menționa că dreptul este un mijloc prin care se realizează un scop: scopul tuturor scopurilor. Desigur, dreptul implică voință și, ca orice voință, urmărește scopuri. Dreptul este o voință, dar nu orice voință, ci una inviolabilă, autonomă și coezivă. Dintre toate aceste caracteristici ale dreptului, doar inviolabilitatea denotă caracterul imperativ și coercitiv al dreptului. După Stammler, dreptul este justificat în măsura în care scopurile urmărite sunt juste.³⁴

După G. Roubier, citat de D.Baltag, scopul dreptului ca „*știință a mijloacelor*” se constitui în afara sa, politica stabilind scopurile guvernării sociale, iar dreptul alege mijloacele³⁵.

N. Popa remarcă că: „*în această viziune, dreptul are o poziție de subordonare, o existență vegetativă, pe când într-o societate democratică și liberă, dreptul trebuie să supună unei cenzuri proprii scopurile, valorile societății, contribuind la definirea orizontului de idealitate care transcende necesitățile practice imediate și considerentele de oportunitate*”³⁶.

Considerăm că o interpretare exhaustivă a instituției constrângerii juridice ar trebui evitată, deoarece aceasta duce la „*presupunerea paradoxală că definirea și extinderea legislativă a drepturilor cetățenilor limitează libertatea acestora*”³⁷, fie și numai pentru că astfel de drepturi sunt consacrate și nu alte drepturi pot fi exercitate. În plus, sunt specificate posibilitățile și natura exercitării drepturilor. De fapt, nu există nici un motiv pentru a crede că o consacrare constituțională a dreptului la viață sau la demnitate personală, de exemplu, poate restricționa în vreun fel libertatea individului care posedă aceste drepturi.

Aspectul dinamic al constrângerii juridice este exprimat prin punerea în aplicare a măsurilor coercitive juridice. Punerea în aplicare a unor astfel de măsuri este o activitate activă și necesară a subiecților autorizați de stat, pentru punerea în aplicare efectivă a restricțiilor legale care constituie conținutul acestor măsuri. Având în vedere că măsurile de constrângere juridică sunt doar acele măsuri de constrângere juridică care sunt obiectivate în lege, punerea în aplicare

³³ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: ULIM, 2010. 106 p. (536) ISBN 987-9975-101-38-7.

³⁴ CRAIOVAN, Ion. *Teoria generală a dreptului*. București: Militară, 1997. 362 p. ISBN 973-32-0506-0.

³⁵ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: ULIM, 2010. 106 p. (536) ISBN 987-9975-101-38-7.

³⁶ POPA, Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. București: Actami, 1996. 334 p. ISBN 973-97016-9-8.

³⁷ Ibidem, 43 p.

a constrângerii juridice de stat nu acoperă aplicarea acelor măsuri care nu sunt prevăzute direct de lege.

Componenta dinamică a constrângerii juridice de stat este specifică atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul său: forma externă de exprimare a punerii în aplicare a măsurilor coercitive juridice de stat este aplicarea legii: în forma sa de aplicare a legii, conținutul său este comportamentul legal al subiectului activității de aplicare a legii. Când vorbim despre forma externă a aspectului dinamic al coerciției juridice, considerăm că sunt necesare câteva precizări, ce evidențiază că măsurile de constrângere juridic-statală pot fi implementate doar sub forma aplicării dreptului, ci nu sub forma folosirii sau utilizării dreptului, așa cum s-a reținut și într-o altă accepțiune de către A.I. Kaplunov.³⁸

Justificându-și punctul de vedere, autorul menționat, în calitate de punere în aplicare a măsurilor de constrângere legală a statului sub forma utilizării legii, numește: utilizarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc. În această situație, considerăm că suntem martorii aplicării legii și nu utilizării acesteia, deoarece, în primul rând, subiectul nu acționează în propriul interes, ci în interesul altor subiecte (inclusiv al statului pe care îl reprezintă); în al doilea rând, utilizarea constrângerii în acest caz nu reprezintă exercitarea unui drept subiectiv, ci o modalitate de punere în aplicare a obligației de a asigura securitatea publică, de a proteja ordinea publică și de a proteja drepturile și interesele legitime ale altor subiecte de drept. De asemenea, nu este lipsită de importanță afirmația, conform căreia coerciția juridică este implementată doar prin aplicarea legii, care trebuie interpretată în spiritul ei, întrucât legea are un conținut eterogen și este caracteristică nu doar aplicării legii, ci și reglementării juridice pozitive. Circumstanța menționată determină că nu aplicarea legii în general, ci doar forma de aplicare a legii ar trebui să fie considerată ca o formă externă de exprimare a măsurilor coercitive legale ale statului.

În această privință numai prin aplicarea legii și respectarea dreptului se realizează constrângerea de stat. Realizarea dreptului este o formă specială de punere în aplicare a legii și, prin urmare, are loc numai atunci când legile și regulamentele sunt puse în aplicare prin acțiuni întreprinse de stat, reprezentat de organele sale, de funcționari și de instituțiile publice autorizate de stat. Cu toate acestea, având în vedere că nu toate acțiunile coercitive ale statului sunt efectuate pe baza unor prescripții legale valabile și în vederea punerii lor în aplicare, nu se poate spune că acestea constituie în toate cazurile un act de aplicare a legii.

³⁸ КАПЛУНОВ, А.И. Значение понятия «способ принудительного воздействия» для совершенствования правовой регламентации мер административного принуждения. În: *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА)*, nr.6, 2021. 71-79 cc. ISSN 2782-6163.

Opinăm că conținutul componentei dinamice a coerciției juridice a statului este reprezentat de punerea în aplicare efectivă a restricțiilor juridice care constituie măsura coerciției juridice a statului. Punerea în aplicare a unei limitări a dreptului implică întotdeauna o modificare a statutului juridic al obiectului său, ci nu numai statutul individual, dar și cel special (de grup) se poate schimba. O modificare a statutului individual al persoanei constrânse are loc atunci când constrângerea îi *"răpește"* o parte din drepturile și libertățile sale, îi impune obligații suplimentare sau îi impune interdicții suplimentare care nu îi schimbă rolul social. O modificare a statutului juridic de grup al unei persoane ca urmare a aplicării coerciției juridice de stat asupra acesteia are loc atunci când implică o modificare a ansamblului de drepturi și libertăți, care îi sunt inerente în calitate de participant la relațiile sociale. *De exemplu:* în cazul unei hotărâri judecătorești în excluderea asociatului din societate cu răspundere limitată, acesta își pierde calitatea de asociat, neavând drepturi corporative, iar în funcție de temeiul excluderii, va pierde și dreptul la recuperarea valorii părții sociale.³⁹ Astfel punerea în aplicare a unei măsuri de constrângere, are ca efect o modificare a statutului persoanei și o reconfigurare a societății comerciale.

Vorbind despre punerea în aplicare a restricției generate de constrângere, trebuie să menționăm că acest lucru conduce la apariția obligației de a suporta efectele negative, disconfortul constrângerii. Această obligație apare chiar dacă punerea în aplicare a măsurii de constrângere juridică nu este finalizată, cum ar fi: în cazul în care persoana condamnată se eschivează de la executarea pedepsei penale. Or, constrângerea juridică poate fi recunoscută ca exercitată, doar atunci când obligația în cauză a fost îndeplinită în totalitate.

În contextul general al tipologiei, menționăm că se desprinde o distincție dintre componentele statice și dinamice ale constrângerii juridice de stat, demonstrând modalități inerent diferite de constrângere.⁴⁰ Din aceste reflecții se distinge două forme relativ independente de constrângere juridică de stat - *potențială* și *reală*.

Constrângerea potențială se realizează prin emiterea unui act juridic care stabilește motivele și măsurile de constrângere, care se comunică destinatarului. Este de natură preventivă și nu este capabilă să îndeplinească funcții precum suprimarea, protecția sau pedepsirea. În forma sa, constrângerea potențială este întotdeauna o constrângere de natură psihologică.

³⁹ Ecomms.echr.coe.int/Applications; Cererea nr.25819/12, Stavila vs Republica Moldova, constatarea încălcării art.6 CEDO și art.1 Protocol 1 CEDO.

⁴⁰ ПОПКОВА, Е.С. *Юридическая ответственность и ее соотношение с иными правовыми формами государственного принуждения*. автореф. дис. канд. юрид. наук. Москва, 2001. 7с. [citat 01.10.2022]. Disponibil on-line: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-otvetstvennost-i-ee-sootnoshenie-s-inymi-pravovymi-formami.html>

Adevărata constrângere juridică se exercită prin punerea în aplicare a normei juridice existente, mai exact, prin aplicarea acesteia de către organele sau funcționarii autorizați de stat. Aceasta este diversă în formele sale și oferă o gamă completă de funcții coercitive inerente.

Analiza constrângerii juridico-statale atestă un raport reciproc dintre stat și drept, care conferă constrângerii un caracter de legalitate și o prezență a coerciției juridice. Concepția contemporană a relației dintre stat și drept, recunoașterea primatului dreptului asupra statului și a puterii de stat, conduce la recunoașterea primatului dreptului în raport cu statul și în ceea ce privește constrângerea juridică a statului. Având în vedere că „...dreptul nu poate fi redus doar la norme „stabilite”, chiar dacă sunt stabilite de stat, deoarece normele juridice, spre deosebire de legislație, apar ca fenomene inter-subiective care există în conștiința juridică a societății, ca norme-relații sau, cu alte cuvinte, ca relații juridice normative care determină comportamentul actorilor sociali...”,⁴¹ constrângerea juridică nu ar trebui privită ca o constrângere a statului exercitată prin limitarea drepturilor, ci doar ca exercitarea coerciției juridice de către stat, investit cu puteri juridice, menținând în același timp titlu de ”stat de drept” în toate relațiile legate de îndeplinirea unei astfel de competențe.

Constrângerea juridic-statală ca o limitare datorită unui sistem de reguli juridice, al cărei creator este statul, este remarcată prin eficiența sa. Se pune în vedere că prin constrângere, dreptul- ca o totalitate de norme, este capabil să obțină astfel de rezultate în reglementarea relațiilor sociale, care nu pot fi obținute nici prin convingere sau încurajare. Această circumstanță demonstrează că eficiența constrângerii juridice este determinată de natura sa statală, mai degrabă decât de natura sa juridică, iar faptul că constrângerea exercitată de stat este cea mai irezistibilă, explică de ce statul este cel căruia legea îi deleagă în primul rând puterea de a exercita influența coercitivă.

1.2. Studiul publicațiilor doctrinare în domeniul manifestării constrângerii juridice

Edificarea statului de drept, cum regăsim în lucrările prof.Gh.Costachi, „constituie unul dintre principalele subiecte de cercetare ale științei juridice. În pofida faptului că, la nivel constituțional, practic majoritatea statelor care au abolit regimurile totalitare, se declară a fi state de drept, totuși, la nivel teoretic științific, sunt destul de intens polemizate problemele edificării statului de drept. Respectiv, este important de a determina dacă pot fi considerate

⁴¹ ПОЛЯКОВ, А.В., ТИМОШИНА, Е.В. *Общая теория права*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, 2017. 185 с. ISBN 978-5-288-05730

statele contemporane ca fiind state de drept numai în baza recunoașterii și consfințirii acestui atribut la nivel constituțional și legislativ.”⁴²

Literatura de specialitate nu prezintă o viziune clară asupra acestei accepțiuni, însă totuși regăsim ideea și conceptul statului de drept, prin prisma mai multor modele⁴³:

- modelul ideal – este perfect valoric și utopic;
- modelul real – impune și cere respectarea tuturor cerințelor pe care statul se obligă să le îndeplinească în raporturile sale cu cetățenii.

Într-o opinie regăsită la Gh. Costachi, se susține că: „...în primul caz, nici un stat din lume nu poate fi recunoscut ca fiind stat de drept (întrucât lezarea drepturilor omului este prin esență inevitabilă, nu întotdeauna drepturile recunoscute pot fi în mod corespunzător garantate, în special sub aspect economic etc.) și, respectiv, toate vor fi angajate în edificarea statului de drept, fiecare aflându-se la diferite etape ale acestui proces. În cel de-al doilea caz, toate statele cu un regim politic democratic, în ale căror constituții sunt consfințite principiile fundamentale ale statului de drept, pot fi recunoscute ca fiind state de drept. În același timp, în studiile de specialitate este atestată și o variantă intermediară, potrivit căreia numai unele state cu o economie dezvoltată și cu tradiții democratice stabile (de obicei, acestea sunt considerate a fi SUA, Germania, Suedia etc.) sunt state de drept, iar toate celelalte tind doar spre o asemenea calitate⁴⁴.

Profesorul Gh. Avornic afirma în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice: „Edificarea statului de drept” din anul 2003, că: „... statul de drept reflectă coexistența celor două entități sociale distincte, concomitent indisolubil legate între ele, care sunt Statul și Dreptul, a raporturilor reciproce manifestate ca relație dintre putere și normativitate: prima cu tendințialitate spre dominare și supunere, cealaltă – cu cea de stopare și ordonare.”⁴⁵

Autorul V. Curpă în „Tratat de drept constituțional român”, promovează ideea potrivit căreia: „Doctrina Statului de Drept se traduce din punct de vedere practic în necesitatea existenței unei limitări a puterii de stat, limitare realizată prin intermediul dreptului. Fără îndoială, în scopul instituirii Statului de Drept este necesar să se edifice un veritabil cult al Dreptului. Prin noțiunea de „cult” – înțelegem încrederea manifestată în legislație care trebuie

⁴² COSTACHI, Gheorghe. *Rolul justiției în edificarea statului de drept* : Monografie. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Chișinău: Print-Caro, 2021. 1071 p. (45 p.) ISBN 978-9975-56-894-4.

⁴³ DERGACIOV, L., RUMLEANSCHI, P., ROȘCA, L. *Filosofia*. Chișinău: Tipografia UASM, 2002, 336 p. ISBN 9975-946-15-1

⁴⁴ COSTACHI, Gheorghe. *Rolul justiției în edificarea statului de drept* : Monografie. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Chișinău: Print-Caro, 2021. 1071 p. (45 p.) ISBN 978-9975-56-894-4.

⁴⁵ AVORNIC, Gheorghe. Edificarea statului de drept. În: *Materialele conferinței internaționale științifico-practice: Edificarea statului de drept*. Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Transparency International – Moldova, 2003. p.17. ISBN 9975-9776-2-6.

să fie foarte puternică și, totodată, credința în valoarea normelor juridice și a instituțiilor dreptului. Existând o doză mare de încredere din partea membrilor unei societăți determinate, în instituțiile juridice există încredere și în instituția statului privită sub dublu aspect: juridic și politic. Ideea Statului de Drept deși a fost fundamentală relativ recent, nu reprezintă o concepție absolut inedită. Ea este o idee novatoare, de o importanță excepțională, un adevărat deziderat pentru fiecare societate care își trage seva din tradiționalele doctrine ale dreptului natural.”⁴⁶

În studiile de specialitate se susține că constrângerea este atât o garanție, cât și un mijloc de concret de asigurare a legalității și a ordinei de drept. În majoritatea cazurilor, însăși existența instituției constrângerii în sistemul dreptului asigură, într-o anumită măsură, respectarea și executarea cerințelor normelor juridice și constituie o garanție a executării obligațiilor de către subiecții de drept⁴⁷. În acest caz nu este vorba despre respectarea dreptului datorită unei conștiințe juridice dezvoltate a subiecților, ci de teama de posibilitatea survenirii unor consecințe negative. Prin urmare, constrângerea aflată în stare statică, nerealizată, influențează indirect subiecții, formând la ei convingerea obligativității dreptului, constituind astfel o garanție a executării de către aceștia a obligațiilor lor.⁴⁸

De o importanță majoră, este înțelegerea accepțiunii generale recunoscute suveranității, ca reprezentând un monopol al statului asupra valorificării forței de constrângere în limitele circumscripției teritoriale. Din conceptul de suveranitate poate fi dedusă concluzia, ce atestă că constrângerea juridică reprezintă un atribut important al statului de drept.

Considerăm opinia autorului I.D. Levin o variabilă independentă și o dovadă adusă în sprijinul acestei afirmații. Potrivit acesteia: „suveranitatea presupune că forța de constrângere aparține exclusiv statului și poate fi aplicată doar de către acesta, adică fie de către un organ de stat sau de către o organizație nestatală investită de stat, care în orice moment poate retrage împuternicirea dată. Nimeni nu poate aplica forța de constrângere fără a fi autorizat de către stat. În cazul în care s-ar admite un asemenea lucru, adică existența unei instituții care să exercite constrângerea fără a fi autorizată, atunci nu ar putea exista suveranitatea statului, deoarece aceasta ar însemna reducerea puterii absolute a acestuia. Prin urmare, concentrarea

⁴⁶ CURPĂN, Vasile Sorin. *Tratat de drept constituțional român*. Bacău: ROVIMED PUBLISHERS. 2011. 552 p. ISBN 978-606-583-210-7, 978-606-583-212-1.

⁴⁷ COSTACHI, Gheorghe. *Spre o stabilitate democratică și de drept*. Tipografia Centrală, Chișinău: 2007. 212 p. ISBN 978-9975-78-574-7.

⁴⁸ NEGRU, Boris. Bazele constituționale ale statului de drept. În: *Materialele conferinței științifice internaționale Edificarea statului de drept*. Chișinău, 26-27 septembrie 2003, Chișinău: Transparency International – Moldova. 2003. p.65. ISBN 9975-9776-2-6.

*întregii puteri în mâinile statului, monopolizarea forței de constrângere constituie o trăsătură fundamentală a suveranității.”*⁴⁹

Autorul S.N. Bratusi menționează că „[...] *constrângerea este strâns legată de fenomenul puterii (constrângerea statală – de puterea statului).*”⁵⁰

O altă opinie regăsită la U.Chetruș explică că interdependența dată este dictată de faptul că în societatea organizată statal, constrângerea întotdeauna a constituit o metodă importantă de conducere. Totodată, însă, puterea nu trebuie redusă doar la constrângere, deoarece aceasta, ca metodă de conducere statală, se dovedește a fi auxiliară unor asemenea metode ca convingerea și stimularea.⁵¹

A.V. Zarițkii susține că constrângerea care se axează pe temeiuri legale nu poate și nici nu trebuie privită ca o formă a violenței, or, violența nu reprezintă nimic altceva decât o constrângere injustă, ilegală.⁵²

O importanță imensă o are studierea comparativă a termenilor de „*constrângere statală*” și „*constrângere juridică*”. În viziunea autorului U.Chetruș „*costrângere juridică*” indică rolul activ al dreptului față de organele de stat care exercită nemijlocit influența coercitivă.⁵³

Cercetătorul D.G.Nohrin⁵⁴ identifică noțiunea „*constrângere statală*” cu noțiunea „*constrângere juridică*”, argumentând, pe bună dreptate, prin faptul că în statul de drept orice acțiune a subiectului puterii trebuie să îmbrace o formă juridică.

Din aceste alegații, constatăm cu certitudine că constrângerea poate fi de natură legală și ilegală. Constrângerea ilegală se manifestă prin abuz, despotism și lipsă de democrație, prin crearea unei stări de lipsă de protecție a propriului cetățean. Constrângerea legală este fundamentată, creată și stipulată doar de prevederile legale ale actelor normative.⁵⁵

Autorul N.V. Makareiko a propus unii indicatori, care au ca obiectiv de-a identifica temeiul aplicării și utilizării constrângerii juridice, și anume:⁵⁶

⁴⁹ ЛЕВИН, И.Д. *Суверенитет. Теория и история государства и права*. Санкт Петербург, 2003. 177 с. ISBN 5-94201-195-8.

⁵⁰ БРАТУСЬ, С.Н. *Юридическая ответственность и законность (очерк теории)*. Москва: Городец-издат, 2001. 55 с. ISBN 5-9268-0030-3.

⁵¹ CHETRUȘ, Ulian. Constrângerea – metodă de conducere statală. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.7-8. p.112. ISSN 1811-0770.

⁵² ЗАРИЦКИЙ, А.В. Место и роль политического принуждения в современной теории правового государства. În: *Государство и право*, 2004, nr.2. 98-104 сс. ISSN 0132-0769.

⁵³ CHETRUȘ, Ulian. Constrângerea – metodă de conducere statală. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr. 7-8, p.114. ISSN 1811-0770.

⁵⁴ НОХРИН, Д.Г. Государственное принуждение в гражданском судопроизводстве. В: *Государство и право*, 2008, nr.7, 21с. ISSN 0132-0769.

⁵⁵ HODOROGEA, Oana Maria. *Dimensiunea axiologică a dreptului în Idei și valori perene în științele socio – umane*. Vol.XIV, Cluj – Napoca: Argonaut, 2009. 422 p. ISBN 978-973-109-690-2.

⁵⁶ МАКАРЕЙКО, Н.В. *Административное право. Принципы административного принуждения*. 8-у изд. Москва:Юрайт, 2014, 16 с. ISBN 978-5-9916-4257-6.

- constrângerea juridică corespunde principiilor fundamentale ale sistemului de drept;
- constrângerea juridică este unică și generală pentru întreg teritoriul statului;
- sunt reglementate normativ conținutul, limitele și condițiile de aplicare;
- constrângerea juridică acționează prin intermediul mecanismului de drepturi și obligații reciproce ale subiectului ce aplică constrângerea și a celui care o suportă;
- constrângerea juridică dispune de forme procesuale dezvoltate.

Caracterul legal al constrângerii, continuă N.V. Makareiko⁵⁷ este dictat de principiile care o formează: principiul oportunității; principiul operativității; principiul răspunderii persoanelor cu funcție de răspundere.

Toate aceste principii sunt de natură să garanteze aplicarea unei constrângeri echitabile, corecte și temeinic justificate.⁵⁸

Această concluzie ar rezulta și studiul efectuat de U.Chetruș, care identifică următoarele particularități ale constrângerii juridice în statul de drept:⁵⁹

- *”constrângerea are menirea de a proteja interesele statului, societății și cetățeanului;*
- *constrângerea se prezintă a fi o metodă auxiliară de conducere a societății, principală fiind convingerea;*
- *constrângerea statală se realizează sub formă procesuală reglementată de actele normativ-juridice. Aceste acte stabilesc temeiurile aplicării, formele și limitele măsurilor de constrângere, determină subiecții activității jurisdicționale și competența acestora, precum și ordinea realizării constrângerii, stabilesc drepturile cetățenilor la apărare;*
- *cu cât mai exact și complet este reglementată procedura aplicării constrângerii statale, cu atât mai solide sunt garanțiile juridice ale drepturilor și libertăților cetățenilor și cu atât mai mică este probabilitatea ca persoanele cu funcție de răspundere să facă abuz de prerogativele puterii;*
- *constrângerea statală în statul de drept nu are drept scop cauzarea de suferințe fizice sau de altă natură delicvenților, ea prin natura sa nu implică tortura. Această constrângere este orientată spre educarea unui cetățean cinstit”.*

În teoria generală a statului și dreptului și în disciplinele juridice, a existat o tradiție larg răspândită de a *„considera constrângerea în raport cu statul, doar una dintre metodele de conducere statală a societății, combinată cu convingerea, încurajarea, stimularea.”*⁶⁰

⁵⁷ Ibidem, 24 c.

⁵⁸ TĂNASE, Oleg. Regulatory consolidation of coercions a prerogative of the rule of law. In: *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(4), Kyiv, Ukraine, p.85. UDC 340.12

⁵⁹ CHETRUȘ, Ulian. Constrângerea – metodă de conducere statală. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.7-8, p.113. ISSN 1811-0770.

Această gradație a subiectului analizat a fost obiectiv de cercetare a specialiștilor din domeniul dreptului, în special când s-a născut conceptul de constrângerea statală (și în mare parte este și în prezent cercetat). În timp ce constrângerea juridică a fost considerată ca fiind forma în care se manifestă constrângerea statală, în mod frecvent, termenii „*constrângere statală*” și „*constrângere juridică*” au fost utilizați ca sinonime.⁶¹ Potrivit lui D.G. Nohrin se susține că „*într-un stat de drept, orice acțiune a unei autorități trebuie să aibă o formă juridică, chiar și atunci când organizează activitatea.*”⁶²

Aceste studii însă par a considera că nu au fost luate în considerare, că constrângerea juridică și constrângerea de stat, la fel ca și dreptul și statul în sine, nu pot fi asimilate, deși, în esență, acestea sunt fenomene interdependente.

Profesorul Al. Arseni susține că constrângerea de stat este un tip de constrângere care se distinge prin subiectul implementării sale.⁶³

O astfel de constrângere este exercitată de către stat, reprezentat de organele și funcționarii săi, iar o individualizare a acestei caracteristici a constrângerii de stat, într-o formă sau alta, se regăsesc în majoritatea opiniilor doctrinare. O asemenea articulare este dată de V.N. Protasov, potrivit căreia „*o influență externă asupra comportamentului bazată pe puterea organizată a statului și care vizează afirmarea necondiționată a voinței statului.*”⁶⁴

Pentru A.I. Kaplunov constrângerea de stat este „*o metodă de influență care constă în aplicarea de către organele de stat și funcționarii acestora a unor măsuri stabilite prin lege, care constituie un sistem de restricții legale, privațiuni, sarcini sau alte acțiuni care permit persoanelor obligate să își îndeplinească instrucțiunile și să se conformeze interdicțiilor stabilite prin lege, precum și să asigure ordinea publică și securitatea indivizilor, a societății și a statului împotriva amenințărilor potențiale și reale.*”⁶⁵

Conchidem că constrângerea de stat este influența statului (prin organele și funcționarii săi) asupra comportamentului oamenilor pentru a atinge un scop stabilit - voința statului,

⁶⁰ МАКАРЕЙКО, Н.В. *Административное право. Принципы административного принуждения*. 8-у изд. Москва:Юрайт, 2014, 16 с. ISBN 978-5-9916-4257-6.

⁶¹ ЦИХОЦКИЙ, А.В. Государственное принуждение в механизме обеспечения эффективности гражданского судопроизводства. [citat 01.10.2022]. Disponibil on-line: <https://www.disscat.com/content/teoreticheskie-problemy-effektivnosti-pravosudiya-po-grazhdanskim-delam-0>

⁶² НОХРИН, Д.Г. Государственное принуждение в гражданском судопроизводстве. В: *Государство и право*, 2008, nr.7, 21с. ISSN 0132-0769.

⁶³ ARSENI, Alexandru. Legalitatea și supremația legii într-un stat de drept. În: *Materialele conferinței științifice – practice: Edificarea statului de drept*. Chișinău: 26-27septembrie 2003, Chișinău:Transparency International–Moldova, 2003. p.175. ISBN 9975-9776-2-6.

⁶⁴ ПРОТАСОВ, В.Н. *Теория права и государств: учебник и практикум для вузов*. Москва: Издательство Юрайт, 2023. 224 с. ISBN 978-5-534-15123-7.

⁶⁵ КАПЛУНОВ, А.И. Об основных чертах и понятии государственного принуждения. В: *Государство и право*. № 12, 2004. 10-17с. ISSN 2071-1166.

exprimată în norme juridice. Acest impact asupra comportamentului persoanelor se realizează prin exercitarea unei presiuni psihice, fizice sau de altă natură, stabilită prin lege și exercitată asupra unei anumite persoane, care constă în limitarea sau privarea de anumite beneficii, interese ale persoanei specificate, precum și în impunerea unor obligații suplimentare asupra acesteia.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

Prin natura sa dreptul nu poate fi „*liber*” de constrângere, mai ales când suntem în prezența unui raport juridic complex prin diversitate și în care participă autoritatea statală. O primă concluzie care rezultă din analiza reperelor doctrinare și de jurisprudență, este că statul de drept are îndatorirea să asigure raționamentul recurgerii la instituția constrângerii juridice. Aplicarea excesivă a măsurilor guvernamentale, constrângerea poate duce la costuri sociale, care vor afecta nu numai cetățenii individuali, persoanele juridice, ci societatea ca atare. În cele din urmă, acest lucru poate duce la o erodare a credinței în drept ca valoare socială.

În modul cel mai general, valoarea intrinsecă a dreptului poate fi definită ca expresia și personificarea prin lege a libertății sociale și a activității oamenilor, pe baza și în cadrul unor relații organizate, ordonate și în conformitate cu morala, dreptatea. În prezent, este necesar să se treacă de la dreptul la forță - la forța legii, ca în numele oricărui scop, chiar și cel mai sacru, mijloace ilegale, dezonorante și inumane să nu fie folosite.

Un alt aspect al relației dintre drept și constrângere este caracterizat prin medierea constrângerii de către drept. Constrângerea aplicată de stat trebuie să fie legitimă. Acest lucru depinde în primul rând de legitimitatea puterii de stat în sine, prin aceasta înțelegând recunoașterea, confirmarea legitimității sale.

Constrângerea juridică este în legitimitate, când autoritatea statală în virtutea dreptului său discreționar, guvernează societatea cu o minimă „*putere*” și „*energie imperativă*”, asigurând în același timp o mai mare libertate de auto-reglementare a proceselor sociale.

Totodată, puterea legitimă de stat este nu numai îndreptățită, ci și obligată, în interesul societății, să aplice măsuri coercitive prevăzute de lege și de o anumită procedură, în cazul în care acțiunile sunt prejudiciabile și nu pot fi oprite de alte mijloace.

Legitimitatea puterii de stat și a constrângerii juridice este evaluată nu numai prin cuvintele conducătorilor, nu numai prin legile și alte acte juridice normative adoptate, ci și prin rezultatele activităților autorităților de stat și ale funcționarilor acestora, abilitatea de a găsi soluții în situații de viață specifice. În această privință, cuvintele marelui filozof german F. Nietzsche rămân a fi actuale și în prezent: „*pentru a aproba sau a dezaproba pe deplin oamenii*

*care stau departe de noi, este suficient să cunoaștem scopurile la care aspiră. Pe cei care ne sunt mai apropiați îi judecăm după mijloacele prin care își realizează obiectivele. De multe ori nu ne place scopul în sine, dar îi aprobăm pe oameni datorită dezideratelor și mijloacelor prin care le ating.”*⁶⁶

Această afirmație se aplică pe deplin la caracterizarea constrângerii juridice în statul de drept. Diferența dintre constrângerea juridică aplicată de stat și violență se datorează nu numai subiectului aplicării sale, care sunt organele de stat autorizate, funcționarii acestora, reprezentanții relațiilor publice, ci, mai ales, medierii sale prin lege. Mediarea juridică a constrângerii de către stat asigură eficacitatea și eficiența acestuia. În cadrul legii, sunt stabilite competențele organelor de stat relevante de a aplica influența coercitivă a statului, sunt stabilite conținutul și limitele acesteia, temeiurile și procedura de utilizare.⁶⁷

În dorința de a veni cu o caracterizare de fond a constrângerii de stat, trebuie de remarcat că în literatura juridică există adesea concepte precum „constrângere”, „constrângere de stat”, „constrângere juridică”, care sunt prezentate ca fiind sinonime, deși prin efectele care le produc sunt diferite. Conceptul de *constrângere statală* reflectă o manifestare a rolului activ al statului în viața societății, iar *constrângere juridică* - subliniază rolul activ al dreptului în raport cu organele de stat care exercită influență coercitivă. Dacă dezvoltăm abordarea propusă, rezultă că, prin aplicarea măsurilor coercitive, statul nu este „legat” de lege și, dimpotrivă, există un fenomen independent de „*constrângere juridică*”, care are o anumită autonomie în raport cu statul. Cu alte cuvinte, vorbim despre prezența în societate a unui sistem binar de constrângere.

Cele redată ne permit să conchidem că constrângerea juridică trebuie privită într-o relație dialectică cu statul, care nu exclude posibilitatea utilizării, extrapolării și a altor metode, chiar de ordin științific, în situația în care *legea și constrângerea interacționează strâns între ele, ceea ce le influențează reciproc*.

Discuțiile referitoare la edificarea statului de drept și a particularităților de manifestare a constrângerii juridice în statul de drept, nu au identificat o concepție unitară de funcționare, însă constrângerea juridică în statul de drept rămâne să fie nucleul sistemului de reguli din stat.

Rezumând în această privință, constatăm *ipso facto* că particularitățile constrângerii juridice nu a fost obiectul cercetărilor științifice complexe în doctrina din Republica Moldova. Totuși, există autori care au abordat indirect elemente ale subiectului analizat, însă fără a se

⁶⁶ МОЧКИН, А.Н. *Фридрих Ницше (интеллектуальная биография)*. Москва, 2005. 134с. ISBN 5-9540-0011-5.

⁶⁷ LUPĂȘCU, Zinaida. Aspecte teoretico-practice privind interzicerea torturii prin prisma prevederilor articolul 3 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, În: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare*. Materialele conferinței științifico-practice, 8-9 noiembrie 2019, Chișinău:Print-Caro, 2019, p. 220. ISBN 978-9975-56-701-5.

evidenția substanța și particularitățile constrângerii juridice în statul de drept, structura, funcția și rolul acestui instrument juridic care asigură a ordine de drept.

În plan doctrinar, conchidem că studiile ce fundamentează lucrarea, le putem diviza în două grupuri:

- cele ce se preocupă de edificarea, formarea și instaurarea statului de drept;
- cele ce au ca obiect *lato sensu* constrângerea cu toate componentele ei.

Analiza manifestărilor de constrângere socială generală în sfera juridic-statală, ne permite să tragem câteva concluzii:

- constrângerea de stat și constrângerea juridică nu sunt concepte identice, deoarece criteriile de distincție între aceste tipuri de constrângere socială sunt diferite. Aceste fenomene diferă și în ceea ce privește obiectul și scopul influenței;

- în statul de drept, singura constrângere justificată este constrângerea juridică a statului, care nu trebuie privită ca o constrângere statală exercitată prin intermediul drepturilor, ci exclusiv ca exercitarea constrângerii juridice de către stat, investit cu puterile unui subiect al constrângerii juridice, menținând în același timp statul de drept, în toate relațiile legate de exercitarea unei astfel de constrângeri;

- constrângerea statal-juridică este o formă distinctă de limitare, care absoarbe avantajele constrângerii statale și juridice, neutralizând manifestările negative ale acestora, printre care principalele sunt deschiderea către arbitrar și ineficacitatea.

2. FUNDAMENTELE TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE CONSTRÂNGERII ÎN STATUL DE DREPT

2.1. Sistemul principiilor statului de drept ca fundament pentru caracterizarea calitativă a constrângerii juridice

Dintr-o analiză a doctrinelor despre stat, mai ales ale țărilor care au fost sub un regim totalitar, se poate de observat că conceptul ”stat de drept” este unul necesar și chiar căutat. Din aceste rațiuni, doctrina operează cu sintagme: „*dreptul statului*” și *statul dreptului*”, deoarece înțelegerea și interpretarea lor este una diferită. Pe axa cronologică ele au fost plasate la o distanță diferită, argumentându-se că evoluția la „*statul dreptului*” la „*dreptul statului*” a fost una de lungă durată, foarte complexă și multiaspectuală. Drept exemplu I. Deleanu susține că statul de drept reprezintă de fapt o „*necesitate antropologică*”⁶⁸, autorul Michel Miaille, citat de Gregory Salle, definește: „*drept un postulat și o axiomă, o veritabilă dogmă*”⁶⁹; Kelsen îl vede ca pe „*un pleonasm, un nonsens juridic*”⁷⁰, D. Loshack îl prezintă drept: „*un mit*”⁷¹, în viziunea lui A. Auer, citat de I. Deleanu – statul de drept este „*fără gust, fără miros și fără culoare*”⁷²; A. Haoriou consideră statul de drept un concept inutil „*care mutilează de factură arbitrară alte două concepte.*”⁷³

În noile democrații europene, statul este un motiv mitic și necesar. Sintagma „*stat de drept*” prevede și cuprinde două aspecte ale juridicului, acestea după caracterul lor sunt de ordin contradictoriu, dar se completează prin: *aspectul normativ* - ce promovează dispozițiile legale, îndatorirea la respectul legii în general; și *aspectul ideologic* – legitimitatea, îndatorirea ca organele statului să acționeze conform competenței. Aceste exigențe pun în valoare un ”*obiectiv necesar pentru unificarea normelor juridice, mai ales, când dreptul public o cere.*”⁷⁴ Pe acest

⁶⁸ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 22 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁶⁹ SALLE, Gregory. Des ”*infimes matérialités*” carcérales à ”*l’Etat de droit*”. În: *Droit et Societe*, 2008, 510.p ISSN 0769-3362.

⁷⁰ KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 220 p. ISBN: 973-50-0113-6.

⁷¹ LOCHAK, Daniele. *Le principe de légalité: mythes et mystifications*. Paris:Actualité Juridique Droit Administratif, 1981. 387 p. ISBN 01918389.

⁷² DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 17 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁷³ HAURIOU, A., GICQUEL, J., GELARD, P. *Droit constitutionnel et Institutions politiques*. Paris: Montchrestien:7-e ed., 1980. 136 p. ISBN 2-7076-0225-6.

⁷⁴ LUPAȘCU, Zinaida. Unificarea și armonizarea normelor juridice în domeniul activității vamale în procesul integrării europene. În: *Revista Națională de Drept*. nr.8, 2016. pp.10-14. ISSN 1811-0770.

plan al ideologiei, conceptul „*stat de drept*” își demonstrează fecunditatea: el constituie un „*Kampfberggriff*”, un concept de combatere sau, după caz, *de constrângere*, un instrument pentru a vehicula valori care conferă statului legitimitate. Aici își regăsește conceptul „*elanul*” pe care, în unele societăți sau în unele perioade, l-a pierdut: *legitimitatea puterii și limitarea ei*.⁷⁵

Dreptul nu poate exista în afara statului, el are nevoie de acesta pentru a-i crea normele, pentru a edifica elementele sistemului juridic, pentru a asigura finalitatea și eficacitatea normelor juridice, pentru a le asigura și în caz de necesitate să aplice forța coercitivă asupra căreia statul deține monopolul.⁷⁶

La rândul său, nici statul nu poate exista în afara dreptului, deoarece pentru a-și exprima puterea este nevoie ca dreptul să o reglementeze și să-i ofere statut de legalitate, dreptul joacă rolul de mediator al statului în asigurarea eficacității sale prin instituirea unui comportament general și obligatoriu. Simpla asociere a celor doi termeni nu este, de la început, justificată: statul nu se reduce la drept, iar dreptul nu se reduce la stat. Această asociere pare a fi illogică: orice limitare a statului prin drept este exclusă, din moment ce chiar organele sale sunt „*producătoare de drept*”, de rânduiri generale și obligatorii, susceptibile, de altfel, de abrogare sau modificare.⁷⁷

În opinia autorului D.Baltag, statul de drept este o creație teoretică pentru apariția căreia omenirii i-au trebuit sute de ani. Acest concept a cunoscut câteva nivele sau forme de edificare, și anume: statul polițienesc, statul legal, statul constituțional.⁷⁸

Statul polițienesc constituie una dintre formele inițiale ale statului de drept, asemănat mult timp cu o formă de organizare statală care neagă dreptul. În realitate, statul polițienesc constituie una dintre formele statului de drept, numai că dreptul aplicabil într-un atare stat este cel al guvernământului, al executivului.⁷⁹

Dreptul nu poate fi analizat, studiat, interpretat decât prin prisma existenței egalității subiecților în cadrul raportului juridic.

Statul legal și-a găsit expresie mai ales în Franța clei de a III și a IV-a Republici. Raymond Carre de Malberg este unul dintre autorii ce susțin ideea statului legal, și consideră că:

⁷⁵ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 18 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁷⁶ TĂNASE, Oleg. Considerations on state power and the mode of its implementation. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 12th edition University of Pitesti, 17th -18th May 2019. p. 500. ISSN 2360- 395X

⁷⁷ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 23 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁷⁸ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 106 p. ISBN: 978-9975-101-38-7.

⁷⁹ DELEANU, Ion. *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*. București: C.H.Beck, 2006. 322 p. ISBN 9736559572, 9789736559570.

„nimic nu este posibil sau valabil decât prin lege” și că „nu există în Franța putere superioară legii.”⁸⁰

Prin esența sa, „statul legal este acel stat în care se asigură dominația legii sau suveranitate legii. Ar rezulta de aici câteva consecințe:”⁸¹

a) în pofida, faptului că există și o „putere de reglementare autonomă”, ca și în statul polițienesc, principiul legalității implică necesitatea unui raport strict de conformitate a actelor administrative cu legea. Legea nu este doar limita activității executive, dar și condiția acesteia, organele administrative mărginindu-se la executarea legilor. „Executivul nu poate face tot ceea ce nu este explicit interzis; el nu trebuie să facă decât ceea ce îi este explicit permis.”

b) separația puterilor este – cum de altfel s-a considerat în 1789 – condiția necesară a libertății. Principiul este, desigur, generos, în condițiile unei „dictaturi a majorității”.

„În poliarii – spunea Robert Dahl – tot ceea ce este necesar rămâne evitarea dictaturii majorității și garantarea pluralismului; aplicarea „regulilor jocului” prin care este proteguită opoziția minoritară și consacrarea principiului alternanței la putere;”⁸²

c) perfecționarea statului legal trece prin perfecționarea instituțiilor reprezentative. „Reprezentarea proporțională și Parteienstaat sunt fructele naturale ale statului legal.”⁸³

S-ar părea că concepția statului legal nu poate fi contestată. Și totuși există un neajuns în această privință, ce se manifestă prin faptul că într-un asemenea stat, rolul principal se acordă parlamentului. Criza parlamentarismului poate conduce la o criză a statului legal, de altfel, aceasta s-a și întâmplat în Italia, începând cu anul 1924, în Germania după 1933, în Spania din 1936, etc.⁸⁴.

Statul constituțional, susține profesorul D.Baltag, încearcă să completeze lacunele statului legal. Statul constituțional apare inițial nu atât pentru a proteja drepturile și libertățile omului, cât a preveni conflictele ce pot apărea în cadrul federalismului. Astfel, statul constituțional este inițial preocupat de ideea repartizării atribuțiilor ce revin autorităților federale și autorităților subiectelor federației, interacțiunea optimă a acestora. Cu timpul, statul se cristalizează ca formă modernă a statului de drept.⁸⁵

⁸⁰ MALAURIE, Philippe. *Antologia gândirii juridice*. Humanitas, 1997. 313 p. ISBN 9732807830.

⁸¹ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 24 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁸² DAHL, Robert. *Polyarchy: Participation and Oppositionem*. Yale University Press, online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: https://dispes.units.it/sites/dispes.units.it/files/all_pers/Dahl%20Polyarchy001.pdf.

⁸³ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 25 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁸⁴ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 106 p. ISBN: 978-9975-101-38-7.

⁸⁵ Ibidem, p. 107.

Astfel teoria statului de drept a devenit o veritabilă axiomă a dreptului public, iar ca instrumente eficace de realizare a lui s-au instituit controlul judecătoresc asupra actelor administrative și controlul constituționalității legilor.⁸⁶ Iar la cererea persoanei se exercită și un control judecătoresc de către instanța europeană.⁸⁷

În acest sens, se crează o limitare a puterii statului prin ”drept”, fiind un echilibru juridic constituit prin norme și principii fundamentale valabile democrației.

Astfel promovarea democrației și edificarea unor structuri statale, ce vor respecta dreptul, implică perioade de timp, necesar pentru formarea climatului de legalitate.⁸⁸

Dacă apariția statului a fost determinată de anumite cauze social-economice, se constată că aceleași motive au determinat și apariția dreptului. Așa s-a conturat și apoi s-a dezvoltat conceptul statului de drept, cu toate formele de constrângere, care într-o formă concisă - se referă la constituirea și exercitarea Puterii de stat pe baza legii. Conceptul statului de drept subsemnează acele principii fundamentale, care garantează exercitarea guvernământului în ansamblul său și în toate componentele sale în conformitate cu prevederile legii. Acest concept atrage, statuarea unor asemenea norme, care să dea cetățeanului acea liniște sufletească izvorâtă din convingerea fiecăruia că se află în siguranță.⁸⁹

Conceptul statului de drept reprezintă legătura indisolubilă dintre cele două instituții: stat și drept, această legătură este una importantă, firească și necesară între norma juridică și realitatea politică statală. Statul prin instituțiile abilitate, în primul rând prin puterea legiuitoare – emite normele de drept, pe baza cărora, apoi, chiar aceste instituții sunt obligate să funcționeze. Așadar, statul de drept se constituie și funcționează pe baza legii; lege care există tocmai ca urmare a existenței și activității legislative a statului de drept.⁹⁰

Statul de drept presupune o așezare politică, care exprimă cultul dreptului, iar constrângerea juridică operată de stat, vine să decidă dacă s-a acționat pe baza unui statut juridic și în limitele competenței, a drepturilor și libertăților.

⁸⁶ BALTAG, Dumitru. Probleme actuale în cunoașterea esenței și conținutului răspunderii juridice. În: *Studii juridice universitare*. nr. 3-4, 2009. p.18. ISSN 1857-4122.

⁸⁷ LUPĂȘCU, Zinaida. Încălcarea prevederilor art.6 paragraful 1 al Convenției Europene („... orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil) de către instanțele de judecată naționale și ignorarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. În: *Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Materialele conferinței științifico-practice*. 12-13 decembrie 2019, Chișinău, Ed:Tipografia „Adrilang“, 2019, pp. 72-80. ISBN 978-9975-3287-6-0.2019.

⁸⁸ CIOBANU, Rodica. Aspecte teoretice în procesul edificării statului de drept. În: *Edificarea statului de drept: Materialele conferinței științifico-practice*. Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Bons Office, 2003, p. 307. ISBN 9975-9776-2-6.

⁸⁹ DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010.19 p. ISBN 978-973-127-447-8.

⁹⁰ MAZILU, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Ed.a II-a, revizuită și adăugită. București:All Beck, 2000. 321 p. ISBN 973-655-053-2.

Conceptul stat de drept este unul universal acceptat. Potrivit lui F.M. Rayanov, „statul de drept este instituția cea mai optimă pentru o societate justă, la care ar trebui să aspire orice stat.”⁹¹

Întrucât Constituția Republicii Moldova proclamă natura juridică a statului, problemele legate de aducerea tuturor elementelor sistemului politico-juridic în conformitate cu această declarație, devin de actualitate pentru cercetarea teoretică și juridică.⁹²

Aceste elemente ale statului, iar în consecință ale constrângerii juridice sunt identificate și de savantul maghiar Imre Szabó, prin care: „în ceea ce privește legătura dintre „stat” și „drept” ghilimelele trebuie să fie plasate în mod corect, astfel că dacă se vorbește de drept fără stat, cuvântul „drept” trebuie să fie pus între ghilimele, pentru că în acest caz nu este în mod real drept; dacă se vorbește, dimpotrivă, de „drept statal”, atributul „statal” nu trebuie să fie pus în ghilimele, căci este de prisos, în orice caz, prin intervenția statului ia naștere dreptul. Fără stat nu există drept.”⁹³

Statul de drept se caracterizează prin următoarele trăsături:⁹⁴ este fundamentat pe supremația legii; presupune realizarea strictă a legilor de către toți (cetățeni, funcționari, autorități publice, stat, organizații nestatale etc.); se prevede răspunderea reciprocă a statului și cetățenilor, în limitele stabilite de lege; existența unei democrații constituționale reale (inclusiv pluralismul în societate, participarea la formarea autorităților publice și la guvernare, consultarea cetățenilor în probleme de interes statal major etc.); sunt asigurate drepturile și libertățile omului și cetățeanului; există o reală separație și independență a puterilor.

Dezideratele statului de drept, formulate J. Kant, își păstrează actualitatea, or, statul de drept trebuie să servească în primul rând individului, protejându-i interesele de orice arbitrar; statul și individul sunt legați prin responsabilitate reciprocă; statul este supus legii naturale; puterea de stat este împărțită în ramuri legislativă, executivă și judecătorească. Poporul este sursa puterii, el deține puterea legislativă, căreia îi este subordonată puterea executivă. J.Kant a subliniat importanța nu atât a principiului separării puterilor, cât a echilibrului acestora, din aceste rațiuni a promovat conceptul „societate civilă juridică”, în care ar trebui să prevaleze statul de drept. S-a considerat că cel mai înalt criteriu pentru corectitudinea legii, nu este votul unanim în favoarea ei, ci moralitatea legii ca o conștiință a responsabilității față de oameni. Când

⁹¹ РАЯНОВ, Ф.М. Теория правового государства: проблемы модернизации. Уфа:Гилем, 2010. 108 с. ISBN 978-5-94201-645-6.

⁹² SMOCHINĂ, Andrei. Organele constituționale ale Republicii Moldova în condițiile regimului totalitar. Chișinău:Prag, 2001. 102 p. ISBN 997577007X.

⁹³ Szabó, Imre. Les fondements de la théorie du droit. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1973. 340 p. ISBN 963-462-848-6.

⁹⁴ NEGRU, B., SMOCHINĂ, A., OSMOCHESCU, N., Constituția Republicii Moldova: comentariu/ coord. de proiect: Klaus Sollfrank; Chișinău: Arc, 2012. 176 p. ISBN 978-9975-61-700-0.

dreptul este în concordanță cu legea morală, atunci oamenii se vor comporta într-un mod care să își limiteze libertatea lor față de libertatea celorlalți.⁹⁵

Recunoașterea valorii statului de drept, trebuie să fie urmată cu siguranță de măsuri pentru a introduce principiile sale în viața societății, a statului și a fiecărui individ ca subiect de drept. Una dintre prioritățile statului de drept, s-ar înțelege că este aceea de a dezvolta o bază clară și fermă pentru constrângerea legală a statului, bazată pe idealurile statului de drept.⁹⁶

Se constată în acest mod, că atributele ce identifică calitatea statului de drept, a constrângerii juridice realizate de acesta, nu au fost sistematizate, clasificate și acceptate *erga omnes*. Această sistematizare este necesară pentru a trece la stabilirea modalităților de construire a unui stat de drept, de constituire și dezvoltare a constrângerii juridice a statului.

Istoria doctrinelor juridice și politice au observat că teoria statului de drept a suferit schimbări foarte radicale în ultimele două secole.⁹⁷ Lista trăsăturilor statului de drept a inclus o mare varietate de manifestări și caracteristici de activitate. Adesea, principiile statului de drept sunt incluse alături de premisele, condițiile și efectele instituirii unui stat de drept. Acest lucru face ca problema științifică de a identifica caracteristicile și elementele esențiale ale statului de drept și de a le separa de acestea pe cele de importanță secundară să fie cu atât mai actuală.⁹⁸

Trăsăturile esențiale ale statului de drept sunt considerate, de obicei, ca fiind manifestări ale calităților sale care îi definesc natura, principalele proprietăți sistemice care sunt suficiente pentru a identifica statul de drept ca o formă organizatorică și juridică specială de exercitare a puterii de stat. Esența statului de drept este înțeleasă ca fiind ceea ce constituie substanța acestui fenomen, un set de caracteristici stabile, permanente, care definesc statul ca stat de drept, fiind fundamentul pentru caracterizarea calitativă a constrângerii juridice. Aparent, susținem opinia regăsită la A.M. Velichko, care a susținut că nu pot fi recunoscute ca fiind esențiale caracteristici secundare și aparent opționale, cum ar fi „separarea puterilor”, „concentrarea tuturor prerogativelor de reglementare a puterii de stat în sistemul de instituții de stat”, „stabilirea în lege și punerea în practică a suveranității puterii de stat” etc. În mod obiectiv, acest lucru

⁹⁵ KANT, Immanuel. *Critica facultății de judecare*. Traducere, studiu introductiv, note: Rodica Croitoru. București: ALL, 2008. 151 p. ISBN: 978-973-571-621-9.

⁹⁶ POSTU, Ion. Statul de drept: istorie și contemporanietate. În: *Statul de drept și administrația publică. Materialele simpozionului național*. Chișinău: 2005, pp.24-29. ISSN 1857-3622.

⁹⁷ НЕРСЕСЯНЦ, В.С. *Философия права*. Москва, 2005. 173 с. ISBN 5-89123-098-4.

⁹⁸ POSTU, Ion. Considerații teoretice privind unele principii ale activității normative a statului. În: *Conferința internațională științifico-practică „Administrația publică: aspecte practico-științifice. Probleme și perspective*. 30 ianuarie 2004, Chișinău: 2004. pp.274-279. ISSN 1157-3612.

conduce la o lărgire nejustificată a gamei de atribute care nu permite cu adevărat identificarea corectă a celor mai reprezentative elemente ale subiectului vizat.⁹⁹

Concentrarea excesivă asupra identificării a tot mai multe caracteristici ale statului de drept neglijează acele aspecte ale statului care îi definesc natura socială și îi justifică esența morală, etică, politică și juridică.¹⁰⁰ Însă statul de drept, prin modul său de funcționare, trebuie simțit, auzit, așa precum este dictat de regulile democratice - ca un anumit sistem de cerințe nu numai pentru puterea de stat, ci și pentru legea care o limitează.

În opera prof. M.Djuvara cu privire la garanțiile statului de drept, par a fi destul de consonante - acestea ar trebui să conștientizeze în drepturile inalienabile ale individului, principiul separării puterilor, limitarea puterii prin lege și chiar subordonarea statului față de legea care se află mai presus de el. Cu toate acestea, el a considerat că „*puterea de constrângere a opiniei publice*” este principala garanție a statului de drept.¹⁰¹

Problema poziției juridice a individului, limitarea suveranității statului și a puterii legislative la libertățile subiecților drepturilor și libertăților lor, care a apărut în Europa, a permis să se vorbească de un stat democratic de drept. Într-un astfel de stat, legile trebuie să exprime nevoile membrilor societății, o putere de stat limitată prin lege nu poate fi mai presus de societate, iar restricțiile asupra libertății indivizilor nu pot fi permise decât cu acordul membrilor societății înseși. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, teoria statului de drept s-a schimbat considerabil. Conceptul de stat de drept pune un mare accent pe dezvoltarea culturală și socială a individului. Astfel, în conformitate cu noțiunea general acceptată de stat de drept, puterea de stat era limitată la drepturile și libertățile naturale, interzicând intervenția puterii în sfera societății civile și obligând statul să protejeze libertatea și proprietatea individului. Idealul era un stat social guvernat de statul de drept, care nu numai că garanta libertățile individuale și politice, dar asigura drepturile socio-economice și culturale ale individului.

În Republica Moldova această teorie a fost dezvoltată de Gh.Avornic, E.Aramă, B.Negru, A. Negru, M.Rotaru, G.Costache, D.Baltag, Al. Arsenii, N. Osmochescu și alți doctrinari.

Profesorul Gh. Avornic a sesizat două principii principale în conceptul de stat de drept - limitarea puterii de stat la lege și participarea poporului nu numai la organizarea aparatului de stat, ci și la stabilirea ordinii juridice. El a scris: „*Atunci când descriem statul de drept în termenii cei mai generali, trebuie să admitem că principala caracteristică a acestui stat este că*

⁹⁹ БЕЛИЧКО, А.М. Государственные идеалы России и Запада. Параллели правовых культур. СПб. 1999, с.234. ISBN 5-86247-024-7.

¹⁰⁰ GRECU, Raisa. Curs de Drept Constituțional - opera fundamentală juridică a lui Constantin Stere. În: *Revista Națională de Drept*. nr. 12, Chișinău, 2008. p. 25. ISSN 1811-0770.

¹⁰¹ DJUVARA, Mircea. *Teoria generaă a dreptului*. (Enciclopedia juridică). București: All Beck, 1999. 108 p. ISBN 9739435262, 9789739435260.

pune anumite limite puterii, este limitată și subordonată legii. În plus, într-un stat de drept, atât anumite organe ale puterii, cât și ordinea juridică însăși sunt organizate cu ajutorul poporului însuși.”¹⁰²

Autorul menționat a acordat o mare importanță caracteristicii principale a conținutului legii, care ar trebui să limiteze activitățile statului și ale organelor sale. În opinia sa, dreptul pozitiv poate fi recunoscut ca fiind suprem dacă asigură inviolabilitatea drepturilor și libertăților naturale ale individului: *„Limitările puterii în statul de drept sunt create de recunoașterea individului ca având drepturi inalienabile, inviolabile și intangibile. Pentru prima dată într-un stat de drept sau într-un stat constituțional, se recunoaște că există o anumită sferă de autodeterminare și de autoexprimare a individului în care statul nu are dreptul să se amestece.*”¹⁰³

În alte cercetări B.Negru a văzut statalitatea juridică în primul rând în asigurarea drepturilor politice ale cetățenilor, a autonomiei lor de conștiință și a libertății de exprimare, care trebuiau să fie ascultate și luate în considerare de către autoritățile statului.¹⁰⁴

O consecință directă a libertății de conștiință este libertatea de exprimare, vorbită sau scrisă, care nu poate fi realizată fără libertatea de asociere și libertatea de întrunire.¹⁰⁵

Caracteristicile statului de drept sunt, în unele cazuri, aranjate într-o anumită succesiune ierarhică, care se rezumă la identificarea unei caracteristici „principale” sau „esențiale”. Acest lucru este, de obicei, suficient pentru a descrie statul de drept, dar nu îl poate satisface pe cercetător, care urmărește să dezvolte idei teoretice despre aspecte individuale ale construcției și funcționării sale, în special despre constrângerea juridică a statului, pe baza caracteristicilor esențiale ale statului de drept.¹⁰⁶

Principală trăsătură a unui stat de drept, potrivit autorilor V.V.Lazarev¹⁰⁷ și A.V. Kornev¹⁰⁸ este ideea de suveranitate populară, care implică supremația dreptului, separarea puterilor, protecția drepturilor și libertăților individului.

¹⁰² AVORNIC, Gheorghe. *Tratat de teorie generală a statului și dreptului*. Vol. I. Chișinău: USM, 2009. 140 p. ISBN 9975-70-370-4 (290).

¹⁰³ Ibidem, p. 297.

¹⁰⁴ NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău, 2017. 632 p. ISBN 978-9975-53-924-1.

¹⁰⁵ HUMĂ, Ioan. *Teoria generală a dreptului*. Focșani: Neuron, 1997. 65 p. ISBN 973-9226-04-3.

¹⁰⁶ HUMĂ, Ioan. *Teoria generală a dreptului*. Galați: Fundația Academică Danubius, 2000. 144 p. ISBN 973-9226-28-0.

¹⁰⁷ ЛАЗАРЕВ, В.В., ЛИПЕНЬ, С.В. *Теория государства и права: Учебник для вузов*. 2-е изд., испр. и доп. - Москва: Спарк, 2000. 669 с. ISBN 5-7307-0602-2.

¹⁰⁸ КОРНЕВ, А.В. и др. *Общая теория права и государства: Учебник*. Москва, 2001. 176 с. ISBN 5-7357-0123-1.

Astfel dacă suveranitatea poporului este asigurată și realizată, se exprimă, în primul rând, prin libertatea de a alege modul în care societatea este guvernată și în care structurile de stat și de putere sunt formate de către popor. Deasemenea suveranitatea poporului se exprimă și în conținutul actelor juridice. Statul de drept trebuie, prin urmare, să aibă un sistem de legiferare care să garanteze că suveranitatea poporului este concretizată în actele juridice. Astfel, sistemul prezentat de atribute ale statalității juridice, atunci când este examinat în detaliu, se bazează pe voința suverană a poporului, care trebuie să fie exprimată în legi și alte acte juridice normative, iar constrângerea juridico-statală trebuie să fie exercitată în temeiul acestora.

Autorul Nersesyants V.S. dezvăluie conceptul de stat de drept și constrângerea statului, în contextul teoriei sale juridice libertariene, care se bazează pe distincția dintre lege și drept. El identifică trei prevederi fără de care, în opinia sa, nu se poate vorbi de un stat de drept modern. *„Experiența gândirii politice și juridice - scrie el - arată că statul de drept ca structură (model) specială de organizare juridică a puterii publice și politice (de stat) și ca formă specială de interrelaționare juridică între indivizi, societate și stat înseamnă recunoașterea formală, consolidarea și respectarea a cel puțin următoarele trei prevederi:*

- *drepturile și libertățile inerente și inalienabile (naturale) ale omului (în adițional la drepturile și libertățile corespunzătoare ale cetățeanului);*

- *supremația legii;*

- *organizarea juridică a sistemului de putere de stat în sine, bazată pe principiul separării puterilor în putere legislativă, executivă și judecătorească.”*¹⁰⁹

Susținem această opinie, care în fond cuprinde trei blocuri de probleme, deși strâns legate între ele, sunt suficient de independente, a căror rezolvare ar însemna realizarea conceptului de stat de drept. Trebuie de remarcat, că această viziune a celor trei componente ale statalității juridice ca un sistem de asigurare a statului de drept, reprezintă substanța statalității juridice.

Unul dintre cei mai proeminenți teoreticieni ai științei juridice rusești contemporane, M.N. Marchenko, un expert proeminent în domeniul statalității juridice, menționează că statul de drept, în ciuda trăsăturilor sale specifice, nu-și pierde caracteristicile generale ale unui stat. Potrivit lui M.N. Marchenko, sistemul caracteristicilor statului de drept este condus de principiul *„supremației legii”*, și *„nu într-un sens extensiv, fiind identificat cu dreptul, ci în sensul cel mai direct al acestuia.”*¹¹⁰

¹⁰⁹ НЕРСЕСЯНЦ, В.С. *Общая теория права и государства*. Москва, 2023. 309 с. ISBN 978-5-91768-238-9.

¹¹⁰ МАРЧЕНКО, М.Н. и др. *Проблемы теории государства и права*. Москва:Юристъ, 2001. 401 с. ISBN 978-5-91768-409-3.

În acest sens, premisa de bază a teoriei statului de drept este că, în toate situațiile, interesele cetățeanului au superioritate față de interesele statului. Fără îndoială, individul, drepturile și libertățile sale reprezintă cea mai mare valoare și principalul obiect de reglementare și apărare a statului de drept.

Astfel principiul sistemic de bază al statului de drept este „supremația dreptului” sau „domnia legii”. Această calitate a statului de drept este o condiție necesară pentru ca un stat să dobândească celelalte trăsături care îl identifică ca stat de drept. Dacă admitem că titlul statului de drept a fost atins în societate, restul caracteristicilor devin evidente (*securitatea drepturilor și libertăților fundamentale, justiție independentă, separația puterilor, legitimitatea autorității publice*) și necesare (*securitate, protecție*).

În dispozițiile Constituției Republicii Moldova, cu valoarea de principiu constituțional, regăsim garantate drepturile și libertățile omului (art.15-25), cât și îndatoririle fundamentale ale acestuia (art. 55-59). Autorii B.Negru, N.Osmochescu și A.Smochină au evidențiat: „prevederile constituționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului nu sunt altceva decât drepturi și libertăți fundamentale ale omului, care la momentul formării Republicii Moldova și adoptării Constituției statului erau unanim recunoscute în calitate de principiu fundamental de drept internațional public, fiind consfințite într-un număr impunător de instrumente juridice cu caracter universal și regional. Republica Moldova nu le-a negociat, neexistând în perioada respectivă ca subiect de drept internațional, însă a aderat la ele și le-a implementat în legislația națională, inclusiv în Constituția Republicii Moldova.”¹¹¹.

Având în vedere că statul de drept presupune o activitate complexă, acesta atrage o responsabilitate reciprocă a statului și a cetățeanului, fiind o măsură a libertății cetățenilor și o măsură a responsabilității statului față de cetățean; iar constrângerea juridică a statului de drept reflectă la fel o măsură de intervenție în drepturi și libertăți, cât și stabilește limitele autonomiei cetățenilor în relațiile lor cu alte subiecte de reglementare juridică. Prin acordarea de drepturi și impunerea de obligații, se stabilește un raport juridic între stat și cetățean, în cadrul căreia o parte este atât de competentă pe cât este obligată să fie cealaltă parte. În acest caz, statul este responsabil pentru faptele sale și ale funcționarilor săi, în timp ce cetățenii sunt responsabili față de stat pentru faptele lor.

Principiile statului de drept, iar în consecință o calitativă constrângere juridică includ, de asemenea, un sistem judiciar independent și eficient, precum și o lege care să fie cât mai compatibilă cu voința și interesele generale ale societății.

¹¹¹ NEGRU, B., SMOCHINĂ, A., OSMOCHESCU, N., *Constituția Republicii Moldova: comentariu/ coord. de proiect: Klaus Sollfrank*; Chișinău: Arc, 2012. 577 p. ISBN 978-9975-61-700-0 (19).

Credem că, în această formă, sistemul de atribute ale statului de drept conferă conceptului o anumită coerență. Această abordare sistematică permite, pe baza integrității conceptului de stat de drept, să se stabilească caracteristicile nu numai ale elementelor sale individuale (ideile individuale, proprietățile și cerințele bazate pe acestea), ci să definească hotarele sale externe și să stabilească natura inter-relațiilor cu mediul extern pe o bază metodologică logică și solidă.

Statul de drept, trebuie să se manifeste atât ca o forță de constrângere, cât și ca o condiție necesară pentru protecția și dezvoltarea drepturilor și libertăților naturale ale individului.¹¹² Statul de drept își asumă valorile natural-juridice ca și conținut al activităților sale și ca mijloc de realizare a acestora dispune de forța de constrângere inerentă în mod tradițional.

Într-un stat de drept, în conformitate cu natura sa umanistă, constrângerea are un caracter juridic condiționat de măsura în care este conformă cu principiile generale ale sistemului juridic; este unitară și universală pe întreg teritoriul țării; operează prin mecanismul drepturilor și obligațiilor; este reglementată normativ prin conținutul, limitele și condițiile de aplicare. Așa precum s-a declarat în doctrină: „*cu cât este mai ridicat nivelul conținutului juridic al coerciției de stat, cu atât mai mult aceasta este capabilă să îndeplinească funcțiile unui factor pozitiv al dezvoltării sociale și cu atât mai puțin cele ale unui instrument al arbitrariului și al voinței anumitor persoane și funcționari.*”¹¹³

2.2. Caracteristicile teoretice inerente constrângerii analizate prin prisma esenței sale sociale

Studiul locului și rolului oricărui fenomen social în sistemul social este posibil de a-l pune în evidență, numai prin analiza proprietăților acestui fenomen, a componentelor sale structurale, deoarece fără definirea esenței fenomenului, a conținutului și a formelor sale de exprimare, este imposibil să se determine interconexiunile și interdependențele cu alte elemente ale sistemului.

Referindu-ne la constrângere, ca fenomen social, uneori doctrina utilizează conceptul de „supunere”, definind ca „*subordonarea unei persoane (grup, clasă, oameni) ... împotriva voinței sale pentru a atinge anumite obiective sociale sau personale.*”¹¹⁴

¹¹² Ibidem, 560 p.

¹¹³ ЧАШНИКОВ, В.А. Государственно-правовое принуждение: общетеоретические вопросы. дис. канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006. 27 с. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/gosudarstvenno-pravovoe-prinuzhdenie-obshcheteoreticheskie-voprosy>

¹¹⁴ ДОБРЕНЬКОВА, В.И. и др. Социальное управление: Словарь. Москва: Издательство МГУ, 1994. 198 с. ISBN: 5-211-02620-9.

Din punct de vedere filozofic, constrângerea este văzută ca fiind rezultatul unei „coerciții” ilegale, care limitează libertatea exterioară a individului și perpetuează utilizarea nedreaptă a forței, alterând starea de egalitate formală. Procesul de constrângere în sine este definit ca fiind înlăturarea voinței unui individ; *„constrângerea este o acțiune menită să limiteze libertatea unui individ de a face ceea ce el, în conformitate cu voința sa liberă, dorește să facă.”*¹¹⁵

Aspectul psihologic al constrângerii se manifestă prin o modalitate de a influența oamenii să acționeze împotriva voinței lor, în beneficiul celui care exercită constrângerea.

Cea mai comună abordare în literatura juridică, constrângerea este considerată în primul rând o metodă, un mijloc de influență asupra oamenilor, asupra comportamentului lor. Susținătorii acesteia definesc constrângerea ca *„impactul asupra subiecților, care se exprimă prin violență directă sau amenințarea cu aplicarea acesteia, forțând conformarea comportamentului lor la cerințele prezentate în caz de abatere de la acestea”*,¹¹⁶ *„procesul de retragere a voinței individuale prin influență externă care are ca scop forțarea unui individ să facă ceva sau să se abțină de la orice acțiune.”*¹¹⁷

Pentru a identifica esența și trăsăturile constrângerii, este necesar să se determine rațiunea existenței sale ca fenomen independent al realității sociale. Fără îndoială, constrângerea, ca fenomen al vieții sociale, este inamovibilă și, mai ales, trebuie remarcat faptul că impactul inevitabil al unui subiect asupra altuia se datorează faptului că sfera de activitate a ambilor simultan este mediul social și, prin urmare, *„... interesele pot fi realizate numai prin exploatarea reciprocă. Individul este pur și simplu obligat să creeze o legătură cu celălalt participant la relație, pentru că unul dintre ei are o nevoie nesatisfăcută, iar celălalt are mijloacele de a o împlini și viceversa.”*¹¹⁸

De regulă, convingerea, încurajarea (motivarea) și constrângerea sunt menționate ca fiind principalele mijloace și metode de influență. Conform lui V.V. Kolotusha. *„managementul social implică în mod necesar constrângerea, însă nu se reduce doar la aceasta. Convingerea este folosită pentru a menține sau a schimba relațiile sociale.”*¹¹⁹ Convingerea *„este un tip de activitate socială, intenționată, în urma căreia ideile, valorile și atitudinile, formulate de societate ca întreg sau de grupuri sociale individuale, și care inițial sunt exterioare unui anumit*

¹¹⁵ ПУЧНИН, А.С. Принуждение и право. În: *Право и управление*. Nr.2, Москва: 2021, 18 с. ISSN 2587-5736.

¹¹⁶ МАКАРЕЙКО, Н.В. *Административное право. Принципы административного принуждения*. 8-у изд. Москва:Юрайт, 2014, 37 с. ISBN 978-5-9916-4257-6.

¹¹⁷ КАПЛУНОВ, А.И. Об основных чертах и понятии государственного принуждения. În: *Государство и право*. №12, 2004. с.12. ISSN: 0132-0769.

¹¹⁸ ТИШКОВ, В.А., ШАБАЕВ, Ю.П. *Этнополитология: политические функции этничности: Учебник для вузов*. Москва, 2011. 376 с. ISBN 978-5-211-06197-2.

¹¹⁹ КОЛОТУША, В.В. *Философия силового принуждения*. Москва: ГПИ, 2009. 171 с. ISBN: 9785981100109.

*individ, devin ideile, atitudinile și valorile sale interne, personale, adică devin convingerile sale care determină întreaga sa activitate de viață în condiții de liberă alegere.”*¹²⁰

Evident, convingerea reprezintă o astfel de influență asupra conștiinței și comportamentului subiectului, care generează și întărește încrederea acestuia în necesitatea unui comportament corespunzător scopurilor și obiectivelor convingătorului, îl conduce la un comportament conștient propus de acesta. Principala caracteristică a convingerii rezidă în schimbarea voinței persoanei în raport cu care se realizează, sferele motivaționale și emoționale fiind obiectul direct al influenței.

Ca modalitate de influență, scopul încurajării este de a determina pe cel încurajat să refuze să comită anumite acțiuni în mod voluntar, să își schimbe direcția de activitate sau să efectueze anumite acțiuni în beneficiul celui încurajat, în schimbul oferirii de către acesta din urmă a anumitor beneficii. Principala trăsătură caracteristică a încurajării este că aceasta „înlocuiește” un anumit bun, pe care subiectul se străduiește să-l obțină, cu un alt bun, nu mai puțin important pentru el.

Scopul constrângerii este de a forța persoana constrânsă să acționeze într-un anumit mod, împotriva voinței sale, fie prin utilizarea forței, fie sub amenințarea unor consecințe negative pentru ea. Constrângerea poate fi văzută ca fiind „*violența asupra voinței unui individ sau a unui grup social prin utilizarea de sancțiuni.*”¹²¹

În rezultatul celor relatate considerăm că în comparație cu alte metode de influență, constrângerea are o particularitate evidentă, care se manifestă în primul rând prin mecanismul acțiunii sale. Convingerea și încurajarea au ca scop direct transformarea voinței subiectului, iar influența lor asupra comportamentului este asumată doar indirect - prin schimbarea voinței; constrângerea se caracterizează printr-o atitudine indiferentă față de voința celui constrâns, ignorarea completă a acesteia: dacă comportamentul obiectului influențat s-a schimbat în conformitate cu interesele celui care influențează, atunci acesta și-a atins scopul, chiar dacă voința celui constrâns a rămas neschimbată.

Pentru a determina esența constrângerii, este necesar să se identifice o serie de caracteristici inerente acesteia, imanente acesteia, care includ următoarele:

- *Constrângerea este o influență externă sau internă asupra conștiinței și comportamentului actorilor sociali.* Datorită caracterului complex al conceptului de

¹²⁰ САРСЕНОВ, К.М. Государственное принуждение и его реализация в деятельности органов внутренних дел. дис. канд. юрид. наук. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <https://lawtheses.com/osobennosti-prinuzhdeniya-v-pravovom-gosudarstve>

¹²¹ ОСИПОВ, Г.В. Принуждение. Социологический энциклопедический словарь. Москва: НОРМА—ИНФРА, 2000. 288 с. ISBN 0-89123-162-X1998.

constrângere, nu există un consens în ceea ce privește apartenența sa generică, dar conceptul de „*impact*” este cel mai frecvent menționat ca fiind generic în legătură cu constrângerea.¹²²

Constrângerea nu poate fi înțeleasă doar ca o impunere externă a voinței, ci și internă, anume datorită trăsăturii că lumea interioară a omului este diferită, iar individul este capabil să intre în conflict nu doar cu mediul extern, ci și cu el însuși. Modul de rezolvare a unui astfel de conflict este adesea „*autoconstrângerea*”, care diferă de alte forme de constrângere doar prin faptul că obiectul său coincide cu subiectul. Această distincție nu oferă cu siguranță motive pentru a separa conceptele de „*constrângere*” și „*autoconstrângere*”, ca urmare este necesar să se recunoască faptul că constrângerea poate avea caracterul unei influențe atât externe, cât și interne.

- *Constrângerea este o relație subiect-obiect.* Orice act de influență coercitivă în relația structurală poate fi reprezentat ca o relație, ale cărei elemente integrante sunt subiectul (coercitiv), obiectul (coercitiv) și legătura dintre ei (influența și reacția la aceasta). În acest caz, din punct de vedere social, atât cel constrâns, cât și cel care constrânge sunt subiecți înzestrați cu conștiință și voință, dar, într-o relație concretă, primul (voința și comportamentul său) este întotdeauna un obiect folosit de cel de-al doilea, care în acest caz este un subiect, pentru a-și atinge propriul scop. Caracterul subiect-obiect este o proprietate intrinsecă a constrângerii, în sensul că este inherentă indiferent de cadrul de referință în care este privit acest fenomen social. Astfel, constrângerea este o relație subiect-obiect atunci când este văzută ca o relație de putere, în care subiectul este conducătorul și obiectul este subordonatul, și atunci când este înțeleasă ca o relație de control, în care subiectul este conducătorul și obiectul este cel guvernat;

- *Constrângerea este un act activ, conștient și volitiv.* Manifestarea externă a constrângerii este acțiunea subiectului, care posedă următoarele caracteristici: conștientizare, voință și activitate. Conștiința coercitivă constă în înțelegerea de către cel care exercită constrângerea a naturii constrângerii pe care o exercită, în conștientizarea faptului că rezultatul pe care urmărește să-l obțină nu corespunde aspirațiilor celui constrâns. Natura volitivă a constrângerii se exprimă prin faptul că o persoană dorește în mod conștient să folosească activitatea celui constrâns în propriul beneficiu, în timp ce își neagă sau își ignoră propria voință. Această activitate presupune ca subiectul să depună anumite eforturi pentru a atinge scopul pe care îl are în față, iar activitatea nu este doar îndeplinirea unor acțiuni, mișcări corporale care afectează pe cel constrâns (corpul și psihicul său), beneficiile care îi aparțin, ci este întotdeauna și activitatea spiritului, voința celui constrâns;

¹²² ЗАРИЦКИЙ, А.В. Место и роль политического принуждения в государстве, правовой механизм его реализации. В: *Государства и права*. № 6, 2003. с.24. ISSN: 0132-0769.

- *Constrângerea este întotdeauna instrumentală.* Ea nu este niciodată un scop în sine, ci întotdeauna un mijloc de canalizare a activităților persoanei constrânse în direcția necesară. În exercitarea constrângerii, subiectul știe întotdeauna exact ce rezultat vrea să obțină, iar activitatea celui constrâns se transformă în mod inevitabil într-un mijloc în vederea atingerii unui scop specific, care este dobândirea unui bun material sau spiritual de către cel care exercită constrângerea. Această proprietate a constrângerii se explică, în primul rând, prin faptul că acțiunea coercitivă implică întotdeauna aplicarea unui efort, consumarea unui efort spiritual și fizic, iar subiectul nu poate fi determinat la un astfel de consum decât prin speranța de a dobândi ceva important și necesar.

- *Constrângerea restrânge libertatea interioară și exterioară a celui constrâns.* Deoarece constrângerea este un mijloc de impunere a voinței celui care o exercită, ea reprezintă o restricție a libertății de voință a subiectului social căruia i se aplică. Potrivit lui A.I. Ilyin, constrângerea este „impunerea voinței asupra configurației interioare sau exterioare a omului, care nu apelează direct la viziunea spirituală și la acceptarea iubitoare a sufletului constrâns, ci încearcă să o inducă sau să îi suprimă activitatea.”¹²³

Influența coercitivă se caracterizează întotdeauna prin faptul că „voința” unei alte „persoane îi este impusă cu forța și trebuie să se conformeze acesteia, fără a ține cont de propriile sale dorințe.”¹²⁴

Cu toate acestea, limitarea liberului arbitru nu este în sine obiectivul final al oricărui act coercitiv: limitarea voinței este o consecință naturală a dorinței de a limita libertatea externă a subiectului social - libertatea de a se comporta, iar gradul de limitare poate varia de la limitarea numărului de opțiuni posibile de comportament până la privarea completă a individului de autonomie în alegerea sa.¹²⁵

Comportamentul subiectului care se opune pare a fi scopul final al coerciției ca metodă de influențare. Chiar și constrângerea mentală, al cărei obiect direct este sfera emoțional-volitivă a conștiinței, nu urmărește atât de mult să schimbe voința celui constrâns, cât să o suprimă. Este evident că rezultatul final dorit al unei astfel de influențe este ca obiectul constrâns să își schimbe comportamentul: în cele mai multe cazuri, nu este important pentru cel care exercită constrângerea dacă și cum s-a schimbat voința obiectului constrâns, ceea ce este important este modul în care aceasta a afectat comportamentul obiectului constrâns.

¹²³ ИЛЫН, И.А. *О сопротивлении злу силой*. Москва, 2019. 108 с. ISBN: 978-5-485-00617-4.

¹²⁴ STROE, Constantin. *Reflecții filosofice asupra dreptului*. București: Lumina Lex, 1998. 336 p. ISBN 973-588-059-8, p.107-108.

¹²⁵ TĂNASE, Oleg. The social character of coercion. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 10th edition University of Pitesti, 12 th - 13 th May 2017. p.761. ISSN 2360- 395X.

Un exemplu în acest sens sunt măsurile preventive în procedurile penale, care reglementează temeiurile de aplicare a acestor măsuri de constrângere. Conform art.176 alin.1 CPP, potrivit căruia „măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror, din oficiu ori la propunerea organului de urmărire penală, sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile, susținute prin probe, de a presupune că bănuitul, învinuitul, inculpatul ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvârșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică. De asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.”¹²⁶

- Constrângerea este întotdeauna evaluată ca având un impact negativ asupra persoanei căreia i se aplică. Această proprietate a constrângerii rezultă din faptul că, în fiecare caz în care este pusă în aplicare, constrângerea limitează posibilitatea persoanei constrânse de a alege opțiunile care îi permit să-și satisfacă propriile interese și nevoi. Astfel, constrângerea este percepută în mod inevitabil ca o încălcare a unuia dintre drepturile inalienabile ale individului - libertatea sa. În plus, evaluarea negativă a coerciției se datorează faptului că „constrângerea”, după cum subliniază pe bună dreptate O.Heffe, „prin restrângerea libertății de acțiune, este asociată cu un prejudiciu pentru cel constrâns.”¹²⁷

Ca urmare, cel constrâns resimte o lipsă de ceva, care poate fi descrisă ca „o limitare existentă în mod obiectiv a capacității de a satisface nevoile care au apărut”. Chiar și atunci când constrângerea nu duce la privarea de anumite beneficii materiale, sau nu atentează asupra onoare și demnitatea individului, reputația profesională, stima de sine etc. pot avea de suferit, ceea ce este, de asemenea, evaluat de el însuși ca o pierdere materială.

- Constrângerea este o manifestare a puterii, un mod de exercitare a acesteia. Potrivit lui V.A. Chashnikov, „puterea este unul dintre cele mai importante tipuri de interacțiune socială, o relație specifică între doi subiecți, dintre care unul este subordonat ordinii celuilalt, iar ca urmare a acestei subordonări, subiectul conducător își realizează voința și interesele.”¹²⁸

Reprezentând două fenomene diferite ale realității sociale, puterea și constrângerea nu pot fi studiate individual. Fără capacitatea de a îndeplini o influență coercitivă nu există putere,

¹²⁶ Codul de Procedură penală a Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.248-251, 2003.

¹²⁷ ХЕФФЕ, Отфрид. *Политика. Право. Справедливость. Основоположения критической философии права и государства*. Перевод Вл.С. Малахова при участии Е.В. Малаховой. Москва: Гнозис, 1994. 319 с. ISBN: 5-7333-0387-5.

¹²⁸ ЧАШНИКОВ, В.А. *Государственно-правовое принуждение: общетеоретические вопросы*. дис.канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006. с.72. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/gosudarstvenno-pravovoe-prinuzhdenie-obshcheteoreticheskie-voprosy>

fără prezența puterii nu poate exista constrângere. În funcție de contextul istoric specific, puterea poate acționa ca o combinație de relații de dominație-subordonare sau doar ca o relație de conducere-subordonare. Din acest motiv, indicarea puterii în procesul de constrângere este, în opinia noastră, nu numai posibilă, ci și necesară. După cum bine subliniază A.I. Demidov, *„Fenomenul puterii este asociat cu realizarea unei funcții obiectiv necesare de ordonare și structurare a relațiilor sociale. Ea presupune rolul selecției naturale în natură. Fără acest atribut, societatea piere, distrusă de contradicțiile interne”*¹²⁹. Esența reglementării puterii constă în stabilirea unei relații în care o parte (autoritatea) este capabilă să influențeze natura și direcția activităților celeilalte părți (subordonatul) printr-o varietate de mijloace - politice, ideologice, economice, juridice și de altă natură - folosind atât propria autoritate, cât și forța. De fapt, puterea este tocmai *„capacitatea și posibilitatea de a-și exercita voința, de a exercita o influență determinantă asupra activității și comportamentului oamenilor prin orice mijloace”*¹³⁰, inclusiv prin constrângere.

- *Constrângerea are întotdeauna o conotație etică.* Deoarece constrângerea este o restricție asupra libertății individului - internă sau externă - ea este inevitabil judecată de societate ca fiind bună sau rea, dreaptă sau nedreaptă.

Orice constrângere care pretinde a fi echitabilă trebuie să fie justificată. Prin urmare, în fiecare caz de constrângere, cel care exercită constrângerea prezintă în mod inevitabil argumente convingătoare pentru ceilalți participanți la relația socială. Esența unor astfel de argumente este, de obicei, justificarea faptului că activismul oponentului în sine este rău și nedrept, conducând la consecințe negative pentru întreaga societate și, prin urmare, combaterea lui ar trebui să fie percepută ca fiind respectabilă (sau, cel mult, acceptabilă).

- *Constrângerea, ca metodă de coerciție, este utilizată doar în situații de conflict de interese și reprezintă un mijloc de rezolvare a acestuia.*

Conflictul este considerat principalul motor al dezvoltării sociale: legea dialectică a unității și luptei contrariilor, separarea în contrarii, lupta și rezolvarea lor. Motivul pentru care aspectul pozitiv al oricărui conflict nu se referă atât de mult la conflictul în sine, ci mai degrabă la rezolvarea cu succes a acestuia. Numai un conflict rezolvat oferă o ieșire pentru tensiunea socială și activitatea energetică, generând schimbări sociale la o altă scară. Conflictul nerezolvat, dimpotrivă, duce la stagnare și inhibă dezvoltarea relațiilor sociale, deturnând întregul potențial al actorilor implicați în căutarea unei modalități acceptabile de a atinge un anumit obiectiv. În

¹²⁹ Юридическая конфликтология - новое направление в науке («круглый стол» журнала «Государство и право»). În: *Государство и право*. №4, Москва, 1994, с 5. ISSN: 0132-0769.

¹³⁰ ИВАНЧИШИН, П.А. *Общество. Государство. Власть*. Учебное пособие. Москва: Гнозис, 1994. 272 с. ISBN 978-5-09-027888-1.

acest context, este important să „*știm cum să gestionăm conflictele, să găsim metoda corectă de rezolvare.*”¹³¹

În unele situații, constrângerea, care este adesea văzută doar ca ceva ce trebuie eliminat în mod decisiv din mecanismul de reglementare a relațiilor sociale, este considerată ca fiind singurul mijloc de rezolvare a conflictului și de asigurare a coerenței intereselor. Considerăm că constrângerea nu este întotdeauna cea mai bună modalitate de a rezolva un conflict existent, deoarece contradicțiile existente nu sunt adesea rezolvate pe deplin prin utilizarea acesteia, lăsând posibilitatea unei noi situații de conflict, astfel încât constrângerea este departe de a fi întotdeauna utilizată pentru a depăși activitatea actorului opus.

- *Constrângerea se bazează întotdeauna pe puterea subiectului său.* Este de neconceput în afara utilizării forței, astfel încât, în opinia noastră, prezența forței este cea care determină capacitatea subiectului de a exercita o influență coercitivă. Potrivit I.V. Lapshina, „*constrângerea conține o forță care poate fi sau nu aplicabilă, în funcție de situație.*”¹³²

În acest caz, puterea este înțeleasă în sens foarte restrâns: nu este vorba de puterea intelectului, de voință sau de autoritate, ci doar de posibilitatea fizică de a exercita o influență directă asupra obiectelor lumii materiale, care sunt corpul uman și bunurile sale materiale. Atunci când se vorbește despre constrângere ca forță, trebuie de remarcat că în acest caz nu este vorba doar de prezența unei anumite forțe la subiectul constrângerii, ci mai degrabă de caracteristica cantitativă a acesteia: constrângerea poate avea efect doar atunci când forța se dovedește a fi irezistibilă pentru cel constrâns. Faptul că constrângerea este o influență prin care direcția activității unui subiect este schimbată împotriva propriilor sale tendințe, fără a ține cont de voința sa, ne permite să spunem că în fiecare caz de utilizare a acesteia, constrângerea este întotdeauna o manifestare a forței în raport cu un subiect mai slab. Recunoscând acest lucru, este necesar să se stabilească relația dintre conceptele de „*constrângere*” și „*violență*”.

Filologia modernă consideră cuvintele „*violență*” și „*constrângere*” ca fiind sinonime, astfel încât, în vorbirea de zi cu zi, acestea au adesea aproape același sens. În discursul științific, atunci când este vorba de constrângere ca fenomen specific al realității sociale, utilizarea termenilor în cauză prin sinonimie nu este întotdeauna acceptabilă, deoarece „*violența*” și „*constrângerea*” sunt, în esență, două categorii diferite. Relația dintre conceptele de „*violență*” și „*constrângere*” a fost în mod tradițional o chestiune de discuție în contradictoriu.

¹³¹ NEAMȚU, Mihail, TATARU-CAZABAN, Bogdan. *Memory, Humanity and Meaning. Selected Essays in Honor of Andrei Pleșu*. București: Zeta Books, 2009. 51 p. ISBN 978-973-1997-27-8.

¹³² ЛАПШИНА, И.В. *Принуждение: сущность, структура, социокультурные аспекты*. Таганрог, Таганрогский государственный педагогический институт, 2009. 140 с. ISBN: 978-5-87976-552-6 2009 (p.25.)

Există cel puțin două abordări pentru a distinge aceste concepte: a) în separarea completă a conceptelor de „constrângere” și „violență”. Această idee este urmărită în mod constant de M. Villey, care consideră că „*confundarea conceptelor de violență și coerciție este complet greșită din punct de vedere teoretic și periculoasă din punct de vedere practic*”¹³³; b) trebuie să se facă distincția între coerciție și violență, deoarece aceste metode diferă în ceea ce privește rolul social, scopul și obiectivele lor, precum și în ceea ce privește formele și metodele de punere în aplicare. Autorii care susțin acest punct de vedere afirmă, în general, ilegalitatea primei și legalitatea celei de-a doua ca fiind principalul criteriu folosit pentru a distinge violența de constrângere.¹³⁴

Cu toate acestea, există, de asemenea, opinia că „violența” și „constrângerea” ar trebui să fie separate, deoarece prima este unul dintre atributele celei de-a doua.¹³⁵

Considerăm că deși utilizarea sinonimă a conceptelor de „constrângere” și „violență” nu este justificabilă, ar trebui să fie distinse în terminologia științifică, or, opoziția lor completă este totuși inacceptabilă, deoarece numai conceptele care desemnează fenomene diferite care există ca opuse unul față de celălalt pot fi contrapuse. Violența și constrângerea au însă o natură comună, presupun anumite restricții, privațiuni pentru cel cărui i se aplică, provocând inevitabil o evaluare negativă din partea acestuia. Constrângerea „*înseamnă intervenția violentă în conținutul, forma și scopul comportamentului uman*”¹³⁶, abordare ce face o distincție între constrângere și violență, indicând că violența este o formă de constrângere. Acest punct de vedere este susținut în prezent în lucrările doctrinale, evidențiindu-se că „*violența este o constrângere fizică exercitată în procesul de exercitare a puterii*.”¹³⁷

Noțiunea de violență ca o constrângere nedreaptă este, de asemenea, destul de răspândită. Opinie regăsită în studiul realizat de A.B.Zaritsky,¹³⁸ iar E.S.Popkova subliniază că „*violența este o formă extremă de constrângere, inclusiv constrângerea de stat*”¹³⁹.

¹³³ VILLEY, Michel. *Le droit et les droits de l'homme*. Paris: PUF, 2014. 176 p. ISBN 978-2-13-063031-9.

¹³⁴ БАХРАХ, Д.Н. *Административное право России. Учебник для вузов*. Москва, 2000. 440 с. ISBN 978-5-369-00876-8.

¹³⁵ ГРЕБЕНКИН, Ф.Б. *Уголовно-правовое значение психического насилия в преступлениях против собственности*. дис.канд. юрид. наук : 12.00.08: Москва, 2005. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/kriminal-pravo/ugolovno-pravovoe-znachenie-psiicheskogo-nasilija-v-prestuplenijah-protiv.html>.

¹³⁶ КАЛЬНОЙ, И.Т., ЧУКИН, С.Г. *Философия права: Учебник*. Москва, 2002. 57 с. ISBN 978-5-9558-0571-9.

¹³⁷ ULIANOVSKI, Gheorghe, CURMEI, Ion. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău, 2016, nr.1. pp.2-9, ISSN 1811-0770.

¹³⁸ ЗАРИЦКИЙ, А.В. Место и роль политического принуждения в современной теории правового государства. В: *Государство и право*. №2, 2004. с. 55. ISSN 1026-9452.

¹³⁹ ПОПКОВА, Е.С. *Юридическая ответственность и ее соотношение с иными правовыми формами государственного принуждения*: дис.канд. юрид. наук. Москва, 2001. с.14. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-otvetstvennost-i-ee-sootnoshenie-s-inymi-pravovymi-formami.html>

În opinia noastră, tratarea violenței ca formă de constrângere nu poate fi considerată acceptabilă. În primul rând, este dificil să ne imaginăm o constrângere care să nu fie violentă. Constrângerea este întotdeauna un act de forță și, dacă nu ar fi așa, pur și simplu nu ar produce rezultatul scontat. Acest lucru sugerează că, cel puțin, conceptul de „constrângere” nu poate fi mai larg decât cel de „violență”. În al doilea rând, violența nu constituie întotdeauna o constrângere. Coerciția este întotdeauna un mijloc pentru atingerea unui scop, violența doar uneori. După cum subliniază pe bună dreptate A.K. Zaitsev, „...ar trebui să se facă o distincție între violența instrumentală și cea simbolică (sau „comunicativă”). Violența instrumentală urmărește în mod direct un anumit scop. Violența simbolică, pe de altă parte, nu are ca scop realizarea unui obiectiv, ci conferirea unui sens unei anumite imagini create de propagandă.¹⁴⁰

Concluzia care rezultă din concurența acestor două fenomene este că „violența” este mai largă decât „constrângerea”. Acest lucru face necesară considerarea relației dintre constrângere și violență ca fiind o relație între parte și întreg. Se pare că această distincție între constrângere și violență reflectă cel mai corect legătura existentă între aceste fenomene ale realității sociale, iar faptul că această viziune asupra relației dintre constrângere și violență nu este larg răspândită, în opinia noastră, se datorează faptului că violența este în mod tradițional evaluată în mod negativ, în timp ce utilizarea constrângerii de către societate este în principiu permisă, iar în unele cazuri chiar aprobată. Recunoașterea constrângerii ca formă de violență implică în mod inevitabil negarea identității violenței cu răul, iar ideea că violența poate avea nu doar un sens negativ, ci și unul pozitiv, este străină conștiinței publice. Principalul criteriu pentru a distinge constrângerea de alte forme de violență este, în opinia noastră, natura sa instrumentală. Constrângerea este întotdeauna un mijloc de a atinge un anumit scop, o modalitate de a determina pe cineva să facă ceva sau să se abțină de la a face ceva.

Constrângerea este întotdeauna o violență exercitată împotriva voinței individului (sau a grupului de indivizi) căruia i se aplică și implică întotdeauna ignorarea voinței celuilalt și depășirea acesteia. Alte forme de acțiune violentă pot să nu fie asociate cu înfrângerea voinței cuiva, ci pot chiar contribui la realizarea acesteia. Eutanasia, *de exemplu*, este în mod clar un act violent și este considerată în majoritatea țărilor ca fiind o infracțiune penală gravă, dar nu este neobișnuit ca aceasta să fie efectuată la cererea pacientului și, prin urmare, nu poate fi considerată coercitivă. În cadrul studiului esenței constrângerii ca fenomen al realității sociale, în opinia noastră, aspectul axiologic al problemei nu poate fi lăsat fără atenție, în primul rând

¹⁴⁰ ЗАЙЦЕВ, А.К. *Социальный конфликт*. Москва, 2001. 74 с. ISBN 5-87444-133-6.

pentru că, până la identificarea valorii sociale a constrângerii, nu se poate justifica admisibilitatea utilizării acesteia, inclusiv în sfera juridică și a statului de drept.

Ceea ce este valoros din punct de vedere social, este ceea ce societatea are nevoie în mod obiectiv și a cărei necesitate este recunoscută și acceptată în mod voluntar de majoritatea membrilor societății, ca o garanție a bunăstării și dezvoltării societății. Importanța constrângerii este determinată de faptul că aceasta, ca mijloc de influență, acționează în același timp ca mijloc de rezolvare a situațiilor de problemă, inclusiv a celor în care eliminarea contradicțiilor dintre actorii sociali nu este posibilă prin alte mijloace.

Faptul că un conflict nu poate fi întotdeauna rezolvat prin convingere sau încurajare, iar un conflict nerezolvat poate duce la consecințe periculoase, nu numai pentru actorii aflați în conflict, ci și pentru societate în ansamblu, determină validitatea generală a constrângerii și, în consecință, valoarea sa socială. Utilizarea constrângerii constituie întotdeauna o restricție a liberului arbitru al subiectului social, care în sine nu poate fi recunoscut ca un bun absolut, în condițiile în care s-ar distinge conflicte sociale cu soluții neviolente și conflicte sociale fără soluții.

Imposibilitatea recunoașterii necondiționate a constrângerii ca bun social implică, în mod natural, necesitatea de a identifica criterii de distincție între constrângerea considerată de societate ca fiind un bun și cea condamnată de aceasta. Opinem, că în statul de drept, justiția acționează ca adevăratul măsurător al acestor fenomene sociale, determinând și apreciind ordinea juridică. Din această rațiune rezultă câteva obiective, ca și principiu:

Cum poate fi justificată corectitudinea aplicării constrângerii?

Dreptatea este una dintre valorile dreptului, în acest sens, V.S.Solovyov nota că „*principiul moral cere ca oamenii să fie liberi să se perfecționeze..., aceasta presupune existența societății, dar societatea nu poate exista dacă fiecare i se dă dreptul să-și ucidă și să-și mutilizeze rudele..., prin urmare, o lege coercitivă, care să împiedice cu adevărat voința răului până la astfel de expresii extreme, distrugând societatea, este o condiție necesară pentru perfecțiunea morală și, în această calitate, este cerută de însăși morala societății.*”¹⁴¹

Pentru justificarea caracterului echitabil al faptei de aplicare a constrângerii se folosește indicația că actul concret de constrângere este o reacție la un comportament dăunător sau periculos din punctul de vedere al societății al subiectului social - real prezent sau presupus. Aceasta este metoda de justificare care este cel mai des utilizată atunci când se descrie constrângerea juridică pentru a sublinia utilitatea și corectitudinea acesteia și, prin urmare,

¹⁴¹ СОЛОВЬЕВ, В.С. *Оправдание добра. Нравственная философия*. Москва: Мысль, 2023. 42 с. ISBN 978-5-534-06106-2.

permisibilitatea sa. De exemplu, D.N. Bahrah, vorbind despre constrângerea legală, observă că aceasta „are loc în legătură cu un act ilegal, dăunător pentru societate, ca reacție la un comportament dăunător”.¹⁴² Pentru a justifica caracterul echitabil al coerciției, se face adesea referire la caracterul echitabil al pretenției unuia dintre actorii din interacțiunea conflictuală, astfel încât coerciția este justificată împotriva celui alt actor, a cărui activitate împiedică realizarea acestei pretenții. O pretenție echitabilă este întotdeauna văzută de societate ca un drept inerent (juridic, moral sau de altă natură, în funcție de sistemul normativ care este evaluat) și, prin urmare, orice lucru care împiedică realizarea sa.

A altă întrebare este dacă constrângerea ar trebui să fie recunoscută ca fiind echitabilă; scopul pentru care acționează ca mijloc este unul corect, just, legal?

Conținutul răspunsului la această întrebare depinde, în primul rând, de faptul dacă ar trebui să fie considerat în plan juridic sau etic. Din punctul de vedere al eticii, dacă mijloacele sunt imorale, la fel este și scopul; mijloacele imorale nu pot duce la un rezultat moral. Prin urmare, dacă un anumit act coercitiv este considerat nedrept, indiferent de scopurile pe care le urmărește, acesta la fel este nedrept. Acest lucru nu este valabil în sfera juridică: dacă rezultatul final al constrângerii este o stare a subiecților care respectă pe deplin principiile justiției, atunci constrângerea ca mijloc de obținere a acestui rezultat este considerată justă.

Având în vedere că legea și moralitatea sunt atât de strâns legate între ele, uneori, abordarea etică este înlocuită de cea juridică și cea juridică de cea etică. Ca urmare, sunt posibile afirmații precum următoarele: „... O condiție pentru permisibilitatea constrângerii este existența unui sistem bine stabilit de valori sociale care servește ca măsură a corectitudinii sau incorectitudinii comportamentului social și, prin urmare, a permisibilității morale a utilizării constrângerii”. Este absurd să sugerăm că valorile care servesc drept criteriu al legalității sau ilegalității unui comportament pot fi în același timp un criteriu al moralității coerciției. Recunoașterea acestui lucru ar însemna că orice constrângere la un comportament legal este morală, dar dacă ar fi așa, ar mai exista atâtea dezbateri cu privire la permisibilitatea pedepsei cu moartea?

Iar a treia întrebare este ce fel de măsură de constrângere poate fi considerată corectă?

Problema corectitudinii unei măsuri de constrângere este întotdeauna o problemă de proporționalitate a acesteia cu fenomenele și acțiunile negative pe care le contracarează. Este evident că o discrepanță evidentă între măsura de constrângere și natura și gradul de pericol al activității adversarului, exprimată prin caracterul excesiv al restricțiilor impuse adversarului, face

¹⁴² БАХРАХ, Д.Н. Административное право России. Учебник для вузов. Москва, 2000. 440 с. ISBN 978-5-369-00876-8.

ca această constrângere să nu poată fi considerată echitabilă. Astfel, de exemplu, solicitarea de către creditor a plății unei penalități (daune-interese, dobânzi) în cazul executării necorespunzătoare a unei obligații de către debitor este echitabilă, în timp ce aplicarea torturii în cazul acestuia din urmă este ilegală și condamnată. În plus, într-o serie de cazuri se presupune că justetea unei măsuri coercitive este, printre altele, conformitatea acesteia cu proprietățile obiectului coerciției.

2.3. Interconexiunile metodologice de conținut ale constrângerii în cadrul raporturilor constrângere-drept, constrângere-morală și constrângere-religie.

Dreptul – ca o totalitate de norme juridice este instrumentul indispensabil pentru puterea statală, când aceasta dorește să ia decizii obligatorii pentru cetățenii unui stat, în speță pentru Republica Moldova. În substanța lor, normele juridice stabilesc competențele autorităților sale, iar în același timp limita drepturilor, libertăților și a îndatoririlor persoanei.

Dreptul este unic ca sistem coercitiv de norme. El revendică nu numai dreptul de a explica normele, ci de a crea și de a aplica norme coercitive.¹⁴³

În opinia noastră, faptul că dreptul este coercitiv nu reprezintă o chestiune practică, o condiție a naturii umane necesară pentru a asigura supunerea. Afirmăm cu tărie că constrângerea este inerentă însăși naturii dreptului. Fără a înțelege constrângerea, riscăm să ometem o caracteristică definitorie a dreptului. Astfel, nu se poate cerceta fenomenul social cunoscut sub numele de drept fără a ține cont de coercitivitatea sa. Considerăm că s-a atras puțină atenție aspectelor normative și autoritare ale dreptului, unii teoreticieni moderni au ignorat o trăsătură la fel de importantă a acestuia, negând faptul că aceasta este inerent coercitiv.

Examinarea rolului constrângerii în statul de drept, necesită o delimitare strictă a caracterului coercitiv al legii și al aspectului ce ține de impunerea acesteia prin sancțiuni. În timp ce legea este de obicei susținută de sancțiuni, acest lucru nu este suficient pentru a caracteriza o normă ca fiind coercitivă. Această distincție devine mai clară la o examinare mai atentă a conceptului de sancțiune.

Sancțiunile reprezintă penalități aplicate în cazul încălcării unei norme, menite de obicei să descurajeze pe viitor încălcările normei respective. Sancțiunile sunt fenomene mult mai largi

¹⁴³ NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006, 520 p. ISBN 978-9975-928-90-8.

decât legile și însoțesc încălcările din multe sisteme normative.¹⁴⁴ Regulile unui joc, normele religioase și obiceiurilor sociale pot conține anumite forme de sancțiuni care au același rol conceptual în toate aceste sisteme. Deși sancțiunile nu sunt specifice doar pentru lege, locul lor în sistemul juridic reprezintă o chestiune de interes deosebit. Ca majoritatea ordinelor normative, existența unei norme nu presupune neapărat existența unei sancțiuni atașate încălcării acesteia. Astfel un individ poate încălca o normă morală fără a fi supus riscului unei pedepse ulterioare. Cu toate acestea, admitem, că superficial vorbind, noțiunea de drept fără sancțiuni pare cel puțin ciudată dacă nu contradictorie. H. Kelsen, de exemplu, a conceput legea drept norme prescrise a căror încălcare dă naștere unor sancțiuni corespunzătoare.¹⁴⁵

Multe sancțiuni, conchide G.Lamond: „*nu corespund definiției plauzibile a constrângerii. Coerciția apare atunci când se aplică suficientă presiune pentru a impune un anumit curs de acțiune. Multe sancțiuni atașate normelor legale sunt atât de slabe și atât de rar aplicate, încât nu pot oferi o justificare reală a conformității. În timp ce sancțiunile joacă un rol major în constrângere, nu toate sancțiunile sunt coercitive. Multe sancțiuni pot pur și simplu să mărească costul unei acțiuni fără a împiedica realizarea acesteia.*”¹⁴⁶

Această analiză arată că sancțiunile și constrângerea sunt concepte separabile. Sancțiunile nu sunt nici unice pentru lege, nici echivalente cu constrângerea. Deși sancțiunile nu pot fi intrinseci legii, constrângerea este, deoarece legea în sine este intrinsec coercitivă, pentru a fi precis, sancțiunile vor fi inerente legii în măsura în care sunt necesare pentru ca legea să fie coercitivă.

Înțelegerea conceptului de constrângere este absolut necesară pentru înțelegerea dreptului. A susține că legea este coercitivă nu reprezintă altceva decât a face o constatare, însă pentru a înțelege dacă legea este inherent coercitivă, trebuie mai întâi să examinăm conceptul de constrângere. Coerciția este evazivă, deoarece conceptul în sine este controversat și joacă adesea roluri diferite în gândirea noastră normativă. Într-adevăr, majoritatea autorilor care folosesc conceptul de constrângere îl definesc rar cu precizie sau claritate. Chiar și cercetătorii care propun definiții explicite ale constrângerii recunosc în mod obișnuit că constrângerea este un concept extrem de contextual.¹⁴⁷

¹⁴⁴ NEGRU, Boris. Probleme teoretice și practice ale interpretării normelor juridice. În: *Revista Administrarea publică, Revistă metodico-științifică trimestrială*. nr. 2, Chișinău, 2015. p.40. ISSN 1813-8489.

¹⁴⁵ KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 81 p. ISBN: 973-50-0113-6.

¹⁴⁶ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p. 39–62. [online]. [accesat: 19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

¹⁴⁷ BERMAN, Mitchell N. *The Normative Functions of Coercion Claims*. [online]. [accesat: 13.11.2020]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-theory/article/abs/normative-functions-of-coercion-claims/28B9DCB2A7EE3EEC57911C68AAB9F4A5>.

Totuși, prezenta lucrare construiește o viziune apărabilă și convingătoare asupra constrângerii și ilustrează implicațiile pentru anumite concepte pe care constrângerea le încorporează.

Constrângerea are loc în mod normal atunci când un individ este forțat de altul să acționeze sau să se abțină de la o anumită acțiune, împotriva propriei voințe. Presiunea coercitivă, totuși, nu este nici categoric subiectivă și nici nu reprezintă un fenomen pur psihologic. Mai mult, abandonarea unei viziuni pur psihologice a constrângerii ne poate împiedica să vedem constrângerea ca fiind susceptibilă unei analize pur empirice. Desigur, ar fi atractiv de simplu să considerăm că concluziile morale nu numai că s-au construit pe faptele naturale, dar ar putea fi, de asemenea, pe deplin derivate din ele. Dar nu există niciun motiv să credem că se poate ajunge la astfel de concluzii fără a introduce unele judecăți morale. Cea mai importantă implicație este că nivelul de presiune necesar pentru a face o alegere nerezonabilă va transforma relația dintre fapta comisă și prejudiciul cauzat. Astfel, dacă presiunea este sau nu coercitivă implică întotdeauna o judecată morală profundă.¹⁴⁸

Această viziune asupra constrângerii - drept presiune căreia nimeni nu i se poate opune în mod rezonabil - are multe în comun cu viziunea lui Aristotel privind constrângerea.¹⁴⁹ Conform lui Aristotel, cineva este constrâns atunci când este forțat să acționeze urmare a aplicării unei presiuni din extern. Se subliniază în mod clar că caracterizarea unui individ ca fiind constrâns de o motivație internă ar transforma toate actele volitive în acte constrânse.

Într-o anumită măsură, modelul de constrângere al lui Aristotel este unul moralizat, remarcând obligația de a comite o acțiune trebuie să fie determinată de o presiune externă și de imposibilitatea individului de a se opune acesteia în mod rezonabil. După cum remarcă Aristotel, *„în anumite acțiuni, iertarea trebuie acordată, atunci când cineva face ceea ce nu trebuie sub o presiune care suprasolicită natura umană și căreia nimeni nu-i poate rezista”*, în viziunea lui Aristotel, aceasta nu este o măsură pur psihologică; chiar dacă cineva ar fi pus sub o presiune extraordinară, există unele acte pe care nu le putem considera forțate. Mai degrabă, unele fapte sunt de așa natură încât pericolul iminent al morții reprezintă unica justificare pentru a le comite.¹⁵⁰

Având în vedere rolul central în statul de drept, constrângerea este o presiune care subjugă voința altuia; constrângerea suprasolicită natura umană prin aplicarea unei presiuni căreia nu-i putem rezista în mod rezonabil. Pentru ca un individ să poată fi considerat ca

¹⁴⁸ MUREȘAN, Valentin. *Filosofia Morală a lui RICHARD M. HAREA*. București, 2006. 78 p. ISBN 243-826.

¹⁴⁹ Ibidem, p. 80.

¹⁵⁰ Ibidem, 98 p.

constrâns, presiunea trebuie să aibă ca scop forțarea acestuia să acționeze împotriva voinței sale¹⁵¹. Dacă presiunea are ca scop acțiuni pe care actorul, în mod normal, le-ar comite de bunăvoie, situația dată nu poate fi caracterizată ca constrângere; presiunea coercitivă rămâne, dar este inactivă. Această concepție rămâne moralizată în măsura în care nu există o definiție clară a discreției - ea se va baza în mare parte pe o cântărire morală a intereselor implicate.

Dezbaterile existente privind constrângerea se concentrează pe un aspect esențial al constrângerii juridice, și anume - noțiunea de presiune a constrângerii. Mitchell Berman ilustrează această dezbateră identificând constrângerea ca măsură a presiunii coercitive.¹⁵² El definește constrângerea ca o funcție normativă: *"constrângerea descrie presiunea care încalcă o datorie morală independentă. Presiunea descrisă în constrângere ca presiune nedreaptă, este constrângere tocmai pentru că amenință să încalce o datorie morală"*.

William Edmundson și Arthur Ripstein susțin, de asemenea, că presiunea nu este coercitivă decât dacă este aplicată într-un mod imoral¹⁵³. Edmundson și Ripstein par să sprijine punctul de vedere al lui Oberdiek. Oberdiek a condus atacul modern asupra conceptului de drept ca fiind coercitiv, considerând legea ca fiind mai degrabă „eliberatoare” decât represivă.

Perspectiva lui Ripstein explorează modul în care constrângerea poate fi înțeleasă ca ghidarea forțată a acțiunilor altuia prin presiune externă, atunci când orientarea normativă internă eșuează. Dar, atunci când presiunea nu interferează cu urmărirea obiectivelor legitime, aceasta nu este pe deplin coercitivă.

În cazul în care legea interzice unui potențial răufăcător să acționeze ilegal, legea nu poate fi considerată coercitivă deoarece nu se poate argumenta în mod serios că astfel de interdicții sunt imorale. Pentru acești cercetători, faptul că legea furnizează o presiune suficientă pentru a exclude anumite cursuri de acțiune este insuficient pentru a o face pe deplin coercitivă. John Gardner susține în mod similar că legea nu poate fi considerată inherent coercitivă acolo unde efectele sale coercitive sunt inactive. Legea este coercitivă numai în acele cazuri în care amenințarea este operativă, adică în care figurează în raționamentul celor împotriva cărora este emisă¹⁵⁴.

¹⁵¹ TĂNASE, Oleg. Some considerations on legal coercion. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 8th edition University of Pitesti, 8 th - 9 th May 2015. p.740. ISSN 2360- 395X.

¹⁵² BERMAN, Mitchell N. *The Normative Functions of Coercion Claims*. [online]. [accesat:13.11.2020]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-theory/article/abs/normative-functions-of-coercion-claims/28B9DCB2A7EE3EEC57911C68AAB9F4A5>.

¹⁵³ Ripstein, A., Edmundson, W. *Authority and Coercion*. [online]. [accesat:13.11.2020]. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-6486.2004.00003.x>.

¹⁵⁴ Gardner, J. *Prohibiting Immoralities*. [online]. [accesat:13.11.2020]. Disponibil: <https://johngardnerathome.info/pdfs/prohibitingimmoralities.pdf>.

Aceasta reprezintă o critică particulară a coercitivității generale a dreptului. Faptul că se poate acționa din motive independente nu subminează coercitivitatea legii; legea poate elimina în continuare libertatea de alegere a modului de acțiune dacă aceste motive independente eșuează.

Definiția restrictivă a constrângerii propusă de Berman și Ripstein – ca presiune nedreaptă sau impusă imoral - nu este nici ea suficient de convingătoare. Desigur, multe acte involuntare nu sunt descrise corect ca fiind coercitive. Din nou, este important să distingem între alegerile involuntare impuse în mod natural și alegerile forțate impuse intenționat. Această distincție nu se aplică totuși acțiunii umane impuse intenționat, chiar dacă impunerea nu încalcă drepturile unei persoane. Berman, Edmundson și Ripstein ne oferă motive întemeiate să înțelegem de ce presiunea trebuie să fie „*nedreaptă*” înainte ca constrângerea să invoce o pretenție morală de justificare.¹⁵⁵ Totuși, ei nu explică de ce presiunea „*justă*” nu poate fi utilizată pentru a descrie constrângerea – adică presiunea care elimină alte cursuri de acțiune rezonabile. Dacă această teorie a presiunii în cazul constrângerii este viabilă, atunci capacitatea dreptului de a restrânge opțiunile unei persoane este coercitivă, indiferent de finalitatea judecății morale și oportunitatea acesteia.

Astfel, indiferent dacă presiunea aplicată este nejustificată, presiunea care restricționează capacitatea cuiva de a alege în mod rezonabil o opțiune este coercitivă.¹⁵⁶

Focusarea atenției pe „*supunerea*” voinței unei persoane evidențiază o dezbatere specială încorporată în constrângere. Un mod de a stăpâni/subjuga voința altuia este de a impune o presiune rațională - „*coerciție rațională*” – asupra acestuia¹⁵⁷.

Coerciția rațională presupune creșterea costului unui anumit curs de acțiune până când acesta devine nejustificat de mare. Dorința unei persoane de a se angaja în acel curs de acțiune este în cele din urmă depășită; alegerea cursului respectiv de acțiune nemaifiind rațională. Atunci când sancțiunile legale, sociale și de altă natură ridică costul anumitor acțiuni peste limita considerată acceptabilă de către individ, sancțiunile sunt, în această parte, coercitive.

Ideea constrângerii constă, în a aplica o presiune suficientă, astfel încât persoană să nu se poată abate de la cursul de acțiune. Acolo unde forța este folosită ca scop în sine, aceasta nu încearcă să interacționeze cu voința unei persoane. Când o persoană lovește pe altul cu mânie, această utilizare a forței reprezintă un scop. Nu intenționează să oblige sau să interacționeze cu voința celui alt. Acest lucru caracterizează constrângerea fizică ca faptă, în care se acționează

¹⁵⁵ Wertheimer, A. *The coercion*. [online]. [accesat:04.11.2020]. Disponibil: <https://press.princeton.edu/our-authors/wertheimer-alan>.

¹⁵⁶ CIOBANU, Rodica. *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale*. Chișinău, 2018. 26 p. ISBN 978-9975-3178-4-9.

¹⁵⁷ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr.20(1), 2000. p.40. [online]. [accesat: 19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

asupra cuiva. Cea mai mare parte a forței juridice, totuși, nu este folosită ca scop, ci este preocupată în special de obligarea unei persoane să facă sau să se abțină de a face anumite acțiuni.

Într-o accepțiune se susține că există trei exemple tipice de aplicare legală a forței. Primul, și cel mai evident, este impunerea conformității sau interzicerea încălcării normelor legale, cum ar fi cazul în care poliția previne producerea unei infracțiuni. Al doilea este amenințarea cu aplicarea sancțiunii, pentru a induce constrângerea rațională. Al treilea caz, se susține că se aplică un ordin sau o sancțiune judecătorească, de exemplu, atunci când se execută o hotărâre cu efect sancționator, un ordin legal.¹⁵⁸

Subordonarea unui voințe a altuia sau a comportamentului acestuia, în general, este crucial pentru a distinge forța coercitivă și cea non-coercitivă. Cele două moduri de constrângere urmăresc anumite forme de supunere a voinței unei persoane, manifestate prin:

- restricționează oportunitățile, disponibilitatea persoanei;
- urmăresc să incapaciteze voința unei persoane.

În scrierile lui Oberdiek se subliniază că utilizarea forței nu transformă fiecare sancțiune într-o sancțiune coercitivă: *Faptul că sistemele juridice permit și autorizează poliția să folosească forța pentru a preveni anumite infracțiuni, pentru a reține suspecți sau pentru a duce criminalii condamnați la închisoare nu înseamnă că aceste măsuri sunt nemijlocit sancțiuni coercitive; nici măcar nu sunt sancțiuni. Poliția are dreptul să împiedice pe oricine încearcă să deturneze un avion, dar riscul de a fi împușcat este un risc asumat de deturnatori și nu reprezintă o sancțiune legală pentru tentativa de deturnare. Sancțiunea în sine o constituie pedeapsa cu închisoarea. Doar atunci când este specificată ca pedeapsă pentru încălcarea sau neglijarea unei legi, utilizarea legală a forței poate fi considerată drept sancțiune coercitivă.*¹⁵⁹

Aceste argumentele enunțate de Oberdiek ilustrează că sancțiunile legale sunt de o natură coercitivă. Ce este caracteristic sancțiunilor, ele impun costuri care nu se ridică la nivelul de constrângere. Separând sancțiunile de constrângere și observând că constrângerea este un concept mai larg decât sancțiunile, legea este coercitivă chiar și atunci când nu impune sancțiuni coercitive.¹⁶⁰

¹⁵⁸ LUPAȘCU, Zinaida. Dileme etice –provocări în activitatea profesională a avocatului în R.Moldova. În: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Materialele conferinței științifico-practice*. 06-07 noiembrie 2020, Chișinău, 2020. p.220. ISBN 978-9975-56-805-0.

¹⁵⁹ OBERDIEK, H. *The Role of Sanctions and Coercion in Understanding Law and Legal Systems*. [online]. [accesat:15.10.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/OBETRO-2>.

¹⁶⁰ CIOBANU, Rodica. De la consistență spre coerență într-o lume a supra-reglementării. În: *Filosofia și perspectiva umană, Materialele conferinței științifice*. 19 noiembrie 2015, Chișinău, p.27. ISBN 978-9975-933-99-5.

Având în vedere că nu toate sancțiunile sunt coercitive, situațiile paradigmatică ale forței juridice sugerează că toate sancțiunile într-o măsură mai mare sau mai mică sunt susținute de forța coercitivă. Multe dintre sancțiunile unui sistem juridic matur nu se ridică la nivelul de constrângere, ci mai mult la o limitare, însă în așa mod se îndeplinește o funcție a statului.¹⁶¹

În așa mod, dreptul ar putea fi perceput cu o fațetă coercitivă, rezultând din: impune o presiune care adesea face să fie în mod rezonabil costisitor; legea este coercitivă prin faptul că crește costul comportamentului interzis cu scopul de a-l preveni. Deasemenea, dreptul stabilește disponibilitatea de a-și aplica sancțiunile în mod coercitiv. Totuși constrângere trebuie să fie proporțională faptei, scopului, întrucât este un adevăr că o sancțiune minoră, aplicată rar, nu poate descuraja comportamentul sancționat.

Obiecția principală a lui Oberdiek H., împotriva definirii dreptului ca fiind coercitiv este aceea că ignoră modalitățile profunde în care dreptul este un bun moral. În acest sens, se susține: ”nimic nu poate fi neapărat, universal sau prin natură coercitiv. Constrângerea are în interior capacitatea de a fi la fel de profund eliberatoare precum legea. Chiar și în cele mai rele sisteme juridice ale celor mai opresive guverne, potențialul eliberator al legii nu este niciodată suprimat în totalitate. Și în sistemele guvernelor tolerabile sau bune, efectele eliberatoare ale legii sunt imense. În cel mai bun caz, legea nu numai că își protejează supușii de rău, ci le mărește puterile naturale de multe ori.”¹⁶²

Spunem noi, în legătură cu acest concept doctrinal, că bunurile morale pe care le asigură dreptul nu îi afectează natura coercitivă. Mai degrabă, justifică constrângerea legii și explică valoarea și aproape universalitatea acesteia în societate.

Utilizarea constrângerii pentru a restricționa acțiunile nedrepte poate fi autorizată de principiile morale care fac ca acțiunea restricționată să fie nedreaptă.¹⁶³

Obligațiile impuse de legea justă și autorizația morală de a impune coercitiv aceste obligații nu pot fi separate - unitatea lor este cerută de justiție.¹⁶⁴ Chiar și acolo unde constrângerea juridică este justificată, acolo unde este eliberatoare, trebuie să recunoaștem totuși că legea este coercitivă. Eliberarea pe care o asigură legea nu înseamnă că legea nu trebuie recunoscută ca fiind coercitivă.

¹⁶¹ GRECU, Raisa. Unele considerente privind funcțiile statului. În: *Revista Națională de Drept*. nr.10-12, Chișinău, 2009. p.27. ISSN 1811-0770.

¹⁶² OBERDIEK, H. The Role of Sanctions and Coercion. In: *Understanding Law and Legal Systems*. [online]. [accesat: 15.10.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/OBETRO-2>.

¹⁶³ GRECU, Raisa. Unele considerente privind necesitatea optimizării corelației drept – drepturile omului în societatea tranzitivă. În: *Valorile constituționale – factori ai stabilității regimului democratic*, 22-23 iulie 2009. Chișinău: Depol Promo SRL, 2010. p. 240. ISBN 978-9975-56-881-4.

¹⁶⁴ AVORNIC, Gheorghe. Excesul de reglementare juridică. În: *Revista Națională de Drept*, nr.10-12, Chișinău, 2019. p.120. ISSN 1811-0770, E-ISSN 2587-411X.

În acest sens, diferite sisteme normative pretind diferite nivele de autoritate, dar sunt revendicate într-un interval limitat de timp și în anumit spațiu.¹⁶⁵

Dreptul poate recunoaște pe deplin și permite alte sisteme normative, dând efect normelor religioase de exemplu, dar își rezervă întotdeauna dreptul de a corecta sau anula aceste reguli.

Această imagine a legii denotă simplitate. Dreptul este definit ca normativ și autoritar în măsura în care pretinde că exclude determinarea și echilibrarea ulterioară a celor mai multe temeuri pentru acțiune.

Legea este, în plus, un sistem normativ global și revendică dreptul de a emite norme în toate domeniile vieții umane.¹⁶⁶ Faptul că nu toate sancțiunile sunt coercitive în mod direct (de exemplu: incompatibilitatea între două funcții) nu semnifică că legea nu este coercitivă. Într-adevăr, conceptele de sancțiuni și constrângere sunt separabile.

Prin natura sa, constrângerea se focusează pe stăpânirea/supunerea voinței unei persoane. În această măsură, utilizarea forței ca scop constituie o constrângere în afara legii, însă coerciția individualizează sistemul normativ particular, definind instituția cunoscută sub numele de drept.

Această analiză de substanță, *volens nolens* impune o întrebare: unde ar trebui să înceapă izolarea sistemului social de sistemul de drept? În această privință, considerăm că nici separarea legii de amenințări sau ordine, nici izolarea sistemelor normative, nici concentrarea asupra sistemelor normative care pretind la autoritate - nu permit identificarea unui sistem unic. Principiile morale și doctrina religioasă sunt sisteme care pretind la autoritate globală, susținând de asemenea, că determină în mod autorizat motivele pentru care o persoană acționează într-un anumit mod. Diferența este că biserica nu poate, cel puțin în statele liberale moderne, să impună în mod coercitiv supunerea la normele sale religioase decât apelând la lege. Biserica poate fi uneori coercitivă; poate exercita o presiune economică sau socială decisivă sau o presiune coercitivă asupra celor care consideră sancțiunile bisericii drept motive deosebit de puternice pentru acțiune.

2.4. Construcția teoretică a constrângerii juridice

O situație care se pretează la discuții este cercetarea insuficientă și problema definirii general teoretice a sintagmei „*construcție teoretică a constrângerii juridice*”, care a fost lăsată în

¹⁶⁵ POSTU, Ion. Actul normativ ca mijloc principal de reglementare a relațiilor sociale. În: *Studii Juridice Universitare*. nr. 3-4, Chișinău, 2013. p.76. ISSN 1857-4122.

¹⁶⁶ POSTU, Ion. Место и роль закона в гражданском обществе. În: *Материалы международной научно-теоретической конференции „Правовые аспекты гражданского общества: реальность и перспективы”*. 26-27 februarie 2003, Chișinău. p.395. ISSN 1857-2294.

afara cercetărilor aprofundate, atât la nivel de tratat științific, cât și la nivel de teze, motiv pentru care considerăm o îndatorire de a pune în vedere aceste considerente ale constrângerii.

Potrivit profesorului D.Baltag, majoritatea covârșitoare a cercetărilor, examinând răspunderea juridică, își concentrează atenția asupra elucidării esenței acestui fenomen, pe când conținutului propriu-zis al răspunderii juridice i se alocă puțin spațiu. Unanim este recunoscut că studiul conținutului oricărui fenomen presupune neapărat analiza structurii acestuia, cercetarea corelației dintre componentele lui.¹⁶⁷

Constrângerea juridică, din punctul de vedere al structurii sale, implică un anumit număr de participanți și elementele constitutive, cât și analiza dinamică care dezvăluie și detaliază procesul însuși de realizare și manifestare a constrângerii juridice. Aplicarea analizei structurale-sistematice în procesul studierii constrângerii juridice a și condus la apariția noțiunii de „construcție teoretică a constrângerii juridice.”¹⁶⁸

Autorul D.V.Vohmeanin propune de cercetat și de analizat construcția teoretică a răspunderii juridice, anume prin prisma legăturii care există între ideile filosofice și știința din cadrul Teoriei generale a dreptului.¹⁶⁹

Totodată în opinia autorului S.S.Alexeev¹⁷⁰: „dezvoltarea dreptului, istoria sa originală, materia și puterea sa unicală, fiind foarte importante pentru jurisprudență, în mare măsură reprezintă istoria formării, dezvoltării și perfecționării construcțiilor juridice, acestea constituind cele mai importante rezultate ale dezvoltării dreptului. Susținem opinia autorului despre faptul că, cizelarea necesară a construcțiilor juridice este un indiciu al perfecționării legislației contemporane și una dintre condițiile aplicării sale efective”.

Opiniile doctrinare referitor la construcția teoretică a constrângerii juridice este una dintre categoriile fundamentale ale științei dreptului contemporan, întrucât ea pune în acțiune normele juridice. Astfel valoarea teoretică de definire a construcției teoretice despre constrângerea juridică se manifestă prin:

- aprofundării cunoștințelor teoretice și o analiză a naturii juridice a răspunderii;
- identificarea și delimitarea constrângerii juridice de alte fenomene juridice de protecție (aplicarea forței coercitive a statului sau responsabilitatea juridică, ș.a.);

¹⁶⁷ BALTAG, Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 440 p. ISBN 978-9975-920-49-0.

¹⁶⁸ AVORNIC, Gheorghe. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier juridic, 2004. 156p. ISBN 9975-79-275-8.

¹⁶⁹ ВОХМЯНИН, Д.В. Сущность правовых универсалий. В: *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2011, № 11, с. 54. ISSN 1996-3955.

¹⁷⁰ АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Восхождение к праву. Поиски и решения*. Москва: Норма, 2001. 152 с. ISBN 5-89123-536-6.

- definirea unui concept „*dinamic*” al constrângerii juridice bazat pe fenomenul realizării răspunderii și responsabilității în drept.¹⁷¹

Valoarea practică a definirii construcției teoretice a constrângerii juridice aplicabilă la interpretarea și aplicarea normelor juridice, este exprimată în disponibilitatea:

- de a crea construcția normativă (legală), completă și complexă a constrângerii juridice (ca mijloc tehnic) potrivită pentru utilizarea practică în orice domeniu a relațiilor sociale;¹⁷²

- dezvoltarea unor metode eficiente de implementare și realizare a constrângerii juridice, îmbunătățirea procesului educațional în domeniul răspunderii juridice atât la nivelul teoriei generale a dreptului cât și în științele ramurale. Și aici susținem afirmațiile profesorului D.Baltag, că la determinarea aspectului ramural al răspunderii, în orice caz, criteriul de bază trebuie să fie cel de drept material, el mai fiind principal și la delimitarea a două elemente fundamentale ale construcției fundamentale ale constrângerii juridice – de reprimare și reparatorie de drept (deosebirea dintre ele fiind legată de structura ramurală a dreptului).

Legea materială sub orice aspect reprezintă fundamentul răspunderii, însă în raporturile dintre cele două forme fundamentale de răspundere, ea se manifestă în mod diferit. Pentru răspunderea represivă este deosebit de importantă calificarea justă a faptei ilicite, individualizarea pedepsei (sanctiunea) și liberarea de aceasta, atunci când scopurile constrângerii sunt atinse. În ceea ce privește constrângerea reparatorie de drept, aceasta prevede stabilirea concretă a obligațiilor deja existente ale delicventului și executarea lor forțată (în caz de necesitate);¹⁷³

- eficientizarea nivelului de interpretare a normelor juridice de drept material și procesual, care reglementează constrângerea juridică (sistemul de sancțiuni) și procedurile de aplicare a acesteia, adoptarea unor acte importante în domeniul răspunderii care va contribui în cele din urmă la îmbunătățirea culturii juridice a societății.¹⁷⁴

O unanimitate de opinii cu privire la construcția teoretică a răspunderii juridice în teoria dreptului nu s-a format. Astfel, în funcție de pozițiile științifice individuale, construcția teoretică a răspunderii juridice trebuie înțeleasă ca:

¹⁷¹ TĂNASE, Oleg. Configurația juridică a fenomenului de constrângere. În: *Supremația Dreptului*. nr.1, Chișinău, 2022. p.46. ISSN 2345-1971.

¹⁷² AVORNIC, Gheorghe. Reflecții privind deficiențele normative contravenționale în domeniul achizițiilor publice din Republica Moldova. În: *Supremația Dreptului*. nr.1, Chișinău, 2022. p.10. ISSN 2345-1971.

¹⁷³ BALTAG, Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 140 p. ISBN 978-9975-920-49-0. (218 p.).

¹⁷⁴ КУЗЬМИН, И.А. Конструкция юридической ответственности в общей теории права (постановка проблемы). В: *Вестник Омской юридической академии*. Т.14. 2017, №1. с.6. ISSN 2306-1340.

- ca o construcție dezvoltată de doctrină și un model a materialelor normative, care permit teoretic de a stabili o legătură logică între elementele sale;¹⁷⁵

- instrumentul necesar și etapele de mișcare spre un comportament juridic perfect;¹⁷⁶

- un sistem care înglobează în sine tipuri, forme, scheme și modele ale materialului juridic.¹⁷⁷

În consecință, reieșind din cele spuse putem menționa, în ce aspect vom percepe construcția teoretică a constrângerii juridice (ca o unitate de gândire, un mijloc juridic tehnic) vor depinde și rezultatele cunoașterii și înțelegerii construcției teoretice a constrângerii juridice.

Dreptul este în relație de interdependență cu statul, aceste două mari fenomene politice se împletesc atât de strâns, încât nu pot fi separate. Statul este principala instituție politică a societății și la etapa actuală rămâne unicul instrument al conducerii sociale, iar discuțiile, privind natura, funcțiile, mecanismul și formele sale continuă să polarizeze atenția specialiștilor din diferite domenii. Profesorul M.Djuvara afirma că „...statul este realitatea cea mai puternică și cea mai interesantă în drept, cea mai pasionantă de studiat.”¹⁷⁸

Profesorul D. Baltag relatează că diverse curente și teorii filozofice explică de pe poziții diferite importanța statului, rolului lui în apărarea unor interese sociale de grup sau ale societății în întregime. Ca și în cazul dreptului, abordarea analitică a locului apariției și rolului statului a scos în vileag natura istorică a statului, dependența formelor sale de transformări social-istorice. Apariția statului este determinată de schimbările care au avut loc în orânduirea comunei primitive, schimbări care au făcut ca vechile forme de organizare și conducere să nu mai fie suficiente, impunându-se o formă nouă de dirijare – cea politică și statală.

Odată cu apariția statului, relațiile sociale se dezvoltă la adăpostul unei forțe speciale de constrângere, pe care o deține și o poate utiliza împotriva celor care care i se opun.¹⁷⁹

Noțiunea de stat are două semnificații: *societate* – formă de conviețuire a comunităților umane; *putere* – organizare ce dispune de un preparat coercitiv.

Ambele semnificații pot fi admise simultan, deoarece ele se completează: statul – putere pentru a realiza ceva și statul – societate pentru a putea acționa. O caracteristică esențială a

¹⁷⁵ ГЛУХАРЕВА, Л. И. Юридическая ответственность как правовая конструкция. В: *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Сер. Юридические науки*. 2010, № 3, с. 44. ISSN 2220-7457.

¹⁷⁶ ГРЕВЦОВ, Ю. И. Проблемы юридических конструкций ответственности. В: *Юридическая техника*. № 7, 2013. с.200. ISSN 1602-6691.

¹⁷⁷ АВДЕЕНКОВА, М.П. Элементы системы юридической ответственности и особенности их взаимодействия. В: *Современное право*. № 4, 2008. с. 44. ISSN 1991-6027.

¹⁷⁸ DJUVARA, Mircea. *Teoria generală a dreptului. Enciclopedia juridică*. București:All Beck, 1999. 608p. ISBN 9739435-26-2.

¹⁷⁹ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 536 p. ISBN: 978-9975-101-38-7.

statului constă în existența puterii publice denumită și putere de stat sau putere de constrângere (forța coercitivă). În ultimă instanță, statul înseamnă forță. Specificul oricărei puteri constă în posibilitatea de a-și impune voința altora, de a determina supunerea sau subordonarea altora. O asemenea caracteristică poate fi atribuită oricărei puteri, oricărei autorități.¹⁸⁰

Dreptul constrânge. Această afirmație pare a fi stranie, însă în același timp generează o dezbatere privind relația conceptuală dintre drept și constrângere. Bineînțeles, nu faptul că legea constrânge este în centrul discuției, ci mai degrabă dacă constrângerea este o trăsătură necesară din punct de vedere conceptual a dreptului. Dacă X este o trăsătură necesară din punct de vedere conceptual, atunci X este o condiție de existență a conceptului în cauză. Ca un exemplu simplu, o cauză este o trăsătură conceptuală necesară a unui efect, deoarece un efect nu poate exista fără o cauză. Astfel, a susține că constrângerea este o trăsătură necesară din punct de vedere conceptual a dreptului este același lucru cu a spune că existența dreptului este determinată, cel puțin în parte, de prezența constrângerii. Există diferite moduri în care se poate spune că constrângerea este o trăsătură necesară din punct de vedere conceptual a dreptului.

Datorită argumentelor lui H.L.A.Hart din „Conceptul de drept”,¹⁸¹ astfel de afirmații clasice sunt în general considerate eronate de către filozofii juridici. Hart susține că relația dintre conceptul de drept și coerciție se bazează exclusiv pe faptele naturale ale lumii noastre - fapte precum lipsa de resurse și natura falibilă și egoistă a oamenilor. Coerciția, potrivit lui Hart, nu este o trăsătură necesară din punct de vedere conceptual a dreptului (sau a sistemelor juridice), ci o necesitate naturală a practicilor noastre juridice. Coerciția este adesea folosită într-un sens vag de către teoreticienii juridici. În mod obișnuit, ea servește drept descriptor general pentru capacitatea dreptului de a motiva respectarea cerințelor și interdicțiilor legale. Cu toate acestea, coerciția, nu spre deosebire de drept, este ea însăși un fenomen filosofic complex, cu un profund fond de literatură care îi este consacrat.

Într-un anumit sens, afirmația că dreptul este coercitiv, precum și echivalentele sale, se referă la faptul că dreptul depinde de coerciție. Există diferite moduri în care dreptul poate depinde de constrângere. Iată câteva dintre ele:

- *dependența ontologică*: dreptul depinde ontologic de constrângere dacă, și numai dacă, dreptul există în virtutea (sau parțial în virtutea) constrângerii;

¹⁸⁰ ПОСТУ, Ион, АРМАШУ, Сергей. Нормативная база и европейские практики обеспечения безопасности лиц, являющихся участниками дорожного движения. În: *Studii Juridice Universitare*. nr. 1-2, Chișinău, 2012. p.107. ISSN 1857-4122.

¹⁸¹ HART, H. Positivism and the Separation of Law and Morals. In: *Jurisprudence and Philosophy*. [online]. [accesat: 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.horty.umiacs.io/courses/readings/hart-1958-positivism-separation.pdf>.

- *dependența epistemică*: dreptul depinde epistemic de constrângere dacă și numai dacă „drumul nostru spre cunoaștere” despre drept „trece prin” cunoașterea despre constrângere;
- *dependență analitică*: dreptul depinde analitic de constrângere dacă, și numai dacă, sensul dreptului trebuie să fie dat sau elucidat în termeni de noțiuni-cheie ale constrângerii;
- *dependență conceptuală*: dreptul depinde conceptual de constrângere dacă, și numai dacă, conceptul nostru obișnuit despre drept implică sau face referire la constrângere;
- *dependența pragmatică*: dreptul depinde pragmatic de constrângere dacă, și numai dacă, dreptul funcționează în mod corespunzător în virtutea constrângerii.

Am putea construi o teză diferită despre dependența dreptului de constrângere pentru fiecare dintre aceste tipuri de dependență. A vorbi despre dependența dreptului de coerciție este încă un subiect prea general. Am putea discuta în schimb, de exemplu, dacă obligația juridică, sau autoritatea juridică, sau sistemele juridice, sau conținutul dreptului, sau orice altceva depinde (într-un anumit sens) de constrângere. Aceasta înseamnă că pentru fiecare dintre aceste cinci înțelegeri ale relației de dependență vor exista mai multe teze distincte care vor fi dezbătute. Bineînțeles, lista de relații furnizate nu este una exhaustivă. Cu toate acestea, cadrul de bază propus oferă claritate asupra dezbaterilor privind dreptul și constrângerea în filosofia juridică; acesta ne permite să reconstruim opiniile filosofilor juridici ca instanțe ale uneia sau alteia dintre tezele distincte pe care cadrul le identifică. Să luăm, de exemplu, următoarea afirmație avansată de H.Kelsen: „*O normă este o normă juridică deoarece prevede o sancțiune. Problema coerciției [...] nu este problema asigurării eficacității normelor, ci problema conținutului normelor.*”¹⁸²

Este interesant să îl interpretăm pe H. Kelsen ca avansând o teză care afirmă dependența ontologică a conținutului normelor juridice de coerciție și o teză care neagă centralitatea discuției dacă normele juridice depind din punct de vedere pragmatic de coerciție.

Mulți filosofi, așa ca E. Himma¹⁸³ au discutat relații similare între conținutul dreptului și coerciție. Unii au discutat, de asemenea, diferite tipuri de dependență ontologică între lege și coerciție. De exemplu, au susținut că un sistem juridic nu poate exista fără a avea puterea de a constrânge, iar alții au susținut că constrângerea constituie o obligație juridică,¹⁸⁴ evidențiind faptul că coerciția sau faptele legate de utilizarea coerciției sunt cele care ne ajută să distingem sistemele juridice de alte sisteme normative.

¹⁸² KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 120 p. ISBN: 973-50-0113-6. (29 p.)

¹⁸³ HIMMA, E. The Authorisation of Coercive Enforcement Mechanisms as a Conceptually Necessary Feature of Law. In: *Jurisprudence*, nr. 7(3), 2016. p. 593. ISSN 593 – 626.

¹⁸⁴ ANDERSON, S. How Did There Come to Be Two Kinds of Coercion? In *Coercion and the State*. Springer Verlag, nr. 4/2, 2008. pp. 17-29. [online]. [accesat: 24.03.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/ANDHDT>.

Frederick Schauer susține că nu putem distinge - sau că este foarte greu de distins - sistemele juridice de diferite tipuri de sisteme normative decât dacă știm că este vorba de un sistem care deține monopolul utilizării coerciției.¹⁸⁵

Frederick Schauer, pare să facă o observație cu privire la dependența epistemică atunci când afirmă că coerciția „diferențiază”, dar nu „delimitează” - adică nu este ceea ce individualizează din punct de vedere metafizic - sistemele juridice de alte sisteme normative. Hans Kelsen face o afirmație similară:¹⁸⁶ „Toate normele unei ordini de drept sunt norme coercitive [...]. Dacă ignorăm acest element, nu suntem în măsură să diferențiem ordinea de drept de alte ordini sociale”.

Nu sunt mulți autori care susțin teza despre dependența analitică. John Austin a fost unul dintre ei. El pare să fi susținut că obligația juridică poate fi înțeleasă și elucidată în termenii noțiunilor de comandă și sancțiune, de fapt, el pare să susțină că „comanda”, „sancțiunea” și „obligația” (juridică) exprimă exact aceeași idee: „O dorință concepută de cineva și exprimată sau intimată altuia, cu un prejudiciu care va fi provocat și suferit în cazul în care dorința nu va fi respectată”, sunt semnificate direct și indirect de fiecare dintre cele trei expresii [adică „comanda”, „sancțiunea” și „obligația”]. Fiecare este denumirea aceleiași noțiuni complexe.”¹⁸⁷

Dezbaterile privind dependența conceptuală a dreptului de constrângere au câștigat proeminență în literatura de specialitate. Se susține că coerciția este încorporată în modul în care conceptualizăm dreptul (și conceptele conexe), adică în modul în care gândim și vorbim în mod obișnuit despre drept. Nu este vorba doar de faptul că există multe versiuni imaginabile ale tezelor dependenței care merită discutate; însăși relația dintre diferitele tipuri de afirmații de dependență este în sine ceva important de discutat. De exemplu, se pare că este posibil să se facă afirmații despre dependența conceptuală fără a avea opinii particulare despre dependența ontologică, epistemică și analitică. La prima vedere, este consecvent să afirmăm că, deși coerciția este înrădăcinată în conceptul nostru obișnuit de sistem juridic, sistemele juridice nu sunt dependente ontologic de faptele despre coerciție. Dar unii filosofi nu sunt de acord. Pentru că au opinii metodologice puternice despre concepte în general și despre conceptul de drept în

¹⁸⁵ SCHAUER, Frederick. *The force of law*. Massachusetts: Harvard University Press, 2014. 256 p. ISBN: 9780674736191.

¹⁸⁶ KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 420 p. ISBN: 973-50-0113-6. (32 p.)

¹⁸⁷ AUSTIN, John. *The province of jurisprudence determined and the uses of the study of jurisprudence*. Edinburg: Yell-Red, 1994. 1341 p. ISBN-13: 978-0872204324.

special, aceștia ar susține că dreptul este ceea ce credem că este; dreptul este „*ostatic al schimbării scopurilor și scopurilor umane*.”¹⁸⁸

Din acest motiv, cercetările filozofice despre drept - inclusiv, desigur, cercetările despre dependența dreptului de coerciție - ar trebui să fie efectuate în lumina conceptului nostru obișnuit de drept; în lumina modului în care gândim și vorbim în mod obișnuit despre drept.¹⁸⁹ Dacă acest punct de vedere metodologic puternic este corect, atunci faptul că dreptul este dependent conceptual de coerciție poate implica de fapt că dreptul este dependent ontologic de coerciție (și poate că dreptul este dependent epistemic și analitic de coerciție).

Considerăm că este incontestabil faptul că afirmațiile privind dependența pragmatică nu presupun și nu implică niciun punct de vedere asupra dependenței epistemice, analitice sau conceptuale. Dar lucrurile nu sunt la fel de simple atunci când vine vorba de relația dintre dependența pragmatică a sistemelor juridice de coerciție și dependența ontologică a sistemelor juridice de coerciție. La prima vedere, se poate părea că aceste două tipuri de dependență nu au nici o legătură: dacă un sistem juridic își datorează existența unor fapte legate de constrângere și dacă un sistem juridic își datorează eficacitatea unor fapte legate de constrângere. Unii filosofi juridici ar pune în vedere alte argumente, iar acest lucru se datorează faptului că ei susțin ceea ce este cunoscut sub numele de teza eficacității minime, care afirmă că sistemele juridice există doar dacă sunt minim eficace. Prin susținerea tezei eficacității minime, este posibil să se argumenteze că afirmația că sistemele juridice sunt dependente din punct de vedere pragmatic de coerciție implică faptul că sistemele juridice sunt dependente ontologic de coerciție. Iată o reconstituire a unui posibil argument în acest sens:

- sistemele juridice există doar dacă sunt minim eficace;
- sistemele juridice sunt minimal eficiente, doar dacă un număr suficient de cetățeni respectă un număr suficient de norme juridice;
- un număr suficient de cetățeni se conformează unui număr suficient de norme legale numai dacă sistemul este coercitiv;
- sistemele juridice au o eficacitate minimă doar dacă sunt coercitive;
- sistemele juridice există doar dacă sunt coercitive.

În concluzie afirmăm că corelația dintre drept și constrângere este una foarte puternică. În literatura de specialitate, cei care se opun ideii că dreptul este neapărat coercitiv o fac, de obicei,

¹⁸⁸ LEITER, Brian. The Demarcation Problem in Jurisprudence: A New Case for Scepticism. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 31(4), 2011, p. 663–677. (672 p.) ISSN 1599620.

¹⁸⁹ SMOCHINĂ, Andrei. *Istoria universală a statului și dreptului*. Chișinău: Bons Offices, 2006, 552 p. ISBN 978-9975-9757-2-0.

pe baza unor experimente de gândire care descriu cetățeni care respectă legea.¹⁹⁰ Dezbaterile se concentrează, așadar, asupra fiabilității și scopului acestor experimente de gândire. Din moment ce ce suntem conștienți de distincția dintre dependența pragmatică și ontologică, putem vedea că afirmațiile despre dependența ontologică a sistemelor juridice de coerciție, nu rezultă automat din afirmațiile despre dependența pragmatică.

Într-o lucrare importantă despre coercitivitatea legii, Grant Lamond a subliniat că expresia „*dreptul este coercitiv*” este ambiguă între scopuri și efecte. Spunem că un sistem juridic este coercitiv atunci când „*există legi care prevăd utilizarea sau aplicarea măsurilor coercitive*”¹⁹¹.

De asemenea un sistem juridic este coercitiv atunci când efectele legilor, instituțiilor și caracteristicilor sale sunt coercitive. Deși utilă, această distincție trece cu vederea un aspect fundamental. Se poate spune că sistemele juridice, împreună cu scopurile și efectele lor, sunt coercitive în sens larg sau în sens strict. În acest din urmă sens, un sistem juridic este coercitiv numai dacă caracteristicile, scopurile sau efectele sale îndeplinesc condițiile stabilite de o teorie solidă a coerciției. Cu toate acestea, în primul sens, un sistem juridic este coercitiv dacă caracteristicile, scopurile sau efectele sale pot fi considerate „*coercitive*” într-un mod aproximativ, superficial sau liber; fără a se ține cont prea mult de faptul că acestea satisfac sau nu constrângerile impuse de o teorie solidă a coerciției.

Cercetătorii care sunt interesați să afle dacă sistemele juridice sunt coercitive în sens restrâns sunt preocupați să afle dacă sistemele juridice realizează acte care îndeplinesc condițiile stabilite de o teorie solidă a coerciției. Este neclar, de exemplu, dacă și în ce circumstanțe impunerea de sancțiuni este considerată coercitivă în sens strict¹⁹². În mod firesc, este necesară o teorie a coerciției pentru a determina ce contează ca fiind coercitiv în sens restrâns. O astfel de teorie nu s-ar limita la a furniza criteriile pe care orice act trebuie să le îndeplinească pentru a fi coercitiv în sens restrâns; aceasta ar distinge, de asemenea, coerciția de fenomene similare, cum ar fi manipularea, dominația, stimularea și utilizarea forței¹⁹³.

Neil MacCormick afirmă că primul pas în discuția despre coerciția sistemelor juridice este „*abordarea conceptului de coerciție*”. Discuția ulterioară desfășurată în lucrarea sa pare să

¹⁹⁰ SHAPIRO, Scott J. *Legality*. MA: Harvard University Press. 2011. 547 p. ISBN 9780674725782.

¹⁹¹ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p.39. [online]. [accesat:21.03.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/p.20.1.39>.

¹⁹² SMOCHINĂ, Andrei. Dreptul la apărare: realități și perspective moldovenești. În: *Metode și forme de racordare a studiilor juridice autohtone la standardele și valorile europene. Conferința Științifică „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Chișinău*”, 2011. p.35. ISBN 978-9975-52-165-9.

¹⁹³ MIOTTO, L.L. *Law and Coercion: Some Clarification*. [online]. [accesat:21.03.2021]. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/raju.12302iotto>

depindă, de asemenea, de concluziile sale cu privire la coerciție, întrucât relatează despre coerciție pentru a discuta dacă căile de atac civile sunt coercitive în sens strict.¹⁹⁴

Pentru aceleași rațiuni, se opinează că puterea statului este considerată general coercitivă.¹⁹⁵ Opinia că guvernele trebuie să exercite forța sau că puterea lor este în mod necesar coercitivă este larg răspândită în gândirea politică contemporană.

Statul de drept este un concept disputat în mod esențial. Acesta este definit în multe feluri diferite, iar dezbaterea este, de asemenea, necesară pentru a-l menține în plină dezvoltare. Diferențele se referă la întrebarea ce elemente sunt incluse în concept. În toate definițiile, statul de drept se referă la controlul puterii publice prin lege, cu scopul de a proteja individul. Legalitatea este elementul central al statului de drept. În primul rând, legalitatea presupune ca guvernarea să acționeze pe baza legii. În al doilea rând, ea stabilește o serie de cerințe de calitate la care legea trebuie să adere, cum ar fi generalitatea și claritatea. Legalitatea presupune, de asemenea, ca sistemul judiciar să examineze legalitatea actelor publice și să ofere indivizilor accesul la un proces echitabil. În plus, separarea funcțională a celor trei puteri ale statului este un element inerent al statului de drept, deoarece garantează că nimeni nu va fi judecător în propria cauză și că legile nu sunt elaborate în funcție de cazuri particulare. Independența sistemului judiciar este indispensabilă pentru statul de drept, având în vedere modul în care acesta susține respectul față de drept. Elementele menționate sunt elemente formale ale statului de drept care protejează într-o anumită măsură indivizii împotriva exercitării arbitrare a puterii guvernamentale. Cerințele de legalitate promovează autonomia individuală, deoarece le permit oamenilor să-și planifice viața. Aceste elemente formale ale statului de drept sunt necesare, dar nu suficiente, pentru a stabili limitele conținutului substanțial al dreptului. Definițiile mai cuprinzătoare ale statului de drept includ protecția drepturilor omului. Drepturile omului pot stabili limitări substanțiale asupra conținutului dreptului, care au ca scop protejarea individului de puterea arbitrară. În plus, drepturile procedurale codifică principiile statului de drept și, ca atare, fac parte din statul de drept, însă legalitatea cere atunci ca dreptul să aibă o moștenire democratică.

Alături de democrație, fenomenul constrângerii, analizat de I.Kant este cazul în care manifestarea libertății unui individ se dovedește a fi un obstacol în calea libertății în conformitate cu legile universale, atunci acțiunea împotriva libertății individuale care „*obstrucționează libertatea*” este compatibilă cu libertatea conformă cu legile universale. Din observația dată

¹⁹⁴ Neil MacCormick. Coercion and Law. Legal Right and Social Democracy: Essays. In: *Legal and Political Philosophy*. Oxford: Clarendon Press. 1984. 233 p. (58 p.). ISBN 0198255020.

¹⁹⁵ AVORNIC, Gheorghe. Edificarea statului de drept. În: *Edificarea statului de drept. Materialele conferinței științifice internaționale, 26-27 septembrie 2003*. Chișinău, 2003. p.20. . ISBN 9975-9776-2-6.

reiese însăși natura juridică a constrângerii. În acest sens, dreptul este asociat cu dreptul de a aplica constrângerea subiectului care, prin acțiunile sau inacțiunile sale, lezează dreptul, iar constrângerea, după I.Kant, este asigurată de constrângerea externă din partea altor indivizi sau a statului.¹⁹⁶

G.W.F. Hegel, recunoscând nevoia de constrângere, înțelege prin aceasta subordonarea voinței exterioare a unei persoane față de puterea altora. Totodată, subliniază G. Hegel că doar cel care vrea să fie forțat să facă ceva poate fi obligat să facă ceva¹⁹⁷.

Un alt filozof german, F.W.I. Schelling, subliniază că esența coerciției este posibilitatea reflectării sale în realitatea subiectivă a persoanei („sentimentul”), exclusiv în procesul de urgență sau, cum scrie el, „*devenire*”, dar niciodată în ființa sa¹⁹⁸.

În tratatul său „*Lumea ca voință și reprezentare*” A. Schopenhauer, deși nu dă o definiție a constrângerii, subliniază totuși că constrângerea, de fapt, este o metodă de a nega, negarea voinței altcuiva, o modalitate de a proteja un individ de amestecul în voința lui suverană a voinței unui altui individ. În același timp, dreptul de constrângere, în opinia sa, este dreptul de a nega negarea altcuiva cu toate forțele necesare pentru a o elimina.¹⁹⁹

Sociologul și filosoful francez E. Durkheim subliniază că coerciția își datorează originea faptului că individul se găsește în prezența unei forțe în fața căreia se supune, care îl domină, dar este de natură naturală. După cum consideră autorul menționat, puterea nu derivă dintr-un aranjament contractual care a apărut la voința omului, ci din adâncurile cele mai interioare ale realității obiective, este un produs necesar al rațiunilor prezente în ea. Prin urmare, nu este necesar să se recurgă la subterfugii pentru a forța o persoană să se conformeze.

Considerăm corectă poziția filozofului E. Durkheim, care susține că: „*nu numai că aceste tipuri de conduită sau de gândire sunt exterioare individului, dar ele sunt dotate cu o putere imperativă și coercitivă în virtutea căreia ele i se impun, cu sau fără voia lui. [...] Nu există inventator, chiar fericit, ale cărui inițiative să nu se lovească de asemenea opoziții.*”²⁰⁰

Sociologul M. Weber subliniază în lucrările sale consacrate analizei fenomenelor puterii, a legitimității și legalității acesteia, că constrângerea se datorează prezenței unui grup special de constrângere. În opinia sa, nu trebuie să fie un grup special de persoane care să asigure supunerea (funcționari, executori judecătorești, procurori), deși în cazurile de încălcare a legii, ei

¹⁹⁶ KANT, Immanuel. *Critica rațiunii pure*. București: IRI, 1994. 108 p. ISBN: 973-96348-4-2.

¹⁹⁷ D'hondt, J. *Cercetări privind sursele ascunse ale filosofiei lui Hegel*. Iași: Agora, 1995. 382 p. ISBN: 9739147-15-1.

¹⁹⁸ Schelling, F.W.J. *Cercetări filozofice asupra esenței libertății umane și asupra chestiunilor legate de aceasta*. București: Humanitas, 2011. 147 p. ISBN: 978-973-50-3226-5.

¹⁹⁹ SCHOPENHAUER, Arthur. *Lumea ca voință și reprezentare*. Trad. din germ. Radu Gabriel Pârvu, București: 2012. 599 p. SBN: 978-973-50-3652-2.

²⁰⁰ DURKHEIM, Emile. *Regulile metodei sociologice*. Trad. de Dan Lungu, Iași: Polirom, 2002. 192 p. ISBN: 973-683-898-6.

sunt cei care asigură punerea în aplicare a prevederilor acesteia. Autorul argumentează că un astfel de grup ar putea fi rudele, dacă individul a deviat de la regulile familiale, individul care a deviat de la preceptele tradiționale.²⁰¹

Referindu-ne la examinarea constrângerii juridice de stat ca formă de punere în aplicare a puterii de stat, subliniem că aceasta, fiind un caz particular de putere sub formă de coerciție, constrângerea juridică statală, fiind un caz particular de putere sub formă de constrângere, dobândește atributele acestei categorii, generice pentru ea.

În plus, trebuie precizat că în gândurile juridice se utilizează „*constrângere legală a statului*”, în schimb, se folosește termenul de „*constrângere de stat*” sau, mai rar, „*constrângere juridică*”, adică ultimele două categorii sunt tratate ca fiind autonome.

Credem că cel mai acceptabil din punct de vedere al naturii fenomenului luat în considerare - constrângerea ca formă de exercitare a puterii în statul de drept - ar trebui recunoscută sintagma „*coerciție juridică de stat*”. Sintagma „*coerciție juridică de stat*” reflectă cel mai bine o trăsătură esențială a constrângerii de stat, cum ar fi reglementarea sa legală sau certitudinea normativă sau, mai exact, reglementarea sa prin norme juridice și/sau în sens larg, inseparabilitatea sa de lege, de drept.

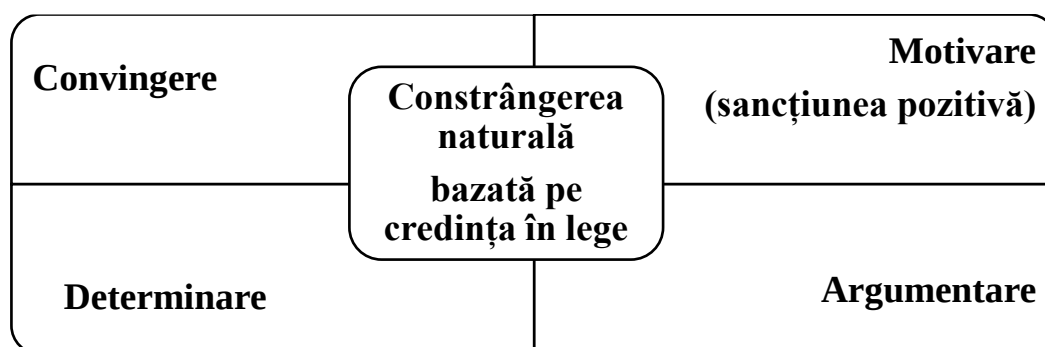
Monopolul constrângerii reprezintă o caracteristică juridică legală a statului, care poate și să o exercite în mod legitim, însă izvorul acesteia este din indivizii și grupurile de indivizi care au stat la baza instituționalizării și legitimării puterii publice în acea societate. Monopolul constrângerii reprezintă unicul subiect care poate iniția acțiunea publică împotriva grupurilor care pun sub pericol interesul comun, adică prin aplicarea moralei „Binelui comun” de către organele înzestrate cu funcția de represiune. Monopolul constrângerii nu reprezintă o sursă de violență ci centralizează și instituționalizează interesul comun, eliminând astfel pârgurile particularului de a-și face singur dreptate.

Considerăm că construcția constrângerii juridice analizată prin prisma interdependențelor existente cu instituția dreptului și cea a statului de drept, se realizează prin prisma a două forme: constrângerea naturală (pozitivă) și constrângerea instituțională (negativă).

Constrângerea naturală (pozitivă) se manifestă prin convingere, motivare, argumentare logică și determinarea subiectului de drept de a avea un anumit comportament tip prescris de conceptul statului de drept.

²⁰¹ Weber, M. *Etica protestantă și spiritul capitalismului*. Trad.de Diancovic, A. București: 2017. 225 p. ISBN: 973-86575-0-4.

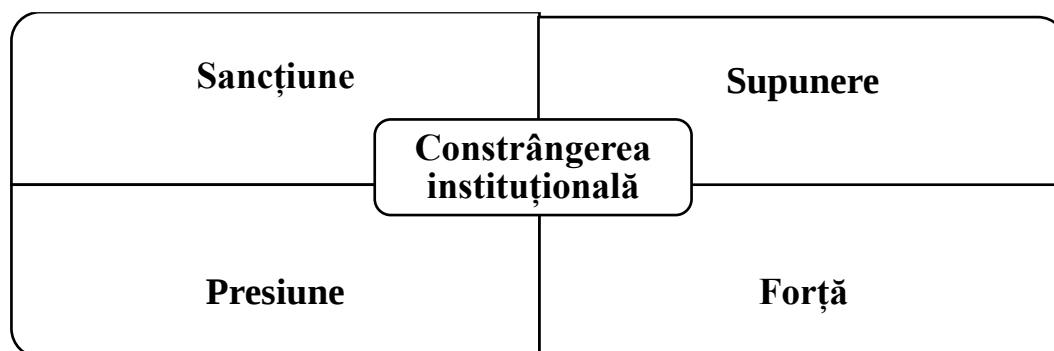
Fig. 1. Structura constrângerii juridice naturale

Sursa: aparține autorului

Constrângerea instituțională (negativă), se prezintă prin presiune, forță, supunere, sancțiune. Temei al apariției constrângerii instituționale îl constituie încălcarea comportamentului tip prescris de prevederile legale.

Fig. 2. Structura constrângerii juridice instituționale

Sursa: aparține autorului

Se poate conchide că constrângerea juridică se realizează întotdeauna indiferent de voința subiectului raporturilor sociale²⁰², criteriul volițional fiind extrem de important pentru delimitarea acestora de fenomenele juridice asemănătoare. În sens general, instituția constrângerii juridice trebuie percepută ca un complex de elemente interdependente, iar aceste elemente, în viziunea autorilor S.I. Verșinina, citată de V. Zubco și U. Chetruș:²⁰³ „formează un sistem mai îngust decât constrângerea statală: e cazul raporturilor juridice de aplicare a măsurilor de constrângere. Anume în structura raporturilor juridice pot fi identificate asemenea elemente ca subiect al constrângerii, obiect al constrângerii și procesul realizării acesteia. Autorii menționați consideră că determinarea structurii constrângerii (a organizării interne) este posibilă doar dacă sunt evidențiate toate elementele necesare și obligatorii în sistemul acesteia, fără de care constrângerea juridică nu poate exista”.

²⁰² TĂNASE, Oleg. Legal nature of the constraint. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 11th edition University of Pitesti, 18 th -19th May 2018. p.586. ISSN 2360- 395X.

²⁰³ ZUBCO, Valeriu, CHETRUȘ, Ulian. Reflecții asupra esenței și particularităților constrângerii juridico-statale. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5-6, 2010. p. 62. ISSN 1811-0770.

2.5. Concluzii la Capitolul 2

Constrângerea juridică este un tip de constrângere socială, care este inerentă oricărei asociații de oameni și înseamnă o influență externă asupra conștiinței și comportamentului acestora. În perioada pre-statală, constrângerea a fost folosită în sistemul de relații tribale (expulzarea din trib, din comunitatea tribală). Constrângerea socială odată cu apariția statului și a dreptului ia forma constrângerii juridice. Istoria științei juridice atestă interesul constant al juriștilor pentru problema realizării constrângerii juridice.

Supunând analizei aspectele indicate concluzionăm următoarele:

1. *Constrângerea juridică* - este instrumentul juridic, la îndemâna persoanelor de drept public, necesar pentru asigurarea ordinii publice, pentru a proteja interesele personale, publice sau de stat.

2. *Constrângerea juridică* este una dintre metodele de manifestare a putere de stat, pe care o implementează împreună cu legea, care este un instrument juridic al statului, care permite statului de drept să își aplice deciziile și măsurile conținute în acestea (ideologice, informaționale etc.). Distincția dintre persuasiune și constrângerea juridică poate fi făcută în ceea ce privește sfera de influență. Persuasiunea afectează în principal partea emoțională, de voință, de valoare, de viziune asupra lumii a conștiinței oamenilor și nu predetermină în mod univoc posibila alegere a comportamentului sau decizia pe care o iau. Ca urmare a folosirii constrângerii, alinierea forțelor este diferită, întrucât subiectul constrâns este obligat să se comporte împotriva voinței sale, în interesul celui ce constrânge.

3. Principiul fundamental sistemic al statului de drept este supremația dreptului și domnia legii. Principiile complementare ale statului de drept includ garantarea deplină și inviolabilitatea drepturilor și libertăților cetățenilor, instituirea și menținerea principiului responsabilității reciproce a cetățeanului și a statului, menținerea unui regim democratic, legal și constituțional în societate, separarea puterilor și un sistem judiciar independent;

4. Sistematizarea principiilor juridice demonstrează clar rolul și importanța constrângerii juridice în activitatea statului, bazată pe ideea de stat de drept pentru a asigura un progres social și democratic deplin, o realizare maximă a idealurilor de libertate, egalitate și dreptate, bazată pe prioritatea intereselor, drepturilor și libertăților individului.

5. Studiul esenței constrângerii ca fenomen al realității sociale face posibilă formularea unor concluzii importante pentru înțelegerea locului și rolului constrângerii într-un stat de drept:

- Constrângerea nu poate fi considerată un fenomen exclusiv juridic de stat, deoarece își are manifestările în diverse sfere ale societății;

- Studiarea constrângerii în statul de drept ca o manifestare specială a coerciției sociale generale trebuie să se bazeze pe o înțelegere a acesteia din urmă ca o influență autoritară, activă, conștientă, volitivă, internă sau externă, asupra voinței și comportamentului subiecților sociali, care limitează libertatea lor internă și externă și, în consecință, este văzută de aceștia ca fiind nefavorabilă;

- Ca formă specifică de violență, orice constrângere este considerată un bun social numai atunci când răspunde unui comportament socialmente dăunător sau periculos, urmărește un scop just și este proporțională cu pericolul social al fenomenelor la care se aplică.

6. Constrângerea juridică în statul de drept dispune de următoarea structură:

- normele de reglementare a dreptului, care fixează obligațiile juridice ale subiectului;
- normele de protecție a dreptului, care reglementează ordinea aplicării constrângerii juridice în scopul asigurării executării obligațiilor;
- faptul juridic – temeiul faptic al aplicării constrângerii;
- raportul juridic de aplicare (realizare) a constrângerii;
- rezultatul aplicării constrângerii juridice.

7. Constrângerea juridică este un fenomen complex și multidimensional, dar are proprietatea de a fi sistemic. Acest lucru a făcut posibilă clasificarea acestuia în diferite tipuri, în funcție de scopul urmărit. În general, se poate observa că constrângerea de stat, în ciuda modificărilor de conținut, este o instituție permanentă în sensul scopului său preconizat, determinare prin lege.

3. CONȚINUTUL ȘI MECANISMUL CONSTRÂNGERII JURIDICE ÎN STATUL DE DREPT

3.1. Consacrarea constrângerii juridice ca prerogativă a realizării statului de drept

Până în prezent, relația critică dintre constrângere și drept a fost oarecum ignorată sau considerate fenomene opuse. Motivul, potrivit unor teoreticieni, ar fi că în general, constrângerea pare să ofere o relatare superficială a naturii dreptului. Nu este suficient să definim legea ca simpla abilitate de a pune în aplicare un edict. Modelele clasice de jurisprudență, în special cele definite de John Austin și Jeremy Bentham, au avansat această imagine „crudă”, „necioplită” a dreptului.²⁰⁴

Pentru John Austin și Jeremy Bentham, legile reprezintă în esență comenzi a căror realizare este asigurată prin amenințarea cu forța. Această imagine reductivă ignoră trăsături importante, independente, cum ar fi natura normativă și autoritară a modului în care percepem dreptul. Tabloul combină o formă de putere cu fenomenul social mai bogat, pe care îl reprezintă acesta.²⁰⁵

Mai mult, unii teoreticieni susțin că accentul pe caracterul de constrângere al dreptului subliniază prea mult natura sa restrictivă și ascunde rolul constructiv pe care îl joacă legea în viața noastră.²⁰⁶

Astfel, teoreticienii moderni, conduși de Herbert Lionel Adolphus Hart, neagă modelul clasic de jurisprudență, susținând idea că constrângerea în sine nu poate distinge dreptul de amenințarea cu forța.²⁰⁷

Cei mai mulți ar considera afirmația că dreptul prin însăși natura lui este coercitiv ca fiind controversată. O inspecție filosofică mai atentă i-a determinat pe unii să delimiteze conceptul de *constrângere* de conceptul de *drept* în favoarea unei viziuni mai bogate asupra celui din urmă. În primul rând, H.L.A. Hart și alți teoreticieni moderni au remarcat că dreptul este un sistem

²⁰⁴ AUSTIN, John. *The province of jurisprudence determined and the uses of the study of jurisprudence*. Edinburg: Yell-Red, 1994. 141 p. ISBN-13: 978-0872204324.

²⁰⁵ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p.39. [online]. [accesat: 19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

²⁰⁶ OBERDIEK, H. *The Role of Sanctions and Coercion in Understanding Law and Legal Systems*. [online]. [accesat: 15.10.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/OBETRO-2>.

²⁰⁷ HART, H. Positivism and the Separation of Law and Morals. In: *Jurisprudence and Philosophy*. [online]. [accesat: 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.horty.umi.acs.io/courses/readings/hart-1958-positivism-separation.pdf>.

normativ. El încearcă să ghideze activitatea umană prin stabilirea unui cadru de norme care reglementează comportamentul uman.²⁰⁸

Deasemenea dreptul este un sistem de norme care pretinde autoritate practică. Statul promulgă norme care determină modul în care trebuie să acționăm. Această afirmație înseamnă că interdicțiile legale nu pot fi egalate cu alte motive, cum ar fi interesul personal sau simpla dorință de a respecta legea. Dreptul nu acceptă și nu tolerează tipul de deliberare pe care obișnuim să-l adoptăm în viața cotidiană pentru a justifica unele acțiuni: „*Ei bine, pe de o parte, este ilegal, dar pe de altă parte.*” În schimb, dreptul presupune implicit că toate motivele au fost examinate și că s-a luat o decizie legală autoritară. Această poziție se numește „*punctul de vedere juridic.*”²⁰⁹

Poziția legii este una clară: atunci când individului i se indică cum trebuie (sau nu trebuie) să acționeze, acesta nu are alte alternative decât cele prevăzute de lege. Chiar și atunci când legea permite acte care sunt în mod normal încălcări, excepțiile în sine sunt reglementate de lege. Mai mult, dreptul are capacitatea de a decreta motive autoritare într-un domeniu nelimitat de situații, dreptul este „*autorizat la nivel global*”.

Aceste caracteristici, *normativitate* și *autoritate*, sunt absente din modelul clasic propus de John Austin și Jeremy Bentham. Renunțând la modelul clasic, filozofii juridici tratează constrângerea ca fiind periferică față de drept.

Conceptul nostru de drept ar fi incomplet, nedefinit și neclar, dacă s-ar susține că constrângerea nu este parte a statului de drept. În cele din urmă, definirea constrângerii ca o trăsătură necesară a dreptului ne amintește de puterea legii și de nevoia ei de justificare continuă. În schimb, se concentrează pe stabilirea și sublinierea naturii coercitive inerente a dreptului. *Coerciția*, departe de a fi un artefact al fragilității umane, este inseparabilă de conceptul nostru de drept. Atâta timp cât legea există, coercitivitatea ei pune o povară morală față de cei ce sunt parte a statului de drept.

Profesorul Gh.Costachi menționează: „*în doctrină, practic unanim se susține ideea că constrângerea aplicată de către Stat trebuie să fie legitimă. Este important însă că aceasta depinde, în primul rând, de legitimitatea însăși a puterii de stat, prin care se înțelege recunoașterea și confirmarea legalității acesteia. În general, legitimitatea puterii de stat se*

²⁰⁸ KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 50 p. ISBN: 973-50-0113-6.

²⁰⁹ CIOBANU, Rodica. Rațiuni ale justiției sociale în condițiile actuale. În: *Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. Materialele conferinței științifice, 23-24 februarie 2017*. Chișinău. p.395. ISBN 978-9975-9761-9-0.

exprimă prin corespunderea corectitudinii, legalității, oportunității puterii cu așteptările individului, grupurilor sociale, societății în ansamblu.”²¹⁰

Cel mai simplu model jurisprudențial care explorează relația dintre constrângere și drept echivalează în mare măsură cu cele două. Într-o accepțiune, dreptul este descris ca un grup de imperative sau comenzi stabile, iar persoanele fiind susceptibile de sancțiune pentru încălcarea comenzii. O sancțiune nu asigură doar eficacitatea comenzii; mai degrabă, sancțiunea însăși este cea care impune o datorie: „*cu cât este mai mare răul eventual și cu cât este mai mare șansa de a-l provoca, cu atât este mai înaltă eficacitatea comenzii și cu atât mai dură este puterea obligației: Sau (înlocuind expresiile exact echivalente), cu atât este mai mare șansa că comanda va fi respectată și că datoria nu va fi încălcată.*”²¹¹

Observăm că J. Austin recunoaște că încălcarea normelor obișnuite poate duce la sancțiuni sociale, totodată afirmând că aceste norme nu pot fi considerate drept legi în măsura în care sancțiunile nu sunt aplicate de către puterea statului. Austin remarcă faptul că există utilizări potențiale ale termenului „lege imperfectă” care echivalează legile perfecte cu normele non-legale dând astfel, naștere unor îndatoriri non-legale, fie ele religioase sau morale: Legile imperfecte, despre care vorbesc acum, sunt legi imperfecte, în sensul juriștilor romani: adică legi care vorbesc dorințele superiorilor politici, dar pe care autorii lor nu le-au prevăzut cu sancțiuni. Mulți dintre scriitorii despre morală și despre așa-numita lege a naturii au anexat o semnificație diferită termenului de imperfect. Vorbind despre obligații imperfecte, ele înseamnă în mod obișnuit îndatoriri care nu sunt legale: îndatoriri impuse prin poruncile lui Dumnezeu sau îndatoriri impuse de moralitatea pozitivă, în contradicție cu îndatoririle impuse de legea pozitivă. O obligație imperfectă, în sensul juriștilor romani, este exact echivalentă cu nicio obligație.

La originea sa, obiceiul este regula de conduită, care se transfă în drept pozitiv, atunci când este adoptat ca atare de către instanțele de justiție și când hotărârile judiciare modelate pe acesta sunt puse în aplicare de puterea statului. Dar înainte de a fi adoptată de instanțe și îmbrăcată cu sancțiunea legală, aceasta este doar o regulă a moralității pozitive: o regulă respectată în general de cetățeni sau supuși; singura forță pe care se poate spune că o posedă derivă din dezaprobarea generală care cade asupra celor care o încălcă.

Astfel, deși sancțiunile sociale pot fi suficient de puternice pentru a asigura supunerea cuiva și pentru a reglementa comportamentul unui grup, ele doar însoțesc norme sociale similare legii. Este ușor de înțeles motivele pentru care teoreticienii moderni resping relatarea clasică,

²¹⁰ COSTACHI, Gheorghe, CHETRUȘ, Ulian. Rolul dreptului în intermedierea constrângerii exercitate de către stat. În: *Legea și Viața*, nr.4, 2013. p. 5-11. ISSN 1810 – 309X.

²¹¹ AUSTIN, J. *The province of jurisprudence determined and the uses of the study of jurisprudence*. Edinburg: Yell-Red, 1994. 1341 p. ISBN-13: 978-0872204324.

reductivă, a constrângerii în normele juridice. Simpla posibilitate de a impune acțiuni prin presiune coercitivă nu poate constitui o lege. *Coerciția* este doar o formă de exercitare a puterii asupra cuiva. Modelul clasic, lipsit de alte condiții, ilustrează doar exercitarea puterii sociale asupra altora, fără a o descrie în mod corespunzător drept lege. Puterea, în acest sens, constituie un concept mai larg decât constrângerea.²¹²

Puterea este într-adevăr un concept complex, iar legea își poate exercita puterea în multe feluri. Coerciția reprezintă doar o formă de putere socială.²¹³

Constrângerea "singură" nu trebuie să facă parte dintr-o acțiune orientativă sau normativă, prin urmare nu trebuie să fie o sancțiune.²¹⁴

Rezumând neajunsurile modelului clasic, teoreticienii juridici au evidențiat că constrângerea este legată doar condiționat de drept - o necesitate umană care nu definește natura intrinsecă a acestuia.

Dreptul este în mod clar o unitate de norme, care sunt aduse la cunoștința publicului. La fel ca toate sistemele normative, el încearcă să ghideze activitatea umană prin stabilirea modului în care „*ar trebui*” să acționăm. Evident, nu toate legile sunt norme de prim ordin.²¹⁵ Unele legi, de exemplu, stabilesc un termen limită pentru achitarea impozitului pe venit, modifică alte norme legale sau creează norme permissive prin care cineva își poate asuma îndatoriri legale.

Acest „*ar trebui*” impune o natură imperativă, iar derogarea ar avea ca efect demararea procedurii de constrângere.

În unele aspecte, o normă poate lua naștere prin frecvența aplicării acesteia, însă aceasta nu va avea decât caracter social, moral sau religios..

H.L.A. Hart a recunoscut natura obiectivă (normativă) a „*ar trebui*” într-un sistem juridic făcând distincție între „*a fi obligat*” și „*a avea o obligație*”. În termenii lui H.L.A. Hart, *a fi obligat* înseamnă a fi forțat a face ceva.²¹⁶ *A avea o obligație*, totuși, există independent indiferent dacă persoana scapă de detectare, i se aplică sancțiuni, sau simte sau crede că are o

²¹² Russell, B. *Power: A New Social Analysis*. 2014.[online]. [accesat:15.05.2021]. Disponibil: <https://www.amazon.com/Power-Social-Analysis-Routledge-Classics/dp/0415325072>

²¹³ Lamond, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p.39. [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

²¹⁴ TĂNASE, Oleg. Enshrining legal coercion as a prerogative of the rule of law. În: *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. Вип. 14 (26), p.58. ISSN: 2618-0308.

²¹⁵ Raz, J. The authority of law: Essays on law and morality. In: *Oxford Scholarship Online*. March 2012.[online]. [accesat: 14.09.2020]. Disponibil: <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198253457.001.0001/acprof-9780198253457>

²¹⁶ HART, H. Positivism and the Separation of Law and Morals. In: *Jurisprudence and Philosophy*. [online]. [accesat: 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.horty.umi.acs.io/courses/readings/hart-1958-positivism-separation.pdf>.

obligatie. Argumentarea faptului ca cineva are o obligatie in baza unui sistem normativ valabil si valoros este adesea importanta pentru a corecta lipsa de convingere sau credinta a cuiva in datoria sa.

Imaginea normativă a dreptului ne ajută să distingem rolul normelor de simpla prezență a comenzilor susținute de forță, care crează un "trebuie" de natură obiectivă.

Ronald Dworkin descrie această din urmă situație: "*o distincție importantă între drept și ordinele generale ale unui bandit. Considerăm că structurile legii - și sancțiunile acesteia - sunt diferite prin faptul că sunt obligatorii într-un mod în care ordinele banditului nu sunt. Teoria lui Austin nu încadrează o astfel de distincție, deoarece definește o obligație ca supunere la amenințarea forței și, astfel, întemeiază autoritatea legii în totalitate pe capacitatea și voința suveranului de a-i pedepsi pe cei care nu se supun. O regulă nu poate fi niciodată obligatorie doar pentru că o persoană cu putere fizică dorește ca aceasta să fie astfel.*"²¹⁷ Prin urmare, dreptul, stabilește norme care ghidează comportamentul și critică neconformitatea.

Dreptul nu este doar normativ, ci reprezintă un tip particular de sistem normativ în sensul că pretinde autoritate. Multe documente juridice fundamentale existente la data faptelor, conțin prevederi care limitează domeniul de aplicare al legilor care pot fi adoptate.²¹⁸ În moduri ferme, aceste documente renunță la capacitatea lor de a revendica autoritate într-o anumită gamă de aspecte, cum ar fi practicile religioase particulare și discursul Primului Amendament. Doar o noțiune particulară de drept ar exclude totalitatea sistemelor juridice occidentale liberale.

Afirmând că constrângerea juridică este necesară din punct de vedere al statului de drept, o regăsim fundamentată în lege, iar sfera de îndatoriri se constituie în sistemul juridic. Recunoașterea faptului că constrângerea este o trăsătură conceptuală a dreptului ne oferă rezoluția necesară pentru a individualiza sistemele normative descrise în mod natural drept lege. Andrei Marmor observă că există multe grupuri sociale, cu norme însoțitoare, cărora le aparținem fără consimțământ clar sau participare voită.²¹⁹

Este dificil, dacă nu imposibil, de renunțat la toate constrângerile importante din punct de vedere social; omul, ca ființă socială, nu poate funcționa eficient în afara etosului.

Lucrarea lui Grant Lamond "The Coerciveness of Law",²²⁰ tratează constrângerea juridică prin raportare la spiritul legii. Din această cercetare a evidențiat: "în lege rezonează puternic cu

²¹⁷ DWORKIN, R. *Taking Rights Seriously*. [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2438&context=lawreview>.

²¹⁸ Constituția SUA, art. I, § 8. [online]. [accesat: 09.05.2021]. Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/constitutia-s-u-a.pdf>

²¹⁹ MARMOR, Andrei. *Philosophy of Law*. Princeton University Press. 2014. 58 p. ISBN: 9780691163963.

²²⁰ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p.39. [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

imaginea legii”, iar simpla existența a sancțiunilor nu face legea coercitivă; rolul conceptual al constrângerii juridice nu se limitează la chestiunea pragmatică a eficacității sale. Grant Lamond sugerează că legea ar putea autoriza executarea coercitivă de către alte instituții sociale. El subliniază că alte norme sociale pot atașa sancțiuni încălcărilor legale (rușine, ostracism etc.) care întăresc în mod independent normele juridice; doar legea ar putea externaliza aplicarea sa coercitivă către grupuri sau instituții private, legea și aplicarea sa coercitivă sunt astfel inseparabile.

Se observă, că fără constrângere, un sistem normativ nu poate fi diferențiat sau înțeles. Această imagine a statului de drept are consecințe asupra reformării peisajului juridic actual. Totuși am fi în prezența unor sisteme de norme, care aspiră la statut juridic, dar care nu dispun de aplicabilitate coercitivă. Un exemplu este cazul Saharei Occidentale²²¹ în fața Curții Internaționale de Justiție. Curtea a emis o opinie consultativă cu privire la precursorul statului modern Alger la momentul colonizării spaniole. Astfel, Curtea a decis că triburile organizate ce ocupau teritoriul și aveau legături legale cu teritoriul prin diferite tratate. Cu toate acestea, deși judecătorul Dillard este de acord că faptul prezenței triburilor organizate este suficient pentru a stabili că teritoriul nu era *terra nullius*, totuși este insuficient pentru a determina dacă legăturile stabilite de triburi erau legături legale. În acest scop a fost necesară identificarea caracteristicilor speciale care fac anumite legături să fie legale în mod corespunzător.

Astfel, judecătorul Dillard a menționat că dreptul trebuie să exercite o putere normativă asupra supușilor săi. Mai mult, această putere normativă trebuie, într-un anumit sens, să fie simțită ca fiind autoritară sau ca o „*obligație deferențială*”. Astfel, judecătorul Dillard a încercat în mod conștient să diferențieze legăturile juridice de cele „*bazate pe factori religioși, culturali, etnici, lingvistici sau de altă natură*.” Cu toate acestea, analiza desfășurată de judecătorul Dillard este incompletă, el scăpând din vedere faptul că normele legale trebuie să fie aplicabile, inclusiv coercitiv.

În opinia noastră această viziune prezintă doar unele dintre provocările care se manifestă în mod repetat în lumea juridică. Totuși, definirea constrângerii ca o trăsătură esențială a dreptului, având elemente particulare de moralitate și o moralitatea juridică.

Cu toate acestea, regulile morale sunt supuse în mod constant inspecției și justificării de principii pe care se bazează. Ele trebuie examinate în contextul aplicării lor în cadrul

²²¹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198362&doclang=RO>.

conflictelor morale pentru a ajunge la o viziune corectă privind îndatoririle noastre morale. La fel, normele juridice își câștigă forța din normele încorporate în valorile legale.²²²

Dreptul, astfel înțeles, creează drepturi și obligații care există în virtutea fundalului drepturilor politice și moralității fiecărui sistem juridic. Această morală de fond include deciziile legale din trecut, precum și alte valori politice însoțitoare, cum ar fi integritatea, corectitudinea, egalitatea și libertatea.

Totuși, cele mai sofisticate modele pozitivistice nu neagă faptul că principiile morale joacă un rol în determinarea drepturilor legale. Moralitatea în "drept" îmbracă haina bunei-credințe și este aplicabilă *erga omnes*, iar efectul derogatoriu, constrângerea în sine, la fel are același echilibru de moralitate.²²³

Constrângerea în această situație este un concept care angajează facultățile noastre morale într-o varietate de moduri. Chiar și pentru cei care susțin că legea este sau nu intrinsec coercitivă, un lucru este clar: constrângerea cere o justificare a actului coercitiv în sine.²²⁴ Deoarece constrângerea încearcă să elimine o parte din opțiunile sau libertățile unei persoane, apare adesea ca un rău *prima facie*. Constrângerea limitează autonomia, libertatea de decizie și acțiune. Astfel, constrângerea fiind inerentă dreptului plasează legea sub o povară morală unică - o povară a justificării care este distinctă de povara justificării care revine altor sisteme normative.

Dreptul trebuie justificat într-un mod în care alte sisteme normative ar putea să nu fie. Mai mult, faptul că constrângerea legii este impusă involuntar unei întregi comunități - a cărei membri pot avea concepții foarte diferite despre principiile legale fundamentale limitează tipul de motive justificative la care legea trebuie să se conformeze.

În cele din urmă, cerința morală de a justifica coercitivitatea dreptului în cadrul statului de drept justifică însăși legea - fiind legată de nimic altceva decât de necesitatea de a justifica o teorie politică completă. Și, deși nu putem schița aici o teorie politică viabil justificată, evidențierea coercitivității legii ne permite să cunoaștem limitele pe care o astfel de justificare trebuie să le respecte și povara pe care trebuie să o poarte. Dacă constrângerea este încorporată în însăși natura legii, atunci la fel este și necesitatea justificării.

Natura coercitivă a dreptului diferă de alte relații care pot obliga sau restrânge acțiunile cuiva - de exemplu, relațiile personale și comunale - legea trebuie justificată în moduri unice.

²²² DWORKIN, R. *Taking Rights Seriously*. [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2438&context=lawreview>

²²³ TĂNASE, Oleg. The social character of coercion. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 10th edition University of Pitesti, 12 th - 13 th May 2017. pp 761-764. ISSN 2360- 395X

²²⁴ LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 20(1), 2000. p.39. [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39>.

Înțelegerea dreptului ca fiind coercitiv poate arăta, aşadar, că aceste restricții importante asupra motivelor care justifică forța juridică pot fi încorporate în însăși natura legii.

Profesorul V.Guțuleac afirma că „*constrângerea poate fi legală sau ilegală. Ultima poate degenera în despotismul organelor de stat, fapt ce pune individul într-o stare neprotejată. Asemenea constrângere se bazează, în mare parte, pe așa fenomene negative ca abuzul de putere, incompetența aparatului de stat, corupția etc. O asemenea constrângere este caracteristică în special statelor cu regimuri politice nedemocratice.*”²²⁵

Considerăm că reglementarea juridică a constrângerii necesită o maximă diligență chiar și în țările democratice. Legală este recunoscută a fi constrângerea forma și măsura căreia este stabilită strict și concret de normele juridice și care se aplică potrivit normelor legale. Este important în acest sens faptul că legalitatea, temeinicia și justetea constrângerii juridice legale să fie supuse controlului judecătoresc de legalitate.

Gradul de legalitate al constrângerii este determinat de măsura în care aceasta corespunde principiilor fundamentale ale sistemului de drept; este unică și generală pe întreg teritoriul statului; sunt reglementate normativ conținutul, limitele și condițiile de aplicare; acționează prin intermediul mecanismului de drepturi și obligații reciproce ale subiectului ce aplică constrângerea și a celui care o suportă²²⁶; dispune de forme procesuale dezvoltate. Constrângerea este văzută ca un sistem de elemente interdependente, întrunirea cărora este vitală pentru existența acesteia: subiectul constrângerii, exercitarea constrângerii ca stare, procesul supunerii voinței celui constrâns, obiectul constrângerii.

Autorul U.Chetruș susține că „*constrângerea statală este un raport juridic cu caracter de protecție. Acesta ia naștere între Stat și individ în momentul în care ultimul comite un fapt ilicit, altfel spus, orice încălcare a normei juridice poate da naștere unui raport de constrângere, care se stabilește între Stat și autorul unei asemenea încălcări.*”²²⁷

Deasemenea în lucrarea lui D.Cornean²²⁸ se menționează că „*materializarea în viața socială a forței legii are loc prin intermediul unui raport juridic de constrângere, înțeles ca pluralitate de drepturi și obligații, de drept material sau procesual, ce apar ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite (neconforme cu modelul prefigurat de normă) și prin care se realizează aplicarea sancțiunilor juridice*”.

²²⁵ ГУЦУЛЯК, В., ЗАХАРИЯ, Ш. Правовое принуждение как метод деятельности органов публичного управления в сфере обеспечения правопорядка. În: *Закон и Жизнь*, 2008, nr. 4, с.4. ISSN 1810-3081.

²²⁶ GRECU, Raisa. Importanța și actualitatea concepției steriene cu privire la drepturile și libertățile omului. În: *Revista Națională de Drept*. nr. 3, Chișinău, 2010. p.30. ISSN 1811-0770.

²²⁷ CHETRUȘ, Ulian. Rolul aplicării constrângerii juridice în asigurarea ordinii de drept și a legislației în vigoare. În: *Revista Națională de Drept*. nr.11, 2007. p.71. ISSN 1811-0770.

²²⁸ CORNEAN, Dumitru. *Constrângerea în drept*. Lugoj: Editura Dacia Europa Nova, 1999, 78 p. ISBN 973-9396-30-5.

Într-o altă opinie se evidențiază că pentru aplicarea constrângerii sunt necesare:²²⁹

- *temeiul juridic* presupune prezența normelor juridice care prevăd posibilitatea aplicării constrângerii față de anumiți subiecți în cazuri concret stabilite;

- *temeiul faptic* presupune survenirea faptului juridic prevăzut în lege – evenimentul sau fapta ce a generat apariția raportului juridic.

- *temeiul formal* presupune emiterea de către organul de stat a actului de aplicare a dreptului prin care se dispune aplicarea constrângerii față de un subiect concret. Respectiv, constrângerea ca acțiune fizică este aplicată de către organe speciale ale statului în baza hotărârii instanței judecătorești sau a actului administrativ. În lipsa unor asemenea acte constrângerea nu poate fi exercitată. Referitor la subiecți, autorul S.Popescu reiterează că: „*raportul juridic de constrângere este un raport de putere, bilateral, una dintre părți fiind în mod obligatoriu un organ de stat, un reprezentant al statului. Cealaltă parte a raportului juridic poate fi orice subiect asupra căruia se extinde puterea statului*”²³⁰.

Din aceste rațiuni, se constată că constrângerea juridică aplicată de către stat trebuie să respecte un grad de proporționalitate, să fie prevăzută de lege și necesară pentru democrație.

3.2. Sistemul de măsuri de constrângere juridică existente într-un stat de drept

Pentru a identifica specificul constrângerii juridice de stat într-un stat de drept, este necesar mai întâi să se examineze sistemul de măsuri coercitive juridice. Pentru eficiența îndeplinire a scopului, coerciția trebuie să acționeze ca un fenomen sistemic, astfel încât mijloacele folosite de stat pentru a organiza viața socială trebuie să se afle într-o anumită relație funcțională.

Ar trebui să urmărim această relație prin intermediul mijloacelor utilizate de statul de drept pentru a pune în aplicare măsurile coercitive. Este totuși oportun să ne întrebăm: poate fi considerată constrângerea un proces omogen din punct de vedere al structurii, logicii, atitudinilor, valorilor sau se dovedește a fi eterogenă, adică având forme calitativ diferite, în funcție de natura, scopurile și tipurile de relații sociale? Cu alte cuvinte, sunt măsurile de constrângere folosite într-un stat de drept diferite de cele folosite într-un stat care nu este de drept?

²²⁹ ВЕРШИНА, С.И. О теории принуждения в правовой науке. În: *Вектор науки*. ТГУ, 2009, № 2 (5), с. 26. ISSN 2221-5689

²³⁰ POPESCU, Sofia. *Teoria Generală a Dreptului*. București: Lumina Lex, 2000. 366 p. ISBN 978-606-26-0596-4.

Analiza numeroaselor surse cu privire la subiectul dezbătut arată că în știința juridică nu există o clasificare general acceptată a măsurilor de constrângere existente într-un stat de drept, destul de des se identifică construcții terminologice juridice precum „*clasificarea constrângerii de stat*”, „*tipuri de constrângere de stat*”, „*măsuri coercitive de stat*” și altele. Caracterul determinant al constrângerii juridice ca fenomen unic, holistic, sistemic, eterogen din punct de vedere intern al realității juridice obiective, precum și instrumentarul cu un conținut larg al constrângerii de stat în general implică diferențierea (clasificarea) acesteia în varietăți relativ independente de constrângere juridică de stat cu un conținut relativ asemănător și care le corespunde doar lor, adică măsurilor de constrângere juridică de stat.

Clasificarea constrângerii juridice de stat este determinată și de „*heterogenitatea relațiilor sociale reglementate, precum și variația în natura atacurilor asupra lor și, în consecință, diversitatea mijloacelor coercitive care servesc la depășirea fenomenelor sociale negative.*”²³¹

Clasificarea măsurilor de constrângere a statului este, fără îndoială, nu atât de relevantă din punct de vedere științific-teoretic, cât mai degrabă din punct de vedere aplicativ. Astfel diferențierea măsurilor de constrângere statal-juridică în varietăți separate ajută la înțelegerea naturii constrângerii statal-juridice ca element unic, eterogen din punct de vedere intern, sistemic și funcțional al științei juridice și al teoriei statal-juridice, a cărei semnificație poate fi învățată doar pe baza separării, comparării, asocierii și corelării aspectelor, proprietăților, manifestărilor sale individuale.

Deasemenea o combinație organică de diferențiere și integrare a grupelor separate de clasificare a măsurilor de constrângere juridică de stat va indica integritatea, cuprinderea, cât și natura sa colectivă ca o categorie juridică a realității juridice obiective.

Particularizarea constrângerii juridice de stat în grupe de clasificare relativ independente va facilita identificarea naturii acestor măsuri, temeiurile, condițiile, domeniul de aplicare și limitele constrângerii juridice de stat; iar legiuitorul să creeze un complex de garanții sociale și juridice ale personalității, care vor proteja drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului și cetățeanului într-un stat de drept democratic.

Prezența unor grupe de clasificare relativ independente de măsuri (varietăți) de constrângere legală de stat ajută în mod direct organele de aplicare a legii din Republica Moldova să selecteze exact acea măsură de constrângere legală de stat, care corespunde cel mai bine gravității faptei ilicite comise de o persoană vinovată. Conținutul semantic al unei măsuri

²³¹ КАПУНОВ, А.И. О классификации мер государственного принуждения. În: *Государство и право*. № 3, 2006. с.55. ISSN 2071-1166.

specifice de constrângere juridică include un ansamblu de criterii: condiții, cadru, domeniu de aplicare, limite, scop, procedură de implementare în realitate, consecințe juridice etc.

Disponibilitatea unei varietăți de măsuri coercitive în arsenalul statului face posibilă menținerea ordinii publice în modul cel mai eficient. În prezent, știința juridică modernă utilizează următoarele tipuri de clasificare a coerciției juridice de stat și a măsurilor sale:

- În funcție de natura efectului (particularitățile aplicării legii), acestea se împart în măsuri coercitive de stat de natură fizică, psihică, patrimonială sau organizațională;
- În conformitate cu criteriul sectorial (în funcție de ramurile de drept), acestea se împart în măsuri de constrângere administrativă, penală, civilă, laborală etc., adică măsuri de constrângere legală a statului. Fiecare dintre aceste forme este reprezentată de un set divers de măsuri. Trebuie remarcat faptul că particularitatea constrângerii constă în faptul că nu se limitează doar la măsurile de răspundere în legătură cu fapta comisă, deși statul nu constrânge și nu controlează atât de direct acțiunile subiecților de drept ca în punerea în aplicare a răspunderii juridice. Cu toate acestea, *chiar și constrângerea contravențională, care datorită obiectului său specific, are un grad ridicat de diferențiere în ceea ce privește mijloacele utilizate, este mult mai largă: de exemplu, îndepărtarea unui șofer de la conducerea mașinii este o măsură de siguranță rutieră, dar și o măsură de constrângere;*
- În funcție de subiectul aplicării, acesta diferă în cazul procedurilor judiciare și nejudiciare de constrângere;
- În funcție de domeniul de aplicare al influenței este împărțit în constrângere internă sau externă;
- În funcție de obiectivul urmărit, se face distincția între prevenire, suprimare, protecție a dreptului sau răspundere juridică. Clasificarea constrângerii de stat în funcție de obiectivul țintă este, în opinia noastră, cea mai relevantă pentru studierea atât a scopului, cât și a obiectului cercetării, deoarece această abordare nu numai că este cea mai favorabilă scopurilor urmărite de constrângerea juridico-statală, dar va contribui și la unificarea terminologică sectorială a fenomenelor juridice din acest domeniu.

Să privim în detaliu aceste obiective.

1. *Prevenția ca formă de constrângere de stat.* În literatura de specialitate, măsurile preventive sunt menționate ca o categorie separată de măsuri coercitive de stat.²³² De exemplu, profesorul V.S. Nersesyants, explorând problema măsurilor preventive, notează că „măsurile

²³² ПОПКОВА, Е.С. Юридическая ответственность и ее соотношение с иными правовыми формами государственного принуждения: дис.канд. юрид. наук. Москва, 2001. с.14. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-otvetstvennost-i-ee-sootnoshenie-s-inymi-pravovymi-formami.html>.

preventive sunt un tip de măsuri coercitive ale statului folosite pentru a preveni posibile infracțiuni și, de asemenea, folosite pentru a asigura siguranța publică în cazul dezastrelor naturale, accidentelor industriale majore.”²³³

Un punct de vedere similar este susținut de profesorul A.V.Dyomin care pune același conținut în sensul măsurilor preventive, însă acest grup de clasificare a măsurilor coercitive ale statului este numit de către cercetător „măsuri de securitate.”²³⁴

Din punctul nostru de vedere, măsurile de constrângere juridico-statală constau în aplicarea de către stat a unor metode, mijloace și măsuri menite să prevină faptele social-periculoase (inclusiv prevenirea consecințelor negative, dăunătoare ale acestora), să prevină apariția unor factori care amenință siguranța personală și publică a cetățenilor, precum și securitatea statului în ansamblul său.

O analiză comparativă a ramurilor dreptului arată că măsurile preventive, fiind una dintre varietățile de constrângere legală a statului, în virtutea naturii lor.²³⁵ Acestea acționează ca restricții de natură juridică, acțiuni coercitive îndreptat față de un număr determinat sau nedeterminat de persoane, fiind guvernate de o prezumție de legalitate.

Particularitatea măsurilor restrictive nu constă în conținutul lor, ci în specificul condițiilor de aplicare. De regulă, aceste măsuri au ca scop eliminarea unui pericol ipotetic, adică unul care nu a apărut, însă există o certitudine relativă de producere. În consecință, evaluarea situației și luarea deciziilor se bazează mai mult pe factori subiectivi. Tipurile de măsuri preventive depind de factori subiectivi și obiectivi, de circumstanțe care nu pot fi controlate de făptuitor. Măsurile profilactice sunt identice cu prevenția primară și constau în identificarea cauzelor care determină survenirea faptei, în timp ce măsurile secundare - înlătură factorul negativ. În conținutul măsurilor preventive se făcea distincție între măsurile care previn și cele care înlătură pericolul.

Luând ca factor de clasificare criteriul sectorial de divizare a măsurilor coercitive de stat, este posibil să se facă o distincție între:

- măsuri preventive aplicate unui subiect clar determinat;
- măsuri preventive aplicate unui număr nedeterminat de persoane;
- măsuri de precauție administrative;
- măsuri preventive de procedură penală etc.

²³³ НЕРСЕСЯНЦ, В.С. *Проблемы общей теории права и государства*. Москва, 2018. 156 с. ISBN 978-5-91768-116-0.

²³⁴ ДЕМИН, А.В. *Теория государства и права: Курс лекций*. Москва, 2002. 162 с. ISBN 5-16-000960-4.

²³⁵ TĂNASE, Oleg. Regulatory consolidation of coercions a prerogative of the rule of law. In: *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(4), Kyiv, Ukraine, 2022, p.85. UDC 340.12

Pe de altă parte, criteriul de clasificare după direcționarea măsurilor de constrângere, distingem:

- măsuri care vizează prevenirea infracțiunilor și a delictelor;
- măsurile aplicate pentru a preveni efectele dăunătoare;
- măsuri menite să garanteze că actorii își îndeplinesc responsabilitățile.

Clasificarea măsurilor preventive a fost reflectată într-o serie de lucrări de specialitate. De exemplu, profesorul R.H. Makuyev, în studiul său pe această temă, notează că, în funcție de scopul coerciției legale, măsurile de influență preventivă sunt împărțite în: utilizate pentru a preveni posibile infracțiuni; utilizate pentru a asigura siguranța publică în caz de dezastre naturale, accidente și incidente.²³⁶

O atenție aparte este regăsită în studiul B.S. Popkova, care notează că „... în structura măsurilor preventive... Se pot distinge următoarele forme juridice: măsuri de protecție a ordinii publice, măsuri de securitate, măsuri de prevenire, măsuri profilactice, măsuri asigurătorii, măsuri preventive în regimuri juridice speciale, măsuri de restrângere a dreptului.”²³⁷

Considerăm că întregul conglomerat de măsuri de prevenire poate fi împărțit, în linii mari, în două mari grupe: măsuri de siguranță și măsuri de profilaxie.

Literatura de specialitate recunoaște în unanimitate măsurile preventive ca fiind o varietate a măsurilor coercitive de stat, incluzând și măsuri de combatere. Se observă că: „măsurile de combatere sunt unanim recunoscute ca un tip de măsuri de constrângere statală” și sunt înțelese ca „... măsuri de constrângere statală prevăzute de legislația referitoare la diferitele ramuri de drept și care au ca scop reprimarea unei infracțiuni sau a unei alte încălcări a legii în curs de săvârșire sau de pregătire, prevenirea consecințelor sale nefaste (măsuri materiale de prevenire) și asigurarea desfășurării normale a acțiunilor procedurale pentru stabilirea adevărului în cauză, dovedirea circumstanțelor cauzei și prevenirea acesteia.”²³⁸ Această poziție evidențiază o serie de caracteristici cheie ale măsurilor preventive, care conține elemente de probațiune, cât și elemente de legalitate a aplicării constrângerii juridice.

Aceste măsuri vin în vederea indisponibilizării altor fapte a persoanei, de a se asigura o ordine publică, indicând o anumită legătură juridică între măsurile de prevenire și cele de răspundere juridică.

²³⁶ МАКУЕВ, Р.Х. *Теория государства и права*. Учебник. М. - Орёл, 2000. 61 с. ISBN 5-7969-0013-7.

²³⁷ ПОПКОВА, Е.С. *Юридическая ответственность и ее соотношение с иными правовыми формами государственного принуждения*: дис.канд. юрид. наук. Москва, 2001. с.14. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-otvetstvennost-i-ee-sootnoshenie-s-inymi-pravovymi-formami.html>.

²³⁸ СЕЛИН, М.М. *Теоретические проблемы правового регулирования мер пресечения в российском праве*: дис. канд. юрид. наук. СПб., 2002. с. 12. online. [accesat:03.01.2020]. Disponibil:<http://www.dslib.net/teoria-prava/teoreticheskie-problemy-pravovogo-regulirovanija-mer-presechenija-v-rossijskom-prave.html>

Pe baza analizei punctelor de vedere menționate mai sus, considerăm că, în ciuda unor diferențe minore în ceea ce privește conținutul terminologic al măsurilor de constrângere, putem ajunge la următoarele caracteristici de bază, a cărei sarcină semantică este că, în primul rând, măsurile preventive sunt o formă de constrângere a statului; în al doilea rând, acestea sunt utilizate pentru a opri actele, faptele nelegale; în al treilea rând, acestea sunt măsuri provizorii îndreptate spre aflarea adevărului juridic.

În opinia noastră, luând în considerare o serie de prevederi conceptuale referitoare la pozițiile menționate, care acoperă conținutul problemei măsurilor preventive, putem defini conținutul grupului de clasificare investigat al măsurilor coercitive de stat după cum urmează: *măsurile preventive sunt o categorie relativ independentă de măsuri coercitive ale statului, care reprezintă acțiunile unui organism sau funcționar de stat pentru a pune capăt în mod direct și prompt la o infracțiune, la pregătirile pentru o infracțiune sau la consecințele acesteia.*

În studiul măsurilor de combatere, trebuie remarcat un caracter direct și promptitudinea aplicării sunt caracteristici importante, deoarece fără un factor spațial și temporal clar, măsurile de constrângere își pierde complet nu numai structura terminologică, ci și conținutul semantic, deoarece aplicarea lor este determinată în mod clar de caracteristicile spațiale și temporale ale comiterii unei fapte ilegale sau ale pregătirii pentru comiterea acesteia.²³⁹

Punerea în aplicare a măsurilor în cauză este strâns legată de intervenția directă în acțiunile persoanei vinovate pentru a le opri și a preveni consecințele dăunătoare.

Momentan cadrul normativ din Republica Moldova nu conține o listă exhaustivă de acte sau fapte de constrângere, izvoarele de apariție a acestei măsuri de coerciție sunt diferitele texte de lege. Lista extinsă și natura diversă a măsurilor de constrângere, incluse în categoria celor coercitive de stat, determină examinarea conținutului și structurii acestora. Prin selectarea unor criterii diferite ca bază de clasificare, întreaga listă de măsuri de constrângere poate fi împărțită în funcție de obiect în:

- ce sunt aplicate în beneficiul unei game largi de subiecți (societate, stat);
- aplicate în beneficiul unui subiect individual (infractorul);
- pe domenii - măsuri administrative, de procedură penală, pecuniare, etc.;
- în dependență de obiectivul scontat - măsurile se împart în măsuri de ordin general și special;
- îndreptate împotriva persoanelor fizice și/sau persoanelor juridice;

²³⁹ **TĂNASE, Oleg.** Regulatory consolidation of coercions a prerogative of the rule of law. In: *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(4), Kyiv, Ukraine, 2022, p.85. UDC 340.12

- după procedura de aplicare a legii la constrângerile documentate și la constrângerile nedocumentate.

Analiza acestei clasificări, relativ independentă a măsurilor de constrângere juridică, atestă că au un dublu efect: încetarea anumitor drepturi (de exemplu: încetarea dreptului la libera circulație în cazul măsurilor preventive) și dobândirea altor drepturi (de exemplu: contestarea în justiție a măsurilor de constrângere aplicate).

În privința *protecției legii ca formă de constrângere a statului* - în studiile juridice se menționează că măsurile de protecție constituie un grup de clasificare relativ separat de măsurile coercitive ale statului. Acestea fiind identificate prin „măsurile de protecție”, „măsurile reparatorii”, „măsurile restaurative”, „măsurile de protecție a drepturilor și obligațiilor”, „sanțiuni reparatorii” etc., cu toate acestea, punând în conținutul lor aceeași valoare.²⁴⁰

Legea prin natura sa, vine în protecția societății și a tuturor valorilor existente în stat. Iar față de acest instrument statul de drept a prescris anumite trăsături de constrângere, în special să fie clară și previzibilă.²⁴¹

Profesorul A.B.Dyomin, susține că măsurile reparatorii stabilite de lege sunt utilizate pentru a restabili condiția juridică încălcată, pentru a compensa prejudiciul cauzat. Astfel ssența măsurilor reparatorii este de a compensa prejudiciul cauzat.²⁴²

O abordare similară este adoptată de S.A. Komarov, A.V. Malko, care în lucrările lor reflectă unele dintre caracteristicile acestor măsuri de protecție „se aplică în cazurile cu abateri minore de la ordinea juridică normală, care au dobândit caracterul de infracțiune”. Scopul acestor măsuri este de a forța o persoană să își îndeplinească o obligație pe care aceasta nu și-a îndeplinit-o, indiferent de motiv; măsurile de protecție se referă „la îndeplinirea „vechii” obligații care a fost impusă subiectului în cauză”.²⁴³

O analiză a opiniilor enunțate, ne conduc spre concluzia că aceste măsuri de protecție evidențiază un caracter clar compensatoriu. Însă în același timp, măsurile de protecție ar constitui un grup de clasificare relativ independent de măsurile coercitive legale ale statului. În sprijinul acestei afirmații, se pot aduce următoarele argumente, bazate pe punctele de vedere discutate: în primul rând, măsurile de protecție sunt o formă de constrângere legală a statului; în al doilea rând, se aplică pentru a restabili ordinea normală a raporturilor juridice; în al treilea

²⁴⁰ LIPINSKIY, Dmitriy. Concepts of Positive Legal Responsibility in the Russian Jurisprudence. În: *Журнал российского права* № 6, 2014. 55 c. ISSN 2500-4298.

²⁴¹ TĂNASE, Oleg. Enshrining legal coercion as a prerogative of the rule of law. In: *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського Університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*, nr.14 (26), 2022, 58 p. ISSN: 2618-0308.

²⁴² ДЕМИН, А.В. *Теория государства и права: Курс лекций*. Москва, 2002. 62 с. ISBN 5-16-000960-4.

²⁴³ КОМАРОВ, С.А., МАЛЬКО, А.В. *Теория государства и права. Краткий учебник для вузов*. Москва, 2001. 361 с. ISBN 978-5-534-05146-9.

rând, au un pronunțat caracter compensatoriu (reparator, compensatoriu); în al patrulea rând, dezvăluie existența unui mod independent de punere în aplicare.

Astfel măsurile de protecție reprezintă o clasificare relativ independentă a măsurilor coercitive ale statului, a căror esență constă în astfel de acțiuni coercitive care sunt aplicate pentru a restabili drepturile încălcate atunci când subiectul nu și-a îndeplinit obligațiile legale. În calitate de categorie relativ independentă de măsurile coercitive ale statului, au ca scop restabilirea dreptului (eliminarea unei anomalii juridice), spre deosebire de pedepsirea autorului faptei penale.

Analizând cele mai frecvente tipuri de măsuri de protecție întâlnite în studiile de acest tip, se identifică:

1. divizarea măsurilor de protecție pe domenii în:

- măsuri de protecție a prevederilor constituționale;
- măsuri de protecție a prevederilor penale și procesual-penale;
- măsuri de protecție a prevederilor civile;
- măsuri de protecție a prevederilor ce reglementează raporturile juridice din domeniul

dreptului muncii, fiscal, etc.

2. în funcție de forma de punere în aplicare (procedura de aplicare) în:

- forma judiciară de executare (instanța de judecată, procedură de arbitraj, etc.);
- forma extrajudiciară de punere în aplicare, (procedura administrativă).

Prezența măsurilor de constrângere în multe ramuri ale dreptului este determinată de necesitatea de a compensa prejudiciul cauzat și de a restabili ordinea juridică normală în multe sfere ale vieții din societatea contemporană. Măsurile de protecție sunt instrumentul cel mai democratic și flexibil în soluționarea problemelor emergente legate de neîndeplinirea obligațiilor uneia dintre părțile la raportul juridic. Astfel „scopul lor principal este de a restabili conexiunile și relațiile normale, de a restabili un drept subiectiv încălcat.”²⁴⁴

Concluzionând în privința sistemului măsurilor de constrângere juridică, menționăm că institutul de protecție a dreptului se dobândește chiar de la data constituirii ”dreptului ca atare”, fără a angaja răspunderea juridică – care asigură restabilirea rapidă a legalității în activitățile de aplicare a legii de către stat.

Despre *răspunderea juridică ca formă de constrângere statală* – reprezintă mijlocul prin care se restabilește echitatea. Răspunderea juridică este un tip de constrângere de stat. Ea este

²⁴⁴ LIPINSKIY, Dmitriy. Concepts of Positive Legal Responsibility in the Russian Jurisprudence. În: *Журнал российского права* № 6, 2014. 55 c. ISSN 2500-4298.

direct legată de aceasta, deoarece, fără puterea de constrângere a statului, răspunderea juridică și-ar pierde orice semnificație și ar deveni o normă cu caracter aspirațional și de recomandare.²⁴⁵

Problema locului pe care îl ocupă răspunderea juridică în clasificarea măsurilor coercitive legale ale statului este un subiect de dezbatere științifică. Răspunderea juridică, aflându-se în sistemul de constrângere statală și fiind una dintre varietățile acesteia, în general, ocupă un loc special în conglomeratul măsurilor coercitive ale statului, deoarece are nu numai trăsăturile sale distinctive inerente (*de exemplu*: temeiul răspunderii juridice este exclusiv fapta; răspunderea juridică este pusă în aplicare exclusiv în cadrul raporturilor juridice de protecție etc.); ci și interconexiuni sistemice.

Această concurență dintre răspundere și constrângere, reflectă în mod sugestiv care sunt măsurile de constrângere ale statului folosite într-un stat, în care nu este recunoscută supremația legii și cele folosite într-un stat de drept?

Conținutul normativ al constrângerii juridice, domeniul de aplicare al acesteia, precum și obiectivele, funcțiile și punerea sa în aplicare în statul de drept sunt determinate de nevoile întregii societăți moderne.

Constrângerea de stat devine constrângere legală de stat doar dacă se bazează pe lege și este pusă în aplicare numai în conformitate cu exigențele legii. Constrângerea legală a statului este o consecință a supunerii sale la principiile generale de drept, excluzând arbitrarul. Măsurile de constrângere pot fi puse în aplicare numai când există temei și condiții de aplicare.

Procesul de punere în aplicare a constrângerii juridice este inseparabil de respectarea deplină a statului de drept și a unui set de garanții economice, sociale și juridice pentru individ.

În timp ce se consolidează caracteristicile calitative ale unui stat democratic guvernat de drept și ale unei societăți civile libere, în special consolidarea inviolabilității principiilor legalității, statului de drept: *„forma dispozitivă a reglementării devine din ce în ce mai răspândită, oferind părților la raporturile juridice posibilitatea de a determina singure cum să își atingă scopurile, de a stabili drepturi și obligații printr-un contract, un acord, în locul unui imperativ rigid care nu lasă posibilitatea de a alege opțiunile.”*²⁴⁶

Fundamentul măsurilor de constrângere în Republica Moldova sunt puse de dispozițiile Constituției, cât și de jurisprudența constituțională pronunțate în această privință. Cel mai important aspect care caracterizează particularitățile acestor măsuri coercitive, statale-juridice în

²⁴⁵ BALTAG, Dumitru, **TĂNASE, Oleg**. Statul de drept ca fundament al cercetării problemei constrângerii juridice. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01-02 octombrie 2021, p.464. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.

²⁴⁶ ПИГОЛКИН, А.С. *Систематизация законодательства*. Москва, 2003. 23 с. ISBN 978-5-7598-0711-7.

condițiile statalității juridice este în identificarea condițiilor și criteriilor de eficacitate a acestora, precum și a unei veritabile marje de apreciere.

Considerăm că principalul factor care determină eficiența măsurilor de constrângere juridică a statului este conformitatea acestor măsuri și a motivelor de aplicare a acestora cu realitățile obiective de dezvoltare a relațiilor sociale²⁴⁷. În acest sens, condiția principală pentru eficiența măsurilor de constrângere juridică de stat este caracterul previzibil al normelor juridice adoptate de legiuitor; a fenomenelor și proceselor sociale existente în mod obiectiv, a tendințelor de dezvoltare a societății. În cazul în care se ignoră nevoile și interesele reale ale societății, precum și regularitățile dezvoltării acesteia, nici normele, nici aplicarea efectivă a măsurilor coercitive nu pot atinge rezultatul final pentru care statului i s-a delegat puterea de a aplica constrângerea juridică.

Principalele condiții pentru eficiența măsurilor de constrângere legale ale statului ar trebui să includă:

- semnificația acestor beneficii, a căror privare reprezintă măsuri de influență coercitivă, pentru constrângere;
- disponibilitatea efectivă a măsurilor de constrângere, cu resursele de care dispune statul;
- un grad ridicat de conștientizare a naturii și amplitudinii efectelor generate de măsurile de constrângere;
- stabilitatea, durabilitatea măsurilor de constrângere legală a statului;
- conținutul măsurilor de constrângere și motivele aplicării să fie notificate persoanei.

Deoarece orice măsură de constrângere legală a statului nu există ipotetic, ci afectează comportamentul participanților la relațiile sociale, eficacitatea constrângerii legale a statului nu poate fi determinată, printre altele, decât de eficacitatea punerii în aplicare a acestora. Considerăm că principalele condiții pentru eficacitatea constrângerii juridice:

- asigurarea proporționalității constrângerii juridice;
- asigurarea respectării stricte a procedurii de punere în aplicare a măsurilor de constrângere;
- controlul judecătoresc a măsurilor de constrângere;
- utilizarea măsurilor să nu angajeze răspunderea juridică pentru aplicarea abuzivă a constrângerii.

²⁴⁷ BALTAGA, Ecaterina, **TĂNASE, Oleg**. Determinarea esenței sociale a constrângerii prin prisma caracteristicilor sale inerente. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01- 02 octombrie 2021. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.

3.3. Particularitățile mecanismului de constrângere în cadrul statului de drept

Așa precum arătat *supra*, măsurile de constrângere în statul de drept nu sunt altceva decât instrumente de influență, care rămân statice atâta timp, cât cineva nu le folosește în cursul activităților sale. Particularitățile mecanismului de constrângere în cadrul statului de drept este legată de problema modului în care se declanșează acest sistem de măsuri, care sunt elementele, „componentele”, care fac din el un element de aplicare a legii.²⁴⁸

Analiza mecanismului coerciției juridice de stat este asociată cu mai multe aspecte, atât teoretice, cât și metodologice. Devine relevant faptul că noțiunea de „*mecanism de aplicare a instituției constrângerii de către stat*” este considerată ca fiind de la sine înțeleasă. Majoritatea autorilor care folosesc acest termen nu oferă o definiție a acestuia, deși atrag atenția asupra unor particularități precum sistematicitatea, complexitatea etc.

Înțelegerea mecanismului de aplicare a instituției constrângerii de către stat diferă de la autor la autor, iar adevărul juridic trebuie să fie identificat în mod logic, pe baza unei analize a contextului. Astfel, N.V. Makareiko scrie că coerciția de stat este „*fenomenul departe de a fi omogen, complex, cu multe fațete, format din măsuri coercitive separate, care în totalitatea lor formează un sistem logic determinat...*”, iar mai departe continuă „*complexitatea mecanismului constrângerii de stat, eterogenitatea sa internă determină necesitatea clasificării, aducând-o la un anumit sistem care permite să dea atât caracter integrat, cât și diferențiat în cadrul unei singure expresii de sistem*”²⁴⁹.

În această privință autorul înțelege mecanismul ca fiind un sistem de diferite măsuri coercitive. Până a elucida mecanismul de coerciție, trebuie remarcat faptul că știința juridică cunoaște; diverse construcții teoretice care descriu fenomenele dinamice relevante: „*mecanismul de realizare a dreptului*”, „*mecanismul de reglementare juridică*”, „*mecanismul de acțiune a dreptului*”, „*mecanismul de stat*” etc.

Doctrina juridică susține că elaborarea dreptului, a actelor normative nu reprezintă un scop în sine, prin elaborarea lor se urmărește reglementarea relațiilor sociale în sensul dorit. Normele juridice sunt create în vederea realizării unor sarcini ale societății, sarcini complexe, orientate în sensul asigurării unei conduceri eficiente a acesteia. Privite prin prisma rolului statului, normele juridice apar ca mijloace fundamentale de realizare a acestuia, ele constituind cadrul juridic al

²⁴⁸ ТЭНАСЕ, Олег. Проблеми становлення правової демократичної держави. În: *The South Ukrainian Law Journal*. Odessa, 2022, № 3. 9 с.

²⁴⁹ МАКАРЕЙКО, Н.В. *Административное право. Принципы административного принуждения*. 8-у изд. Москва:Юрайт, 2014, 16 с. ISBN 978-5-9916-4257-6.

realizării sarcinilor statului. Statul și societatea sunt interesate în realizarea prevederilor înscrise în actele normative²⁵⁰.

Oricât ar fi de corectă și de bună reglementarea, nu constituie decât primul pas în realizarea sarcinilor amintite, la fel de important este și cel al realizării normelor, al îndeplinirii scopurilor urmărite prin reglementare. De altfel, aceste două procese de creare și de realizare a dreptului se interpătrund, deosebirea dintre ele putând și trebuind a fi făcută din punct de vedere teoretic, dificil de realizat, uneori, în practică. Analiza conceptului realizării dreptului este de fapt analiza modului de implementare a normei de drept în viața socială, a modului în care societate acceptă norma de drept, o încorporează în patrimoniul psihologic al individului.

Susținem opinia profesorului N. Popa că realizarea dreptului poate fi definită a un proces de a transpune în viață conținutul normelor juridice, în cadrul căreia oamenii ca subiecți de drept respectă și execută dispozițiile normative, iar organele de stat aplică dreptul în temeiul competențelor lor.²⁵¹

Din conținutul definiției reținem următoarele aspecte:

- realizarea dreptului este un proces complex și continuu de traducere în viață a conținutului normelor juridice;
- traducerea în viață a normelor juridice reclamă asigurarea cadrului organizatoric necesar, în măsură să permită aplicarea corectă a dreptului;
- coordonarea fundamentală a procesului de realizare a dreptului o constituie respectarea dispozițiilor normative de către subiecții de drept;
- realizarea dreptului presupune implicarea organelor de stat care aplică concret dispozițiile normative conform competențelor stabilite prin lege;
- în procesul de realizare a dreptului se intersectează două aspecte: al realității concrete și cel al conduitei, comportamentul prescris de legiuitor și așezat în substanța normelor juridice; realizarea dreptului urmărește apropierea celor două aspecte, asigurând concordanța dintre realitatea concretă și conduita cuprinsă în norma de drept;
- procesul de realizare a dreptului este conceput și se realizează plecând de la trăsăturile generale ale sistemului social, de la influența pe care o exercită procesele sociale asupra comportamentelor subiecților de drept, inclusiv asupra organelor de stat însărcinate cu aplicarea efectivă a normelor juridice;

²⁵⁰ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 96 p. ISBN: 978-9975-101-38-7.

²⁵¹ POPA, Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. Ediția 6, București: CH Beck, 2020. 296 p. ISBN 978-606-18-1033-8

- realizarea dreptului se referă la modul de implementare a normelor juridice în viața socială, la felul în care societatea recepționează conținutul în mesajul acestora și o încorporează în substanța psihologică a individului.²⁵²

D. Mazilu susține ideea că realizarea dreptului este procesul implementării prescripțiilor normelor juridice în viața socială, prin respectarea și executarea lor de către membrii societății și aplicarea lor de către organele de stat competente.²⁵³

Corelația dintre mecanismul coerciției de stat și mecanismul realizării dreptului satisface doar parțial nevoile acestui studiu. Este evident că constrângerea juridico-statală este o parte a mecanismului de realizare a dreptului, deoarece coerciția acționează ca mijloc în procesul de asigurare a activității acesteia și, în același timp, de implementare a influenței coercitive de către subiecții competenți în cauză, ea nu este altceva decât obiectivarea în relațiile sociale a normelor care reglementează măsurile de constrângere juridico-statală, adică de aplicare a acesteia.

În același timp, se consideră că punerea în aplicare a constrângerii juridice de stat prezintă o anumită particularitate și diferă de realizarea dreptului prin intermediul unor forme elementare (respectarea, executarea și utilizarea). Trebuie reținut faptul că realizarea dreptului este un fenomen complex, multistratificat, ale cărui elemente nu sunt dispuse în linie sau în rând, ci sunt caracterizate de diferite niveluri. Astfel, L.N. Zavadsкая, în conformitate cu structura normei juridice, distinge: nivelul de punere în aplicare a dispoziției; nivelul de punere în aplicare a sancțiunii. Distincția dintre aceste niveluri arată două laturi opuse ale mecanismului de realizare a dreptului. Diferențele dintre ele sunt atât de semnificative încât el numește realizarea dreptului la nivelul dispoziției „realizare (*punere în aplicare*) normală”, iar la nivelul sancțiunilor - „realizare (*punere în aplicare*) asiguratorie”²⁵⁴.

În consecință, realizarea dreptului trebuie înțeleasă nu numai ca fiind punerea în aplicare a normelor sale, ci și ca punerea în aplicare a tot ceea ce este „*inerent*” legii: statutul juridic al subiecților, mijloacele juridice etc., inclusiv măsurile de constrângere juridică a statului.

Corelația dintre constrângerea legală a statului și mecanismul de realizare a dreptului arată că aceasta poate fi identificată cu realizarea asiguratorie a dreptului. Cu toate acestea, ar trebui, de asemenea, să se țină cont de faptul că punerea în aplicare a coerciției de stat ia forma unui tip special de aplicare a legii. Aplicarea măsurilor coercitive legale de stat este o continuare a reglementării legale, la nivel sub-normativ, cauzal și, prin urmare, mecanismul său trebuie

²⁵² VOICU, Costică, VOICU, Ariana Camelia. *Teoria generală a dreptului*. București: Universul juridic, 2020. 210 p. ISBN: 9786063903786.

²⁵³ MAZILU, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Ed.a II-a, revizuită și adăugită. București: All Beck, 2000. 131 p. ISBN 973-655-053-2

²⁵⁴ Ibidem, p. 189.

văzut ca un element al mecanismului de reglementare legală de stat. În acest sens, logica analizei științifice impune necesitatea de a ne referi la mecanismul de reglementare juridică și de a corela constrângerea juridică de stat cu principalele elemente ale mecanismului în cauză.²⁵⁵

Analizând mecanismul coerciției de stat ca mijloc complex de reglementare juridică, ca element al mecanismului acesteia, trebuie să ținem cont de faptul că structura mecanismului de reglementare juridică care a devenit cea mai frecventă, include o triadă: norma - raportul juridic și acte de aplicare a legii, este departe de a fi singura opțiune și, mai mult, a fost supusă unor critici întemeiate în știința juridică. Ea reflectă doar o anumită parte instrumentală a reglementării juridice.

Atunci când vorbim despre mecanismul de reglementare, este necesar să luăm în considerare multidimensionalitatea acestuia și posibilitatea de a-l studia din diferite perspective. Privit de pe poziții tradiționale, mecanismul reglementării juridice este un sistem de mijloace de drept, care dezvăluie principiile juridice inițiale și „izvoarele” reglementării juridice.²⁵⁶

Acest mecanism este oarecum impersonal sau „dezumanizant” în sensul că provoacă percepția că reglementarea juridică este un proces natural care are loc fără participarea, voința sau conștiința omului. Deși aceste elemente „de bază” ale construcției mecanismului de reglementare juridică într-o formă „dezgolită” se referă la stat în calitate de creator de norme juridice, la subiectele de drept în calitate de participanți la raporturile juridice și la sursele actelor de punere în aplicare a legii, toate acestea rămân totuși în "umbra" mijloacelor juridice care funcționează „pe cont propriu”.

Deasemenea, reglementarea juridică, privită din aceeași perspectivă strict instrumentală, utilizează un număr semnificativ de mijloace juridice care nu pot fi reduse nici la norme, nici la acte de punere în aplicare a drepturilor subiective și a îndatoririlor juridice, nici la acte de aplicare; tehnica juridică, fără de care este imposibilă crearea unei norme juridice, a unui act de aplicare sau de punere în aplicare a legii; activitate juridică (practică de aplicare a legii) prin și în procesul căreia normele sunt transpuse în comportament legal al subiecților, se realizează prin intermediul reglementării sub-normativă etc.

Pe această bază, constrângerea juridico-statală în mecanismul reglementării juridice își găsește expresia doar sub forma unor potențialități coercitive în normele juridice care reglementează aceste sau acele măsuri, în raporturile juridice de protecție și în actele de aplicare a legii care obiectivează rezultatul trecerii măsurilor de constrângere juridico-statală într-un

²⁵⁵ TĂNASE, Oleg. Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, Nr.1-2, 2015, ULIM. 169 p. ISSN: 1857-4122.

²⁵⁶ АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Теория права*. Москва. Издательство БЕК, 1995. 320 с. ISBN 5-85639-093-8.

anumit rezultat juridic. Ea lasă deoparte procesul în sine, subiecții și obiectele, precum și rezultatul real.

Ca urmare, reprezentarea mecanismului de reglementare juridică ca o triadă (norme, raporturi juridice și acte de punere în aplicare a legii) ne permite să ne concentrăm asupra punctelor sindrologice de concentrare a energiei de reglementare în procesul de reglementare juridică, ceea ce are o mare valoare epistemologică și metodologică. Considerăm că acest unghi de vedere asupra mecanismului reglementării juridice este justificat, ceea ce, totuși, nu exclude posibilitatea de a-l analiza și prin prisma altor concepte, întrucât această „secțiune” nu oferă o „*image ontologică*” holistică a reglementării juridice, ci reflectă doar existența juridică a principalelor instrumente juridice.

Filozoful M.Djuvara înțelege mecanismul reglementării juridice într-un sens mai larg decât S.S. Alekseev, considerându-l un sistem de management, care include: conștiința juridică, elaborarea legii, normele juridice, relațiile juridice, legalitatea și ordinea de drept. Conștiința juridică, ca reflectare volitivă a economiei și politicii societății, acționează mai întâi de toate ca un fel de verigă de transmisie de la obiectul guvernării la sistemul său de guvernare. Procesul de legiferare în sistemul mecanismului de reglementare juridică este conceput pentru a transforma noile idei juridice bazate pe știință într-un sistem concret și clar de reguli, de norme juridice. Normele juridice servesc drept programe fixe, relativ stabile, „*modele*” de comportament care definesc măsura a ceea ce este adecvat și posibil, a ceea ce este permis și a ceea ce este interzis, adresându-se cetățenilor, funcționarilor, organizațiilor publice și organismelor de stat. Relațiile juridice reprezintă principala formă de punere în aplicare a normelor juridice. În acest caz, domeniul general de aplicare a comportamentului prevăzut de norma juridică este precizat în funcție de componența faptului juridic. Legalitatea este atât o cerință de supunere la lege, cât și o activitate de punere în aplicare a acestei cerințe. Ordinea publică în mecanismul de reglementare juridică joacă rolul unui fel de indicator, indicând atât nivelul de legalitate, cât și starea de ordine a întregului sistem.²⁵⁷

Considerăm că întrucât ambele aspecte ale „*mecanismului de reglementare juridică*” sunt interconectate, sub aspect socio-psihologic, se manifestă ca un barometru de „*control social*” (un sistem de măsuri, metode de sugestie și persuasiune, prescripții și interdicții, forme de constrângere, tipologii juridice, etc.).

Profesorul D.Baltag opinează că obiectul fundamental al tipologiei juridice este categoria de „*sistem juridic*”, strâns legată de așa noțiuni conceptuale inițiale ca: „*harta juridică a lumii*”,

²⁵⁷ DJUVARA, Mircea. *Teoria generală a dreptului. (Enciclopedia juridică)*. București: All Beck, 1999. 165 p. ISBN 9739435-26-2.

„tipuri de drept istoric”, „familia sistemelor de drept”, „sistem juridic național”. Într-un sens restrâns sub sistem juridic se subînțelege dreptul unui stat concret, indicat terminologic prin „sistem național.”²⁵⁸

În acest caz conchidem că noțiunea de „sistem juridic” nu este sinonimul noțiunii „sistem de drept”, deoarece, acesta din urmă este o noțiune institutivă, ce dezvăluie legăturile reciproce, raporturi și structura ramurilor de drept, fapt ce este determinat de factori de ordin obiectiv și subiectiv.

Noțiunea de „sistem juridic”, în viziunea autorului A.Guțu, *este mai largă decât cea de „sistem de drept”*. Pe lângă structura institutivă de drept (sistem de drept) ea mai cuprinde și un șir de componente ale vieții juridice a societății, analiza cărora permite evidențierea acelor părți și aspecte ale dezvoltării juridice, care nu pot fi elucidate doar prin analiza structurii institutive.²⁵⁹

Susținem poziția autorului menționat, deoarece noțiunea de „sistem juridic” spre deosebire de cea de „sistem de drept”, reflectă nu atât concordanța internă a ramurilor dreptului, cât autonomia lor ca formațiuni juridice independente. Noțiunea de „sistem juridic” folosită în al doilea sens, este deosebit de strâns legată de dreptul comparativ. Aici terminologia este destul de diversă. De exemplu R.David folosește termenul „familia sistemelor juridice”, C.O.Abert – „cercuri juridice”, I.Sabo – „forma sistemelor juridice”. Cel mai răspândit este termenul „familia juridică”²⁶⁰.

Categoria „familie juridică” servește pentru indicarea unității relative a sistemelor juridice naționale, care au principii juridice identice și reflectă unele particularități ale sistemelor indicate. Ea este secundară, auxiliară în raport cu noțiunea „tipul de drept istoric”, reflectând mai întâi de toate independența relativă a formei juridice, particularitățile conținutului tehnico-juridic al dreptului.

În sens larg categoria „sistem juridic” este întrebuintată ca identică cu noțiunea de „tipul istoric de drept”, care cuprinde caracteristica esențială sintetizată a sistemelor juridice ale unei formațiuni social-economice și exprimă principalul și esențialul, caracteristic fiecărui sistem. Însă, susține autorul D.Baltag, categoria „tipul istoric de drept” nu poate cuprinde toată diversitatea sistemelor juridice actuale. În sistemele juridice concid principiile comune

²⁵⁸ BALTAG, D., GUȚU, A., URSAN, I. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002. 283 p. ISBN 9975-930-43-3.

²⁵⁹ Ibidem, p. 283.

²⁶⁰ Ibidem p. 284.

fundamentale, iar caracteristicile individuale istorice, care sunt deosebit de importante pentru teoria generală a dreptului, diferă.²⁶¹

Profesorul Gh.Costachi declară că în teoria dreptului vorbind de organizarea și structura dreptului întâlnim următoarele noțiuni:²⁶²

- sistem juridic;
- sistem legislativ;
- sistem al dreptului.

Această structură este una justificabilă, dacă raportăm la elementele definitorii: *„organizarea dreptului ca fenomen normativ pe ramuri și instituții, acesta nu trebuie confundat cu sistemul legislativ sau sistemul juridic. Independent de gradul dezvoltării sistemului legislativ, al sistematizării prin încorporări sau codificări legislative, indiferent dacă normele sunt dispersate în diverse izvoare (încă nesistematizate), sistemul dreptului face parte integrantă dintr-un anumit sistem juridic (realitate juridică), interacțiunea normelor, concordanța (sau discordanța) normelor juridice, precum și diviziunea lor în instituții și ramuri fiind determinată, în ultimă instanță, de specificul relațiilor sociale dominante într-o anumită societate, de conștiința juridică a societății respective.”*²⁶³

În ceea ce privește faptul că sistemul de drept este o totalitate de mijloace juridice, fenomene juridice, prin care se reglementează relațiile publice, observăm că reglementarea juridică poate fi înțeleasă *în sens restrâns* - ca efect juridic rezultat și *în sens larg* - ca ansamblul manifestărilor, aspectelor de ordonare a relațiilor publice prin drept, în contrast cu ordonarea adusă acestora de alți regulatori normativi (morală, norme corporatiste etc.).

Autorul V.N.Kartashov consideră sistemul de drept *„un complex unic de fenomene juridice (dreptul, conștiința juridică, practica juridică etc.) care se află în relații organice și interacționează între ele, prin intermediul cărora se produce un impact intenționat asupra comportamentului oamenilor, a colectivităților și organizațiilor acestora, precum și asupra suportului (deservirii) juridic al diferitelor sfere ale vieții publice.”*²⁶⁴

După cum se observa, opinia lui V.N. Kartashov referitor la sistemul de drept și a *„ansamblului de elemente”* este similară cu cea a lui M.I. Baitin, cu excepția includerii în sistemul de drept a practicii judiciare. Potrivit acestuia: *„este esențial să observăm că instituțiile menționate sunt considerate nu doar ca instituții juridice (de drept), care includ norme de drept,*

²⁶¹ Ibidem, p. 286.

²⁶² COSTACHI, Gheorghe. Noțiuni introductive privind fenomenul statal. În: *Legea și Viața*, nr. 10, 2006. p.5. ISSN 1810-309X

²⁶³ Ibidem, p.7.

²⁶⁴ КАРТАШОВ, В.Н. *Теория правовой системы общества*. Ярославль, 2005. 49 с. ISBN 5-8397-0381-8.

*instituții juridice, ramuri de drept, ci și ca instituții politice. În această calitate, ele sunt elemente structurale ale mecanismului statului, împreună cu diverse asociații publice nestatale (inclusiv advocacy), acestea aparțin componentelor sistemului politic al societății”.*²⁶⁵

În această privință considerăm că orice activitate nu poate exista fără elementul său principal – care este subiectul sau participantul la activitatea juridică. Astfel nu poate exista o mișcare *ipso facto* a mijloacelor juridice, acestea nu se realizează prin ele însele, fiind doar instrumente folosite de subiect în activitățile sale.

În literatura juridică, au fost propuse opțiuni pentru înțelegerea mecanismului reglementării juridice, combinând abordări instrumentale și de activitate. Astfel, E.R.Chernova a propus o construcție a mecanismului de reglementare juridică a unui sistem unificat de diferite tipuri de activitate de reglementare juridică (activitatea juridică și de implementare a legii a subiecților sociali relevanți), prin intermediul și în procesul căreia se realizează reglementarea juridică normativă a relațiilor sociale, asigurând procesul de implementare a normelor juridice și auto-reglementarea juridică a destinatarilor direcți ai normelor juridice.²⁶⁶

Elementul de bază al mecanismului îl constituie organul de stat. O importanță deosebită pentru teoria statului o are definirea organului de stat și a trăsăturilor sale caracteristice, ca și problema clasificării organelor ce alcătuiesc mecanismul de stat.

În dreptul public își găsește o largă dezvoltare teoria organului de stat. În esență, organul de stat este acea parte componentă a statului, investit cu competențe și putere de activitate. Organele de stat au o organizare sau structură proprie și se găsesc între ele în anumite raporturi, formând un tot unitar, un sistem propriu. Ca parte componentă a aparatului de stat, fiecare autoritate urmărește într-o formă specifică realizarea sarcinilor și funcțiilor statului. Activitatea organelor de stat se efectuează, în mare măsură, prin elaborarea de acte juridice cu caracter oficial, care sunt obligatorii. Actele juridice pot conține norme generale obligatorii, în principiu, pentru cetățeni, funcționarii de stat, organe de stat sau obștești. În actele organelor de stat se concretizează voința statului. De altfel, obligativitatea lor este apărută la necesitate prin forța coercitivă a unor instituții speciale. Tocmai de aceea se spune că organele de stat sunt investite

²⁶⁵ БАЙТИН, М.И. *Сущность права. Современное нормативное правопонимание на грани двух веков.* Саратов: СГАП, 2001. 182 с. ISBN 5-7924-0153-5.

²⁶⁶ ЧЕРНОВА, Э.Р. *Юридическая деятельность в механизме правового регулирования (На примере деятельности органов внутренних дел).* автореф. дис.канд. юрид. наук., Владимир, 2007. с.7. . [online]. Санкт-Петербург. [accesat: 12.04.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-deyatelnost-v-mehanizme-pravovogo-regulirovaniya.html>

cu putere. Întreținerea organelor de stat este asigurată prin contribuția populației, în principiu, sub forma impozitelor.²⁶⁷

În formă generală, profesorul D.Baltag definește organul de stat ca o parte componentă a mecanismului de stat, dotată cu o anumită competență și investită cu putere, ai cărei membri au o calitate distinctă și prin a cărei activitate se realizează sarcinile și funcțiile statului. Totalitatea organelor de stat dependente în cadrul unui sistem cu o structură proprie formează mecanismul de stat.²⁶⁸

În același timp, accentul pus pe aspectul dinamic al aparatului de stat este justificat, indiferent că este numit aparat de stat sau autorități ale statului, în esență, acesta este un sistem de organe de stat interconectate, care interacționează între ele și care se manifestă ca un tot unitar în funcțiile lor - principalele activități ale statului pentru a rezolva problemele cu care se confruntă și pentru a-și atinge obiectivele. În acest caz, analiza mecanismului de constrângere juridico-statală, este important un alt aspect legat direct de interpretarea mecanismului statal și, în special, de componența sa elementară.

Susținem ideea că existența unei administrații locale funcționale este una dintre cele mai importante caracteristici ale unui stat de drept. În plus, nu se poate nega faptul că administrația locală este direct implicată în implementarea funcțiilor statului, ceea ce se manifestă în multe feluri. O atenție deosebită ar trebui acordată așa-numitelor anexe ale mecanismului de stat.

În condițiile moderne, instituțiile de aplicare a legii sunt parte integrantă a instituțiilor statului, aflându-se în raporturi de colaborare, subordonare, iar din perspectiva statului juridic având o poziție de egalitate.²⁶⁹

Problema relației dintre aparatul de stat și mecanismul de stat ar trebui, se pare, să se bazeze pe faptul că aparatul de stat este nucleul mecanismului de stat, o parte inseparabilă a acestuia. Revenind la problema corelației dintre mecanismul de reglementare juridică, mecanismul de stat și sistemul juridic al societății, trebuie remarcat faptul că mecanismul de stat și organele sale constitutive sunt elemente la fel de „egale” și necesare în mod obiectiv ale sistemului juridic al societății ca și mecanismul de reglementare juridică. Singura întrebare este cum se raportează ele între ele ca părți ale unui singur întreg. Ca mecanisme de lucru, atât mecanismul de reglementare, cât și cel de stat sunt strâns legate între ele și, în unele privințe, nu numai că se suprapun, dar și coincid. În punctul acestui „contact”, „întrepătrundere”, „suprapunere parțială” se formează sisteme funcționale relativ independente, dintre care unul

²⁶⁷ TĂNASE, Oleg. The legal configuration of the concept of coercion. În *Revista Științifică Internațională "Supremația Dreptului"*, nr.1, 2022. 47 p. ISSN 2345-1971.

²⁶⁸ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: ULIM, 2010. 59 p. ISBN 987-9975-101-38-7.

²⁶⁹ APOSTOL TOFAN, Dana. *Drept administrativ*. București, Ed.C.H.Beck, 2015. 98 p. ISBN 978-606-18-0287-6.

este mecanismul coerciției juridice de stat. Pe de o parte, ea coincide cu mecanismul reglementării juridice (normele care reglementează măsurile de constrângere juridică de stat, temeiurile și procedura de aplicare a acestora, competența subiecților, relațiile de aplicare a legii în cadrul cărora are loc implementarea măsurilor de constrângere juridică de stat, actele de aplicare a legii). Pe de altă parte, este o parte a mecanismului de stat (sistemul de subiecți - organele de stat competente, funcționarii acestora, formele juridice și organizatorice de implementare a funcțiilor de stat - tipurile respective de activități ale organelor de stat pentru implementarea măsurilor de constrângere de stat, tehnologiile aplicate în procesul acestora (tehnologii de constrângere), precum și anexele materiale ale mecanismului de stat sub formă de infrastructură organizatorică a activităților subiecților constrângerii juridice de stat.

Posibilitatea de a examina mecanismul coerciției juridice de stat dintr-o astfel de perspectivă este confirmată și de poziția cercetătorilor coerciției de stat. Astfel, autorul V Stati și S. Brînză distingând coerciția procesuală penală în sistemul de coerciție, a subliniat că măsurile de coerciție de stat ca parte a funcțiilor statului sunt menite să asigure implementarea dreptului.²⁷⁰

Astfel, mecanismul de constrângere juridico-statală se află la „*joncțiunea*” mecanismului reglementării juridice și a mecanismului statului, rezultat al interacțiunii și întrepătrunderii lor (integrarea lor în cadrul sistemului juridic al societății) și este un sistem social și juridic format din elemente atât ale ordinii juridice propriu-zise, cât și ale ordinii organizatorico-juridice, instituționale.

Opinăm că este un sistem sintetic (socio-juridic) format dintr-un număr de subsisteme: un sistem de subiecți care aplică măsuri coercitive de stat în cursul activităților lor și un sistem de mijloace juridice și organizatorice - măsuri coercitive de stat, precum și anexe materiale (infrastructura organizatorică), a căror utilizare asigură procesul de coerciție. Elementul central al mecanismului de constrângere legală a statului este sistemul de subiecți - deținători de competențe speciale, care folosesc măsurile de constrângere legală a statului ca instrumente.

Elementele de fond ale coerciției juridice de stat - măsurile nu sunt puse în aplicare de la sine. Pentru a le pune în aplicare este nevoie de cineva care să le folosească ca pe un instrument, ca pe un mijloc specific de atingere a obiectivelor reglementării juridice. Subiecții coerciției de stat formează un sistem, care poate fi dezvăluit prin analizarea structurii mecanismului de stat. Acest lucru se datorează faptului că statul ca întreg este entitatea investită cu dreptul de a exercita coerciția în societate. Rolul statului nu se limitează însă la cel de agent coercitiv,

²⁷⁰ BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: 2015. Tipografia Centrală, 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

deoarece coerciția este un mijloc auxiliar și, oricât de importantă ar fi în gestionarea proceselor sociale, o mare parte din munca de organizare se realizează prin persuasiune și alte mijloace care nu au incidență cu mecanismul de constrângere.

Mecanismul de stat reprezintă sistemul de organe de stat care implementează funcțiile statului, este o entitate complexă, în cadrul căreia diferite organe de stat sunt grupate în subsisteme care asigură implementarea unei anumite funcții de stat. Autoritățile de stat sunt implicate în punerea în aplicare a mai multor funcții de stat. Funcția statului ca direcție principală a activității statale implică nu numai reglementarea normativă a relațiilor sociale în această sau altă sferă, ci și asigurarea punerii în aplicare a normelor care reglementează aceste relații. Asigurarea este crearea condițiilor necesare pentru desfășurarea legală a relațiilor sociale în orice domeniu și controlul asupra acestora, precum și înlăturarea obstacolelor identificate în procesul de control în calea bunei comportări a membrilor societății, inclusiv prin constrângere.

Subiecții constrângerii juridice sunt diferite instituții ale statului, agenții guvernamentali abilitați cu o competență specială (coercitivă), care este conferită de lege. Ca mecanism de „legare” a autorităților statului prin lege, se stabilește limita competențelor funcționale, pentru a nu exista o suprapunere de activitate.

În această activitate și particularitate a mecanismului de constrângere o are sistemul judecătoresc, care pe de o parte supraveghează la legalitatea aplicării constrângerii, iar pe de altă parte și instituie măsuri de constrângere. Într-o accepțiune teoretică se notează cu privire la măsurile de constrângere, ca fiind *„doar măsurile de răspundere administrativă (sanctiuni administrative) impuse de instanțe și judecători în cazurile de încălcări administrative, unele măsuri de protecție și o mică parte din măsurile de constrângere administrativă și procedurală sunt aplicate în instanță.”*²⁷¹

Adevărul este că mecanismul de constrângere în cadrul statului și sistemul de aplicare a legii sunt fenomene interdependente, care pun în evidență modul de activitate a statului. Ar trebui să se țină cont de faptul că componența subiectivă a constrângerii juridice de stat nu este epuizată de subiecții sistemului de aplicare a legii. Aceasta ar putea include, de asemenea, acele organisme de stat (de exemplu, agențiile care exercită supravegherea tehnologică, financiară și bugetară, supravegherea gestionării mediului și a resurselor naturale etc.) care nu sunt considerate în mod tradițional ca fiind agenții de aplicare a legii.

Astfel abordarea structurală a analizei funcției de constrângere constă în:

- protecția sistemului constituțional (de stat);

²⁷¹ DOBÎNDĂ, Vasile. Unele considerații privind coraportul răspunderii juridice cu răspunderea socială în teoria generală a dreptului. În: *Jurnalul Juridic Național*, nr. 5 (39), 2019. 4 p. ISSN 2345-1130.

- protecția drepturilor și libertăților omului;
- protecția proprietății;
- protecția ordinii publice;
- protecția resurselor naturale și a mediului natural;
- combaterea criminalității.

Constrângerea juridică este acea parte a activității de protecție a statului care nu este legată de reglementarea normativ-juridică a obiectelor specificate de protecție juridică, ci de activitățile practice de aplicare a normelor de protecție.

Mijloacele acestei practici sunt măsurile coercitive ale statului, care reprezintă metodele, tehnicile și mijloacele de influențare a comportamentului. Pe lângă măsurile de constrângere legală de stat în sine, alte remedii juridice pot include instrumente juridice complexe, cum ar fi regimurile juridice (regimul frontierei de stat etc.).

O mențiune specială ar trebui făcută cu privire la includerea mijloacelor non-juridice (sociale sau organizaționale) de constrângere legală a statului. Formele legale de activitate, în cursul cărora sunt puse în aplicare măsurile de constrângere legală de stat, sunt varietăți ale activității legale: activitatea de control și activitatea de aplicare a legii. Acesta din urmă, la rândul său, include activitățile jurisdicționale de punere în aplicare și de executare. Acestea sunt cele care servesc drept structuri „*fundamentale*” ale activităților organelor de stat pentru a pune în aplicare coerciția legală a statului.

Atunci când descriem componenta bazată pe activități a mecanismului de constrângere, desprindem că pentru „*aplicarea măsurilor de coerciție legală a statului*”, sunt învederate activitate de control, or, acestea se manifestă ca fiind un tip distinct de activitate juridică.²⁷²

Activitatea de control este activitatea organelor și funcționarilor de stat abilitați, care se exprimă prin efectuarea de acțiuni cu semnificație juridică pentru a monitoriza și verifica aplicarea prescripțiilor legale de către entitățile controlate și pentru a reprimă faptele derogatorii.

Prin urmare, în mecanismul de constrângere juridico-statală, ca și în sistemul funcțional socio-juridic, se disting următoarele elemente:

- sistemul de subiecți care realizează constrângerea juridică;
- sistemul de măsuri de constrângere juridică și alte mijloace aplicate în procesul de realizare a acestora;

²⁷² BOSTAN, Ina, TĂNASE, Oleg. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022. ISBN 978-9975-3541-0-3.

- sistemul de tipuri de activitate juridică, în cadrul și prin intermediul cărora se realizează influența coercitivă, luată în unitate cu baza sa normativ-juridică.

3.4. Constrângerea juridică analizată prin prisma funcțiilor statului de drept

Constrângerea ca fenomen statal-juridic, are ca obiectiv de siguranță persoana, ca titular de drepturi și obligații, motiv pentru care manifestarea constrângerii este una din funcțiile statului modern guvernat de drept. De asemenea constrângerea poate fi privită ca o relație specială, având un aspect dinamic, care rezultă din funcțiile statului.

Statul pentru realizarea obiectivelor sale de funcționare, dar în special a celui de aplicare a legii, ar fi extrem de dificilă fără utilizarea funcției coercitive. „Cu toate acestea, scrie V.F. Stepanov, *trebuie să recunoaștem că, fără funcția de constrângere, statul nu ar fi capabil să aplice ordinea stabilită și legile adoptate.*”²⁷³

Problema funcțiilor statului în orice etapă a dezvoltării sale este una dintre cele mai importante în teoria generală a statului, deoarece în ele se manifestă esența și scopul social al statului. Declararea Republicii Moldova ca stat de drept indică nu numai o schimbare în modul de organizare a puterii politice, ci implică și o transformare a funcțiilor statului. Unele dintre ele dispar cu totul, altele au o schimbare semnificativă în ceea ce privește domeniul de aplicare și conținutul și, prin urmare, în ceea ce privește importanța funcției în sine. De asemenea, se schimbă și relația dintre funcții în sistemul unic pe care îl formează.

Ținând cont de dezvoltarea și îmbunătățirea constantă a vieții sociale, precum și de schimbările care au loc în societate, se impune o nouă privire asupra funcțiilor statului modern. Profesorul V. Popa opina că „...prin funcție trebuie să înțelegem o direcție generală de activitate pe care o îndeplinește o autoritate publică din numele poporului sau din nume propriu însă în beneficiul poporului. Competența constituie un ansamblu de drepturi și obligații cu care este înzestrată o autoritate publică sau un organ al puterii de stat în scopul exercitării funcției pe care o deține. Deci, competența este un mecanism de realizare a funcției”²⁷⁴.

Profesorul Gh. Avornic prin funcțiile statului remarcă: „*direcțiile fundamentale, de bază ale activității statului prin intermediul întregului sistem politic al societății și în primul rând,*

²⁷³ СТЕПАНОВ, В.Ф. Важнейшие критерии эффективности демократического государства. În: *Государство и право*. № 5, 2004. 93 с. ISSN 1026-9452.

²⁷⁴ ПОПА, Виктор. *Дрепт public*. Chișinău: Academia de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1998. 460 p. ISBN: 342(478)(075.8).

prin intermediul organelor puterii de stat întru realizarea scopului și sarcinilor ce stau în fața lui la etapa respectivă.”²⁷⁵

Profesorul D.Baltag susține: „...că în dependență de sfera de activitate, funcțiile statului se pot grupa în:”²⁷⁶

- *Funcții interne* – care indică activitatea de interior, soluționarea sarcinilor interne ale vieții sociale și ale statului. În cadrul funcțiilor interne un loc aparte le revine funcțiilor legislative, executive și judecătorești;

a) *funcția economico-organizatorică a statului;*

b) *funcția cultural-organizatorică;*

c) *funcția de protecție a ordinii publice și a ordinii legale;*

d) *funcția de garantare și apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;*

e) *funcția ecologică.*

- *Funcții externe* – care țin de activitatea statului în exteriorul său, de relațiile cu alte state.

a) *funcția de apărare a statului;*

b) *funcția de menținere a păcii și a ordinii mondiale;*

c) *funcția de colaborare și consolidare a relațiilor cu țările comunității internaționale;*

d) *funcția de integrare în economia mondială și de colaborare cu alte state în soluționarea problemelor globale.*²⁷⁷

Printre varietatea funcțiilor de stat, se identifică unele funcții omogene care sunt realizate în mod predominant prin mijloace coercitive și se bazează pe utilizarea metodelor coercitive. Coerciția poate fi reprezentată cel mai clar în aspectul funcției de protecție, deoarece asigură securitatea, funcționarea normală și sigură a întregului stat, iar odată cu edificarea unui stat de drept, aspectul coercitiv al acesteia se îmbogățește cu un nou conținut, obținând noi proprietăți. Scopul funcției de protecție este condiționat de sarcinile statului, astfel încât aceasta poate fi discutată numai în raport cu condițiile specifice ale structurii sociale, adică, scopul funcției derivă din nevoile societății²⁷⁸.

În literatura juridică se susține că „*principala funcție a statului într-o societate civilizată poate și trebuie să fie protecția intereselor umane, protecția drepturilor omului. Statul și structurile sale de forță își găsesc justificarea doar dacă activitățile lor sunt subordonate*

²⁷⁵ AVORNIC, Gheorghe. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier juridic, 2004. 656 p. ISBN: 9975-79-275-8

²⁷⁶ BALTAG, Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2007. 172 p.

²⁷⁷ NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: 2017. 632 p. ISBN: 978-9975-53-924-1

²⁷⁸ TÂNASE, Oleg. The social character of coercion. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 10th edition University of Pitesti, 12 th - 13 th May 2017. p.762. ISSN 2360- 395X.

*protecției, apărării drepturilor omului. Aceasta înseamnă că toate puterile statului - legislativă, executivă și judecătorească - au rolul de a proteja statul și cetățenii săi.*²⁷⁹

În studiul realizat de Ionel Neculai Postolache se susține că aspectul substanțial al funcției de protecție a statului este prezentat în majoritatea studiilor privind teoria statului și a dreptului ca fiind protecția legii și a ordinii publice, a proprietății publice și a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor. Cu toate acestea, această concepție trebuie să fie clarificată, deoarece nu acoperă multe dintre cele mai importante aspecte și obiecte ale activităților de protecție a statului și ridică unele întrebări. Dacă „*ordinea publică*” are un sens larg, atunci de ce sunt specificate activități precum protecția proprietății publice, a drepturilor, a libertăților și a intereselor legitime ale cetățenilor, din moment ce, în acest caz, primul concept le acoperă pe cele din urmă. Dacă „*ordinea publică*” este interpretată într-un sens restrâns, de ce nu sunt menționate domenii importante de protecție juridică a statului, cum ar fi ordinea constituțională, resursele naturale etc.²⁸⁰

În această privință, nu ar trebui să vorbim despre o singură funcție de stat, ci despre un grup de funcții de protecție, la fel ca atunci când analizăm funcțiile economice (măsurile economico-organizatorice, de reglementare a muncii și a consumului etc.). „*Rolul statului, constă, în principiu, în asigurarea, apărarea și promovarea prin mijloacele prevăzute în Constituție și în celelalte legi a „interesului general” a „interesului public” a binelui comun inclusiv a „interesului individual”. Dar, statul este un instrument special și specializat al poporului în primul rând pentru satisfacerea interesului general. Din nefericire, înțelesul interesului general diferă de la un stat la altul, în raport de caracterul statului și de cât de fidel reprezintă acesta interesul poporului ca deținător al puterii politice*”²⁸¹.

Potrivit lui C. Ionescu, „*puterea de stat (și statul), împreună cu funcțiile de reglementare și organizare (prima este înțeleasă ca o funcție care dirijează, pune ordine, planifică și face oportună viața publică; a doua este înțeleasă ca o activitate executivă-administrativă a statului și a organelor sale)* reprezintă de jure o funcție de protecție”. Trebuie remarcat faptul că conținutul principal al acestei funcții este protecția ordinii publice și a ordinii de stat, precum și a drepturilor și intereselor cetățenilor împotriva încălcărilor legii. „*Această funcție este multicomplexă și combină o serie de funcții de protecție specifice, diferențiate prin obiectele a căror protecție este vizată de aceste funcții, precum și prin metodele și mijloacele de realizare a*

²⁷⁹ IORGOVAN, Antonie. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I, Ed. IV. București: ALL BECK, 2005. 121 p. ISBN 9736551458

²⁸⁰ POSTOLACHE, Ionel Neculai. Funcțiile statului. În: *Studii juridice universitare*. Chișinău, nr. 3-4, 2008. 297 p. ISSN 1857-4122.

²⁸¹ Ibidem, p. 298.

acestora, și anume: asigurarea ordinii publice; apărarea armată a statului împotriva oricărui atac agresiv din exterior (apărare națională); asigurarea securității statului.”²⁸²

Pe de o parte, dacă autorul menționat înțelege ordinea publică în sens larg, atunci nu este tocmai corectă includerea ordinii publice în obiectul protecției juridice a statului, deoarece termenul de „*ordine publică*” are un conținut mai larg decât conceptul de „*ordine juridică*” și presupune respectarea nu numai a normelor juridice, ci și a normelor de moralitate, a normelor religioase etc.

Dacă înțelegem ordinea publică într-un sens restrâns - ca un sistem de relații publice care se dezvoltă în principal în locurile publice și care, în felul lor, asigură libertatea și inviolabilitatea persoanei, liniștea publică, condițiile normale de muncă și odihnă a cetățenilor, funcționarea și activitatea organelor, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, atunci în acest caz această înțelegere a funcției de protecție – este una corectă.

După cum se poate observa din cele de mai sus, nu există o opinie univocă în doctrină cu privire la conținutul funcției protectoare a statului și nici cu privire la modalitățile în care aceasta poate fi realizată. A pune problema unei anumite funcții publice implică, în primul rând, justificarea existenței sale ca realitate obiectivă. În ceea ce privește funcția de protecție a statului, acest lucru devine necesar și pentru că în literatura de specialitate au fost exprimate îndoieli cu privire la existența unei funcții de protecție a legii.

În același timp, protecția relațiilor sociale, diverse ca tip, valoare socială și natură, necesită utilizarea unor mijloace, forme și metode diferite în acest scop. Se presupune că mecanismul de protecție a relațiilor sociale ar trebui să fie privit în mod holistic, ca un sistem funcțional, care face distincție între obiecte, actorii care îl pun în aplicare și mijloacele utilizate. Importanța acestui mecanism este incontestabilă, dar, cel mai important, este condiționată de scopurile și obiectivele statului și, în consecință, este legată de o anumită direcție a activității sale. Aspectul funcțional este cel care predetermină luarea în considerare a coerciției juridice de stat ca entitate sistemică, deși, desigur, în acest caz vorbim despre un sistem de un tip special. În conformitate cu majoritatea oamenilor de știință, un sistem este un ansamblu de componente interconectate de o anumită natură, ordonate prin relații care au proprietăți bine definite; acest ansamblu este caracterizat de unitate, care se exprimă în termeni de proprietăți și funcții integrale ale ansamblului. Funcțiile statului reflectă în mod obiectiv sarcinile momentului prezent și ale construcției viitoare a statului. Cu toate acestea, coerciția nu este spontană, ci destul de naturală,

²⁸² IONESCU, Cristian. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina-Lex, 1997. 342 p. ISBN: 973-588-003-2.

este concepută pentru a asigura dezvoltarea durabilă a societății și este legată în mod obiectiv de sarcinile statului.

Realizând un studiu general al sistemelor I.K.Liseyev scrie: „între elementele unui ansamblu care formează un sistem se stabilesc anumite relații și conexiuni. Datorită acestora, setul de elemente se transformă într-un întreg coerent, în care fiecare element se dovedește a fi conectat în ultimă instanță cu toate celelalte elemente, iar proprietățile sale nu pot fi înțelese fără a lua în considerare această conexiune. La rândul lor, proprietățile sistemului nu sunt pur și simplu suma proprietăților elementelor individuale care îl compun, ci sunt determinate de prezența și specificitatea legăturilor și relațiilor dintre elemente, adică sunt constituite ca proprietăți integratoare ale sistemului ca întreg.”²⁸³

Pe baza acestei înțelegeri a relației dintre constrângere și funcțiile statului, se poate concluziona că constrângerea trebuie privită ca un tip special de relație juridică. Această relație are caracteristica unei relații de protecție, iar din punctul de vedere al caracteristicii sale funcționale este, de asemenea, o relație de aplicare a legii. În același timp, este bine cunoscut faptul că orice relație are o structură proprie în care se manifestă în primul rând natura sistemică.

În același timp, funcționarea mecanismului coercitiv al statului este condiționată de un întreg complex de factori interni și externi care îi determină acțiunea²⁸⁴. În cadrul statului de drept, formele și metodele de îndeplinire a funcțiilor statului, inclusiv aplicarea legii, sunt, de asemenea, în schimbare. Cu siguranță, formele de implementare a funcțiilor statului nu pot fi examinate separat de conținutul activităților de stat și de esența statului care le determină. Fiind vorba de categorii fluide, aceste forme se dezvoltă și se schimbă odată cu viața statală, cu relațiile economice, sociale, politice, ideologice și de altă natură din societate, prin urmare, sarcina de a construi un stat de drept necesită o regândire teoretică a conținutului, formelor și metodelor de implementare a funcției de aplicare a legii, în special a componentei sale coercitive. Doctrina națională a dezvoltat o abordare în mare parte unitară pentru a înțelege formele de implementare a funcțiilor statului. Acest termen arată ce expresie exterioară dobândește activitatea statului, cum se formalizează aceasta. Astfel, în opinia noastră, formele de îndeplinire a funcțiilor statului sunt modalitățile de activități practice menite să realizeze obiectivele statului și să rezolve problemele acestuia. Prin urmare, într-un stat de drept, se acordă preferință acelor forme de funcții de stat care ar asigura pe deplin prioritatea reală a drepturilor și

²⁸³ ЛИСЕЕВ, И.К. *Системный подход в современной науке*. Москва, 2004. 83с. ISBN 5-89826-146-X

²⁸⁴ MAZILU, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Ed.a II-a, revizuită și adăugită. București:All Beck, 2000. 121 p. ISBN 973-655-053-2

libertăților umane și civile, ar contribui la formarea societății civile și ar păstra caracterul sacru al tuturor principiilor statului de drept.

Fără a urmări o analiză detaliată a clasificării funcțiilor statului, se identifică următoarele patru forme ca fiind principalele forme ale activității statului: legislativă, executivă (adică administrativă, managerială), judiciară și de control și supraveghere.

Dacă activitatea legislativă presupune emiterea de către organele legislative a actelor normative, funcția executivă este o realizare concretă, cotidiană și bazată pe lege. Într-o accepție foarte largă, funcția executivă a Guvernului - desemnează totalitatea organelor politice ale statului, iar în sens îngust – acele instituții care formează puterea executivă; și restrâns - numai autoritatea executivă formată din ansamblul miniștrilor, autoritate independentă, cu funcții proprii realizează administrarea generală a administrației.²⁸⁵

Activitatea judiciară cuprinde exercitarea funcțiilor statului prin administrarea justiției de către toate ramurile sistemului judiciar al țării. Așa precum a reținut Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 21 din 23.06.1997 cu privire la interpretarea art.114 din Constituția Republicii Moldova, „*formele de înfăptuire a justiției sunt judecarea de către instanțele judecătorești a tuturor cauzelor privind raporturile juridice civile, administrative și penale, precum și orice alte cauze pentru care legea nu stabilește o altă competență. /.../ Aceste instanțe judecătorești au împuterniciri diferite și înfăptuiesc justiția în forme procesuale diferențiate*”²⁸⁶.

Teoria dreptului și a statului poate, de asemenea, să facă distincție între formele juridice și nejuridice de implementare a funcțiilor statului. Această divizare nu implică în niciun caz diminuarea sau negarea rolului principal de organizare a dreptului în viața publică. În acest sens, formele juridice sunt întotdeauna organizaționale. Cu toate acestea, nu toate formele de organizare sunt forme juridice. Acestea din urmă includ numai cele care implică emiterea de acte juridice; implică consecințe juridice. Formele juridice sunt activități legate de îndeplinirea unor acțiuni semnificative din punct de vedere juridic într-un mod strict definit de lege. Acestea sunt determinate de natura subiectului autorității publice și de competența acestuia în exercitarea autorității publice.

Există diferite clasificări ale formelor juridice de punere în aplicare a puterii de stat. Cele mai des enunțate în funcție de specificul activității organelor de stat sunt: legislativă, executivă și de protecție a legii. Primele sunt activitățile subiecților puterii de stat în crearea de norme

²⁸⁵ CÂRSTEA, Valentin. *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat elementar. București: Lumina Lex, 2014. 308 p. ISBN 978-606-592-188-7

²⁸⁶ Hotărârea nr.21 din 23.06.1997 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, cu privire la interpretarea art.114 din Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial*, nr. 45, 10.07.1997, p. 24.

juridice, modificarea și anularea lor, a doua este punerea în aplicare a prescripțiilor normelor juridice, iar a treia este protecția normelor juridice împotriva încălcărilor.

Printre metodele de îndeplinire a funcțiilor statului se numără în primul rând constrângerea și persuasiunea. Constrângerea ca metodă de reglementare a relațiilor sociale este, bineînțeles, inherentă în însăși natura statului. În timpurile moderne, opinia dominantă este că funcționarea eficientă a statului necesită un echilibru între aceste metode. În același timp, însă, a fost exprimată opinia că, odată cu formarea statului de drept, metoda persuasiunii înlocuiește aspectele coercitive ale autorității statului. De exemplu, H.A.Karpova scrie: *„este posibil să ne exprimăm încrederea că, în condițiile unui stat de drept, metodele de constrângere cedează treptat locul persuasiunii”*.²⁸⁷

Constrângerea juridică, care decurge din însăși natura puterii de stat, rămâne o metodă de gestionare a proceselor sociale, principalul mijloc de asigurare a legii și a ordinii²⁸⁸.

În contextul studiului nostru, constrângerea juridică poate fi: permisă și posibilă. În ceea ce privește limitele posibilei coerciții juridice statale, acestea sunt determinate în primul rând de limitele obiective ale impactului legii asupra relațiilor sociale. Potențialul pentru utilizarea coerciției juridice de stat există în orice sferă socială în care legea este capabilă să acționeze în mod transformator, direcționând comportamentul subiecților sociali într-o direcție sau alta, dar acolo unde reglementarea juridică a relațiilor sociale este în mod obiectiv imposibilă, nu există loc pentru coerciția juridică de stat. Spre exemplu, nici un mijloc legal nu poate forța o persoană să aibă anumite trăsături de caracter, o anumită mentalitate sau să își schimbe dorințele sau opiniile. Un alt factor care determină limitele posibilei constrângeri juridice a statului este puterea statului sau, mai precis, caracteristica cantitativă a acestei puteri²⁸⁹.

Constrângerea juridică nu poate fi realizată dacă obiectul constrângerii se dovedește a fi mai puternic decât subiectul constrângerii de stat. Imposibilitatea de a defini strict limitele coerciției legale permise de stat nu împiedică identificarea acelor circumstanțe a căror prezență permite unui subiect să recunoască drept just coerciția legală. Aceste circumstanțe, includ:

- necesitatea de a reglementa o relație socială, deoarece reflectă garanția bunăstării sociale;

²⁸⁷ КАРПОВА, Н.А. *Правоохранительная функция правового государства*. дис.канд. юр. наук. Москва, 2007. с.56. [online]. [accesat: 09.05.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/pravookhranitelnaya-funktsiya-pravovogo-gosudarstva>

²⁸⁸ NEGRU, Boris. Legalitatea, ordinea legală, disciplina, democrația. În: *Administrarea Publică*, 2021, nr.1 (109), 65 p. ISSN 1813-8489

²⁸⁹ TĂNASE, Oleg. Legal nature of the constraint. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 11 th edition University of Pitesti. 18 th -19th May 2018. p. 587. ISSN 2360- 395X.

- disponibilitatea de a reglementa relațiile sociale, atrage constituirea unor măsuri de constrângere;

- proporționalitatea efectelor ce decurg din constrângere cu ordinea publică.

Prin urmare, funcțiile statului se circumscriu unor limite de activitate, care influențează constrângerea juridică. Iar din moment ce legitimitatea coerciției derivă legitimitatea puterii, care reprezintă dreptul de a acționa pentru un scop și în numele întregii societăți.

3.5. Concluzii la Capitolul 3

Față de cele relatate, mecanismul de stat funcționează datorită existenței siguranței că forța de constrângere a statului va fi demarată dacă se încalcă normele de drept și se creează impedimente în funcționarea statului. În acest context, susținem ferm ideea că constrângerea statală nu este un scop în sine, ci un mijloc de realizare a dreptului și deci și a statului de drept.

Analizând constrângerea juridică prin prisma acestei particularități considerăm necesar a preciza că constrângerea aplicată de către stat trebuie să fie una legală și să nu-și depășească limitele indiferent de situație. Or, legalitatea cuprinde în esența sa garanțiile drepturilor și libertăților cetățenilor, este evident că respectarea acesteia este vitală în cazul desfășurării activităților ce aduc atingere libertății personale a omului, drepturilor și demnității acestuia.

Considerăm că pentru o mai bună percepție a ideii de legalitate a instituției juridice în cadrul statului de drept, este vital a accentua esența constrângerii juridice în cadrul statului de drept. Esența definitorie a instituției vizate în cadrul actualului studiu, constă în caracterul de influență de ordin psihologic, fizic și moral, asupra unei persoane, cu scopul de-al convinge sau obliga să acționeze în conformitate cu prevederea legală, sau conform cu voința publică.

Constrângerea presupune un proces de aplicare a dreptului. Respectiv, întru asigurarea legalității aplicării constrângerii, este necesară reglementarea juridică și realizarea acesteia sub formă de raport juridic (de aplicare a dreptului) în strictă conformitate cu prevederile legii.

Pentru a rezuma studiul mecanismului coerciției juridice de stat, menționăm:

- mecanismul constrângerii juridice este un sistem funcțional relativ independent, care este rezultatul interacțiunii, în cadrul sistemului juridic al societății, a elementului de reglementare juridică și a instrumentului juridic de stat. Mecanismul coerciției juridice de stat se formează la punctul de contact al acestora și nu poate fi identificat cu niciunul dintre fenomenele în cauză;

- mecanismul constrângerii juridice este unul complex, prin care se asigură o reglementare normativă, ocazională în procesul de reglementare juridică prin intermediul măsurilor de aplicare a legii de stat, precum și asigură protecția statului în general;

- mecanismul de constrângere într-un stat de drept este un sistem funcțional organizat, care implică autorități publice, agenți guvernamentali, mijloace juridice și tipuri de activitate juridică, având un cadru normativ și un sistem de norme juridice.

Într-un stat de drept, constrângerea are un caracter juridic condiționat de măsura în care este conformă cu principiile generale ale sistemului juridic; este unitară și universală pe întreg teritoriul țării; operează prin mecanismul drepturilor și obligațiilor; este reglementată normativ prin conținutul, limitele și condițiile de aplicare.²⁹⁰

²⁹⁰ BALTAG, Dumitru, **TĂNASE, Oleg**. Statul de drept ca fundament al cercetării problemei constrângerii juridice. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01-02 octombrie 2021, p.464. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3

4. INSTITUȚIA CONSTRÂNGERII ÎN DIFERITE RAMURI ALE DREPTULUI

4.1. Conceptul de constrângere analizat prin prisma dreptului constituțional

Semnificația și locul constrângerii este în primul rând un subiect de cercetare în filosofia dreptului și în dreptul constituțional. Potrivit unor autori, constrângerea juridică nu este o caracteristică inerentă a dreptului. Alții, dimpotrivă, consideră că dreptul este format din două elemente: norma și coerciția. La sfârșitul secolelor XX-XXI, aproape toți cercetătorii recunosc natura coercitivă a dreptului, care se explică prin prezența influenței statului asupra proceselor de aplicare a normelor de drept.

Juristul, savantul și scriitorul Constantin Stere spunea că statul este haina juridică a poporului²⁹¹. Dacă acceptăm că statul e haina juridică a poporului, haina juridică a statului e Constituția. Adoptarea Constituției a constituit momentul decisiv al înfăptuirii obiectivelor fundamentale cuprinse în Declarația de Independență a Republicii Moldova. Constituția a venit să ofere Republicii Moldova o ordine constituțională, în concordanță cu idealurile și aspirațiile cuprinse în Declarația de Independență. Reglementarea constituțională se bazează, atunci când este necesar, pe constrângerea publică, care este un tip de restricție a drepturilor. Tipurile de constrângere juridică includ în mod tradițional măsuri de suprimare, protecție, restaurare a drepturilor și măsuri de responsabilizare. Toate aceste tipuri de constrângere se regăsesc și în dreptul constituțional.

În studiile contemporane privind coerciția legală a statului, există opinii cu privire la problema existenței diferitelor forme de constrângere juridică, având clasificări în raport cu interesul și domeniul protejat. Constrângerea constituțional-juridică, ca și conceptul generic, este, de asemenea, multidimensională și complexă, combinând nu numai esența juridică, ci și cea socială și psihologică.

Forma de constrângere constituțional-juridică ar trebui înțeleasă ca un grup separat de măsuri coercitive având scopul de a proteja interesul constituțional, fundamentat pe temeuri de fapt și de drept, care determină metoda de influență coercitivă, precum și consecințele juridice sau lipsa acestora, care sunt caracteristice acestui grup de măsuri.

²⁹¹GRECU, Raisa. Importanța și actualitatea concepției steriene cu privire la drepturile și libertățile omului. În: *Revista Națională de Drept*. nr. 3, Chișinău. 2010. p.34. ISSN 1811-0770.

Având în vedere că doctrina se referă la măsurile de constrângere constituțională ca fiind măsuri (sanțiuni) a răspunderii constituționale, care survin pentru fapte susceptibile de răspundere constituțională.

Ceea ce ar fi specific *prima facie* în materie constituțională este că forma de constrângere poate fi identificată, constatată și aplicată de către Curtea Constituțională. Această concluzia se desprinde din Rezoluția nr.32/2005 a Comisiei Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului privind democrația și statul de drept, care prin reglementare la pct.14 *"invită statele membre să facă eforturi continue pentru a consolida statul de drept și promovarea democrației prin: [...] garantarea că nici o instituție sau persoană publică sau privată nu este mai presus de lege, asigurându-se că: [...] toți agenții guvernamentali, indiferent de pozițiile lor, sunt imediat și pe deplin trași la răspundere pentru orice încălcare a legii pe care o comit"*.

În acest context, este contrară principiilor statului de drept numirea în funcții de conducere a persoanelor asupra cărora planează dubii de integritate sau care au fost demise pentru motive de corupție,²⁹² iar constatările făcute de autoritatea constituțională în această privință nu pot avea impact în cadrul altor proceduri care nu au valențe constituționale.

În orice situație, respectarea efectului general obligatoriu al hotărârilor Curții Constituționale nu înseamnă a da eficiență dispozitivului acestora, ci și, în egală măsură, considerentelor, respectiv interpretării date de Curtea Constituțională textelor Constituției, or, hotărârea este un întreg, o unitate a considerentelor și dispozitivului.²⁹³

Trebuie să spunem că conceptul de constrângere juridică în dreptul constituțional este cel mai energic, iar *strico sensu* s-ar aplica unor subiecți determinați, de regulă agenți guvernamentali sau autorități publice.

Principiul statului de drept, fiind consacrat în preambulul Constituției, acordă o reală și adecvată protecție împotriva arbitrarului din partea statului.

În această privință, dimensiunile statului de drept, implică anumite *măsuri preventive de natură constituțională*. Astfel orice notificare prealabilă din partea statului referitor la *"ceva"* sau *"despre ceva"* implică subordonarea statului față de drept, asigurarea acelor mijloace care permit dreptului să cenzureze opțiunile politice, iar pentru situații *in concreto* să pondereze tendințele și manierele de abuz.

²⁹² Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.4 din 22 aprilie 2013, pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova. [online], Curtea Constituțională [citat 26.10.2022]. Disponibil:https://www.constcourt.md/public/files/file/Documente%20presa/Hotarare_Sesizarea_10a_22_aprilie_2013.pdf

²⁹³ TĂNASE Al., SECRIERU R., STRULEA M., RUSU L., VÎLCU-BAJUREAN Natalia. *COMPENDIU al Jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017)*. București: Wolters Kluwer, 2017. 459 p. ISBN 978-606-677-023-1

Scopul aplicării acestei măsuri de constrângere constituțională este de prevenție generală, în special, când vorbim despre angajarea răspunderii politice a Guvernului față de Parlament, referitor la un program sau asupra unei declarații de politică generală, Guvernul poate propune Parlamentului completarea sau modificarea programului prezentat cu prilejul solicitării votului de investitură. Odată aprobate, programul²⁹⁴ sau declarația de politică generală devin obligatorii pentru Guvern.

Chiar dacă această constrângere constituțională, reprezintă o varietate a constrângerii juridice prin prisma dreptului constituțional, această formă a constrângerii juridice se circumscrie unei activități politice generale, acest mijloc constituțional nu produce efecte de sancționare sau de decădere din drepturi, ci reprezintă o măsură de ocolire a regulilor procedurii legislative pentru împrejurări excepționale.

Pornind de la opinia unor studii juridice,²⁹⁵ măsură de constrângere constituțional-juridică se bazează pe funcția preventivă a normei juridice, inclusiv a normei constituțional-juridice. Separarea acestei măsuri de constrângere juridică se întemeiază și pe funcția preventivă a normelor juridice, inclusiv a normelor constituționale, în conformitate cu care, prin notificarea de aplicare a constrângerii juridice se descureajează faptele contrare valențelor constituționale și principiilor statului de drept.

În această privință, constrângerea juridică de natură constituțională este asigurată de principiul legalității, care are drept consecință obligativitatea respectării legilor, nu doar de către indivizi sau persoane juridice private, ci și de către autorități și instituții publice, inclusiv forumul legislativ, executiv și autoritatea judecătorească *in integrum*.

Referindu-ne la *măsurile de reprimare constituțional-legale*, această categorie de măsuri explică încetarea a ceva instantaneu, oprirea printr-o intervenție bruscă. Aceste măsuri sunt menite să stopeze comportamentul.²⁹⁶

În susținerea acestei din urmă clasificări, considerăm că *măsurile de reprimare* sunt forme a constrângerii juridice în sens constituțional, însă dispun de o natură subsecventă și produc efecte pentru o perioadă provizorie de timp. Amintim aici de măsurile de reprimare provizorii: suspendarea efectelor unui text de lege de către Curtea Constituțională, or, Curtea Constituțională s-a afirmat în conștiința publică ca o instituție deplin implicată în viața politică și juridică, care își aduce contribuția sa în opera laborioasă de construcție a statului de drept.

²⁹⁴ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect02_2_1.pdf

²⁹⁵ ФИЛИМОНОВ, В.Д. Норма права и её функции. În: *Государство и право*. № 9, 2017. 10 с. ISSN 1026-9452.

²⁹⁶ КОКОТОВ, А. Н. Конституционно-правовое принуждение. В: *Российский юридический журнал*. № 1, 2013. 32 с. ISSN 2071-3797.

Aceste măsuri se deosebesc de răspunderea juridică constituțională prin faptul că creează doar premise a unei eventuale răspunderi constituționale, acest exercițiu fiind în competența Curții Constituționale, care la modul practic a fost pusă în situația de a se pronunța, atât în cadrul activității sale de control preventiv, abstract, cât și în exercitarea controlului concret, posterior.

Măsurile de restabilire (protecție) constituțional-juridică au drept scop restabilirea ordinii democratice. În această privință statul de drept, nu înseamnă doar o legalitate formală, ci și o justiție bazată pe recunoașterea și deplina acceptare a persoanlității umane, a valorilor și intereselor omului, instaurarea ordinei democratice.

Domnia legii, caracteristică esențială a statului de drept, impune la revigorarea măsurilor de constrângere constituțională și angajează *erga omnes* obligația respectării legii și a supremației Constituției.

În același timp, instituirea controlului constituționalității legilor, presupune investirea cu o anumită autoritate constituțională,²⁹⁷ cu o forță juridică deosebită a actelor pe care le emit autoritățile publice, iar prin *domnia legii* forumul constituțional are misiunea de a se pronunța asupra conformității legii cu Constituția.

Astfel măsurile de restabilire a constituționalității, sunt parte din conceptul complex al constrângerii juridice constituționale, acestea asigură drepturi și angajează îndatoriri față de toți subiecții de drept, chiar dacă în mod direct nu au participat la raportul constituțional.

Răspunderea constituțional-juridică. Cea mai importantă și, în același timp, cea mai complexă formă de constrângere constituțional-juridică survine în cazul restrângerii exercițiului unui drepturi sau al unor libertăți constituționale.

În doctrină se menționează că constrângerea constituțional-juridică ia naștere și când se încalcă anumite norme constituționale, care angajează răspunderea constituțională. Răspunderea constituțional-juridică rămâne încă *terra incognita* a dreptului constituțional, în ciuda faptului că existența răspunderea constituțional-juridic nu este contestată și poate fi considerată ca având un caracter definitivat.²⁹⁸ Această formă a răspunderii constituționale are două laturi: negativă ca răspundere pentru o infracțiune și pozitivă, sau politică, ca urmare a unui comportament legal, dar eronat, în cadrul principiului separației puterilor sau pur și simplu ca constrângere,

297 VRABIE, Genoveva. *Droit constitutionnel. Droit international. Frontieres et Interference*. Iasi, Institutul European 2012, 25 p. ISBN978-973-611-837-1.

298 ХАЧАТУРОВ, Р.Л., ЛИПИНСКИЙ, Д.А. *Общая теория юридической ответственности: монография.* – СПб. : Юридический центр Пресс, 2007. 652 с. ISBN 978-5-94201-514-5.

implementate de un subiect cu autoritate în raport cu subordonatul în scopul exercitării efective a puterii.²⁹⁹

Răspunderea constituțional-juridică poate fi definită drept un tip special de răspundere juridică stabilită prin normele de drept constituțional, care este răspunderea pentru executarea necorespunzătoare a autorității publice de către funcționari și autoritățile publice.

În opinia noastră, această poziție oferă cea mai exactă idee despre răspunderea constituțională ca formă a răspunderii juridice, iar din moment ce declanșează o procedură constituțională care *lato sensu* restricționează exercițiul unor drepturi prevăzute expres în Legea Supremă, care *ab initio* nu pot fi extinse. Orice restricție, înainte de a fi instituită, trebuie raportată la norma constituțională, la proporționalitate, astfel încât să nu fie adusă atingere dreptului sau libertății în substanță.

Se opinează că constrângerea juridică, ca și răspunderea constituțională are funcții de reglementare, de prevenire, de pedeapsă, de restaurare și de educație.³⁰⁰

Totuși acestea nu reprezintă în sine scopul general și substanțial al răspunderii constituționale, având vocația de a facilita realizarea drepturilor fundamentale și a garanțiilor constituționale, ci nu de a pedepsi. Este o aserțiune întâlnită că orice pedeapsă constă în a impune autorului faptei suferință și greutate. În acest sens, răspunderea constituțională este o excepție, întrucât sancțiunile sale conțin cel mai mare potențial de constrângere în comparație cu alte măsuri de constrângere juridică.

La categoria constrângerii constituționale se raliază și limitarea exercițiul unor drepturi individuale, în considerarea unor drepturi colective și interese publice, ce vizează securitatea națională, ordinea publică, prevenția penală sau alte măsuri care vin să ofere o siguranță publică. Această concurență de interese constituționale, raportate la efectele constrângerii constituie o operațiune sensibilă, firavă *ipso facto*, ce obligă la menținerea unui just echilibru între interesul privat și individual cu interesul colectiv și public în același timp.

În consecință, constrângerea constituțională este mai puțin personală prin natura sa inherentă decât, de exemplu, constrângerea administrativă și penală. Rezumând în consecință această formă de constrângere juridică, nu trebuie să fie exercitată în vederea discriminării, lezării demnității umane, întrucât nu mai are scopul legitim, așa precum este consfințit în preambulul Constituției.

²⁹⁹ КОНДРАШЕВ, А.А. *Теория конституционно-правовой ответственности в Российской Федерации*. Москва: Изд-во московского университета, 2011. 96 с. ISBN 5-7975-0843-5.

³⁰⁰ ХАЧАТУРОВ, Р.Л., ЛИПИНСКИЙ, Д.А. *Общая теория юридической ответственности*: монография. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2007. 653 с. ISBN 978-5-94201-514-5.

Coerciția constituțional-juridică, ca și conceptul generic, este un concept multidimensional și complex, care combină nu numai esența sa juridică, ci și aspectele sale sociale și psihologice și se caracterizează prin diferite forme de manifestare. În cele din urmă, baza materială a diferitelor forme de constrângere constituțional-juridică se află în măsurile coercitive specifice. Forma de constrângere constituțional-juridică trebuie înțeleasă ca un grup separat de măsuri coercitive având un anumit scop legitim, iar tratamentul preferențiat și diferențiat trebuie să fie justificat dacă vorbim de situații analogice consumate sau care se va produce.

Constrângerea constituțională fiind un fenomen complex și multidimensional din momentul aplicării, are propriul scop constituțional, cel de a facilita realizarea altor drepturi și libertăți, care pe axa ierarhică s-ar considera că dispun de un grad de superioritate.

4.2. Considerații teoretico-practice de realizare a constrângerii prin prisma actului administrativ

Având în vedere că dreptul administrativ modern, aparține domeniului evolutiv, această ramură de drept ca și societatea *volens nolens* este în curs de dezvoltare, având influențe din dreptul european și bunele practici europene în această materie.

Constrângerea juridică realizată prin prisma actului administrativ, pune în evidență elemente care inițial implică persoana de drept privat (societate privată sau individ) și autoritatea publică în cadrul procedurii administrative.

Perfecționarea regulilor administrative, a avut ca scop reglementarea într-o formă unitară și sistemică a procedurilor administrative existente, astfel încât, să fie înlăturate carențele generale de fragmentare, lipsa de claritate, lipsa de accesibilitate. În acest sens, s-a impus o codificare a legislației naționale, determinată de doctrina și practica administrativă a statelor membre ale Uniunii Europene, care au semnalat, în diferite ocazii, necesitatea unui corp coerent de reguli, în ceea ce privește procedura administrativă derulată de autoritățile publice.³⁰¹

Textele de lege conțin *lato sensu* noțiuni și terminologii unitare pentru aceleași relații juridice, instituții, principii și concepte juridice, reducându-se astfel riscul unor interpretări diferențiate, fiind indici ce constituie premise ce îmbunătățesc activitatea autorităților publice. Astfel, măsurile oficiale adoptate de autoritățile publice pentru reglementarea unui caz individual

³⁰¹ BOSTAN, Ina, TĂNASE, Oleg. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022. p.155. ISBN 978-9975-3541-0-3.

în domeniul dreptului public, cu scopul de a produce nemijlocit efecte juridice, sunt catalogate ca și acte administrative, conținând etapele de naștere, modificare și/sau stingere a raporturilor juridice de drept administrativ.

Având în vedere că conducerea societății este realizată de către un aparat centralizat cu un număr relativ mare de persoane angajate în funcțiile acestuia, această administrare publică implică un set de operațiuni administrative și materiale, dispuse de autorități publice competente, utilizând puterea conferită de statul de drept.

Această funcționalitate în administrarea societății este influențată de anumiți factori de natură politică, economică, socială etc., care au determinat în mare măsură reușita guvernării, iar uneori și soarta acestor popoare. Profesorul A.Iorgovan menționează că: „*Istoria omenirii este istoria guvernării și administrării popoarelor.*”³⁰²

Relațiile interumane din societate, în condițiile statului de drept, sunt reglementate de normele juridice ce urmăresc desfășurarea lor în conformitate cu voința celor aflați la conducere și reprezintă interesele întregii comunități în condițiile unui stat democratic. În acest sens, administrația publică sau fenomenul administrativ a fost determinată de frecvența relațiilor, care există între persoana de drept privat (societate privată sau inivid) și autoritatea statală, precum și pentru exercitarea obiectivă și justificată a puterii discreționare.

Din moment ce dreptul discreționar al autorității publice nu este absolut, prin Recomandarea R (80)2 referitoare la exercițiul puterilor discreționare de către autoritățile administrative, s-a constituit o constrângere juridică de natură administrativă ce vizează autoritatea. În ceea ce privește principiile consacrate de Recomandare, referitoare la modul de exercitare a puterii discreționare, autoritățile publice trebuie să respecte următoarele principii³⁰³:

- a) să nu urmărească alt scop decât cel pentru care i-a fost conferită puterea,
- b) să acționeze cu obiectivitate și imparțialitate, luând în considerare factorii relevanți pentru cauza respectivă,
- c) să respecte principiul egalității în fața legii, evitând discriminarea,
- d) să mențină un echilibru corect între atingerile aduse drepturilor, libertăților sau intereselor persoanelor și scopul pe care îl urmăresc,
- e) să adopte orice decizie într-un termen rezonabil, având în vedere natura problemei în cauză,

³⁰² IORGOVAN, Antonie. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I, Ed. IV. București: ALL BECK, 2005. 121 p. ISBN 9736551458.

³⁰³ PUIE, Ovidiu. *Tratat teoretic și practic de contencios administrativ*. București: Universul Juridic, 2016, 27 p. ISBN 978-606-673-658-9.

- f) să aplice normele administrative generale într-o manieră coerentă și consecventă, ținând seama de circumstanțele particulare ale fiecărui caz.

Din conținutul acestor principii, se poate desprinde concluzia că acestea au ca obiectiv direcțiunea și celeritate în emiterea actelor administrative, pentru respectarea legalității și realizării unei bune guvernări administrative. În acest sens, pentru exercitarea puterii discreționare a autorităților publice actele administrative pot face obiectul controlului de legalitate, respectiv a unui contencios administrativ obiectiv în legalitate și control exercitat pe cale administrativă.

Astfel verificarea aplicării a acestor considerente, ce reies din Recomandarea R (80)2, demonstrează existența unei constrângeri juridice, care se realizează prin aceste modalități legale.

În doctrină se consideră că sub incidența normelor de drept administrativ și a constrângerii juridice administrative, intră două categorii de raporturi sociale, și anume:

- cele care privesc *aplicarea legii și prestarea de servicii publice*;
- cele care se referă la *soluționarea litigiilor dintre autoritățile administrației publice și cei vătămați în drepturile lor recunoscute de lege sau chiar în interesele lor legitime*.³⁰⁴

În ipoteza unei asemenea acțiuni directe, ce este îndreptată față de autoritatea publică, anume asigurarea controlului judecătoresc deplin asupra actelor administrative, vine să garanteze persoanei: dreptul de a participa la activitatea administrativă și la procedurile administrative a cărui titular este; dreptul la reevaluarea activității administrației publice și de control judecătoresc.

Administrarea publică reprezintă acțiunea unor oameni în raport cu alți oameni, ceea ce presupune existența a numeroase și variate relații sociale, iar pe de altă parte se instituie garanții procesuale pentru justițiabil: asigurarea principiului contradictorialității, egalității, disponibilității în drepturi, precum și a bunului remediu juridic împotriva actului administrativ.

Intr-o opinie juridică se susține că „*administrația este cea care exercită puterea publică în condițiile unei stricte respectări a dispozițiilor constituționale, legale și regulamentare ce stabilesc limitele și cadrul general juridic de exercitare a competențelor specifice fiecărei autorități administrative*.”³⁰⁵

Doctrina națională a pus în vedere că constrângerea juridică administrativă, cât și formele ei de manifestare au luat naștere o dată cu apariția dreptului administrativ, fiind *de jure* garantul

³⁰⁴ IORGOVAN, Antonie. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I, Ed. IV. București: ALL BECK, 2005. 98 p. ISBN 9736551458.

³⁰⁵ GUȚULEAC, Vctor. *Drept administrativ*. Chișinău: Tipografia centrală, 2013. 100 p. ISBN:978-9975-53-152-8.

juridic întru respectarea prevederilor legale de drept administrativ. Constrângerea – ca fenomen juridic este analizată ca un mijloc de ocrotire a ordinii de drept și o metodă de administrație a statului.

Datorită diverselor măsuri de constrângere ce se caracterizează prin multiple particularități, clasificarea acestora diferă în funcție de criteriul ales, de exemplu, identificarea, caracterizarea și definirea constrângerii în dependență de subiectul ce realizează constrângerea, astfel putem menționa constrângerea statală sau obștească, etc. Clasificarea constrângerii în baza raportului juridic încălcat, evidențiază alte două forme de constrângere, și anume cea morală și/sau juridică. Deasemenea doctrina revine cu faptul că măsurile de constrângere pot fi:

- măsuri de constrângere judecătorească, care se clasifică în:
 - măsura stabilirii răspunderii administrative;
 - măsuri de executare silită.
- măsuri de constrângere administrativă.³⁰⁶

În încercarea noastră de-a efectua o clasificare a tipurilor de constrângere, în baza organului emitent, această clasificare poartă mai mult un caracter formal, decât unul material. Anume din acest considerent, susținem opinia profesorului A. Iorgovan, care menționează că în pofida formalismului existent, este, totuși, un criteriu necesar, chiar dacă, în unele situații se dovedește a fi inefficient în cadrul procesului de delimitare a ariei de manifestare și aplicare a constrângerii administrative de cea judiciară. La baza procesului de delimitare a celor două categorii, se află:³⁰⁷

- organul abilitat cu dreptul și prerogativa de aplicare a acestora;
- regimul juridic ce stă la baza realizării lor;
- rezultatul sau obiectivul final obținut în urma aplicării uneia dintre cele două categorii.

Prima facie s-ar părea că această manifestare administrativă și demararea controlului în legalitate este general, totuși luând în considerare analiza drepturilor potestative, se apreciază că aceste drepturi le are persoana vătămată în drepturile sale, întrucât la data faptelor nu ar exista un subiect pasiv, care este bine determinat.

Ab initio accentuăm că actul administrativ, contractul administrativ, precum și faptele și operațiunile administrative sunt formele de activitate ale autorităților administrației publice.

³⁰⁶ COJUHARI, Lilia. Constrângerea ca mijloc de realizare a administrației publice. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe sociale*, 10-11 noiembrie 2014, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2014, p.239. ISBN 978-9975-149-50.

³⁰⁷ IORGOVAN, Antonie. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I, Ed. IV. București: ALL BECK, 2005. 43 p. ISBN 9736551458.

Actul administrativ constituie o categorie aparte de acte juridice, adoptate sau emise de autoritățile administrației publice, de instituțiile publice și de celelalte structuri organizatorice, constituite în condițiile legii, prin care se asigură realizarea sarcinilor ce revin autorității publice. În acest context, studiul actelor administrative se prezintă drept un obiectiv de importanță majoră, în măsura în care este un element fundamental al procedurii administrative interne.³⁰⁸

Realitatea juridică actuală indică o tendință crescută a administrației publice în adoptarea de acte administrative individuale și normative, necesare bune activități a puterii publice. Această tendință este determinată de expansiunea administrației publice, prin creșterea și diversificarea serviciilor publice. Domeniul dreptului administrativ și al administrației publice, ne-a permis să constatăm că, instituția actelor administrative și faptelor asimilate lor, este studiată, în mod general, în contextul unor studii generale și mai puțin, în mod concret.³⁰⁹

Ar rezulta din anumite constatări definitorice sunt actele administrative - „*acte juridice unilaterale, obligatorii și executorii, emise în temeiul puterii de stat, prin care se organizează executarea sau se execută în concret legile și celelalte acte ale organului statului,*”³¹⁰ fiind „*acea formă juridică principală a activității organelor administrației publice, care constă într-o manifestare unilaterală și expresă de voință de a da naștere, a modifica sau a stinge drepturi și obligații, în realizarea puterii publice, sub controlul principal de legalitate al instanțelor judecătorești*”³¹¹.

Doctrina franceză pune în lumină că actele juridice ale administrației sunt definite ca „*acte de voință orientate spre producerea unor schimbări în raporturile de drept ce există la momentul intervenției (al intrării în vigoare – e.n.) sau să modifice sistemul juridic.*”³¹²

Față de aceste elementele s-a susținut că act administrativ reprezintă „*actul juridic unilateral, emis de un organ al autorității publice în cadrul exercitării puterii de stat în vederea executării legii și este obligatoriu și executoriu*”³¹³ sau „*o manifestare unilaterală de voință juridică de putere a subiectului administrației publice în vederea creării de norme juridice*

³⁰⁸ BOSTAN, Ina, **TĂNASE, Oleg**. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022. p.158. ISBN 978-9975-3541-0-3..

³⁰⁹ Ibidem, p. 155.

³¹⁰ PUIE, Ovidiu. *Tratat teoretic și practic de contencios administrativ*. București: Universul Juridic, 2016, 15 p. ISBN 978-606-673-658-9.

³¹¹ Ibidem, p.17.

³¹² Rivero, J., Waline, J. *Droit administratif. 18-e édition*. Paris: Dalloz, 2000, 458 p.

³¹³ FISTICAN, Eugenia, PASCARI, Anastasia, CLIMOVA, Ala, et. alții. *Administrarea cauzelor de contencios administrativ. Administrarea cauzelor contravenționale (pentru uzul studenților). (Seria Suporturi de Curs. Cartea a 8-a)*. Chișinău: Elan Poligraf S.R.L., 2009. 28 p. ISBN 978-9975-66-093-8.

*administrative sau a apariției, modificării sau încetării raporturilor juridice administrative în scopul realizării sarcinilor și funcțiilor cu care a fost investit.”*³¹⁴

În această privință, norma legală conține elemente de substanță care trebuie să le întrunească actul administrativ, stabilind în același timp că reprezintă³¹⁵:

- act administrativ individual - *orice dispoziție, decizie sau altă măsură oficială întreprinsă de autoritatea publică pentru reglementarea unui caz individual în domeniul dreptului public, cu scopul de a produce nemijlocit efecte juridice, prin nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice de drept public (art.10 alin.1 CAdm.);*

- act administrativ normativ - *actul juridic subordonat legii adoptat, aprobat sau emis de o autoritate publică în baza prevederilor constituționale sau legale, care nu se supune controlului constituționalității și stabilește reguli de aplicare obligatorii pentru un număr nedeterminat de situații identice (art.12 CAdm.).*

Ceea ce putem observa din aceste definiții legale este faptul, că puterea publică definește dreptul administrativ și face distincția acestei ramuri de drept public față de dreptul privat. Or, definiția actului administrativ, invocă puterea de care se bucură autoritatea publică pentru a emite acte administrative, în realizarea competenței sale. Aceasta presupune, că organele administrative își desfășoară întreaga activitate prin prisma regimului de putere publică, în virtutea căreia poate adopta acte administrative cu forță juridică obligatorie. Însă, aici trebuie de menționat, că puterea publică nu trebuie confundată cu conceptul de constrângere. Puterea publică nu poate fi privită ca o forță justificată de anumite norme legale, deoarece statul și administrația publică, nu au ca element definitoriu constrângerea. În cazul autorităților publice, prin putere publică trebuie să înțelegem acea autoritate prin care administrația reprezintă și protejează interesul public.³¹⁶

Astfel, actul administrativ nu presupune exercitarea unei forțe de constrângere, decât în situația, când executarea din oficiu nu este realizată de bunăvoie, de către subiecții de drept. De aici concluzia, că actul administrativ nu se emite cu scopul de a constrânge, ci cu scopul realizării competențelor și sarcinilor impuse administrației publice, cea de executare a legii. Cu

³¹⁴ GUȚULEAC, Vector. *Drept administrativ*. Chișinău: Tipografia centrală, 2013. 90 p. ISBN:978-9975-53-152-8.

³¹⁵ Codul administrativ al Republicii Moldova: nr. 116 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.309-320.

³¹⁶ BOSTAN, Ina, TĂNASE, Oleg. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022, p.160. ISBN 978-9975-3541-0-3.

alte cuvinte, regimul de putere publică al actului administrativ pune în valoare trăsătura de serviciu public al administrației.³¹⁷

Regimul de putere publică, respectiv toate competențele și prerogativele stabilite în sarcina administrației de stat prin Legea supremă și celelalte acte normative, în scopul promovării și ocrotirii interesului public, este acceptată ca o condiție definitorie a actului administrativ. Această condiție definitorie a actului administrativ este acceptată și în doctrina actuală.³¹⁸

Aceste măsuri de constrângere instituite, stabilite pentru emiterea actului administrativ, și anume, reglementarea dreptului discreționar al autorității publice, a noțiunilor de regim de putere publică și interes public, modalitatea de protecție provizorie a acestuia pe calea instituției suspendării actului administrativ conduc la concluzia, că regimul de putere publică al actelor administrative nu este unul arbitrar, discreționar, ci unul de legalitate.

Pe cale de consecință, actul administrativ unilateral, emis de către o autoritate publică, în temeiul și pentru realizarea puterii publice, are ca finalitate organizarea executării legii sau executarea în concret a legii, pentru satisfacerea unui interes public, care vizează ordinea de drept și democrația constituțională, garantarea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, satisfacerea nevoilor sociale, realizarea competențelor autorităților publice.

O altă constatare rezultată din dispozițiile legale este că, deși textul de lege nu prevede în mod expres, actul administrativ nu poate fi caracterizat astfel, decât dacă, prin efectele sale naște, modifică sau stinge raporturi juridice de drept public. Astfel, un act juridic poate fi considerat ca fiind de drept administrativ numai în situația în care, prin efectele sale, reglementează raporturi specifice dreptului administrativ.

În acest context, din conținutul dispozițiilor legale rezultă că, în determinarea faptului dacă un act juridic intră în sfera celor administrative trebuie să se țină cont de următoarele condiții definitorii, pe care trebuie să le îndeplinească actul³¹⁹:

- să fie emis de o autoritate publică;
- să fie emis în regim de putere publică și pentru satisfacerea unui interes public;
- prin efectele sale să dea naștere, să modifice sau să stingă raporturi juridice de drept public.

³¹⁷ GHEORGHINĂ, Claudiu-Angelo. *Legalitatea actului administrativ normativ în statul de drept*. București: Universul juridic, 2019. 7 p. ISBN 978-606-39-0474-5.

³¹⁸ VEDINAȘ, Verginia. *Drept administrativ*. București: Ed. Universul Juridic, 2017, 89 p. ISBN 978-606-673-919-1

³¹⁹ BOSTAN, Ina, TĂNASE, Oleg. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcției, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022, p.161. ISBN 978-9975-3541-0-3.

Astfel, într-o accepțiune extensivă, actul administrativ reprezintă esența unui întreg și complex proces de decizie, un moment important în cadrul conducerii societății, care intervine în toate sectoarele și domeniile de activitate – social, politic, economic, juridic, cultural etc.³²⁰.

Actualele reglementări, în domeniul dreptului administrativ ne permit să identificăm trăsăturile și particularitățile actului administrativ:³²¹

- Actul administrativ este *un act juridic*, el producând efecte juridice prin faptul că dă naștere, modifică sau stinge un raport juridic administrativ. Producerea de efecte juridice de către un act juridic administrativ este condiționată de îndeplinirea tuturor condițiilor prevăzute de lege, în caz contrar el nefiind decât un fapt juridic.

- Actul administrativ este o *manifestare unilaterală de voință* ce provine, în principal, de la o autoritate administrativă. Dacă la emiterea sau adoptarea unui asemenea act participă mai multe persoane, actul administrativ rămâne o manifestare unilaterală de voință, fiind expresia unei singure voințe (cea publică), acordată prin lege, diferitelor autorități publice. Drepturile și obligațiile părților, în cazul actului administrativ, nu au la bază un acord comun de voințe, ci sunt rezultatul manifestării unei singure voințe juridice, respectiv voința autorității administrative. Astfel, mecanismul de decizie din interiorul autorității publice emitente, precum și procedura de adoptare nu înlătură caracterul unilateral, deoarece toate persoanele fizice implicate în adoptarea actului contribuie la realizarea competenței organului administrativ, în final rezultând o singură voință, cea a autorității emitente.

- Actul administrativ *organizează executarea legilor sau le execută în concret*.

- Toate litigiile juridice născute din adoptarea/emiterea, executarea, revocarea, retragerea, nulitatea actui administrativ sunt de *competența instanțelor de contencios administrativ*, ca instanță specializată.

- Actul administrativ se caracterizează printr-o triplă prezumție: prezumția de legalitate, prezumția de autenticitate și prezumția de veridicitate, trăsături ce îi conferă forță juridică de a fi executat în mod obligatoriu.

Pornind de la dezideratul că, un stat de drept trebuie să fie un stat guvernat de lege, astfel încât, statul trebuie să stabilească cu precizie limitele competențelor sale sub forma legii, așa cum se face în privința libertăților cetățenilor, el nu trebuie să acționeze mai mult, decât ce ține

³²⁰ DIACONU, Mihail. Actul administrativ: noțiuni generale, particularități și condiții de legalitate. În: *Contribuții științifice la edificarea și consolidarea statului de drept, Materialele conferinței științifice internaționale*. 03 mai 2011, Chișinău, 2011. 98 p. ISBN 978-9975-3019-6-1.

³²¹ BOSTAN, Ina, **TĂNASE, Oleg**. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022, 161 p. ISBN 978-9975-3541-0-3.

de competența sa legală. Astfel, o caracteristică esențială a statului guvernat de lege este axat pe principiul legalității activității administrației, care, împreună cu divizarea organizațională a puterii statului în trei elemente componente, are ca scop garantarea libertății cetățeanului față de intervenția directă a statului. Prin urmare, principiul legalității este unul dintre fundamentele autorității publice și față de care se subordonează autoritatea publică. Respectarea acestui principiu, de către autorități, presupune supunerea acestora ierarhiei normelor juridice. Și în doctrină este specificat faptul, că din perspectivă funcțională, statul de drept presupune ca statul să acționeze prin intermediul normelor juridice, dar să se supună în același timp acestora.³²²

Legalitatea actului administrativ se apreciază în raport cu dispozițiile legale existente la momentul emiterii actului administrativ. *Spre exemplu: procedura* executării lucrărilor de construcție începe odată cu depunerea cererii pentru emiterea certificatului de urbanism (ce este un act administrativ individual) în scopul obținerii, ca act final, a autorizației de construire. Autorizația de construire (ce este un act administrativ individual) se emite în baza documentației pentru autorizarea executării lucrărilor de construcții, cu respectarea prevederilor documentației de proiect.

Ca și concluzie putem mențina că, prezumția de legalitate este acea calitate a actului administrativ de a corespunde legii în accepțiunea *lato sensu*. În consecință, administrația nu poate acționa arbitrar, ci după anumite reguli expres stabilite de lege, prin care se reglementează procedurile administrative ce trebuie respectate și urmate.

Din cele menționate *supra* condițiile de legalitate ale actelor administrative sunt³²³:

- actul administrativ trebuie emis sau adoptat în baza și în vederea executării legilor (Constituția, legile organice, legile ordinare, hotărârile de Guvern, actele administrative emise de alte autorități ale administrației publice cu forță juridică superioară);
- actul administrativ trebuie emis sau adoptat doar în limitele competenței conferite de lege respectivelor organe sau autorități administrative.;
- actul administrativ trebuie emis sau adoptat cu respectarea operațiunilor administrative, condițiilor de formă și procedură prescrise de lege;
- actul administrativ trebuie adoptat sau emis în vederea realizării unui scop licit;
- actul administrativ trebuie să corespundă situației de fapt.

³²² DĂNIȘOR, Dan Claudiu. *Drept constituțional și instituții politice. Vol. I. Teoria generală*. Craiova: Ed. Sitech, 2006. 78 p. ISBN 978-973-746-249-7

³²³ BOSTAN, Ina, TĂNASE, Oleg. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022, 163 p. ISBN 978-9975-3541-0-3.

Astfel principiul legalității actului administrativ individual și a autorității publice, ca atare, generează cel puțin două obligații evidente: *obligația de conformare la lege* și *obligația de a asigura aplicarea legii*.

Prezumția de autenticitate reprezintă trăsătura actului administrativ care prezumă calitatea actului de a fi emis de organul evocat prin forma sa exterioară (ștampilă, antet, semnături etc.).

Prezumția de veridicitate exprimă calitatea actului administrativ de a corespunde adevărului, de a corespunde, prin fondul său, întru totul voinței emitentului. Aceste trei prezumții au caracter relativ, răsturnarea lor putându-se face prin procedura contestării actului.

Ca o măsură de constrângere juridică rezultată din efectul actului administrativ, este caracterul executoriu al actului administrativ - *principiul executio ex officio* (art.171 CAdm).

Sub aspectul naturii juridice efectul de constrângere, în special pentru actele administrative individuale defavorabile:

- acte pentru a căror executare, atunci când ea nu se realizează de bună voie, cel în drept va demara executarea silită (în special când obiect de executare îl constituie anularea actului administrativ);

- acte pentru a căror executare, atunci când cel obligat refuză, se realizează prin intermediul autorității jurisdicționale.

Așa precum am arătat, dreptul își atinge scopul și devine eficient, numai în măsura în care dispozițiile sale sunt respectate în baza principiului legalității. Astfel actele administrative au un caracter legal, dar, pentru a fi pe deplin eficiente ele trebuie adaptate condițiilor concrete, astfel încât ele să devină și actuale.

În privința caracterului de oportunitate a actului administrativ, dacă această măsură are efectul de constrângere a faptelor³²⁴, s-a subliniat că aceasta este consecința puterii discreționare a autorității publice³²⁵ și că „*puterea discreționară nu este, în sine, incompatibilă cu statul de drept*”, întrucât prin lege sunt stabiliți parametri în care se exercită atribuțiile de către autoritățile publice, care determină calitatea procesului de luare a deciziei³²⁶.

³²⁴ BALTAGA, Ecaterina, TĂNASE, Oleg. Determinarea esenței sociale a constrângerii prin prisma caracteristicilor sale inerente. În: *Simpozionul Internațional Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01- 02 octombrie 2021. Chișinău, 17.p. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.

³²⁵ LAZĂR, Rozalia-Ana. *Legalitatea actului administrativ. Drept românesc și comparat*. București: ALL Beck, 2004. 156 p. ISBN 978-606-505-3.

³²⁶ BĂLAN, Emil. *Procedura administrativă*. București: Ed. Universitară, 2005. 432 p. ISBN 978-606-667-018-7.

În temeiul dreptului discreționar, autoritatea publică are o marjă de apreciere și trebuie să încorporeze propriile considerente de oportunitate în decizia sa, însă această marjă de apreciere urmează a fi interpretată în lumina CEDO, fără a fi abuzivă.

În concluzie menționăm că actele administrative reprezintă modalitatea juridică de organizare a executării și de executare în concret a legii. De aceea, între actul administrativ și lege există totdeauna un raport de subordonare, legalitatea actelor administrative fiind o condiție esențială pentru valabilitatea lor, însă raportat la efectele actului, acesta reprezintă exercițiul prin intermediul căruia Statul realizează constrângere juridică.

4.3. Elemente de manifestare a constrângerii juridice în materie civilă

Răspunderea civilă reprezintă una dintre componentele cheie ale dreptului civil, întrucât pune în evidență modul de executare a obligațiilor, fie contractuale sau extracontractuale. În mod tradițional, categoria răspunderii civile se află în centrul atenției cercetătorilor, ceea ce se datorează nu numai valorii sale teoretice, ci și semnificației sale practice. Jurisprudența a catalogat răspunderea civilă ca o măsură de constrângere, realizată de creditor, fie că este autoritatea de stat sau subiect privat.

Așa precum s-a evidențiat constrângerea de stat este o expresie a activității de putere a statului, o manifestare a statutului său social, însă în materie civilă monopolul de constrângere juridică nu aparține doar statului, *lato sensu* statul poate crea regulile de constituire a constrângerii. Având în vedere complexitatea relațiilor sociale, calitatea titularilor de drepturi și obligații, utilizarea constrângerii în dreptul civil este supusă particularităților ramurii de drept în cauză. O faptă ilicită de natură civilă (născută din delict sau raport contractual) este un fapt juridic, care dă naștere la posibilitatea declanșării constrângerii ca mijloc de influențare a comportamentului autorului faptei ilicite, implicând constrângerea persoanei de a răspunde unui interes individual încălcat al subiectului autorizat împotriva voinței acestuia și aducerea comportamentului persoanei obligate în conformitate cu ordinea de drept prestabilită sau cu acordul contractual. Cu ajutorul constrângerii, comportamentul persoanei constrânse devine lipsit de ambiguitate, determinat în toate trăsăturile și caracteristicile sale.

Constrângerea ca fenomen juridic poate exista în cadrul unei categorii juridice precum raportul juridic civil.

Locul constrângerii în construcția raportului juridic civil este destul de larg și nu a fost examinat din perspectiva unei cercetări științifice ca atare. Relevanța măsurilor de constrângere în dreptul civil constă în faptul că punerea lor în aplicare contribuie la suprimarea încălcării unui

drept subiectiv și creează condiții pentru exercitarea acelui drept, sau restabilește dreptul încălcat și înlătură consecințele încălcării acestuia. Prin urmare, măsurile de constrângere în dreptul civil sunt un mijloc de protecție a drepturilor subiective civile. O particularitate a dreptului civil este însă existența unor măsuri de constrângere, altele decât răspunderea. Această diversitate de măsuri coercitive conduc la diferite efecte juridice, respectiv la diferite drepturi și obligații.

Cu referire la răspunderea juridică și ce o particularizează: „*este o formă a constrângerii de stat care constă în obligația oricărei persoane de a repara prejudiciul cauzat altuia prin fapta sa ilicită prevăzută de lege sau contract.*”³²⁷

Doctrinarul L.Pop definește răspunderea patrimonială în dreptul civil ca „*o formă a răspunderii juridice, care constă într-un raport de obligații în temeiul căruia o persoană este îndatorată să repare prejudiciul cauzat altuia prin fapta sa ori, în cazurile prevăzute de lege, prejudiciul pentru care este răspunzătoare.*”³²⁸

O altă structură teoretică este regăsită la profesorul D.Baltag, potrivit căruia „*răspunderea civilă este o răspundere patrimonială, deoarece urmărește repararea prejudiciului, recuperarea daunelor, răspunderea civilă intervine doar în cazurile în care prejudiciatul își manifestă interesul apelând la forța de constrângere a statului.*”³²⁹

Autorii R.Motică și Gh. Mihai precizează că: „*în cazul în care autorul unui delict civil își indeplinește voluntar obligațiile de reparare a prejudiciului față de victima prejudiciată, evitând astfel sancționarea sa, el nu face altceva decât să evite exercitarea constrângerii juridice statale, în situația contrară intervenită la inițiativa prejudiciabilului, autorul faptei ilicite nu-și indeplinește doar obligația de reparare față de cel pe care l-a prejudiciat, ci, indirect, își indeplinește și obligațiile față de societatea organizată de stat care ocrotește ordinea de drept și veghează restabilirea ei în cazul încălcării.*”³³⁰

Sintetizând cele menționate cu privire la constrângerea civilă ca formă de constrângere juridică, formulăm următoarele caracteristici ale acesteia:

- este un tip de constrângere socială³³¹;
- este condiționată de prezența unor conflicte sociale, de necesitatea de a minimiza consecințele negative care apar în acest caz;

³²⁷ BĂIEȘU, Sergiu. ș.a. *Drept Civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: 2005, 403 p. ISBN 9975793444.

³²⁸ POP, Liviu. *Răspunderea civilă*. Timișoara: Alma Mater, 2001. 313 p. ISBN 973-661-090-X.

³²⁹ BALTAG, Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 140 p. ISBN 978-9975-920-49-0

³³⁰ MIHAI, Gh., *Fundamentele dreptului*. Vol.I, București: C.H. Beck, 2009. 292 p. ISBN 9789731155531

³³¹ TĂNASE, Oleg. Considerations on state power and the mode of its implementation. *THE INTERNATIONAL CONFERENCE EUROPEAN UNION'S HISTORY, CULTURE AND CITIZENSHIP* 12 th edition University of Pitesti, 17 th -18 th May 2019, p.501. ISSN 2360- 395X.

- este condiționată de lege, are un caracter juridic;
- este consacrată în elementele structurale relevante ale normei juridice;
- se aplică în prezența temeiurilor juridice relevante;
- este aplicată de entități autorizate în mod corespunzător;
- se aplică prin măsuri adecvate;
- măsurile de constrângere statală au drept rezultat consecințe juridice relevante sub formă de privare de drepturi, de proprietate și organizațională (pentru constrângerea civilă, privarea de proprietate);
- este un sistem adecvat;
- punerea în aplicare a constrângerii juridice civile se realizează în conformitate cu procedura prestabilită.

Totodată, constrângerea în dreptul civil are trăsături specifice datorită caracteristicilor ramurii și caracterului de drept privat. Reglementarea de drept civil este în primul rând punerea în aplicare a dispozițiilor normelor și abia apoi, în scop auxiliar, sancționarea pentru nerespectarea acestora. Aceasta determină labilitatea constrângerii în această ramură a dreptului. Autorul T.Popescu subliniază că scopul constrângerii de drept civil este *„forțarea persoanei vinovate să elimine consecințele acțiunilor sale ilegale, să restabilească dreptul subiectiv încălcat al persoanei care a avut de suferit.”*³³²

Prin urmare, constrângerea civilă are un efect mai degrabă reparator, restaurativ decât de natură punitivă și/sau represivă. În plus, sancțiunile prevăzute de normele de ocrotire ale dreptului civil, sunt adesea executate în mod voluntar de către cel care a comis fapta, iar temeiul aplicării constrângerii de către participanții la relațiile juridice reprezintă o conduită greșită și absența restabilirii voluntare a dreptului încălcat. Se poate concluziona că, în dreptul civil, constrângerea este folosită doar pentru a impune punerea în aplicare a unor măsuri de influențare a făptuitorului.

Constrângerea civilă este pusă în aplicare nu atât de către stat, reprezentat de un organ jurisdicțional, cât mai degrabă de părțile private ale unui raport de drept civil. În acest sens, Ioan-Dorel Romoșan notează: *„Organizațiile nestatale și indivizii ... pot aplica măsuri coercitive pe baza normelor legale, precum și a statutelor lor, a normelor corporatiste în concordanță cu legea.”*³³³

Caracteristicile menționate anterior ale constrângerii în dreptul civil subliniază validitatea tezei potrivit căreia o astfel de constrângere ar trebui să fie denumită juridică și nu statală.

³³² POPESCU, Tudor R. *Drept civil*. București: Oscar Print, 1994, 148 p. Cod GC51674

³³³ ROMOSAN, Ioan-Dorel. *Drept civil*. Oradea: Imprimeriei de Vest, 2012. 372 p. ISBN 6061008503.

Această idee a fost exprimată și dezvoltată de O.Ungureanu și C.Jugastru³³⁴. Aceștia au subliniat că punerea în aplicare a măsurilor coercitive este asociată cu coerciția de stat aplicată direct de către aparatul de stat. Cu toate acestea, sensul și semnificația constrângerii în relațiile juridice civile este mult mai profundă. Orientarea socială a dreptului, limitarea strictă a coerciției prin lege, posibilitatea de a folosi măsuri coercitive nu numai de către aparatul de stat, ci și de către subiecții privați ai raporturilor juridice, existența garanțiilor pentru punerea în aplicare a coerciției arată cea mai strânsă legătură dintre coerciție în primul rând cu legea, cu dreptul și nu cu statul.

Constrângerea în dreptul civil se realizează în cadrul unui raport juridic de protecție, în care subiecții unui raport juridic de protecție nu includ statul, ca în ramurile dreptului public, ci persoana care a încălcat prevederea civilă și persoana vătămată.

Întrucât un raport de protecție ia naștere ca urmare a unei încălcări, dreptul subiectiv al persoanei îndreptățite este un drept de creanță, care este asigurat de constrângerea statului. Raționamentul nostru se bazează pe două argumente. În primul rând, se consideră că este posibil să se vorbească despre o aplicare „subsidiară” a coerciției de stat în dreptul civil. În al doilea rând, nu se poate accepta afirmația că la baza oricărei relații de protecție se află un prejudiciu civil. Încălcarea prevederilor legale este baza pentru aplicarea sancțiunilor.

Existența unei fapte prejudiciabile de ordin civil decurge din încălcarea unui drept subiectiv al unei persoane, care face obiectul comportamentului ilicit. Dreptul civil nu permite impunerea de sancțiuni împotriva oricărei ilegalități. Măsurile se aplică strict împotriva unei astfel de persoane care, prin acțiunea sau omisiunea sa, încalcă dreptul subiectiv al victimei. Comportamentul care contravine clauzelor unui contract, chiar dacă acesta este în conformitate cu legea, este, de asemenea, ilicit. În plus, includerea obiceiurilor privind cifra de afaceri ca izvor de drept civil atrage după sine recunoașterea ca ilicit un astfel de comportament, care încalcă normele de comportament stabilite și general aplicate în domeniul activităților antreprenoriale, chiar dacă acestea nu au fost prevăzute de lege.

Conform M.Rudăneanu: „*măsurile de aplicare a legii civile sunt modalități de influențare a făptuitorului sau a bunurilor acestuia, consacrate sau autorizate prin lege, utilizate de organele de stat sau de organele abilitate de acesta, ori de persoana împuternicită însăși în scopul:*”³³⁵

- reprimarea faptei ilegale;

³³⁴ UNGUREANU, O., JUGASTRU, C. *Drept civil. Persoanele*. București: Hamangiu, 2007. 392 p. ISBN: 978-9731720-265.

³³⁵ RUDĂNEANU, Mariana. *Drept civil. Drepturile reale*. București: România de Măine, 2012. 264 p. ISBN: 978-973-163-686-3.

- eliminarea consecințelor încălcării legii, prin restabilirea situației juridice, starea bunurilor victimei care existau înainte de săvârșirea acesteia;
- impunerea de sarcini patrimoniale asupra autorului faptei ilicite;
- constrângerea autorului faptei de a îndeplini un act fără caracter patrimonial în interesul părții vătămate.

Semnificația măsurilor de constrângere juridică în dreptul civil constă în faptul că punerea lor în aplicare contribuie la suprimarea încălcării unui drept subiectiv și creează condiții pentru exercitarea acestui drept sau restabilește dreptul încălcat și elimină consecințele încălcării acestuia. Astfel, măsurile coercitive în dreptul civil reprezintă un mijloc de protejare a drepturilor subiective civile. În același timp, o trăsătură a dreptului civil este prezența altor măsuri de constrângere, pe lângă măsurile impuse de răspundere (de exemplu: răspundere pentru fapta terțului).

O altă caracteristică a măsurilor coercitive civile este discreția juridică în stabilirea posibilității de a utiliza anumite măsuri pentru raport juridic relevant. Cu toate acestea, puterea discreționară este limitată sau exclusă prin lege în ceea ce privește Legea limitează sau exclude aplicarea unui număr de măsuri coercitive (de exemplu: daune-interese). Spre deosebire de dreptul penal, măsurile coercitive nu pot fi îndreptate împotriva persoanei. Natura protecției este exclusiv patrimonială, adică până și drepturile nepatrimoniale sunt protejate prin mijloace de drept patrimonial.

În vorbirea curentă, incompatibilitatea juridică față de persoană fizică, este acea stare de nepotrivire între două funcții, profesii sau sarcini, care face ca o persoană să nu le poată exercita concomitent ori ocupa în același timp, iar în limbaj juridic sunt numite incompatibilități. Incompatibilitățile nu se prezumă, nu se pot deduce prin analogie sau prin interpretare, ele sunt determinate în mod expres și restrictiv prin lege. Având în vedere caracterul imperativ al normelor juridice care instituie incompatibilități, acestea nu aduce atingere drepturilor și intereselor legitime ale persoanei, ci sunt învedereate pentru ocrotirea intereselor necesare într-o societate democratică. Astfel în dreptul procesul civil, incompatibilitate pentru judecător ar putea surveni în situația în care judecătorul care a pronunțat o hotărâre într-o cauză nu poate lua parte la judecata aceleiași cauze în apel sau în recurs și nici în caz de rejudecare după casarea hotărârii, prin urmare aceasta ar fi împrejurarea care îl împiedică, fiindu-i interzis judecătorului prin lege să participe la judecarea cauzei în astfel de situații³³⁶.

³³⁶ **TĂNASE, Oleg.** Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, nr.1-2, 2015. p.169. ISSN 1857-4122.

În linii mari, incompatibilitățile juridice au ca efect unele ingerințe, limitări a drepturilor persoanei. Însă acestea sunt conforme statului de drept și prin urmare nu sunt condamnabile, nu aduc atingere drepturilor și intereselor legitime. O astfel de ingerință ar încălca art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor și Libertăților Omului și ar fi violare a articolului din Convenția Europeană, dacă nu poate fi justificată, în temeiul art.8 §2, ca fiind „prevăzută de lege”, urmărind unul sau mai multe dintre scopurile legitime enumerate în dispoziția respectivă, și ca fiind „necesară într-o societate democratică” pentru îndeplinirea scopului sau scopurilor respective³³⁷.

Potrivit jurisprudenței CtEDO (*cauza Mateescu vs. România*)³³⁸, Curtea a reiterat, în primul rând, că obiectul art. 8 al CEDO este în principal acela de a proteja persoanele particulare împotriva ingerinței arbitrare a autorităților publice, obligând statul să se abțină de la asemenea ingerințe. Într-un astfel de context, trebuie să se țină seama de justul echilibru care trebuie păstrat între interesul general și interesele persoanei în cauză. Marja de apreciere a statului este mai amplă în cazul în care se impune păstrarea unui echilibru just între interese private și publice concurente sau între diverse drepturi prevăzute de Convenție.

La fel considerăm că suntem în prezența incompatibilităților și atunci când:³³⁹

- sunt stabilite măsuri de protecție în dreptul muncii — interzicerea femeilor gravide și a copiilor sub 18 ani, la prestarea muncii în condiții nocive sau vătămătoare, grele periculoase, precum și contraindicate medical (art.248 CM).

- prin hotărâri judecătorești, pentru apărarea proprietății publice și/sau celei private, nu pot fi angajate în funcție de gestionare și de administrare persoanele condamnate penal pentru comiterea unor infracțiunilor, care conțin astfel de pedepse complementare.³⁴⁰

În conformitate cu normele penale³⁴¹ interdicția de ocupa funcții implică exercițiul autorității de stat, precum și de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii, constituie una din formele pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi. Aplicarea pedepsei este obligatorie când legea o

³³⁷ Ibidem, p.170.

³³⁸ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 14.01.2014 în cauza Mateescu împotriva României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.454 din 20.06.2014. [online]. [accesat:15.04.2016]. Disponibil:https://www.avocatnet.ro/articol_37719/Hotararea-CEDO-in-Cauza-Mateescu-impotriva-Romaniei.html.

³³⁹ Tănase, O. Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, Nr.1-2, 2015. ULIM. p.170. ISSN: 1857-4122.

³⁴⁰ **TĂNASE, Oleg.** Legal incompatibilities - element of legal coercion specific to the state of law. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 9th edition University of Pitesti, 13 th - 14 th May 2016. 866 p. ISSN 2360- 395X.

³⁴¹ Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.72-74.

prevede, cu mențiunea că și în acest caz, subzistă condiția prevăzută de lege cu privire la cuantumul pedepsei principale.³⁴²

Incompatibilitățile își au rațiunea și pentru prevenirea unor situații de conflict de interese, fiind interzis funcționarului public exercitarea oricărei alte funcții decât cea în care a fost numit, cu excepția celei didactice și științifice.³⁴³

În conformitate cu principiul fundamental al statului de drept, persoanele aflate în funcții de conducere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate. Potrivit jurisprudenței constituționale, în cazul în care se constată neîndeplinirea condiției de integritate, ignorarea acestor constatări și numirea/menținerea în funcții de conducere a unor persoane asupra cărora planează dubii privind integritatea reprezintă o sfidare a statului de drept. Or, statul de drept are valoare constituțională, iar această valoare trebuie respectată pe deplin, „în lipsa unor reglementări legale exprese, mutatis mutandis, încălcarea condițiilor de eligibilitate după validarea mandatului constituie motiv de incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul urmând a înceta de drept, pentru motive ce derivă din condițiile fundamentale inerente principiului constituțional al preeminenței dreptului.”³⁴⁴

Pentru aceste considerațiuni, incompatibilitățile juridice (atât cele instituite prin hotărâre judecătorească, cât și care rezultă din norma legală), în aparență ar crea indici de încălcarea a principiului libertății muncii (conform unui raport contractual) și a dreptului la muncă. Principii care *lato sensu* pot fi regăsite în art.5 CM, Cartei Sociale Europene, la art.1, sunt rezumate concepțiile cu privire la dreptul la muncă, care: „în vederea exercitării efective a dreptului la muncă, părțile se angajează”³⁴⁵:

- să recunoască drept unul dintre principalele obiective și responsabilități, realizarea și menținerea nivelului cel mai ridicat și stabil posibil al locului de muncă în vederea realizării unui loc de muncă cu normă întreagă;

- să protejeze de o manieră eficientă dreptul lucrătorului de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă;

- să stabilească sau să mențină servicii gratuite de angajare pentru toți lucrătorii;

³⁴² TĂNASE, Oleg Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, nr.1-2, 2015. p.170. ISSN: 1857-4122.

³⁴³ Legea Republicii Moldova despre statutul deputatului în Parlament, nr.39 din 07.04.1994. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, nr.59-61, p.8.

³⁴⁴ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 2 din 20.01.2015 pentru interpretarea art.1 alin.3 combinat cu art.69 și 70 din Constituția Republicii Moldova (imunitatea și încetarea mandatului deputatului). [online]. [accesat: 24.02.2016]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=525&l=ro>.

³⁴⁵ Carta Socială Europeană. [online]. [accesat:24.02.2016]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/chartesocialepliant-/CharteSocialepliant-ro.pdf.

- să asigure sau să favorizeze o orientare, formare și readaptare profesională corespunzătoare.”³⁴⁶

Deși există diferențe de conținut și de formă, libertatea muncii nu se confundă cu libertatea persoanei, ca principiu fundamental, recunoscut și protejat prin normele internaționale. Libertățile publice nu trebuie confundate cu noțiunea mai largă de „*libertate*” umană, aceasta din urmă putând fi abordată prin prisma unor cercetări istorice, filosofice sau teologice, pe când primele se pot manifesta în cadrul unui sistem juridic determinat, respectarea și exercitarea lor fiind asigurate de organele statului.³⁴⁷

Concurând aceste norme cu valoare de principiu, incompatibilitățile juridice și libertatea de a munci, nu pot fi reținute ca bine justificate, că prin efectul acestora sunt aduse limitări acestui din urmă principiu, or, având în vedere ocrotirea intereselor generale într-o societate democratică, se impune un anumit comportament restrictiv față de anumite fapte sau acte de natură să pericliteze buna funcționalitate a statului de drept. Astfel incompatibilitățile juridice sunt pe de o parte:

- de o natură provizorie - menținându-se o anumită perioadă de timp; iar pe de altă parte
- anumite sarcini, care în mod firesc sunt separabile și nu se suprapun, având în vedere statutul persoanei sau circumstanțele specifice apărute (exercitarea demnităților publice și funcțiilor publice), acestea nu pot fi exercitate în același timp. Aceste limitări de comportament sunt instituite numai de lege, astfel încât extra legem nu pot produce efecte juridice și sunt ilegale în fond. În materia dreptului muncii, dreptul la muncă reprezintă o expresie a libertății și personalității umane, constituind totodată și un element garantat al eliminării oricărei forme de excludere sau preferință în raporturile de muncă.³⁴⁸

Respectarea normelor și a principiilor fundamentale care instituie incompatibilități juridice, reprezintă temelia unor raporturi constituționale, fiind expresia unor garanții care conduc la respectarea interesului general și a valorilor statului de drept. Aceste restricții sunt „*proporționale*” cu interesul comunității, sunt „*prevăzute de lege*” și „*necesare într-o societate democratică*”, iar cumularea acestor reguli nu au ca efect atingerea dreptului fundamentale ale omului.³⁴⁹

³⁴⁶ TĂNASE, Oleg. Legal incompatibilities - element of legal coercion specific to the state of law. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 9th edition University of Pitesti, 13 th - 14 th May 2016. p.867. ISSN 2360- 395X.

³⁴⁷ GIDRO, Romulus. Despre unele tendințe privind încălcarea principiului libertății muncii și a dreptului la muncă. În: *Revista română de dreptul muncii*, nr.2, 2003. p.60. ISSN 1582-7534-023

³⁴⁸ Ibidem. p.55.

³⁴⁹ TĂNASE, Oleg. Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*. nr.1-2, 2015. p.168. ISSN 1857-4122.

4.4. Particularitățile constrângerii procesual penale – instituție fundamentală a dreptului penal și procesual penal

Actualitatea și importanța progresivă generată de procesul de reformare și armonizare a politicii penale, procesual-penale și execuțional penale a Republicii Moldova prin prisma identificării și aplicării corect și echitabil a mecanismului de constrângere juridico-penală, reprezintă obiectivul științei dreptului penal.

Un imens interes teoretico-practic, în contextul menționat, îl constituie subiectul măsurilor de constrângere penală, îndeosebi sub aspectul aprofundării continue a diferențierii și individualizării răspunderii și pedepsei penale.

Legislația penală reglementează univoc că scopul fundamental al acesteia constă în apărarea: „...împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.”³⁵⁰

Specificul obiectului reglementării prefigurează existența unor modalități speciale de soluționare a sarcinilor menționate, pentru a proteja aceste valori în modul cel mai eficient posibil.

În acest scop, dreptul penal utilizează metoda peremptorie, care se bazează pe două modalități de acțiune:

- în primul rând, instituirea unei interdicții penale privind săvârșirea de infracțiuni socialmente periculoase;
- în al doilea rând, stabilirea în lege a posibilității de a lua măsuri coercitive de către stat în cazul încălcării interdicției în cauză.

Prima dintre aceste metode se referă la incriminarea faptelor capabile să prejudicieze anumite relații, valori, instituții importante pentru individ, societate sau stat. Acest lucru este menționat în mod direct în art. 2 din CP, în sensul căruia legea penală stabilește care faptele sunt recunoscute drept infracțiuni și au un caracter periculos și prejudiciabil pentru individ, societate și stat. Cu toate acestea, prohibiția actelor periculoase din punct de vedere social nu poate, prin ea însăși, să răspundă tuturor provocărilor pe care le ridică dreptul penal. Acest lucru se datorează faptului că declararea și recunoașterea unei infracțiuni nu va fi eficientă fără prezența

³⁵⁰ Codul penal al Republicii Moldova, nr.985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.72-74.

unui sistem de măsuri coercitive care să o asigure. Posibilitatea implementării sancțiunilor este o garanție directă și imediată a implementării cerințelor statului, care este interesat de comportamentul legal al cetățenilor, fapt confirmat și de art.2 alin.2 din CP „*legea penală are drept scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni*”³⁵¹.

Poziția deosebită a normelor de drept penal în mecanismul reglementării juridice este predeterminată de specificul acestora, care se exprimă în primul rând în posibilitatea aplicării de către stat a celui mai sever tip de constrângere - pedeapsa penală și, prin urmare, - în punerea în aplicare a sancțiunii penale.³⁵²

În procesul de analiză a instituției sancțiunii – element fundamental al normei juridice, autorii B.Negru și A.Negru afirmă că: „*nu ne putem închipui o normă juridică care nu se adresează nimănui și nu concretizează faptul în ce condiții ea activează.....în sfârșit, o normă nu poate exista și fără sancțiuni.*”³⁵³

Profesorul Gh.Avornic susține că răspunderea penală, ca formă a răspunderii juridice constă „*în obligația infractorului de a suporta consecințele săvârșirii ei.*”³⁵⁴

Reprezentantul doctrinei românești, Profesorul N.Popa definește răspunderea penală ca fiind „*un raport juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii, raport ce se stabilește între stat și infractor, al cărui conținut îl formează dreptul statului de a trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea prevăzută de legea penală și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate în vederea restabilirii ordinii de drept*”³⁵⁵.

Răspunderea penală reprezintă, în opinia autorilor G.Antoniou și T.Toader „*obligația juridică de a suferi consecințele săvârșirii infracțiunii ce se naște odată cu săvârșirea infracțiunii.*”³⁵⁶

Răspunderea penală reprezintă în opinia doctrinarului C.Bulai „*însuși raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii între stat, pe de o parte și infractor, pe de altă parte, raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului, ca reprezentant al societății de a trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea*

³⁵¹ Cod Nr. 985 din 18-04-2002. Codul penal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 72-74 art. 195

³⁵² **TĂNASE, Oleg.** Philosophical-legal considerations of coercion concept. În: *Journal of Social Sciences* Vol. III, no. 4, 2020,p.117. ISSN 2587-3490

³⁵³ NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău:Bons Offices, 2006, 52 p. ISBN 978-9975-928-90-8.

³⁵⁴ AVORNIC, Gheorghe. *Tratat de teorie generală a statului și dreptului*. Vol.I. Chișinău:USM, 2009. 120 p. ISBN 9975-70-370-4 (290).

³⁵⁵ POPA, Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. Ed.6, București:CH Beck, 2020. 196 p. ISBN 978-606-18-1033-8.

³⁵⁶ ANTONIU, George, TOADER, Tudor. *Explicațiile Noului Cod penal*. Vol.IV. București:Ed.Universul Juridic, 2016. 592 p. ISBN 6066733370

prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurarea autorității legii.”³⁵⁷

Constrângerea penală, în accepțiunea autorului C.Mitrache este „*înșuși raportul penal de conflict, de constrângere, raport juridic complex, cu drepturi și obligații specifice pentru subiectele participante.*”³⁵⁸

Este indubitabil faptul că lupta împotriva criminalității în toate manifestările sale trebuie să se desfășoare în primul rând prin punerea în aplicare a unor măsuri preventive de natură generală și specială: îmbunătățirea situației socio-politice, crearea premiselor economice pentru dezvoltarea societății, precum și punerea în aplicare a programelor ideologice, culturale și educaționale. Dar prevenirea reală a criminalității este de neconceput fără perspectiva influenței coercitive, care este asociată cu restricții sau privare de anumite drepturi sau libertăți și este o pârghie eficientă de influență asupra conștiinței și comportamentului cetățenilor.

Întru fundamentarea opiniei consemnate, facem referință la reflexia autorului B.Glavan, , care susține că: „*de regulă realizarea ordinii de drept penal are loc prin conformare. Există însă întotdeauna un anumit număr de persoane care nu se conformează exigențelor legii penale și săvârșesc infracțiuni. În această situație, realizarea ordinii de drept penal este posibilă numai prin constrângere, adică prin aplicarea sancțiunilor prevăzute de normele încălcate față de cei care au săvârșit fapte interzise.*”³⁵⁹

Necesitatea interdicțiilor și restricțiilor în dreptul penal este determinată de faptul că săvârșirea de infracțiuni cauzează prejudicii semnificative, adesea ireparabile, societății. Constrângerea juridică a statului este principala modalitate de abordare a dreptului penal, dă substanță dispozițiilor de drept penal și îi permite să aibă un impact eficient asupra cetățenilor instabili. Teoretic constrângerea juridică poate exista într-o „*formă ascunsă*”, ca o amenințare de constrângere, dar în realitate constrângerea are loc întotdeauna și se aplică numai în cadrul unui anumit raport juridic (de conflict) și se adresează unui subiect obligatoriu specific - un participant la această relație.

Constrângerea este principala modalitate de realizare a obiectivelor dreptului penal. Acest lucru se datorează pericolului social al infracțiunilor și a necesității de a exercita o influență deosebită asupra autorilor infracțiunilor. Raționamentul existenței și aplicării constrângerii de

³⁵⁷ BULAI, C. *Manual de drept penal. Parte generală*. București: All Beck, 1997. 647p. ISBN 9739229743

³⁵⁸ MITRACHE, Constantin, MITRACHE, Cristian. *Drept penal Român. Partea generală*. București: Universul Juridic, 2016. 539 p. ISBN 978-606-673-929-0.

³⁵⁹ GLAVAN, B. Răspunderea penală, noțiunea și limitele de realizare conform legislației Republicii Moldova. În: *Științe juridice// Legal Sciences*, nr. 12, 2020. p. 65. ISSN 1857-0976.

juridice este determinată de faptul că infracțiunea nu numai că provoacă o pagubă semnificativă pentru cele mai importante valori și interese ale individului și ale societății în ansamblu, dar semnaleză și asupra pericolului deosebit al persoanei care a comis-o.

Sub acest aspect, constrângerea juridico-penală, se distinge prin conținutul său special, prin modul de executare și prin severitatea restricțiilor pe care le include, poate produce, în majoritatea cazurilor, efectul necesar în vederea asigurării măsurilor corective, educative și curative și a prevenirii recidivei. Influența coercitivă a statului se datorează, de asemenea, naturii publice a faptei penale, care, în cele din urmă, încalcă interesul public.

Esența constrângerii de stat în dreptul penal se exprimă în instituirea legislativă a interdicțiilor și restricțiilor de stat, răspândită asupra tuturor subiectelor raporturilor juridice și asigurată prin sancțiuni în scopul de a preveni actele periculoase din punct de vedere social și de a pune astfel în aplicare obiectivele dreptului penal.

Astfel constrângerea penală este activitatea statului care are ca scop fixarea în dreptul penal al statului oficial a interdicțiilor și sancțiunilor cu caracter general obligatoriu și asigurarea acestora într-o protecție a celor mai importante interese publice și prevenirea infracțiunilor.

Instituția în cauză are același fundament ca și constrângerea juridică în general, și anume necesitatea de a asigura cele mai importante relații pentru societate prin aducerea activităților tuturor subiecților relațiilor sociale în conformitate cu necesitățile de dezvoltare socială. Din punctul de vedere al dreptului penal, aceste relații sunt protejate prin descurajarea cetățenilor de a încălca dispozițiile legale de interdicere a săvârșirii de infracțiuni.

Constrângerea penală, prin pedeapsa penală se identifică cu dreptul statului de exercita restricții în drepturile persoanei, iar însăși ideea de protecție a interesului public justifică utilizarea acestei constrângeri și face din ea un drept esențialmente nelimitat.³⁶⁰

În acest sens, constrângerea penală poate fi definită în accepțiunea sa directă după cum urmează: „*activitatea organelor și instituțiilor de stat bazată pe norme juridice și având ca scop punerea în aplicare a măsurilor de influență prevăzute de legea penală, care constă în privarea și restrângerea drepturilor și libertăților unei persoane care a săvârșit o faptă socialmente periculoasă și interzisă de legea penală*”.

În cadrul Raportului privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova din anul 2021³⁶¹, se menționează că în legislația penală a țării noastre apare pentru prima dată conceptul de tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani, pentru care a fost prevăzut un regim de

³⁶⁰ GLADCHI, Gh. *Drept penal. Partea generală*. Vol. I. Chișinău: 2021, 516 p. ISBN: 978-9975-158-32-9.

³⁶¹ Peci, I. Raportul privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova. Chișinău: Foxtrot SRL, 2021, 88 p. [online]. [accesat: 12.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>.

sanționare mai blând, a fost introdusă pedeapsa cu suspendarea parțială a executării pedepsei cu închisoarea, au fost abrogate unele forme de recidivă, caracterul *ultima ratio* al pedepsei cu închisoarea a fost consacrat în mod expres etc. Or, pedeapsa penală este măsura de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor.

Analizată din această perspectivă, legislația penală a Republicii Moldova raportată la Recomandarea nr. R(92)17³⁶², se constată o conformitate cu principiile europene, în concordanță cu politicile moderne și umane privind criminalitatea. Cu toate acestea, lipsește un accent pe reducerea utilizării pedepsei cu închisoarea și extinderea utilizării sancțiunilor și a măsurilor alternative³⁶³.

Constrângerea procesuală penală este una dintre metodele de influențare a comportamentului participanților la un proces, reglementată de normele de drept procesual penal, care prevede posibilitatea de a aplica constrângerea de stat persoanelor care nu respectă legea sau de a preveni o astfel de nerespectare. Acesta poate lua diverse forme și poate fi de diferită natură. Acestea sunt atât măsuri de combatere a comportamentului individual necorespunzător și de restabilire a unui drept încălcat, cât și măsuri aplicate justițiabililor și altor actori pentru a suprima sau a-i împiedica să obstrucționeze îndeplinirea sarcinilor justiției penale. Acestea pot fi de natură civilă, penală și de procedură penală. Nu se poate face abstracție de faptul că posibilitatea de constrângere din lege obligă o persoană să acționeze în conformitate cu cerințele legale. Prin constrângere se înțelege restrângerea și limitarea drepturilor personale, de proprietate și a altor drepturi subiective ale cetățenilor. Constrângerile asupra drepturilor cetățenilor pot include: restricționarea libertății, inviolabilitatea domiciliului, libertatea de circulație și dreptul de a desfășura anumite activități profesionale.

Caracterul restrictiv și preventiv al măsurilor coercitive în cadrul procedurilor penale, care limitează în mod substanțial drepturile și libertățile constituționale și alte drepturi și libertăți individuale, ridică problema crucială a limitelor de aplicare a acestora. Limitarea libertății persoanei se realizează conform legii – art.25 alin.1 din Constituția Republicii Moldova – în baza unui mandat emis de judecător – art.25 alin.4 din Constituția Republicii Moldova.

³⁶²Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate (adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri). [online]. [accesat: 12.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/rec-92-16-on-community-sanctions-and-measures/16808b60b6>.

³⁶³ Peci, I. Raportul privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova. Chișinău: Foxtrot SRL, 2021, 88 p. [online]. [accesat: 12.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>

Este esențială problema legalității utilizării măsurilor de constrângere în cadrul procedurilor penale, deoarece acestea vizează în principal restrângerea libertăților constituționale. Considerăm că măsurile de constrângere procesual penală trebuie înțelese ca fiind o influență preventivă aplicată în cadrul procesului penal, menită să asigure o conduită corectă a participanților la procedurile penale enumerate în lege, în prezența unor circumstanțe care fac necesară aplicarea acestei influențe.

În literatura juridică, constrângerea procesual penală privește toate deciziile și acțiunile ofițerului de urmărire penală, deciziile procurorului, instanței (judecătorului) prevăzute în Codul de procedură penală, care sunt luate și efectuate în privința bănuیتului, inculpatului, martorului, victimei și a altor participanți la relațiile procesuale penale pentru a asigura procesul de probațiune într-o cauză penală, acțiunea civilă și punerea în aplicare a funcțiilor de urmărire penală și o soluționare echitabilă a cauzei penale³⁶⁴.

Măsurile coercitive de procedură penală diferă de alte măsuri de constrângere de stat prin faptul că sunt aplicate în timpul procedurilor penale și sunt de natură procedurală și juridică. În cadrul procedurilor penale, măsurile de constrângere sunt aplicate de către autoritățile și funcționarii publici, în limitele competențelor lor, persoanelor implicate într-o cauză a căror conduită adecvată sau posibilitatea unei astfel de conduite creează sau poate crea obstacole în calea bunei desfășurări a ordinii procedurilor penale; acestea au obiective specifice; sunt aplicate în temeiuri, condiții și într-un mod care garantează legalitatea și validitatea lor, în conformitate cu prevederile legale. Comun tuturor măsurilor de constrângere de procedură penală este faptul că acestea pot fi aplicate indiferent de voința și dorința persoanei împotriva căreia sunt aplicate.

Măsurile de constrângere în procedura penală sunt de natură diferită și au obiective diferite. Unele dintre ele vizează prevenirea: posibila continuare a activității infracționale a suspectului și a învinuitului; sustragerea lor de la urmărirea penală și proces; obstrucționarea procesului penal. Altele se referă la necesitatea de a aduce sau de a asigura înfățișarea unor persoane în fața autorităților de investigație sau a instanței. Altele reprezintă un mijloc de a asigura o pedeapsă în ceea ce privește daunele materiale.

Sintetizând informația cercetată, conchidem că măsurile de constrângere procesual - penale au următoarele caracteristici:

1. Ca regulă generală, măsurile de constrângere sunt aplicate de către stat, în numele căruia acționează organul de urmărire penală sau instanța de judecată după caz. Aceasta înseamnă că astfel de măsuri se aplică pe tot parcursul procedurilor penale.

³⁶⁴ ZAHARIA, G. *Dreptul penal și procedura penală*. București: Universitatea Craiova, 2017. 189 p. ISBN: 978-606-14-1249-5

2. Măsurile de constrângere procesual penale se aplică nu numai persoanelor supuse urmăririi penale (suspect, inculpat), ci și altor participanți la procedura penală (martorul – obligația de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală sau instanța de judecată).

3. Conținutul măsurilor de constrângere procesual penală este limitativ:

- privarea de libertate personală, care reprezintă esența detenției pentru suspiciune de infracțiune și a reținerii în regim de detenție;
- restrângerea libertății personale, care are loc, de exemplu, prin aplicarea măsurii preventive a arestului la domiciliu;
- restrângerea dreptului de proprietate, care apare odată cu confiscarea bunurilor;
- amenințarea cu o pierdere semnificativă a proprietății, care este de natura măsurii preventive a cautiunii;
- privarea temporară de funcție, care are loc în cazul suspendării; alte privări și restricții.

4. Măsurile de constrângere în cadrul procedurilor penale se aplică pentru a asigura aflarea adevărului judiciar. Temeiul general și limita utilizării măsurilor de constrângere procedurală este necesitatea de a atinge obiectivele justiției, de a asigura ordinea stabilită a procedurilor penale și executarea corespunzătoare a sentinței.

Măsurile de constrângere se aplică numai atunci când un obstacol în calea soluționării cauzei este real și există o probabilitate rezonabilă să apară. În statul de drept, contează faptul că utilizarea măsurilor de constrângere procesuală este determinată de necesitatea efectivă de restrângere a drepturilor persoanelor.

Clasificarea măsurilor de constrângere procesual-penală este analizată în doctrină în mod diferit. I. Dolea, împarte măsurile coercitive în³⁶⁵: măsuri de constrângere; măsuri de detectare și confiscare a probelor; măsuri de asigurare a ordinii în cadrul unei ședințe de judecată, etc.

Potrivit lui I. Gheorghe se propune o clasificare a măsurilor de constrângere în funcție de:³⁶⁶ conținutul constrângerii (măsuri de constrângere fizică; măsuri de constrângere psihică); procedura de aplicare: (măsuri aplicate în contradictoriu (de către instanță la cererea unei părți); măsuri aplicate în cadrul unei proceduri de urmărire penală; temei de aplicare (măsuri cu caracter subsecvent - coerciția subsecventă se aplică ca sancțiune pentru o încălcare procedurală și ca măsură reparatorie), măsuri preventive - această coerciție previne ceea ce se poate întâmpla în viitor); după scopul lor (care asigură obținerea de probe; asigurarea unei acțiuni civile sau a unei

³⁶⁵ DOLEA, Igor. *Comentariul codului de procedură penală*. Chișinău: Cartier, 2020. 407p. ISBN: 978-9975-3418-0-6

³⁶⁶ GHEORGHE, I. *Elemente de drept penal și procedură penală*. Galați: Galați University Press, 2010. 159 p. ISBN: 978-606-8008-88-2.

eventuale confiscări a banilor și a obiectelor de valoare obținute prin mijloace criminale; asigurarea unui comportament adecvat al acuzatului sau al bănuitului).

Constrângerea procesuală penală nu implică doar o imixtiune în sfera relațiilor juridice, ci și, într-o anumită măsură, în sfera relațiilor psihologice și etice. Atunci când aplică măsuri de constrângere de procedură penală, persoana autorizată trebuie să ia în considerare nu numai faptul că are un astfel de drept și că exercitarea acestui drept îi facilitează activitatea, ci și necesitatea reală a unor astfel de măsuri, precum și oportunitatea și corectitudinea utilizării lor pentru a preveni posibilitatea de a provoca un prejudiciu mai mare decât cel pe care îl previn. Măsurile de constrângere procesuală penală sunt permise numai în limitele strict limitate ale legii, atunci când procedurile penale sunt inițiate și desfășurate în condiții de fapt și de drept. Persoanele care fac obiectul măsurilor coercitive au drepturi procedurale subiective.

4.5. Concluzii la Capitolul 4

Dezvoltarea relațiilor sociale, constituirea de noi norme juridice, au condus la demararea unor proceduri care au rezultat intervenția în drepturile persoanei. Acest lucru este susținut de relația dintre drept și constrângere, însă nucleul central al acestei interacțiuni este protejarea drepturilor persoanei și garantarea de lipsă a arbitrarului.

Cuvintele marelui filozof german Nietzsche sunt actuale: *„pentru a aproba sau a dezaproba pe deplin oamenii care se află departe de noi, este suficient să cunoaștem scopurile pentru care se luptă. Despre oamenii care se află mai aproape de noi, judecăm după mijloacele prin care își realizează scopurile. De multe ori, scopul în sine nu ne place, dar aprobăm oamenii datorită dorințelor și mijloacelor prin care își îndeplinesc scopurile.”*³⁶⁷

Această afirmație se aplică pe deplin la caracterizarea constrângerii juridice. Diferența dintre constrângerea aplicată de stat (constrângerea juridică) și actelor forțate se datorează nu numai obiectului aplicării acesteia, care sunt organele de stat abilitate, funcționarii acestora, reprezentanții relațiilor publice, ci, mai ales, de medierea acesteia prin lege. Medierea juridică a constrângerii de stat asigură caracterul efectiv al acesteia. Dreptul stabilește competențele autorităților de stat relevante de a aplica influența coercitivă a statului și stabilește conținutul și limitele acesteia, precum și motivele și procedurile de utilizare a ei.

În opinia noastră, criteriile care ar face distincție și ar determina un grad de echitate juridică a constrângerii ar putea include:

³⁶⁷ МОЧКИН, А.Н. Фридрих Ницше (интеллектуальная биография). Москва, 2005. 134 с. ISBN 5-9540-0011-5.

- respectarea principiilor dreptului;
- definirea subiecților împuterniciți să aplice măsuri de constrângere;
- reglementarea legislativă a conținutului, temeiurilor, limitelor, condițiilor de aplicare a măsurilor de constrângere, care nu permite o interpretare extensivă;
- acordarea de drepturi subiective și obligații legale atât celui care exercită constrângerea, cât și celui constrâns;
- existența unei proceduri procedurale stabilite.

Procedura de aplicare a măsurilor de constrângere statală diferă semnificativ: în timp ce măsurile coercitive administrative și disciplinare sunt aplicate în majoritatea cazurilor în mod administrativ (extrajudiciar), măsurile coercitive penale necesită exclusiv o procedură judiciară. Concretizarea aspectelor procedurale specifice ale aplicării măsurilor de constrângere de stat va consolida legalitatea acestui tip de activitate de aplicare a legii.

Utilizarea măsurilor de constrângere în cadrul procedurilor penale nu depinde în niciun fel de participanții la proceduri, la fel cum inițierea și închiderea unei cauze penale nu depind de cererea părților. Constrângerea, ca metodă de reglementare a relațiilor, este consacrată în norme juridice care sunt formate și sancționate în mod conștient de către puterea de stat. Ea se aplică numai în cazurile în care o persoană, prin acțiunile (sau omisiunile sale), încalcă reglementările legale și împiedică descoperirea unei infracțiuni. Natura specifică a aplicării sale este, de asemenea, o caracteristică a măsurilor de constrângere procesual-penală. Mijloacele de punere în aplicare a acestora sunt strict reglementate de legislația de procedură penală de către organele de aplicare a legii, procuratură și instanța de judecată.

Măsurile de constrângere în cadrul procedurii penale au ca scop atingerea următoarelor obiective:

- să contribuie la consolidarea statului de drept;
- să prevină și să elimine criminalitatea;
- să promoveze educația cetățenilor în conformitate cu legea;
- să creeze condiții în care infracțiunile pot fi descoperite rapid și complet, iar vinovații pot fi aduși în fața justiției;
- să asigure condiții optime pentru rezolvarea problemelor legate de procedurile penale.

Concluzia ce reiese din analiza argumentelor prezentate este una majoră, și anume: constrângerea procesuală penală trebui să servească la stabilirea adevărului și în același timp la respectarea drepturilor și a persoanei acuzate, cât și a victimei infracțiunii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Dreptul este un sistem de norme sociale general obligatorii, protejate prin constrângerea statului, care asigură reglementarea juridică a relațiilor sociale. Dreptul, ca produs imaterial, se identifică în normele legale, în legi adoptate de organe de stat autorizate în conformitate cu procedura stabilită. Acesta are o serie de atribute, printre care se numără obligativitatea universală, securitatea statului și o serie de alte prerogative. Toate aceste elemente sunt opozabile nu doar cetățenilor/persoanelor, ci și statului în ansamblul său. Securitatea statului implică faptul că numai statul, reprezentat de autoritățile sale, poate impune sancțiuni pentru încălcări ale normelor general obligatorii și numai statul dispune de un aparat de coerciție. De aici și legătura inseparabilă dintre drept și constrângerea juridică. Constrângerea servește ca instrument necesar pentru ca statul să controleze relațiile sociale și, dacă este necesar, să restabilească justiția socială în societate.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a particularităților constrângerii în statul de drept, ceea ce a contribuit la caracterizarea trăsăturilor inerente constrângerii juridice, stabilind locul, impactul, valoarea și gradul de dependență a realizării statului de drept prin prisma fenomenului studiat.

Ca urmare a studiului de analiză, de cercetare formulăm unele considerente:

1. Există o concurență a celor puțin două drepturi atunci când vorbim despre constrângere juridică (dreptul la libertatea de deplasare și constrângere juridică aplicată în procesul penal – obligația de a nu părăsi localitatea). Iar această concurență de drepturi generează unele situații de problemă, punând în evidență *lipsa unei marje de aprecieri* referitor la caracterul necesar și justificabil al aplicării măsurii de constrângere. Or, fiecare speță care implică constrângerea juridică urmează a fi corelată cu drepturile și principiile fundamentale ale omului, statuate de CtEDO prin jurisprudența sa. [Cap.1, par.1.1]

2. Lipsesc criteriile clare de clasificare a particularităților constrângerii juridice, care ar face o corelație dintre starea, evoluția și manifestările constrângerii juridice cu metodologia de cercetare și evaluare a acesteia. Asemenea lucru este necesar, mai ales când spunem că *"constrângerea juridică este o formă legală de constrângere"* - fiind aduse anumite limitări a drepturilor și libertăților persoanei, fiind necesară menținerea și aplicarea principiilor garantate de statul de drept. [Cap.2, par.2.1]

3. Făcând o sinteză a studiilor științifice doctrinare și empirice dedicate particularităților constrângerii juridice: *constrângerea juridică reprezintă o măsură specifică stipulată în normele*

de drept, în principal în sancțiunile normelor juridice, indicând tipul de privare, menită să învingă rezistența volitivă la un comportament legal, la cerințele normelor de drept. Constrângerea juridică este o formă legală de constrângere.³⁶⁸ [Cap.2, par.2.1]

4. Analiza manifestărilor de constrângere socială generală în sfera juridic-statală, dovedesc:³⁶⁹

- Conceptul de constrângere de stat reflectă o manifestare a rolului activ al statului în viața societății. Conceptul de constrângere juridică subliniază rolul activ al legii în raport cu organele de stat care exercită o influență coercitivă;

- În statul de drept, singura constrângere adecvată este constrângerea juridică a statului, care nu trebuie privită ca o constrângere statală exercitată prin reducerea drepturilor, ci exclusiv ca exercitarea constrângerii juridice, investit cu puteri publice, ce au ca scop protecția interesului public și a binelui comun;

- Constrângerea statal-juridică este o formă distinctă de constrângere care absoarbe avantajele constrângerii statale și juridice, neutralizând manifestările negative ale acestora, printre care principalele sunt deschiderea către arbitrar și ineficacitatea. [Cap.3, par.3.2]

5. Prin raportare la efectele sale, constrângerea este subdivizată în:

- *materială*, care se caracterizează prin impactul direct asupra obiectelor lumii materiale (inclusiv asupra corpului uman), și la rândul ei poate fi: *fizică* (obiectul direct al expunerii este persoana); *pecuniară* (fiind îndreptat împotriva bunurilor persoanei).

- *imaterială*, în care nu există nicio schimbare fizică a obiectelor lumii materiale în procesul de impact, care include: *psihologică* (implică acte de stimulare sau retrogradare); *organizațională* - obiectul impactului sunt activitățile instituțiilor, organizațiilor, asociațiilor etc.). [Cap.3, par.3.3]

6. Dacă dreptul este coercitiv, pe cale de consecință există un raport de constrângere. Există diferite moduri în care dreptul poate depinde de constrângere. Iată câteva dintre ele³⁷⁰:

- *dependența ontologică*: dreptul depinde ontologic de constrângere, dacă și numai dacă, dreptul există în virtutea (sau parțial în virtutea) constrângerii;

- *dependența epistemică*: dreptul depinde epistemic de constrângere, dacă și numai dacă, „drumul nostru spre cunoaștere” despre drept, „trece prin” cunoașterea despre constrângere;

³⁶⁸ TĂNASE, Oleg. Legal nature of the constraint. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 11 th edition Pitesti, 18 th -19th May 2018. p.590. ISSN 2360- 395X.

³⁶⁹ TĂNASE, Oleg. The social character of coercion. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*. 10 th edition Pitesti, 12 th - 13 th May 2017. p.760. ISSN 2360- 395X.

³⁷⁰ TĂNASE, Oleg. Enshrining legal coercion as a prerogative of the rule of law. In: *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського Університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*, №14 (26), 2022, p.71. УДК 34 DOI: 10.33098/2078-6670.2022.14.26.

- *dependență analitică*: dreptul depinde analitic de constrângere, dacă și numai dacă, sensul dreptului trebuie să fie dat sau elucidat în termeni de noțiuni-cheie ale constrângerii;
- *dependență conceptuală*: dreptul depinde conceptual de constrângere, dacă și numai dacă, conceptul nostru obișnuit despre drept, implică sau face referire la constrângere;
- *dependența pragmatică*: dreptul depinde pragmatic de constrângere, dacă și numai dacă, dreptul funcționează în mod corespunzător în virtutea constrângerii.

7. Construcția constrângerii juridice analizată prin prisma interdependențelor existente cu instituția dreptului și cea a statului de drept, se realizează prin prisma a două forme: *constrângerea naturală* (pozitivă) și *constrângerea instituțională* (negativă). Constrângerea naturală (pozitivă) se manifestă prin convingere, motivare, argumentare logică și determinarea subiectului de drept de a avea un anumit comportament, care este prescris de conceptul statului de drept. Constrângerea instituțională (negativă), se prezintă prin presiune, forță, supunere, sancțiune. Temei al apariției constrângerii instituționale îl constituie faptele derogatorii. În concluzie, constrângerea juridică se realizează întotdeauna indiferent de voința subiectului raporturilor sociale, criteriul volițional fiind pentru delimitarea constrângerii de fenomenele juridice asemănătoare. [Cap.3, par.3.4]

8. Studiul esenței constrângerii ca fenomen al realității sociale face posibilă înțelegerea locului și rolului constrângerii într-un stat de drept³⁷¹:

- constrângerea nu poate fi considerată un fenomen exclusiv juridic, deoarece își are manifestările în diverse sfere ale societății;
- constrângerea juridică în statul de drept, ca o manifestare specială a coerciției sociale generale trebuie să se bazeze pe o înțelegere a acesteia din urmă ca o influență autoritară, activă, conștientă, volitivă, internă sau externă, asupra voinței și comportamentului subiecților sociali, care limitează libertatea lor internă și externă și, în consecință, este văzută de aceștia ca fiind nefavorabilă;
- ca formă specifică de violență, orice constrângere este considerată un bun social numai atunci când răspunde unui comportament socialmente dăunător sau periculos, urmărește un scop just și este proporțională cu pericolul social al fenomenelor la care se aplică. [Cap.4, par.4.1]

9. Respectarea normelor și a principiilor fundamentale care instituie incompatibilități juridice, reprezintă temelia unor raporturi constituționale, fiind expresia unor garanții care conduc la respectarea interesului general și a valorilor statului de drept. Aceste restricții sunt

³⁷¹ **TĂNASE, Oleg.** Legal incompatibilities - element of legal coercion specific to the state of law. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship* 9th edition Pitesti, 13 th - 14 th May 2016. p.151. ISSN 2360- 395X.

„proporționale” cu interesul comunității, sunt „prevăzute de lege” și „necesare într-o societate democratică”, iar cumularea acestor reguli nu au ca efect atingerea drepturilor fundamentale ale omului³⁷². [Cap.4, par.4.2]

10. Esența constrângerii de stat în materie penală, se exprimă în instituirea legislativă a interdicțiilor și restricțiilor de stat, extinsă asupra tuturor subiectelor raporturilor juridice, fiind asigurată prin sancțiuni în scopul de a preveni actele periculoase din punct de vedere social și de a pune astfel în aplicare obiectivele dreptului penal, iar în particular reprezintă activitatea statului de protecție a valorilor și ordinii publice, cât și de prevenție a infracțiunilor. [Cap.4, par.4.4]

Rezultând din constatările realizate considerăm oportune unele *recomandări*:

1. Utilizarea sintagmei de „coerciție juridică” pentru faptele cu efect punitiv *stricto sensu*, având în vedere că „constrângerea” este aplicabilă tuturor domeniilor (constrângere socială, morală, etc.), iar „constrângere juridică” – pentru fapte ce direct nu depind de voința persoanei (starea de incompatibilitate legală); raportul dintre acestea fiind ca de „parte-întreg”.

2. Identificarea elementelor ce constituie în ansamblu constrângerea juridică, precum și a unor criterii, condiții care vor governa marja de apreciere a caracterului necesar pentru demararea coerciției juridice sau a constrângerii juridice; aspect intrinsec pentru a exclude arbitrariul și caracterul exagerat al acestor limitări de drepturi.

3. În calitate de *lege ferenda* diminuarea constrângerii în justiția juvenilă, asupra victimelor directe și indirecte, cu substituirea și/sau implimentarea activităților psihologice; astfel încât să fie consumate stările de nesiguranță; promovarea măsurilor stimulatorii, reguli de moralitate și bune practici.

11. Elaborarea unui sistem centralizat și unificat de colectare, analiză și monitorizare a datelor privind justiția pentru copii și adulți, utilizând setul de indicatori și datele pe sectoare multidisciplinare și inter-ministeriale.

³⁷² TĂNASE, Oleg. Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*, nr.1-2, 2015, p. 171. ISSN 1857-4122.

BIBLIOGRAFIA

A. Referințe bibliografice în limba română

1. APOSTOL TOFAN, Dana. *Drept administrativ*. București, Ed.C.H.Beck, 2015. 98 p. ISBN 978-606-18-0287-6.
2. ANTONIU, George, TOADER, Tudor. *Explicațiile Noului Cod penal*. Vol.IV. București:Ed.Universul Juridic, 2016. 592 p. ISBN 6066733370.
3. ARSENI, Alexandru. Legalitatea și supremația legii într-un stat de drept. În: *Materialele conferinței științifico – practice: Edificarea statului de drept*. Chișinău: 26-27septembrie 2003, Chișinău:Transparency International–Moldova, 2003. p.175. ISBN 9975-9776-2-6.
4. AVORNIC, Gheorghe. Edificarea statului de drept. În: *Materialele conferinței internaționale științifico-practice: Edificarea statului de drept*. Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Transparency International – Moldova, 2003. p.17. ISBN 9975-9776-2-6.
5. AVORNIC, Gheorghe. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier juridic, 2004. 156 p.ISBN 9975-79-275-8.
6. AVORNIC, Gheorghe. *Tratat de teorie generală a statului și dreptului*. Vol. I. Chișinău: USM, 2009. 140 p. ISBN 9975-70-370-4 (290).
7. AVORNIC, Gheorghe. Reflecții privind deficiențele normative contravenționale în domeniul achizițiilor publice din Republica Moldova. În: *Supremația Dreptului*. nr.1, Chișinău, 2022. pp.. ISSN 2345-1971.
8. BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău:Tipografia Centrală, 2010. 236 p. ISBN: 978-9975-101-38-7.
9. BALTAG, Dumitru. Probleme actuale în cunoașterea esenței și conținutului răspunderii juridice. In. *Studii juridice universitare*. 2009, nr.3-4, pp.17-31. ISSN 1857-4122.
10. BALTAG, Dumitru. *Teoria răspunderii și responsabilității juridice*. Chișinău:Tipografia Centrală, 2007. 140 p. ISBN 978-9975-920-49-0.
11. BALTAG, D., CERBA, V. Perspectivele teoretice ale delimitării răspunderii juridice în răspundere de drept public și răspundere de drept privat. In: *Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*. 2017, nr. 5 (27), pp. 26-32. ISSN 2345-1130.
12. BALTAG, D., GUȚU, A., URSAN, I. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002. 335 p. ISBN 9975-930-43-3.

13. BALTAG, Dumitru, **TĂNASE, Oleg**. Statul de drept ca fundament al cercetării problemei constrângerii juridice. În: *Simpozionul International Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01-02 octombrie 2021, p.464. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.
14. BALTAGA, Ecaterina, **TĂNASE, Oleg**. Determinarea esenței sociale a constrângerii prin prisma caracteristicilor sale inerente. În: *Simpozionul International Științifico-Practic „Reglementarea utilizării resurselor naturale: realizări și perspective”*, dedicat aniversării a 70 de ani de la fondarea Facultății Cadastru și Drept a Universității Agrare de Stat din Moldova, 01- 02 octombrie 2021. ISBN 978-9975-64-271-2; 978-9975-64-328-3.
15. BĂIEȘU, Sergiu., ș.a. *Drept Civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: 2005, 403 p. ISBN 9975793444.
16. BĂLAN, Emil. *Procedura administrativă*. București: Ed. Universitară, 2005. 432 p. ISBN 978-606-667-018-7.
17. BOHM, D. *Plenitudinea lumii și ordinea ei*. București: Humanitas, 1995. 312 p. ISBN: 973-28-0512-9.
18. BOSTAN, Ina, **TĂNASE, Oleg**. Natura juridică a actului administrativ în contextul noilor reglementări. În: *Culegeri de lucrări, Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobiliului, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 12-13 mai 2022. p.155. ISBN 978-9975-3541-0-3.
19. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Chișinău:Tipografia Centrală, 2015. 15 p. (1328 p.) ISBN 978-9975-53-469-7.
20. BULAI, C. *Manual de drept penal. Parte generală*. București:All Beck, 1997. 647p. ISBN 9739229743.
21. CARAMAN, V. *Condamnarea la moarte – Soluție sau Crimă?* [online]. Chișinău, 2021. [accesat: 19.07.2021]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/10987/condamnarea-la-moarte-solutie-sau-crima-2.html>.
22. Carta Socială Europeană [online]. [accesat: 24.02.2016]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/chartesocialedepliant-/CharteSocialedepliant-ro.pdf.

23. CÂRSTEA, Valentin. *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat elementar. București: Lumina Lex, 2014. 308 p. ISBN 978-606-592-188-7.
24. CHETRUȘ, Ulian. Rolul aplicării constrângerii juridice în asigurarea ordinii de drept și a legislației în vigoare. În: *Revista Națională de Drept*. nr.11, 2007. p.71. ISSN 1811-0770.
25. CHETRUȘ, Ulian. Constrângerea – metodă de conducere statală. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.7-8. p.112. ISSN 1811-0770.
26. CIOBANU, Rodica. Aspecte teoretice în procesul edificării statului de drept. În: *Edificarea statului de drept: Materialele conferinței științifico-practice*. Chișinău, 26-27 septembrie 2003. Chișinău: Bons Office, 2003, p. 307. ISBN 9975-9776-2-6.
27. CIOBANU, Rodica. *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale*. Chișinău, 2018. 26 p. ISBN 978-9975-3178-4-9.
28. CIOBANU, Rodica. Rațiuni ale justiției sociale în condițiile actuale. În: *Inegalități sociale în Republica Moldova. Constituirea clasei de mijloc. Materialele conferinței științifice, 23-24 februarie 2017*. Chișinău. p.395. ISBN 978-9975-9761-9-0.
29. CIOBANU, Rodica. De la consistență spre coerență într-o lume a supra-reglementării. În: *Filosofia și perspectiva umană, Materialele conferinței științifice*. 19 noiembrie 2015, Chișinău, p.27. ISBN 978-9975-933-99-5.
30. CIOBANU, Rodica. Relevanța sinergiilor sociale în diminuarea impactului crizei pandemice. În: *Sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie*. Chișinău, 2021. pp.134-168. ISBN 978-9975-3334-3-6.
31. COJUHARI, Lilia. Constrângerea ca mijloc de realizare a administrației publice. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe sociale*, 10-11 noiembrie 2014, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2014, pp.238-240. ISBN 978-9975-149-50.
32. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* (Republicat), nr. 248-251 art.699 din 05.11.2013.
33. Codul muncii al Republicii Moldova: nr.154-XV din 28.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.159-162 art.648 din 29.07.2003.
34. Codul Contravențional al Republicii Moldova: nr.218-XVI din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.78-84 art.100 din 17.03.2017.
35. Codul penal al Republicii Moldova: nr.985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* (Republicat), nr.72-74 art.195 din 14.04.2009.
36. Codul administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.309-320 art.466 din 17.08.2018.

37. COJUHARI, L. *Constrângerea ca mijloc de realizare a administrației publice* [online]. Chișinău [accesat: 27.02.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/238-240_6.pdf.
38. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 1 din 12.08.1994, Republicat În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.78 art.140 din 29.03.2016.
39. Constituția SUA, art. I, § 8 [online]. [accesat: 09.05.2021]. Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/constitutia-s-u-a.pdf>.
40. CORNEAN, Dumitru. *Constrângerea în drept*. Lugoj: Editura Dacia Europa Nova, 1999, 78 p. ISBN 973-9396-30-5.
41. COSTACHI, Gheorghe. *Spre o stabilitate democratică și de drept*. Tipografia Centrală, Chișinău: 2007. 212 p. ISBN 978-9975-78-574-7.
42. COSTACHI, Gheorghe, CHETRUȘ, Ulian. Rolul dreptului în intermedierea constrângerii exercitate de către stat. În: *Legea și Viața*, nr.4, 2013. p. 5-11. ISSN 1810 – 309X.
43. CURPĂN, Vasile Sorin. *Tratat de drept constituțional român*. Bacău: ROVIMED PUBLISHERS. 2011. 552 p. ISBN 978-606-583-210-7, 978-606-583-212-1.
44. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova: nr. 22 din 30.06.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.46-47/26.
45. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.4 din 22 aprilie 2013, pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova. [online], Curtea Constituțională [citat 26.10.2022]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/files/file/Documente%20presa/Hotarare_Sesizarea_10a_22_aprilie_2013.pdf
46. DĂNIȘOR, Dan Claudiu. *Drept constituțional și instituții politice. Vol. 1. Teoria generală*. Craiova: Ed. Sitech, 2006. 78 p. ISBN 978-973-746-249-7
47. DOBÎNDĂ, Vasile. Unele considerații privind coraportul răspunderii juridice cu răspunderea socială în teoria generală a dreptului. În: *Jurnalul Juridic Național*, nr. 5 (39), 2019. 4 p. ISSN 2345-1130.
48. DEL VECHIO, G. *Lecții de filozofie juridică*. București: Europa Nova, 1995. 352 p. ISBN: 973-95722-1-9.
49. DELEANU, Ion. *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*. București: C.H.Beck, 2006. 322 p. ISBN 9736559572, 9789736559570.
50. DELEANU, Ion. *Prolegomene juridice*. București: Universul juridic, 2010. 24 p. ISBN 978-973-127-447-8.

51. DERGACIOV, L., RUMLEANSCHI, P., ROȘCA, L. *Filosofia*. Chișinău: Tipografia UASM, 2002, 336 p. ISBN 9975-946-15-1.
52. D'HONDT, J. *Cercetări privind sursele ascunse ale filosofiei lui Hegel*. Iași: Agora, 1995. 382 p. ISBN: 973-9147-15-1.
53. DIACONU, Mihail. Actul administrativ: noțiuni generale, particularități și condiții de legalitate. În: *Contribuții științifice la edificarea și consolidarea statului de drept, Materialele conferinței științifice internaționale*. 03 mai 2011, Chișinău, 2011. 98 p. ISBN 978-9975-3019-6-1.
54. Dicționar Explicativ al Limbii Române [online]. [accesat: 23.11.2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/a%20constr%C3%A2nge>.
55. DJUVARA, Mircea. *Teoria generaă a dreptului*. (Enciclopedia juridică). București: All Beck, 1999. 108 p. ISBN 9739435262, 9789739435260.
56. DJUVARA, Mirce. *Teoria generală a dreptului. Drept rațional. Izvoare și drept pozitiv*. București: ALL BECK, 1999, 304 p. ISBN 9739435-26-2.
57. DOLEA, Igor. *Comentariul codului de procedură penală*. Chișinău: Cartier, 2020, 1407 p. ISBN: 978-9975-3418-0-6.
58. DURKHEIM, Emile. *Regulile metodei sociologice*. Trad.de Dan Lungu, Iași: Polirom, 2002. 192 p. ISBN: 973-683-898-6.
59. FĂGĂȚEANU, A., STANCIU, M. *De ce caută omul contemporan semne, minuni și vindecări paranormale?* București: Sofia, 2004. 138 p. ISBN 973-7740-05-X.
60. FISTICAN, E., PASCARI, A., CLIMOVA, A., ș.a. *Administrarea cauzelor de contencios administrativ. Administrarea cauzelor contravenționale* (suport de curs). Chișinău: Elan Poligraf S.R.L., 2009. 228 p.
61. GHEORGHE, I. *Elemente de drept penal și procedură penală*. Galați: Galati University Press, 2010. 159 p. ISBN: 978-606-8008-88-2.
62. GHEORGHINĂ, Claudiu-Angelo. *Legalitatea actului administrativ normativ în statul de drept*. București: Universul juridic, 2019. 7 p. ISBN 978-606-39-0474-5.
63. GIDRO, Romulus. Despre unele tendințe privind încălcarea principiului libertății muncii și a dreptului la muncă. În: *Revista română de dreptul muncii*, nr.2, 2003. p.60. ISSN 1582-7534-023
64. GLADCHI, Gh. *Drept penal. Partea generală (Vol. I)*. Chișinău, 2021. 516 p. ISBN: 978-9975-158-32-9.
65. GLAVAN, B. Răspunderea penală, noțiunea și limitele de realizare conform legislației Republicii Moldova. În: *Științe juridice*. 2022, nr. 12, pp. 65-80. ISSN 1857-0976.

66. GUȚULEAC, Vctor. *Drept administrativ*. Chișinău:Tipografia centrală, 2013. 100 p. ISBN:978-9975-53-152-8.
67. GRECU, Raisa. Curs de Drept Constituțional - opera fundamentală juridică a lui Constantin Stere. În: *Revista Națională de Drept*. nr. 12, Chișinău, 2008. pp.24-28. ISSN 1811-0770.
68. GRECU, R., AVORNIC, GH., HUMA.I., POSTOVAN, D. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Iași: Vasiliana '98, 2015. pp. 475.
69. GRECU, Raisa. Unele considerente privind funcțiile statului. În:*Revista Națională de Drept*. nr.10-12, Chișinău, 2009. p.27-29. ISSN 1811-0770.
70. GRECU, Raisa. Importanța și actualitatea concepției steriene cu privire la drepturile și libertățile omului. În: *Revista Națională de Drept*. nr. 3, Chișinău, 2010. p.30. ISSN 1811-0770.
71. GRECU, Raisa. Unele considerente privind necesitatea optimizării corelației drept – drepturile omului în societatea tranzitivă. În:*Valorile constituționale – factori ai stabilității regimului democratic*, 22-23 iulie 2009. Chișinău:Depol Promo SRL, 2010. pp.239-246. ISBN 978-9975-56-881-4.
72. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova: nr.2 din 20.01.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.33-38.
73. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, *cauza Mateescu vs. România*: [online]. [accesat:15.04.2016]. Disponibil: https://www.avocatnet.ro/articol_37719/Hotararea-CEDO-in-Cauza-Mateescu-impotriva-Romaniei.html.
74. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, cu privire la interpretarea art. 114 din Constituția Republicii Moldova: nr.21 din 23.06.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova al Republicii Moldova*, 1997, nr.45/24.
75. HUMĂ, Ioan. *Teoria generala a dreptului*. Focșani: Neuron, 1997. 65 p. ISBN 973-9226-04-3.
76. HUMĂ, Ioan. *Teoria generală a dreptului*. Galați: Fundația Academică Danubius, 2000. 144 p. ISBN 973-9226-28-0.
77. IEROMONAH FĂGEȚEANU, Adrian., IEROMONAH STANCIU, Mihail. *De ce caută omul contemporan semne, minuni și vindecări paranormale?* București: Sofia, 2004. 42 p. ISBN 973-7740-05-X.
78. IONESCU, C. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina-Lex, 1997. 342 p. ISBN: 973-588-003-2.
79. IORGOVAN, Antonie. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I, Ed. IV. București: ALL BECK, 2005. 121 p. ISBN 9736551458.

80. KANT, Immanuel. *Critica rațiunii pure*. București: IRI, 1994. 108p. ISBN: 973-96348-4-2.
81. KANT, Immanuel. *Critica facultății de judecare*. Traducere, studiu introductiv, note: Rodica Croitoru. București: ALL, 2008. 151 p. ISBN: 978-973-571-621-9.
82. KELSEN, Hans. *Doctrina pură a dreptului*. București: Humanitas, 2000. 120 p. ISBN: 973-50-0113-6.
83. LAZĂR, Rozalia-Ana. *Legalitatea actului administrativ. Drept românesc și comparat*. București: ALL Beck, 2004. 156 p. ISBN 978-606-505-3.
84. LUPAȘCU, Zinaida. Aspecte teoretico-practice privind interzicerea torturii prin prisma prevederilor articolul 3 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. În: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare*. mater. conf. șt. internaț., ed. a 2-a, 8-9 noiembrie 2019, Chișinău: Print-Caro, 2019. pp. 220-226. ISBN 978-9975-56-701-5.
85. LUPAȘCU, Zinaida. Unificarea și armonizarea normelor juridice în domeniul activității vamale în procesul integrării europene. În: *Revista Națională de Drept*. nr.8, 2016. pp.10-14. ISSN 1811-0770.
86. LUPAȘCU, Zinaida. Încălcarea prevederilor art.6 paragraful 1 al Convenției Europene („... orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil) de către instanțele de judecată naționale și ignorarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. În: *Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Materialele conferinței științifico-practice*. 12-13 decembrie 2019, Chișinău, Ed: Tipografia „Adrilang“, 2019, pp. 72-80. ISBN 978-9975-3287-6-0. 2019.
87. LUPAȘCU, Zinaida. Dileme etice – provocări în activitatea profesională a avocatului în R.Moldova. În: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Materialele conferinței științifico-practice*. 06-07 noiembrie 2020, Chișinău, 2020. p.220. ISBN 978-9975-56-805-0.
88. LUPAȘCU, Zinaida. Imaginea instituției medicale publice – factor obiectiv fundamental al sistemului de sănătate din Republica Moldova. În: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare*. mater. conf. șt. internaț., 29-30 octombrie 2021. Chișinău, 2021. pp.176-181. ISSN 9975-3287.
89. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea țării: nr.618-XIII din 31.10.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 10-11.
90. Legea Republicii Moldova privind regimul stării de urgență, de asediu și de război: nr. 212-XV din 24.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.132-137.

91. Legea Republicii Moldova despre statutul deputatului în Parlament: nr.39-XIII din 07.04.1994. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1994, nr.4/78.
92. Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate (adoptată de Comitetul de Miniștri la 19.10.1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri) [online]. [accesat: 12.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/rec-92-16-on-community-sanctions-and-measures/16808b60b6>.
93. MALAURIE, Philippe. *Antologia gândirii juridice*. Humanitas, 1997. 313 p. ISBN 9732807830.
94. MAZILU, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Ed.a II-a, revizuită și adăugită. București:All Beck, 2000. 321 p. ISBN 973-655-053-2.
95. MUREȘAN, Valentin. *Filosofia Morală a lui RICHARD M. HAREA*. București, 2006. 78 p. ISBN 243-826.
96. MITRACHE, Constantin, MITRACHE, Cristian. *Drept penal Român. Partea generală*. București:Universul Juridic, 2016. 539 p. ISBN 978-606-673-929-0.
97. MOHOREA, Efim. Esența dreptului în contextul teoriei generale a sistemelor. În: *Știința în nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective*. Conferința națională cu participare internațională, 2015. pp.329-334. ISBN 9781119130536.
98. MOHOREA, E., BOTNARI, E., EȘANU, R., *Dreptul ca sistem și sistemul Dreptului: Studiu teoretic*. Bălți: Presa Universitară Bălțeană, 2009. 106 p. ISBN 978-9975-9312-55-7.
99. NEGRU, Boris. Bazele constituționale ale statului de drept. În: *Materialele conferinței științifice internaționale Edificarea statului de drept*, 26-27 septembrie 2003, Chișinău: Transparency International – Moldova, 2003. pp 62-72. ISBN 9975-9776-2-6.
100. NEGRU, Boris. Legalitatea, ordinea legală, disciplina, democrația. În: *Administrarea Publică*, 2021, nr.1 (109), pp.60-67, ISSN 1813-8489.
101. NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău:Bons Offices, 2006, 520 p. ISBN 978-9975-928-90-8.
102. NEGRU, B., SMOCHINĂ, A., OSMOCHESCU, N., *Constituția Republicii Moldova: comentariu/ coord. de proiect: Klaus Sollfrank*; Chișinău: Arc, 2012. 176 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
103. NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău, 2017. 632 p. ISBN 978-9975-53-924-1.

104. NEGRU, Boris. Probleme teoretice și practice ale interpretării normelor juridice. În: *Revista Administrarea publică, Revistă metodico-științifică trimestrială*. nr. 2, Chișinău, 2015. p.40. ISSN 1813-8489.
105. ORLOV, M., BELECCIU, Ș. *Drept administrativ*. Chișinău: Elena-V.I., 2005. p.44. ISBN:9975-935-88-5.
106. PECI, I. *Raportul privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova*. [online], Chișinău: Foxtrot SRL, 2021, 88 p.. [accesat: 12.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>.
107. POP, Liviu. *Răspunderea civilă*. Timișoara: Alma Mater, 2001. 313 p. ISBN 973-661-090-X.
108. POPA, Gheorghe. *Introducere în teologia morală. Principii și concepte generale*. Iași: Trinitas, 2003. 227 p. ISBN: 973-8179-93-9.
109. POPA, Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. București: CH Beck, 2012. 272 p. ISBN/ISSN: 978-606-18-0088-9.
110. POPA, Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. Ediția 6, București: CH Beck, 2020. 296 p. ISBN 978-606-18-1033-8
111. POPA, Victor. *Drept public*. Chișinău: Academia de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1998. 460 p. ISBN: 342(478)(075.8).
112. POSTU, Ion. Statul de drept: istorie și contemporanietate. În: *Statul de drept și administrația publică. Materialele simpozionului național*. Chișinău: 2005, pp.24-29. ISSN 1857-3622.
113. POSTU, Ion. Considerații teoretice privind unele principii ale activității normative a statului. În: *Conferința internațională științifico-practică „Administrația publică: aspecte practico-științifice. Probleme și perspective*. 30 ianuarie 2004, Chișinău: 2004, pp.274-279. ISSN 1157-3612.
114. POSTU, Ion. Actul normativ ca mijloc principal de reglementare a relațiilor sociale. În: *Studii Juridice Universitare*. Chișinău, nr. 3-4, 2013. pp.74-90. ISSN 1857-4122.
115. POSTOLACHE, Ionel Neculai. Funcțiile statului. În: *Studii juridice universitare*. Chișinău, nr. 3-4, 2008. 297 p. ISSN 1857-4122.
116. POPESCU, Sofia. *Teoria Generală a Dreptului*. București: Lumina Lex, 2000. 366 p. ISBN 978-606-26-0596-4.
117. POPESCU, Tudor R. *Drept civil*. București: Oscar Print, 1994, 148 p. Cod GC51674

118. PUIE, Ovidiu. *Tratat teoretic și practic de contencios administrativ*. București: Universul Juridic, 2016, 27 p. ISBN 978-606-673-658-9.
119. RUDĂREANU, Mariana. *Drept civil. Drepturile reale*. București: România de Măine, 2012. 264 p. ISBN: 978-973-163-686-3.
120. RUSANOVSCI, S. *Evaluarea cadrului normativ și a practicilor privind implicarea copiilor în procesul penal în Republica Moldova* [online]. Chișinău: Bons Offices, 2014, 84 p. ISBN: 978-9975-80-922-1. [accesat: 12.02.2023]. Disponibil: <https://www.unicef.org/moldova/media/1311/file>.
121. SCHELLING, F.W.J. *Cercetări filozofice asupra esenței libertății umane și asupra chestiunilor legate de aceasta*. București: Humanitas, 2011. 147 p. ISBN: 978-973-50-3226-5.
122. SCHOPENHAUER, Arthur. *Lumea ca voință și reprezentare*. Trad. din germ. Radu Gabriel Pârvu, București: 2012. 599 p. SBN: 978-973-50-3652-2.
123. SMOCHINĂ, Andrei. *Istoria universală a statului și dreptului*. Chișinău: Bons Offices, 2006, 552 p. ISBN 978-9975-9757-2-0
124. SMOCHINĂ, Andrei. *Organele constituționale ale Republicii Moldova în condițiile regimului totalitar*. Chișinău: Prag, 2001. 102 p. ISBN 997577007X.
125. SMOCHINĂ, Andrei. Dreptul la apărare: realități și perspective moldovenesti. În: *Metode și forme de racordare a sMactudiilor juridice autohtone la standardele și valorile europene. Conferința Științifică „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Chișinău”*, 2011. pp.33-40. ISBN 978-9975-52-165-9.
126. SMOCHINĂ, A., SMOCHINĂ, C. Doctrina juridică națională: istorie și contemporaneitate. În: *Studii și cercetării juridice. Culegere de lucrări științifice de specialitate*. nr.5, 22 noiembrie 2021, pp.13-29. ISBN 978-975-512-165.
127. STROE, Constantin. *Reflecții filosofice asupra dreptului*. București: Lumina Lex, 1998. 336 p. ISBN 973-588-059-8.
128. SPĂTARU-NEGURĂ, Laura-Cristiana. *Dreptul Uniunii Europene – o nouă tipologie juridică*. Hamangiu, 2016. 304 p. ISBN 978-606-27-0693-7.
129. ȘERBAN, Alexandrina. *Dreptul – ca sistem*. București: Hamangiu, 2012. 128 p. ISBN 978-606-522-855-9.
130. TĂNASE Al., SECRIERU R., STRULEA M., RUSU L., VÎLCU-BAJUREAN Natalia. *COMPENDIU al Jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017)*. București: Wolters Kluwer, 2017. 459 p. ISBN 978-606-677-023-1.

131. **TĂNASE, Oleg.** Considerente filosofico-juridice a conceptului de constrângere. În: *Journal of Social Sciences*. 2020, Vol. III, nr. 4, pp. 117 – 122. ISSN 2587-3490.
132. **TĂNASE, Oleg.** Incompatibilități juridice — aspecte ale constrângerii juridice în statul de drept. În: *Studii Juridice Universitare*. 2015, nr.1-2, pp.168-171. ISSN 1857-4122.
133. **ȚURCAN, S.** *Guvernul ca autoritate executivă, în Reintegrarea Moldovei. Soluții și modele*. Chișinău: TISH, 2005, p. 127-159.
134. **UNGUREANU, O., JUGASTRU, C.** *Drept civil. Persoanele*. București: Hamangiu, 2007, 392 p. ISBN: 978-973-1720-26-5.
135. **ULIANOVSKI, Gheorghe, CURMEI, Ion.** Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău, 2016, nr.1. pp.2-9, ISSN 1811-0770.
136. **VEDINAȘ, Verginia.** *Drept administrativ*. București:Ed.Universul Juridic, 2017, 89 p. ISBN 978-606-673-919-1.
137. **VOICU, Costică, VOICU, Ariana Camelia.** *Teoria generală a dreptului*. București:Universul juridic, 2020. 210 p. ISBN: 9786063903786.
138. **VRABIE, Genoveva.** *Droit constitutionnel. Droit international. Frontieres et Interference*. Iasi, Institutul European 2012, 25 p. ISBN978-973-611-837-1.
139. **WEBER, M.** *Etica protestantă și spiritul capitalismului*. București:Humanitas, 2017. 225 p. ISBN: 973-86575-0-4. (57 p.)
140. **ZAHARIA, G.** *Dreptul penal și procedura penală*. București:Universitatea Craiova, 2017, 189 p. ISBN: 978-606-14-1249-5.
141. **ZUBCO, Valeriu, CHETRUȘ, Ulian.** Reflecții asupra esenței și particularităților constrângerii juridico-statale. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5-6, 2010. p. 62. ISSN 1811-0770.
142. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect02_2_1.pdf
143. Cererea nr.25819/12, Stavila vs Republica Moldova, constatarea încălcării art.6 CEDO și art.1 Protocol 1 CEDO. <http://Ecomms.echr.coe.int/Applications>

B. Referințe bibliografice în limba engleză și franceză

144. **ANDERSON, S.** *How Did There Come to Be Two Kinds of Coercion? In Coercion and the State*. Springer Verlag [online]. nr. 4/2, 2008. pp.17-29. [accesat: 24.03.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/ANDHDT>.

145. BERMAN, Mitchell N. *The Normative Functions of Coercion Claims*. [online]. [accesat: 13.11.2020]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-theory/article/abs/normative-functions-of-coercion-claims/28B9DCB2A7EE3EEC57911C68AAB9F4A5>.
146. MOUSOURAKIS, G. *Comparative Law and Legal Traditionis*. Springer International Publishing, 2019. 318 p. ISBN 978-3-030-28280-6
147. AUSTIN, John. *The province of jurisprudence determined and the uses of the study of jurisprudence*. Edinburg: Yell-Red, 1994. 1341 p. ISBN-13: 978-0872204324.
148. DAHL, Robert. *Polyasrchy: Participation and Oppositionem*. Yale University Press, online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: https://dispes.units.it/sites/dispes.units.it/files/all_pers/Dahl%20Poliarchy001.pdf.
149. DWORKIN, R. *Taking Rights Seriously* [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil:<https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2438&context=lawreview>.
150. FINNIS, J. *Religion and State: Some Main Issues and Sources* [online]. 2006. [accesat:03.06.2021].Disponibil:https://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/867/.
151. FERDINANDUSSE, W. *Out of the Black-Box? The International Obligation of State Organs* [online]. 29 Brook, J. Int'l L. 45, 53 2003. [accesat: 08.06.2021]. Disponibil: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/bjil/vol29/iss1/2>.
152. Friedman, R.B. On the concept of Authority in Political Philosophy. In: *AUTHORITY* [online]. [accesat:19.05.2021]. Disponibil: <https://www.econbiz.de/Record/on-the-concept-of-authority-in-political-philosophy-friedman-richard/10002172515>.
153. GARDNER, J. *Prohibiting Immoralities* [online]. [accesat: 13.11.2020]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/40435729>
154. HART, H. Positivism and the Separation of Law and Morals. In: *Jurisprudence and Philosophy* [online]. [accesat: 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.horty.umiacs.io/courses/readings/hart-1958-positivism-separation.pdf>.
155. HAURIOU, A., GICQUEL, J., GELARD, P. *Droit constitutionnel et Institutions politiques*. Paris: Montchrestien:7-e ed., 1980. 136 p. ISBN 2-7076-0225-6.
156. HIMMA, E. The Authorisation of Coercive Enforcement Mechanisms as a Conceptually Necessary Feature of Law. In: *Jurisprudence*, nr. 7(3), 2016. p. 593. ISSN 593 – 626.

157. KANT, I. *The Metaphysical Elements of Justice* [online]. [accesat: 25.09.2020]. Disponibil: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-74271-7_5
158. LAMOND, G. The Coerciveness of Law. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr.20(1), 2000. p.40. [online]. [accesat: 19.05.2021]. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/ojls/20.1.39..>
159. LEITER, Brian. The Demarcation Problem in Jurisprudence: A New Case for Scepticism. In: *Oxford Journal of Legal Studies* nr. 31(4), 2011, p. 663–677. (672 p.) ISSN 1599620.
160. LIPINSKIY, Dmitriy. Concepts of Positive Legal Responsibility in the Russian Jurisprudence. În: *Журнал российского права* № 6, 2014. 55 c. ISSN 2500-4298.
161. LOCHAK, Daniele. *Le principe de légalité: mythes et mystifications*. Paris:Actualité Juridique Droit Administratif, 1981. 387 p. ISBN 01918389.
162. Neil MacCormick. Coercion and Law. Legal Right and Social Democracy: Essays. In: *Legal and Political Philosophy*. Oxford: Clarendon Press. 1984. 233 p. (58 p.). ISBN 0198255020.
163. MARMOR, Andrei. *Philosophy of Law*. Princeton University Press. 2014. 58 p. ISBN: 9780691163963.
164. MIOTTO, L.L. *Law and Coercion: Some Clarification* [online]. [accesat: 21.03.2021]. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/raju.12302iotto>.
165. MOORE, M., *Four Reflections on Law and Morality* [online]. Ed: Wm. & Mary, 2007. [accesat:08.06.2021]. Disponibil:<https://scholarship.law.wm.edu/wmlr/vol48/iss5/2>
166. NEAMȚU, Mihail, TATARU-CAZABAN, Bogdan. *Memory, Humanity and Meaning. Selected Essays in Honor of Andrei Pleșu*. București: Zeta Books, 2009. 51 p. ISBN 978-973-1997-27-8.
167. OBERDIEK, H. *The Role of Sanctions and Coercion in Understanding Law and Legal Systems* [online]. [accesat: 15.10.2020]. Disponibil: <https://philpapers.org/rec/OBETRO-2>.
168. RAZ, J. The authority of law: Essays on law and morality. In: *Oxford Scholarship* [online]. [accesat:14.09.2020].Disponibil:<https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198253457.001.0001/acprof9780198253457>.
169. RIPSTEIN, A., EDMUDSON, W. *Authority and Coercion* [online]. [accesat:13.11.2020]. Disponibil:<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-6486.2004.00003.x>.

170. SALLE, Gregory. Des "infimes matérialités" carcérales à l'Etat de droit". În: *Droit et Societe*, 2008, 510.p ISSN 0769-3362.
171. SCHAUER, F. *The force of law*. Massachusetts:Harvard University Press, 2014. 256 p. ISBN: 9780674736191.
172. SHAPIRO, Scott .J. *Legality*. MA: Harvard University Press. 2011. 547 p. ISBN 9780674725782.
173. *Short Guide to the European Convention on Human Rights*. Council of Europe, Strasbourg, 1998, p. 27.
174. Szabó, Imre. *Les fondements de la théorie du droit*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1973. 340 p. ISBN 963-462-848-6.
175. TĂNASE, Oleg. Regulatory consolidation of coercions a prerogative of the rule of law. In: *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 12(4), Kyiv, Ukraine, 2022, p.85. UDC 340.12.
176. TĂNASE, Oleg. Enshrining legal coercion as a prerogative of the rule of law. In: *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського Університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*, nr.14 (26), 2022, pp. 58-71. УДК 34 DOI: 10.33098/2078-6670.2022.14.26. ISSN: 2618-0308.
177. TĂNASE, Oleg. Some considerations on legal coercion. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 8th edition University of Pitesti, 8 th - 9 th May 2015. ISSN 2360- 395X
178. TĂNASE, Oleg. Legal incompatibilities - element of legal coercion specific to the state of law. In:*The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 9 th edition Pitesti, 13 th - 14 th May 2016, pp.489-495. ISSN 2360- 395X.
179. TĂNASE, Oleg. The social character of coercion. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 10th edition University of Pitesti, 12 th - 13 th May 2017. pp 761-764. ISSN 2360- 395X.
180. TĂNASE, Oleg. Legal nature of the constraint. In: *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 11 th edition University of Pitesti, 18 th -19th May 2018, pp. 586-593. ISSN 2360- 395X.
181. TĂNASE, Oleg. Considerations on state power and the mode of its implementation. *The International Conference European Union's History, Culture and Citizenship*, 12 th edition University of Pitesti, 17 th -18 th May 2019. pp. 500-507. ISSN 2360- 395X

182. TĂNASE, Oleg. Philosophical-legal considerations of coercion concept. In: *Journal of Social Sciences* Vol. III, no. 4 (2020), UTM, pp. 117 – 122. ISSN 2587-3490.
183. VILLEY, Michel. *Le droit et les droits de l'homme*. Paris: PUF, 2014. 176 p. ISBN 978-2-13-063031-9.
184. VOLODIKO, I.A. Kinds of constitutional legal enforcement measures. In: *Вестник Омского университета. Серия «Право»*. 2014, nr.3 (40). pp.55–63.
185. Wertheimer, A. *The coercion*. [online]. [accesat:04.11.2020]. Disponibil: <https://press.princeton.edu/our-authors/wertheimer-alan>.
186. WOLFF, R.P. The Conflict Between Authority and Autonomy. In: *AUTHORITY* [online]. [accesat: 19.05.2021]. Disponibil: <https://rintintin.colorado.edu/~vancecd/phil100/Wolff.pdf>.
187. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198362&doclang=RO>.

C. Referințe bibliografice în limba rusă, ucraineană

188. АВДЕЕНКОВА, М.П. Элементы системы юридической ответственности и особенности их взаимодействия. В: *Современное право*. 2008, № 4, 2008. сс. 44–49. ISSN 1991-6027.
189. АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Восхождение к праву. Поиски и решения*. Москва: Норма, 2001. 152 с. ISBN 5-89123-536-6.
190. АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Государство и права*. Москва, 2009. 150 с. ISBN 978-5-392-00407-2.
191. АЛЕКСЕЕВ, С.С. *Теория права*. Москва. Издательство БЕК, 1995. 320 с. ISBN 5-85639-093-8.
192. БАБАЕВ, В.К. и др. *Теория государство и права*. Москва, 2023. 102 с. ISBN 978-5-534-16788-7.
193. БАЙТИН, М.И. *Сущность права. Современное нормативное правопонимание на грани двух веков*. Саратов: СГАП, 2001. 182 с. ISBN 5-7924-0153-5.
194. БАРАНОВ, П.П., ШПАК, А.В. *Сила права: политико-институциональный анализ*. Ростов-на-Дону: 2004. 162с. [citat 01.10.2022]. Disponibil on-line: <http://www.dslib.net/polit-instituty/politiko-institucionalnyj-analiz-sily-prava.html>

195. БАХРАХ, Д.Н. *Административное право России. Учебник для вузов.* Москва, 2000. 440 с. ISBN 978-5-369-00876-8.
196. БРАТУСЬ, С.Н. *Юридическая ответственность и законность (очерк теории).* Москва: Городец-издат, 2001. 55 с. ISBN 5-9268-0030-3.
197. ВЕЛИЧКО, А.М. *Государственные идеалы России и Запада. Параллели правовых культур.* СПб. 1999, с.234. ISBN 5-86247-024-7.
198. ВЕРШИНА, С.И. О теории принуждения в правовой науке. *În: Вектор науки.* ТГУ, 2009, № 2 (5), с. 26. ISSN 2221-5689
199. ВОХМЯНИН, Д.В. Сущность правовых универсалий. В: *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований.* 2011, № 11, с. 53–57. ISSN 1996-3955.
200. ГЛУХАРЕВА, Л. И. Юридическая ответственность как правовая конструкция. *În: Журнале: Вектор науки ТГУ,* 2010, № 3, с. 44–47. ISSN 2220-7457.
201. ГРЕВЦОВ, Ю.И. Проблемы юридических конструкций ответственности. *În: Юридическая техника.* 2013, № 7, сс. 200–203. ISSN 1602-6691.
202. ГУЦУЛЯК, В., ЗАХАРИЯ, Ш. Правовое принуждение как метод деятельности органов публичного управления в сфере обеспечения правопорядка. *În: Закон и Жизнь,* 2008, nr. 4, с.4. ISSN 1810-3081.
203. ДЕМИДОВ, П.В. *Частное правовое принуждение в сфере регулирования уголовного права.* *În: Российская юстиция.* 2005, №5, с. 8-15. ISSN 0131-6761.
204. ДЁМИН, А.В. *Теория государства и права: Курс лекций.* Москва, 2002. 162 с. ISBN 5-16-000960-4.
205. ДЖЕРИ, Д. *Большой толковый социологический словарь (Т.2).* Москва: Вече 2001. 528 с. ISBN: 5-7838-0427-4.
206. ЗАЙЦЕВ, А.К. *Социальный конфликт.* Москва, 2001, 74 с. ISBN 5-87444-133-6.
207. ЗАРИЦКИЙ, А.В. Место и роль политического принуждения в современной теории правового государства. В: *Государство и право.* №2, 2004. с. 55. ISSN 1026-9452.
208. ИВАНЧИШИН, П.А. *Общество. Государство. Власть.* Учебное пособие. Москва: Гнозис, 1994. 272 с. ISBN 978-5-09-027888-1.
209. ИЛЬИН, И.А. *О сопротивлении злу силою.* Москва, 2019. 108 с. ISBN: 978-5-485-00617-4.

210. КАПЛУНОВ, А.И. Значение понятия «способ принудительного воздействия» для совершенствования правовой регламентации мер административного принуждения. *В: Вестник Университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА)*, пр.6, 2021. 71-79 сс. ISSN 2782-6163.
211. КАПЛУНОВ, А.И. Об основных чертах и понятии государственного принуждения. *В: Государство и право.* № 12, 2004. 10-17сс. ISSN 2071-1166.
212. КАПЛУНОВ, А.И. О классификации мер государственного принуждения. *В: Государство и право.* № 3, 2006. с.55. ISSN 2071-1166.
213. КАЛЬНОЙ, И.Т., ЧУКИН, С.Г. *Философия права: Учебник.* Москва, 2002. 57с. ISBN 978-5-9558-0571-9.
214. КАРТАШОВ, В.Н. *Теория правовой системы общества.* Ярославль, 2005. 49 с. ISBN 5-8397-0381-8.
215. КОЛОТУША, В.В. *Философия силового принуждения.* Москва: ГПИ, 2009. 171 с. ISBN: 9785981100109.
216. КУЗЬМИН, И.А. Конструкция юридической ответственности в общей теории права (постановка проблемы). *В: Вестник Омской юридической академии.* Таганрог, 2017, №1. сс.6–9. ISSN 2306-1340.
217. ЛАЗАРЕВ, В.В., ЛИПЕНЬ, С.В. *Теория государства и права: Учебник для вузов.* 2-е изд., испр. и доп. - Москва: Спарк, 2000. 669 с. ISBN 5-7307-0602-2.
218. ЛАПШИНА, И.В. *Принуждение: сущность, структура, социокультурные аспекты.* Таганрог, Таганрогский государственный педагогический институт, 2009. 140 с. ISBN: 978-5-87976-552-6 2009 (р.25.).
219. ЛЕВИН, И.Д. *Суверенитет. Теория и история государства и права.* Санкт Петербург, 2003. 177 с. ISBN 5-94201-195-8.
220. МАКАРЕЙКО, Н.В. *Административное право. Принципы административного принуждения.* 8-у изд. Москва:Юрайт, 2014, 16 с. ISBN 978-5-9916-4257-6.
221. МАКУЕВ, Р.Х. *Теория государства и права. Учебник.* М. - Орёл, 2000. 61 с. ISBN 5-7969-0013-7.
222. МОЧКИН, А.Н. *Фридрих Ницше (интеллектуальная биография).* Москва, 2005. 134 с. ISBN 5-9540-0011-5.
223. НЕРСЕСЯНИЦ, В.С. *Общая теория права и государства.* Москва, 2023. 309 с. ISBN 978-5-91768-238-9.

224. НЕРСЕСЯНЦ, В.С. *Проблемы общей теории права и государства*. Москва, 2018. 156 с. ISBN 978-5-91768-116-0..
225. НОХРИН, Д.Г. Государственное принуждение в гражданском судопроизводстве. В: *Государство и право*, 2008, nr.7, 21с. ISSN 0132-0769.
226. КОНДРАШЕВ, А.А. *Теория конституционно-правовой ответственности в Российской Федерации*. Москва: Изд-во московского университета, 2011. 96 с. ISBN 5-7975-0843-5.
227. КОРНЕВ, А.В. и др. *Общая теория права и государства: Учебник*. Москва, 2001. 176 с. ISBN 5-7357-0123-1.
228. ОВСЯННИКОВ, Ю.Н. Применение мер правового принуждения в сфере предпринимательской деятельности. În: *Актуальные проблемы экономики и современного промышленного менеджмента*. Материалы научно-практической конференции, 29 апреля 2004 года. [online]. Санкт-Петербург. [accesat: 12.04.2020]. Disponibil: <http://www.ibci.ru/konferencia/APEMPM/stO17.htm>.
229. ОСИПОВ, Г.В. *Принуждение. Социологический энциклопедический словарь*. Москва: НОРМА—ИНФРА, 2000. 288 с. ISBN 0-89123-162-X1998.
230. ПИГОЛКИН, А.С. *Систематизация законодательства*. Москва, 2003. 23 с. ISBN 978-5-7598-0711-7.
231. ПОЛЯКОВ, А.В., ТИМОШИНА, Е.В. *Общая теория права*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, 2017. 185 с. ISBN 978-5-288-05730
232. ПОПКОВА, Е.С. *Юридическая ответственность и ее соотношение с иными правовыми формами государственного принуждения*: дис.канд. юрид. наук. Москва, 2001. с.14. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-otvetstvennost-i-ee-sootnoshenie-s-inymi-pravovymi-formami.html>
233. ПОСТУ, Ион. Место и роль закона в гражданском обществе. În: *Материалы международной научно-теоретической конференции „Правовые аспекты гражданского общества: реальность и перспективы”*. 26-27 februarie 2003, Chişinău. сс.394-399. ISSN 1857-2294.
234. ПОСТУ, Ион, АРМАШУ, Сергей. Нормативная база и европейские практики обеспечения безопасности лиц, являющихся участниками дорожного движения. În: *Studii Juridice Universitare*. nr. 1-2, Chişinău, 2012. p.107. ISSN 1857-4122.

235. ПРОТАСОВ, В.Н. *Теория права и государств: учебник и практикум для вузов*. Москва: Издательство Юрайт, 2023. 224 с. ISBN 978-5-534-15123-7.
236. ПУЧНИН, А.С. Принуждение и право. *În: Право и управление*. №2, Москва: 2021, 18 с. ISSN 2587-5736.
237. РАЯНОВ, Ф.М. *Теория правового государства: проблемы модернизации*. Уфа: Гилем, 2010. 108 с. ISBN 978-5-94201-645-6.
238. РОДИОНОВ, Л.М. *Правовое государство*. [online]. [accesat:19.01.2020]. Disponibil: <https://nsportal.ru/npo-spo/gumanitarnye-nauki/library/2015/01/25/pravovoe-gosudarstvo>.
239. РЫБУШКИН, Н.Н. Запрещающие нормы в советском праве. *În: Актуальные проблемы экономики и право*. Казань, 2008, 136 с. ISSN 1993-047X.
240. САРСЕНОВ, К.М. *Государственное принуждение и его реализация в деятельности органов внутренних дел*. дис. канд. юрид. наук. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <https://lawtheses.com/osobennosti-prinuzhdeniya-v-pravovom-gosudarstve>.
241. СЕЛИН, М.М. *Теоретические проблемы правового регулирования мер пресечения в российском праве*: дис. канд. юрид. наук. СПб., 2002. с. 12. online. [accesat:03.01.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/teoreticheskie-problemy-pravovogo-regulirovanija-mer-presechenija-v-rossijskom-prave.html>
242. СОЛОВЬЕВ, В.С. *Оправдание добра. Нравственная философия*. Москва: Мысль, 2023. 42 с. ISBN 978-5-534-06106-2.
243. TĂNASE, Oleg. Проблемы становления правовой демократичної держави. *În: The South Ukrainian Law Journal*. Odessa, 2022, № 3. pp. 8-19
244. ДОБРЕНЬКОВА, В.И. и др. *Социальное управление: Словарь*. Москва: Издательство МГУ, 1994. 198 с. ISBN: 5-211-02620-9.
245. СТЕПАНОВ, В.Ф. Важнейшие критерии эффективности демократического государства. *În: Государство и право*. № 5, 2004. 93 с. ISSN 1026-9452.
246. МАРЧЕНКО, М.Н. и др. *Проблемы теории государства и права*. Москва: Юрист, 2001. 401 с. ISBN 978-5-91768-409-3.
247. ТИШКОВ, В.А., ШАБАЕВ, Ю.П. *Этнополитология: политические функции этничности: Учебник для вузов*. Москва, 2011. 376 с. ISBN 978-5-211-06197-2.
248. ФИЛИМОНОВ, В.Д. Норма права и её функции. *În: Государство и право*. № 9, 2017. 10 с. ISSN 1026-9452.

249. ХАЧАТУРОВ, Р.Л., ЛИПИНСКИЙ, Д.А. *Общая теория юридической ответственности*: монография. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2007. 652 с. ISBN 978-5-94201-514-5.
250. ХЕФФЕ, Отфрид. *Политика. Право. Справедливость. Основоположения критической философии права и государства*. Перевод Вл.С. Малахова при участии Е.В. Малаховой. Москва: Гнозис, 1994. 319 с. ISBN: 5-7333-0387-5.
251. ЧАШНИКОВ, В.А. *Государственно-правовое принуждение: общетеоретические вопросы*. дис. канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006. 27 с. online. [accesat:03.02.2020]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/gosudarstvenno-pravovoe-prinuzhdenie-obshcheteoreticheskie-voprosy>
252. ЧЕРНОВА, Э.Р. *Юридическая деятельность в механизме правового регулирования (На примере деятельности органов внутренних дел)*. автореф. дис.канд. юрид. наук., Владимир, 2007. с.7. . [online]. Санкт-Петербург. [accesat: 12.04.2020]. Disponibil: <http://www.dslib.net/teoria-prava/juridicheskaja-dejatelnost-v-mehanizme-pravovogo-regulirovanija.html>
253. ЗАРИЦКИЙ, А.В. Место и роль политического принуждения в современной теории правового государства. În: *Государство и право*, 2004, nr.2. 98-104 сс. ISSN 0132-0769.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul Tănase Oleg, declar pe răspunderea personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Semnătura

Tănase Oleg

Curriculum Vitae

INFORMAȚII PERSONALE

OLEG TĂNASE

📍 str. Cetatea Albă 134, ap.16, mun. Chișinău, MD 2002, Republica Moldova

☎ +373 79 590 593

✉ o.tanase@tanase-law.md

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

2018 – prezent

2017 – prezent

2016 – prezent

2016 - 2020

2013 – prezent
Moldova).

2015 – 2016

2008 – 2015

2011 – 2014

2010-2012

2006-2008

2002 - 2008

- lector universitar, DIDEI, UTM (Republica Moldova)

- arbitru la Curtea de Arbitraj Comercial Internațional din Chișinău de pe lângă Asociația Patronală „Camera de Comerț Americană din Moldova”

- avocat la Cabinetul Avocatului “Oleg Tănase” (reluarea activității suspendate în 2015).

- desemnat de Uniunea Avocaților din Moldova, în calitate de membru supleant în Consiliul de mediere, Chișinău (Republica Moldova).

- mediator, la Cabinetul Avocatului “Oleg Tănase”, Chișinău (Republica

- judecător la Judecătoria Centru mun.Chișinău, Chișinău (Republica Moldova).

- fondator și avocat la Cabinetul Avocatului “Oleg Tănase”, Chișinău (Republica Moldova).

- desemnat de societatea civilă, în calitate de membru în Comisia de concurs pentru admiterea în calitate de executor judecătoresc stagiar la Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, Chișinău (Republica Moldova).

- lector la Facultatea Drept a Universității de Studii Politice și Economice Europene “Constantin Stere”, Chișinău (Republica Moldova).

- lector la Facultatea Drept a Institutului de Relații Internaționale din Moldova, Chișinău (Republica Moldova).

- jurisconsult la Grupul Union Fenosa în Republica Moldova.

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

2016 - 2017

2013 – prezent

2012-2012

2004-2005

1998-2002

1994-1999

MBA Programe,

Sales Manager Akademie of Vienna, Sales and Marketing, Viena (Austria),

Studii de doctorat,

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, catedra Teoria Generală a Statului și Dreptului, Chișinău (Republica Moldova),

Cursurile de formare inițială a mediatorilor,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău (Republica Moldova),

Diplomă de master

Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea «Drept», Chișinău (Republica Moldova)

Diplomă de licență

Universitatea de Stat din Moldova, din Moldova, Facultatea «Drept», Chișinău (Republica Moldova),

Diplomă de licență - învățământ primar

Colegiul de Pedagogie și Arte “Tu.Hașdeu”or.Cahul, Cahul (Republica Moldova)

COMPETENȚE PERSONALE

Limba maternă

Alte limbi străine cunoscute

Română

INTELEGERE		VORBIRE		SCRIERE
Ascultare	Citare	Participare la	Discurs oral	

